Fikret Başkaya
Aydın Çubukçu Babür Pınar
Temel Demirer Murat Akıncılar

Sosyalist Mücadele Etiği

F. Başkaya - A. Çubukçu - B. Pınar - T. Demirer - M. Akıncılar

Sosyalist Mücadele Etiği

SOSYALİST MÜCADELE ETİĞİ

TÜRKİYE VE ORTADOĞU FORUMU VAKFI
ÖZGÜR ÜNİVERSİTE

Özgür Üniversite Kitaplığı: 34

© Maki Basın Yayın

Kapak Fotoğrafı

Diego Rivera

Kapak Tasarımı

Kitle

Birinci Baskı

Kasım 2001

Basım Yeri

Cantekin Mat. Yay Tic. Ltd. Şti.

384 34 35

Maki Bas. Yay. Ltd. Şti.

Bayındır 1 Sokak 16/3 Kızılay-Ankara

432 11 29 (tel) - 433 71 72 (fax)

ISBN: 975-8449-14-1

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ *5*

I-) Etik Bir Dönüşüm Olarak Sosyalizm 15
FİKRET BAŞKAYA

II-) Yeni Bir Mücadele Ahlâkı? 37
AYDIN ÇUBUKÇU

III-) Sosyalizm Pratiğinde Devrimci Yöntem ve Sosyalist Savaşımda Etik 45
BABÜR PINAR

IV-) Sosyalizm Ve "Temiz Siyaset" 165
MURAD AKINCILAR

V-) Türk(iye) Ahlâkı Ve İnsanı 179
EK-I: Dünya, Türkiye Ve İnsanı 235
EK-II: "Hükümdar"In İtaatkâr Tebaası 289
EK-III: Kalpler "Kalp" (Mı?) Oldu! 317
TEMEL DEMİRER

THE ETHICS OF THE SOCIALIST STRUGGLE

PREFACE

CONTENTS

I-) SOCIALISM AS A SOCIAL, CULTURAL AND ETHICAL TRANSFORMATION- *FİKRET BAŞKAYA*

II-) A NEW ETHICS OF STRUGGLE? - *AYDIN ÇUBUKÇU*

III-) PRACTICAL PROBLEMS OF REVOLUTIONARY SOCIALISM (REVOLUTIONARY METHOD IN PARTY WORK AND ETHICS IN SOCIALIST STRUGGLE) - *BABÜR PINAR*

IV-) SOCIALISM AND "CLEAN POLITICS" - *MURAT AKINCILAR*

V-) TURKEY'S ETHICS AND THE TURKISH - *TEMEL DEMİRER*

ANNEX I- THE WORLD, TURKEY AND THE TURKISH MAN - *TEMEL DEMİRER*

ANNEX II- THE OBEDIENT SUBJECTS OF "THE PRINCE" - *TEMEL DEMİRER*

ANNEX III- HAVE THE HEARTS GONE "FALSE"? - *TEMEL DEMİRER*

ABSTRACT

This work entitled "The Ethics of the Socialist Struggle" which comprises writings by Murad Akıncılar, Fikret Başkaya, Aydın Çubukçu, Temel Demirer and Babür Pınar treats one of the vital questions of socialism as a social, cultural and ethical transformation towards the liberation of Man in the contribution of Fikret Başkaya.

In the historical intersection where our planet corrupted by the "New World (Dis) Order" which is globalising the system of wage slavery, that is, capitalism, faces the fatal question "To Be or Not to Be" on the edge of "either the Socialism or the Barbary", the approaches brought forth to the questions about a new ethics of struggle by Aydın Çubukçu, and to the practical problems of revolutionary socialism (in view of ethics in the struggle for socialism) by Babür Pınar, open up new understandings.

While Murad Akıncılar treats in his contribution, the historical background and the actuality of the relationship of socialist politics to "clean politics", Temel Demirer presents a global and local analysis of the ethics and the people transformed into "obedient subjects of the Prince" in the venture that leads from discussions on ethics to neo-liberal corruption, stressing the question, "Have the hearts gone false?"

Sunuş

Herhalde insanlık tarihinin en önemli olayı, insanlığın sosyalizm düşüncesine ulaşmış olmasıdır. İnsanlığın 'uzun tarihinde' "klasik metafizikten" kopuşu çok büyük öneme sahip bir olguydu. *Modernite,* insanın tarihi yaptığı, yapabildiği, yapması gerektiği düşüncesini içermesi itibariyle radikal bir ideolojik-düşünsel kopuş anlamına geliyordu. İşte, sosyalizm düşüncesi ve sınıfsız toplum projesi de ideolojik-entellektüel anlamda modernitenin araladığı yolda ulaşılmış en yüksek aşama veya zirvedir.

Elbette bir *yeni toplum* projesi olarak sosyalizmin tarih sahnesine çıkmasıyla, onun filizlenip yeşerdiği maddi-sosyal geri plan arasında da diyalektik bir ilişkinin varlığı inkar edilemezdi. Eşitlikçi fikirler ve eşitlik için mücadele eşitsizliğin ortaya çıktığı andan itibaren başlamış olsa da, toplumun sosyalizm ilkeleri doğrultusunda yeniden kurulması düşünçesi, ancak 'yeterli' ve 'uygun' bir maddi-sosyal alt-yapının (bir bütün olarak üretici güçlerin gelişmişlik düzeyi) oluşmasıyla mümkün olabilirdi. Kaldı ki, sosyalizm sadece eşitliğin sağlanması gibi sınırlı bir amaç da taşımıyor. İnsanlık tarihinde yeni bir başlangıç, bu zamana kadar yaşanmış olandan "farklı birşey" yapma iddasıyla ortaya çıkıyor. Zaten sosyalist düşüncenin, sosyalizmin, sosyalist toplum projesinin özgünlüğü de buradadır. Zira, sosyalizm, tarihte ilk defa olayların yönünü insanın "bilinçli eyleminin" belirlediği, velhasıl sosyal tarihte bir tür *belirleyicilik* kayması anlamına geliyor. Sosyalist toplumda olayların yönünü, ilişkilerin biçim ve niteliğini insanların bilinçli eyleminin belirleyecek olması, teorik-ideolojik-etik *kerteleri* kritik hale getiriyor.

Başka kavramlarla ifade etmek istersek, sosyalizmin insan toplumunun kendi kaderini tüm veçheleri itibariyle denetleyip-yönlendirdiği yeni bir tarihsel dönemin başlangıcı olması gerekiyor. Dolayısıyla, sosyalizmin kurulmaya başladığından olgunlaştığı (sınıfsız toplum) döneme kadar bir *geçiş döneminin* yaşanması kaçınılmazdır . Sosyalizm bu günden yarına değil, kapitalist devletin yıkılmasıyla başlayan oldukça uzun bir sürecin sonucunda *olgunluğa* ulaşabilir. Elbette, sürecin nasıl gelişeceği önceden kestirilemez. Kesin olan şudur ki, tasarlanan veya umulanla gerçekleşen arasında mutlaka bir 'uyumsuzluk' veya *sapma* olacaktır. Geleceği tüm ayrıntılarıyla tahmin etmek zaten eşyanın tabiatine de aykırıdır. Geleceğin sürprizlere gebe oluşu bir vakıadır ama, insanın kendi tarihini yapabildiği de aynı şekilde bir vakıadır ve kimi belirsizliklerin ve sürprizlerin, beceriksizliklerin, vb. varlığı, işleri oluruna bırakmanın ve girişimden istifa etmenin gerekçesi olamaz.

Sosyalizme gelinceye kadarki dönemde, bir sınıflı toplumun yerini başka bir sınıflı toplum biçimi alıyordu. Dolayısıyla, üretici güçler gelişmesini sürdürmekle birlikte, *değişim*, yönetici sınıf veya egemen sınıf katındaki bir değişim olmanın ötesine geçemiyordu. İşte sosyalizm, bu durumu ilk defa değiştirmeyi, ters-yüz etmeyi amaçlıyor ve böyle bir iddia ile sahneye çıkıyor. İlk defa ezilenlerin, sömürülenlerin, (şimdilerde ücretli kölelerin ve onun 'nesnel müttefiklerinin) geçici bir süre egemen sınıf katına terfi ettiği bir geçiş dönemi söz konusu olacaktır. Ezenle ezilenin, sömürenle sömürenin, işbölümünün ve toplumsal hiyerarşinin olmadığı bir insanlık toplumu oluşturmak üzere sürece müdahale, hem 'kapitalizmden sosyalizme, oradan komünizme geçiş' sorunun önemini artırıyor, hem de ilk defa "geçiş sorununu" öncekilerden ayırıyor. Artık değişim (politik devrim anlamında) sadece bir egemen sınıfın başka bir egemen sınıfın yerini alması değil, toplumu temelinden değiştirecek, siyasal, sosyal, ekonomik, etik, ideolojik, vb. bir 'temelli dönüşüm' söz konusu olacaktır.

İşte, sosyalist geçiş süreci bu niteliğinden ötürü kritik bir öneme sahiptir. Zira, kurulacak yeni düzenin hemen herşeyi ta baştan "keşfedilmeyi", tasarlanmayı, uygulanmayı, "yaparak

öğrenmeyi" velhasıl yaşanmayı gerektiriyor. Bu aşamada kritik sorun şudur: Ortalama "devrimci militan", iktidarın burjuvazinin elinden alınıp aracın direksiyonuna işçi sınıfının örgütü (parti) geçtiğinde, sorunların artık çözülme sürecine gireceğini, belirli bir zaman kesitinde de ortada çözülmeyi bekleyen bir sorun kalmayacağını düşünür. Bu, iktidarın ele geçirilmesini, işbölümü de dahil her türlü hiyerarşinin ortadan kalkacağı, "bolluk düzeni" olacak sınıfsız toplumun gerçekleşmesi için "gerekli ve yeterli koşul" sayan bir anlayıştır ve tam da geçiş sorununu anlamamak demektir.

Öyleyse bir çok şey, hiç olmazsa rüşeym halinde devrim öncesinde mevcut olmalıdır. Eğer, iktidarın alındığında, yeni rejimin "karar vericileri", genel olarak yönetimi, üretimi, eğitimi, sağlığı, savunmayı, velhasıl bir bütün olarak toplum yaşamının tüm veçhelerini nasıl düzenleyeceği, insan ilişkilerinin nasıl olacağı, olması gerektiği konusunda hazırlıksızsa, eskinin yeni bir "cila" veya "giysiyle" yoluna devam etmesi ve devrimin süratle rayından çıkması, soysuzlaşması, giderek 'karşı devrime' dönüşmesi kaçınılmazdır. Zira, yeni rejim, o andan itibaren yapacağından, yapması gerekenden başka bir "mirasa" sahip değildir. Örneğin en hayati sorunlardan biri, yeni rejimin iç ve dış saldırıya karşı kendini savunmasıdır. Bu savunma nasıl örgütlenecektir? Herkes her an savunmaya hazırlıklı mı olacaktır, yoksa sadece savunma işini üstlenen yeni bir yapılanma, bir çeşit "devrimci milis" mi oluşturulacaktır? Eğer, bir devrimci milis oluşturulacaksa bunların seçimi, görev süresi, göreve getirilme, görevde kalma, görevden alınmaları, vb. hangi ilkelere veya kriterlere dayandırılacaktır. Sosyalizmi kurma iddiasında olan bir "geçiş rejiminde" yegane işi "savunma" olan bir "katmanın" varlığı sosyalizm ilkeleri ile ne kadar uyuşur? Elbette tüm görevlere gelenlerin mutlaka seçimle gelmeleri ve seçilenlerin her an seçenler tarafından görevden alınmaları sosyalizmin bilinen bir "ilkesidir". Amaç, ilkeyi vazetmek herşey değildir. İnsanların seçimle gelmesi de yegane güvence değildir. Kadı ki, seçimle gelenlerin "her an seçenler tarafından görevden alınmalarını" sağlayan *etkin bir mekanizma* da keşfedilmiş

değil... "Seçiliyorlar" ama aynı kolaylıkla görevden uzaklaştırılamıyorlar... Başka bir ifade ile görevden uzaklaşmaları veya ayrılmaları bir yana, ilk seçimden sonra *sürekli seçilir* duruma geliyorlar. Seçim mekanizması demokrasinin bir aracı olmaktan çıkıp, bizzat demokrasiyi boğmanın aracı haline geliyor... Öte yandan bizzat "seçim"de yüceltilmesi gereken birşey, her türlü olumsuzluğun "ilacı" da değildir. Sosyalizmi kurma iddiasındaki bir rejimde de seçimler pekala bir "biçim" olarak kalabilir. Nitekim yaşanmış *reel sosyalizmlerde* seçimler işçi sınıfına ve bir bütün olarak emekçi halk çoğunluğuna yabancılaşmış baskıcı bir bürokratik kliğin veya "egemen sınıfın" manipülasyon aracı olarak kullanıldığı herkesce malumdur...

Başka bir sorun, geçiş toplumunun "demokratikliğiyle" ilgilidir. Devrim karşıtlarının engellenmesi elbette gereklidir, zira, "eski burjuva sınıfının" ve onun başlıca "müttefklerinin" seçim süreci (seçme ve seçilme) dışında tutulması gerekir. Ama, burada *sınırın* saptanması kritik hal alabilir. Tek parti dışındaki akımların veya eğilimlerin dışlanması durumunda rejimin demokratikliği artık bir retorik haline gelebilir... Öte yandan delegasyon sistemi amacın hasıl olması bir yana, amacı saptırır bir biçim alabilir ve ekseri olan da odur... *İşci konseyleri* veya *işyeri konseyleri, mahalle komiteleri, okul komiteleri, vb.* yeni iktidarı asıl kullananlar olmalıdır ama, bu da birbaşına yozlaşmaya, bürokratlaşmaya, devrimin hedefinden sapmasına karşı mutlak güvence teşkil etmeye bilir... O zaman geriye, *işçi devletinin* insanların *'dönüştrücü potansiyelini, özeylemini, yaratıcılığını, yeteneğini,* harekete geçirme, ortaya çıkarma kabiliyetine bağlıdır.

Sosyalizmin *olgunluk* aşaması olan sınıfsız toplum, bireyin ve toplumun nihai *kurtuluşunun* gerçekleştiği aşama demektir. Ve burada kurtuluş bireyden başlayacaktır. "Her bir bireyin kurtuluşu herkesin kurtuluşunun önkoşulu" olabilir. İşte sosyal devrim, bu kurtuluşun yolunu açtığı için önemlidir. Fakat, bireyin özgürleşmesi sonuçtur, oysa kurtuluş bir süreçtir. Bu günden yarına gerçekleşmesi de mümkün değildir. Öyleyse insanın *insanlığını* yaşamasını engelleyen tüm dış

olumsuzlukların ortadan kalkması gerekir. İnsan kişiliğinin özgürce filizlenip gelişmesini engelleyen "dış faktörler" nelerse oların ortadan kaldırılması, aşılması gerekir.

İnsanın veya aynı anlama gelmek üzere bireyin özgürleşmesi, onun özgürlüğünü, dolayısıyla kişiliğinin gelişmesini engelleyen sosyal, politik ve "kültürel" (sosyal ilişkilerin insan kişiliğini baskı altına alan baskıcı niteliği) kökenli unsurların aşılmasını gerektirir. Fakat, insanda içselleşmiş kimi "engellerin" veya "kısıtların" da aşılması durumunda insanın nihai *"kurtuluşundan"* söz edilebilir. Sizi ezen bir siyasi iktidar veya otoriteden kurtulmak elbette önemlidir. Ama, bireyin kişiliği dışındaki ve ona baskı yapan bir "dış otoriteden kurtulmak" gerçek anlamda bireyin nihai *kurtuluşu* için yeterli koşul değildir. Nasıl bir halkın sömürgeci bir devletten kurtulması yeterli koşul değilse... Sömürgeci, emperyalist bir başka gücün tahakkümü altında yaşayan bir halk için bağımlılık zincirinin kırılması gerekli olmakla birlikte, asla *yeterli koşul* değildir. Bağımlılığın biçimi değiştiği halde birey kendini bir önceki durumdan hiçte farklı olmayan bir durumda bulabilir. Ezenin, sömürenin değişmesi sanıldığından daha az önemlidir. Toplum sınıflı toplum olarak kaldıkça, en iyi koşullarda değişen "efendi" olabilir. Bir emekçinin bir feodal beyin veya haraççı bir devletin tahakkümünden kurtulup bir kapitalistin veya kapitalist devletin tahakkümü altına girmesinin emekçi açısından hiçbir önemi ve değeri yoktur. Aynı şekilde kaptalist sınıfın tahakkümünden kurtulup, bürokratik bir kliğin tahakkümü altına girmesnin de...

Sömürücü sınıfa veya aynı anlama gelmek üzere sömürgeci-emperyalist bir "dış güce" karşı savaşta rol alan bir kadın, bu eyleminden ötürü bir özgürleşme sürecine girmiş olur. Ama, sömürücü sınıf veya sömürgeci güç defedildikten sonra erkekler karşısındaki konumu da *devrime uğramamışsa,* kadın için kazanımın fazlaca bir kıymet-î harbiyesi yoktur. Bir birey kendisini ezen bir siyasi otoritenin tahakkümünden kurtulduğu halde kilise veya caminin tahakkümü altında kalmaya devam ediyorsa, *özgürleşme* ve *kurtuluş* gerçekleşmiş olmaz. Elbette bunun tersi de aynı derecede doğrudur. Kilise veya Camii'nin

tahakkümünden kurtulan birey, bir sömürücü sınıfın ve onun devletinin baskısı altına giriyorsa, söz konusu olan sadece *kurtuluşu* engelleyen unsurların değişmesidir.

Başka kavramlarla ifade etmek istersek, insanın kendi yaşamını tümüyle eline alabilmesi için, sadece onun bu eylemini engelleyen "dışsal faktörlerin" ortadan kalkması yeterli değildir. Aslında ister içsel, isterse dışsal, kaynağı ne olursa olsun, insanın özgürleşmesi demek, her türlü *yabancılaşmadan* yakasını kurtarması demektir. Zaten insanın özgürlüğünü engelleyen, onu ezen "dış faktörler" kökeni sosyal-ahlakî olan "içsel faktörlerden" bağımsız da değildir.

Bu bağlamda sosyal devrim veya toplumsal-ekonomik-politik- kültürel- ideolojik- etik, vb. radikal dönüşüm sürecinde rol alan militanların durumu çok daha yakıcı bir nitelik kazanmak durumundadır. Öyleyse sosyal devrimin akibeti, onun *öncü unsurlarının* ne kadar *devrimcileştiğine, özgürleştiğine* büyük ölçüde bağlı olacaktır...

Örgüt içi ve örgüt dışında kurulan ilişkiler sosyalist etiğe uygun değil, en azından mevcut olandan *farklı* değilse, örgüt içinde eşitlikçi, dayanışmacı, kardeşce ilişkiler yerleşmemişse, bu devrimde kritik rol oynamayı uman örgütün de henüz *devrimcileşemediği* anlamına gelir. Bu alanda yaygın itiraz, sınıflı toplumda sosyalist toplumdakine benzer ilişkiler gerçekleştirmenin mümkün olmadığıdır... Elbette metalaşmanın, paralılaşmanın, soysuzlaşmanın, sayısız yabancılaşmaların "en yüksek aşamaya" ulaştığı bu günün kapitalist toplumunda, elbette "sosyalizmin ruhuna uygun" bir yaşam sürdürebilmek son derecede zordur. Ama, sosyalist olmanın, dünyayı değiştirme iddiası taşımanın gereği de zoru başarmayı gerektiriyor. Sol örgütler söylemleri ve sıkça kullandıkları "devrimci kavram ve sloganlar" dışında burjuva toplumunun, tüm olumsuzluklarını içlerinde barındırdıkları, 'yeniden ürettikleri sürece, söylemin hiç bir kıymeti harbiyesi yoktur. Bir insanın (devrimci militanın) kendini değiştirme niyeti taşımadan ve öyle bir çaba içine girmeden, sabahtan akşama kadar

toplumu değiştirmekten söz etmesinin bir anlamı ve değeri olabilir mi?

Sol örgütler içi *ilişkiler* burjuva toplumunun pisliklerinden olabildiğince arınmadığı sürece, retorik ne olursa olsun, burjuva partilerinin ve örgütlerinin "benzerleri" olmanın ötesine geçemezler. Eğer sosyalizm yöneten-yönetilen, buyuran-buyrulan, vb. ilişkisinin *inkarı* olacaksa, örgütlerde "iç işleyişin" farklı bir temelde yürümesi *olmazsa olmaz*dır. Her hangi bir burjuva partisi gibi "işleyen" bir "sol örgüt", kapıya ne yazılırsa yazılsın, sosyalist mücadelenin bir aracı olma iddiasında bulunamaz. Özgür olmayan insanlar özgürce işleyen ve kollektif özgürlüğün önünü açacak özgür bir insan toplumunun yolunu aralama iddiasında bulunamazlar. Aslında bu güne kadarki sol-sosyalist örgüt pratikleri ve daha geniş olarak şimdilerde çökmüş "reel sosyalizm" deneylerinden gereken dersleri çıkarmak, "yeni" ve "farklı" birşeyler yapmanın ön koşuludur.

İşçi sınıfının mücadele tarihinde üç aşama ayrımı yapmak mümkündür. Başlarda işçiler 'asıl düşmanın" ne olduğunu anlayamadılar. Yaşamlarını karartanın makinalar, fabrikalar olduğunu sandılar, öçlerini makinaları, kırıp, fabrikaları tahribederek almaya yöneldiler. İşte *Luddist* hareket bu ilk aşamaya denk düşen mücadeleyi temsil ediyordu. İşçiler bu ilk mücadele pratiğinde anladılar ki, asıl düşman, makinalar, fabrikalar değil (nitekim onları da kendileri ürettiğine göre), sermaye sınıfı olduğunu anladılar. İkinci aşama işçi sınıfı hareketinin ücretli kölelik rejimini yıkmak üzere radikal bir çıkış yaptığı dönemdir. Sosyalist toplum perspektifiyle ücretli kölelik rejimini yıkmak üzere sahneye çıktığı anda işçi sınıfı hareketi, tarihsel misyonuna uygun, radikal bir çizgiye oturmuş oluyordu. Bu aşamadan sonra mücadele sonucu sağlanan *kısmi kazanımlar* (sekiz saatlik işgünü, grev ve toplu sözleşme hakkı, vb... zamanla işçi sınıfını temel perspektife yabancılaştırdı. Mücadeleyi "düzen içi mücadeleye" dönüştürdü. Belirli bir aşamadan sonra da "her kazanım" temel perspektif açısından birer "kayıp" niteliği kazandı. Artık işçi örgütleri sadece sömürü

düzeninin bir "bileşeni" değil, aynı zamanda varlığı sömürü düzeninin varlığına bağlı örgütler durumuna gelmişlerdi.

İşçi hareketinin bu biçimde yozlaşması, velhasıl misyonunun uzağına savrulması, işçi ve sosyalist partilerin ve örgütlerin de yozlaşması sonucunu doğurdu. Artık belirli bir eşikten sonra *enternasyonalizm* içi boş bir söylemdi. Emperyalist ülkelerde işçilerin kazanımları başka yerlerdeki (sömürge ve yarı-sömürgeler) işçilerin, emekçilerin aleyhine elde edildiği andan itibaren de *enternasyonalizm etiği* tartışmalı hale geliyordu.

İster teker teker ülkeler, isterse global planda (dünya ölçeğinde) olsun, kapitalistler hesaplarını global olarak yapıyorlar. Bunun anlamı, bir yerde 'kaybettiğini', başka yerde kazanmasıdır. Bu durum, işçi örgütleri için sonuçları sadece siyasal değil, etik olarak da önemli sonuçlar doğuracak nitelikteydi.

Eğer, işçi hareketi, ücretli kölelik düzenini aşma perspektifinin uzağına düşer, enternasyonalizm bir retorik haline gelirse, işçi örgütleri de herhangi bir 'meslek örgütüne indirgenirler. Oysa, işçi sınıfının konumu ve tarihsel misyonu onu herhangi bir "meslek örgütünden" kesinlikle ayırmak durumdadır.

Kapitalist üretim tarzının ulaştığı bu günkü 'yeni evrede' geleneksel örgütler işlevsizleşti. Sol partilerin solla yegane ilgisi, adlarında kaldı. "Radikal sol örgütler" de 'yeni evreyi' kavrama ve "gereğini yapma", olup bitenlerin anlamını bilince çıkarma, velhasıl *somut durumun somut tahlilini* yapma konusunda yetersiz kalıyorlar. İçinde bulunduğumuz *"emperyalizmin en yüksek aşamasında"* çokuluslu şirketler çok büyük etkinlik kazandılar. Şimdilerde 'en büyük 100 ekonomiden 51'i artık devletler değil'! Bu durum, devlet-sermaye ilişkisini değiştirdi. Giderek devlet, küreselleşmiş, *kollektif kapitalizmin çıkarlarının bekçisi* durumuna geliyor. Elbette ulus devletin aşınması sosyalistler için hayıflanılması gereken birşey değildir. Zira, kapitalistler her seferinde tüm dünyayı faaliyet alanları saydıkları halde, işçi örgütleri ve sol partiler ulusal sınırlar içine hapsolup kaldılar. Oysa,

enternasyonalizm, işçi sınfının ve onunla birlikte tüm emekçilerin, insanlığın kurtuluşunun *olmazsa olmaz*dır... Ulus devletin aşınması bir *dünya vatandaşlığının* gelişmesine uygun koşulların oluştuğu anlamına da geliyor... Dolayısıyla kapitalist küreselleşmeye sosyalist mücadelenin küreselleşmesi eşlik edebilir. Önümüzdeki dönem, yeni bir *enternasyonalin* kurulmasını gündeme getirecektir. Bu sefer, artık 'bürokratik olmayan' bir emek enternasyonalinin kurulmasının koşulları oluşmaktadır. Fakat hepsinden önce *yeni manifesto* yazılmayı bekliyor...

Önümüzdeki dönemde, takılmış bir plak gibi artık içi boşalmış, mevcut durumu açıklamaktan uzak kavramları tekrarlayıp durmak yerine, 'yeni durumun yeni tahlilini' olabildiğince eksiksiz yapmak gerekiyor. Elbette bu asla mücadeleye sıfırdan başlayacağımız anlamına gelmez. Çok zengin bir mücadele geleneğinin mirascısı olduğumuz kesindir. Yukarda söylenenler soylu mücadele mirasının reddi anlamına gelmiyor. Önemli olan, bu güne kadarki süreçte neyin neden başarısız olduğunu neyin "yanlış" oduğunu doğru saptamaktır. Örneğin dünya sol hareketinin en büyük zaaflarından biri *Avrupa merkezli* bir dizi *yabancılaşmayı* içermesiydi. Önümüzdeki dönemde bu olumsuzluğun aşılması başlı başına büyük önem taşıyor... Aksi halde, realiteyi anlamadan onu değiştirmek mümkün değildir. İkinci olarak, geçerli örgüt anlayışlarının aşılması, *yeni bir mücadele etiği* oluşturmak, üçüncü olarak da yeni duruma 'denk düşen' örgütlenme biçimleri keşfetmek gerekiyor. Eğer anlama eylemiyle dönüştürme eylemi arasında diyelektik bir bütünlük varsa, bir çok şeyin cevabının pratik mücadele içinde bulunacağı ortadadır.

Bu kısa sunuş yazısını bitiriken şunları ısrarla tekrarlamak gerekiyor: Birincisi, sosyalist (sınıfsız, komünist) bir toplum kendiliğinden kurulmayacak;

İkincisi, İnsanlığın sosyalizm dışında bir geleceği yoktur. Eğer vakitlice insana, doğaya, yaşama düşman kapitalist

barbarlık rejimi aşılamazsa, bu günkü ileriye doğru çılgın kaçış insanlığın ve uygarlığın sonunu getirme dinamiği taşıyor;

Üçüncüsü, soyalizm ancak uzunca bir tarihsel sürecin sonucunda, evrensel ölçekte kurulabilir, nihai olgunluğa ulaşabilir.

Fakat, hepsinden önce yapılması gereken şey, aşınmaya uğramış ideallerimizi ve ütopyalarımızı 'onarıp-kuvvetlendirmektir'. Zira, ütopyası, ideali olmayan ne bir birey, ne de toplum mümkün değildir.

Elinizdeki kitap, "yeni bir sosyalist mücadele etiği" oluşturma, bu arada nerdeyse unutulan 'eskisini' hatırlama ve sosyalizmin temel sorunlarından bazılarını tartışma gündemine taşıma kaygısıyla hazırlandı. Verimli bir tartışma başlatabilirse, mütevazı amacına ulaşmış sayılacaktır. Sosyalist mücadelenin tarihi hep karşı tarafı eleştirmeye öncelik verdi. Elbette bu gerekliydi ama eksikti. Artık kendimize de bakmamız ve "nerde hata yapıldı" sorusunu açıkça sorup, ikircikli olmayan bir tarzda tartışmamızın zamanı gelmiş olmalıdır...

Özgür Üniversite,

21 Nisan 2000.

ETİK BİR DÖNÜŞÜM OLARAK SOSYALİZM...

FİKRET BAŞKAYA

Eğer bir ekonomik-sosyal dönüşüm, geniş halk kitlelerinin bilincinde radikal bir dönüşüme, köklü bir sıçrayışa eşlik etmiyorsa, orada gerçek anlamda devrimden söz etmek mümkün değildir. Toplum çoğunluğunun bilincinde bir sıçrama söz konusu değilse, kitlenin "devrimci dönüşüm" sürecine katılımı bir retorik veya "biçim" olmanın ötesine geçemez. Kitlelerin bilincinde köklü bir "devrim" olmadan gerçekleşen tüm "dönüşümler" de en iyi koşullarda bir çeşit "hükümet darbesi" olabilirler... Kitle'nin süreci belirlemesi gerekirken, kitle süreci yönetip-yönlendirenlerin elinde bir manipülasyon aracı, bir çeşit 'hammade' ya da 'yakıt' işlevi görecektir. Aslında "yeni kurumların" oluşturulması aldatıcıdır. Yeni kurumlar kitlenin kaderinin sürekli ve kalıcı olarak "değiştiği" anlamına gelmez. Yapılan, son tahlilde eski şarabı yeni şişede sunmaktan ibarettir. Bu bakımdan L. Trotsky: "Devrim herşeyden önce kişiliksiz oldukları varsayılan kitlelerde insanî olanın uyanmasıdır" derken tamı tamına bunu ifade ediyordu. Bu yüzden, kimi ekonomik-politik dönüşümler yapmak, "yeni kurumlar" oluşturmakla devrim gerçekleşmiş olmaz. Devrimin gerçekleşebilmesi için radikal bir sosyal, etik ve kültürel dönüşüm de olmalıdır. Aksi halde birey "insanî" olarak

azgelişmişlik statüsünde kalmaya devam edecek, kendi bireysel "özerkliğini" kazanması da mümkün olmayacaktır. Halk çoğunluğu adına başkaları, "devrimci öncüler" karar vermeye devam ettikce, geniş halk kitlelerinin kaderi ve akibeti "halk yararını" bilenlerin insafına tabi olmaya devam eder.

O zaman hemen şu soru akla gelecektir: Kitleler kendiliğinden durumlarının bilincine varabilirer ve sadece Politik-ekonomik değil, kültürel-etik-sosyal bir radikal dönüşümü gerçekleştirebilirlermi? Her ne kadar "devrimci çevrelerde" halkın kendiliğinden eylemleriyle bunu gerçekleştiremiyeceği, en iyi koşullarda "ekonomik bilince" ulaşabileceğine dair genel bir kanaat geçerli olsa da, bu doğru değildir. Aslında bu görüşün bu ölçüde yaygın oluşunun nedeni, kitleyi ve kitle hareketlerini manipüle etmeyi "meslek" edinmiş olanların yaygın bir nüfuza ve ideolojik üstünlüğe sahib olmalarındandır. Geniş kitleler "eski yerlerini" ve "konumlarını" muhafaza etmeye devam ettikleri sürece, devrim yapanlar tarafından manipüle edilmeye, yönetilip-yönlendirilmeye de devam edeceklerdir. Bu durumda devrim, olsa, olsa devrimi yapanların "devrimi" olabilir... "Devrim" denilen de süratle 'kurumlaşıp' devrimin inkarına dönüşür... Elbette devrimi yapanlar, kitleyi ve kitle hareketini manipüle edenler kitlelerin bilincinde de devrimin gerçekleşeceğini, ama bunun belirli bir zaman alacağını, bir "geçiş süreci" sonucu gerçekleşeceğini, "kitlenin henüz böylesi bir dönüşüm için yeterince olgunlaşmadığını", v.b. söylemeye devam edeceklerdir. Eğer kültür denilen, bir 'insanlaşma' süreciyse, insan doğasında mündemiç olan 'insanî potansiyelin gerçekleşmesiyse', devrim behemahal kültürel bir olgudur ve her ikisi de aynı amaca yöneliktir: İnsanların her seferinde daha 'iyi' yaşamalarının olanaklarını yaratmak, insanda 'insani olanın gerçekleşmesini' sağlamak... Velhasıl, yoksunluk zincirini kırmak, insanî olanın gerçekleşmesinin önünü tıkayan engelleri aşmak, baskıdan, sömürüden, hiyerarşiden, toplumsal eşitsizliklerden kurtulmak...

Demek ki, gerçek anlamda devrimden sözedebilmek için, kimi "yeni kurumlar" ve "yeni söylemler" ve sloganlar yeterli değildir. Devrim sadece yeni kurumlar oluşturup onun ötesine

geçemezse, insanlar arasında yeni ilişkiler yaratamazsa, ve emekci çoğunluğun toplumsal yapıdaki konumunda radikal ve kalıcı bir kayma sağlayamazsa, gerçek anlamda "devrim" den de söz edilemeyecektir. Devrim, özgürleştirici, insanî potansiyeli harekete geçirici, yeni ilişkiler, yeni bir kültür yaratabilmelidir. Yeni bir kültür, "yeni ve farklı ihtiyaçlar" da yaratacaktır ve bu yeni ihtiyaçlar sınıflı toplumda geçerli olanın daha yoğun ve daha hızlı taklit edilmesiyle gerçekleşemez... Buradan bir başka sonuç çıkar: Sınıfsız, sömürünün, baskı ve hiyerarşinin geçerli olmadığı bir toplumsal düzene giden yollarla nihai hedef arasında doğru yönde bir ilişki söz konusudur. Son analizde, kapitalist üretim ve tüketim modelini esas alan, onu daha hızlı taklit etmeyi marifet sayan, "ileri" kapitalist ülkelerin üretim ve tüketim düzeyine kestirme bir "geçiş süreci" mümkün olsa bile varılan yer 'sosyalizm' kavramıyla ifade edilenle örtüşmez. Maurice Godelier'nin dediği gibi, "kapitalzmin ayaklarıyla yürüyerek" ancak "kapitalistsiz kapitalizme" varılabilir." Bu itibarla, devrim öncesinde geniş kitlelerin bilincinde kayda değer bir sıçrama olmadan "gerçekleşen" "devrimin" yeni bir kültür, yeni etik değerler yaratarak, "özgürlükler krallığına" (le royaume de la libérte) giden yolu aralamsı mümkün değildir.

Eğer devrim, radikal bir sosyal, kültürel, etik dönüşümse, kendilerini 'sosyalist', dahası 'komünist' olarak tanımlayan rejimlerin hangi nedenler yüzünden bu amacın uzağına düştüklerinin tahliline geçebiliriz. Başka türlü söylersek, derginin bu sayısının konusu olan: Nerede hata yapıldı? Sorusunu tartışabiliriz. Elbette bu kapsamlı bir sorudur ve hemen karşımıza iki önemli sorun çıkıyor: Bir kere, bu kadar kısa bir yazıda bu kapsamda bir sorunu tartışmak sanıldığından çok daha zordur; İkincisi, bizim entellektüel kapasitemizi, yetişkinliğimizi ve yetkinliğimizi zorlayan bir durum söz konusudur. Yine de cesaret edip bu devasa sorunu tartışmayı deneyceğiz ve eğer,'verimli' bir tartışma başlatabilirsek, yazı kendi sınırlı amacının ötesinde bir anlam bile taşıyabilecek... Sosyalizmin gerçekleşmesinin önündeki engeller nelerdi? Hangi sebeplerle devrim hedeflerinden saptı? Tartışma aşağıdaki

başlıklar altında sürdürülecek: Teorinin dogmatikleştirilmesi veya teori yokluğu, örgütsel yanlışlar, demokrasi sorununun kavranışındaki aymazlık, geçiş sorununun yeterli düzeyde kavranamamış olması, kültür sorununun, daha açık bir ifadeyle, kültür, din, etik v.b. gibi sorunların yetersiz veya yanlış kavranışı, klasik metinlerin birer "kutsal kitap" mertebesine yükseltilmesi...

I. Bir yerde bir kavram veya sözcük çok sık kullanılabilir ama orada o kavrama veya sözcüğe uygun bir 'gerçeklik' olmayabilir. Başka bir ifade ile, retorikle realite arasında bariz bir uyumsuzluk olabilir. Sosyalist olduğu söylenen toplumlar olsun, kendilerine sosyalist diyen hareketler olsun, dillerinden hiç düşürmedikleri kavramlardan biri herhalda "bilimsel sosyalizm" idi. Yapılanların bilimle uzaktan yakından ilgisi olmaması bilimin inkarı olanın "bilimsel sosyalizm" olarak nasıl sunulduğu bu gün artık herkesin malumudur. Eğer teori yoksa veya dogmatikleştirilip, dejenere edilmişse, bilim denilen de kısır bir ideolojik söyleme dönüşür. Teorik sorunlara ilginin azaldığı veya yokolduğu bir ortamda, pratik sorunlarla ilgilenmek bilinçli olarak yüceltilir ve haksız olarak teorik uğraş küçümsenir. Karl Korsch, haklı olarak, II Enternasyolin'in tutumunu bu yüzden eleştirmişti. Eğer bir devrimci hareket, 'devrimci teoriden' yoksunsa, artık tarihsel-toplumsal olayların kavranışı gerçekleşemez. Bu yüzden Lenin, "Devrimci teori olmadan devrimci pratik de olmaz". demişti. Gerçekten teori yokluğu demek, hareketin önünü görememesi demektir ve böyle bir tablo ortaya çıktığında, pratik yaşamın dayattığı sorunların anlaşılması imkansız hale gelir ve sonuçta mücadele süreci yolundan sapar. Sözde "bilimsel sosyalizm" adına marksizmin yozlaştırılması İkinci Enternasyonalle başlayıp Stalin'le devam etti. Aslında söz konusu olan devrimci teorinin, marksizmin içini boşaltmaktı. Sovyetler Birliğinde bir kere teori dogmatikleştirilip içi boşaltılınca, dünyanın başka yerlerindeki devrimci hareketler de Sovyet bürokrasisi tarafından "yönetilir", "yönlendirilir" duruma geldi. Henri Lefebvre, "Marksizmin kurumlaştırılmasıyla, devrimin kurumlaşması atbaşı gitti"

derken bu durumu ifade etmek istemişti. Devrimin kurumlaşması da son analizde bir egemenlik tarzı olan 'yeni' siyasi iktidarın temelinin takviye edilmesinden başka birşey değildir. Devrim bir kere kurumlaşınca, artık sorun bir "asayiş" sorunu olarak algılanır hale gelir... 'Diyalektik ilkeler' yeni yönetici sınıf tarafından mutlak hakikatler olarak ilan edilecektir ama aslında diyalektik ilkeler sadece bir retorik, içi boş sloganlar olarak mevcuttur. Bunun anlamı, olup bitenlerin ve tarihsel fırsatların anlaşılmasının ve 'değerlendirilmesinin' önünün kapanmasıdır. Artık, tartışma açmak, yeni şeyler söylemek, yeni çıkış yolları arayışına girişmek, sadece teşvik edilen birşey değil, "yıkıcı" olarak algılanmaya başlanır. Mevcut olanın, halen yapılmakta olanın "bilimsel" olana uygun olduğu, dahası ve "tek geçerli yol" olduğu yaklaşımı hakim görüş haline gelir.

Teorinin dogmatikleştirilmesinin veya teori yokluğunun en olumsuz sonucu, devlete ilişkin yaklaşımda ortaya çıktı. Kapitalizmden sosyalizme geçiş döneminde devletin konumu, işlevi v.b. konusunda teorik donamın son derecede yetersiz kaldı. Bu konuda hemen hiçbir teorik çaba da harcanmadı. Elbette, özellikle geçiş sürecinin başlarında devlet önemli bir ikili işlev görecektir: Eski rejimin tasfiyesini tamamlamak yeninin kurulmasının önünü açmak. Fakat bunu yaparken devletin doğasında mündemiç olan genişleme, büyüme, 'kapsama' eğilimini gözden uzak tutmamak gerekiyordu. Devlet, devlet olarak varoldukca, her zaman "muhalifleri" yok etmek, etkisizleştirmek bunu da kendine özgü yötemlerle yapmak durumunda olan bir aygıttır. Devletin bu temel niteliğinin gözden kaçırılması, hafife alınması, devrimi "yönetenlerin" baktıkları her yerde "devrim düşmanlarını", "rejim muhaliflerini", şimdilerde moda tabirle "bölücü ve yıkıcılcıları" görmeleri kaçınılmazdır. Elbette Marksizmin önde gelen teorisyenleri bu sorunla ilgilendiler ama, hiç bir zaman "geçiş sürecinde" devletin konumu, işlevi ve 'geçiş sürecinin devleti' konsunda yeterli teorik-entellektüel bilgi birikimine ve donanıma sahib olunamadı. Aslında Marx, Engels ve Lenin'in geliştirdikleri görüşe göre, geçiş döneminin devletinin siyasi bir

yapıdan giderek sadece idari işlevlere indirgenmiş bir yapıya doğru evrileceği varsayılıyordu. Örneğin, Sovyetlerin asıl iktidar odakları, devletin de idari-bürokratik işlerle ilgili ve giderek önemi ve ağırlığı azalan bir administrativ aygıt olması gerekirken, tam tersi tecelli etti. Sovyetlerin içi boşaltıldı, 'iktidarı' devlet (siyasi aygıt) lehine kaybettiler. Artık Sovyetler devrimci hareketin organları değil, devletin birer uzantısı durumuna geldiler. Böylesi bir ortamda giderek "devletin sönmesi" bir yana süreç, devletin güçlenmesiyle sonuçlandı ve devletin otoritesi, gücü ve kapsamı büyüdü.

Bu aşamadan sonra da ancak "siyasi bir devrimden" veya dönüşümden söz edilebilirdi ama artık yukarıda tanımlamaya çalıştığımız tarzda, sosyal, kültürel, etik bir dönüşümden söz etmek mümkün olamazdı. Bir kere böyle bir yola girilince, ve devrimin ufku salt politik devrimle sınırlanınca, baskı ve şiddetin de ön plana çıkması kaçınılmazdır. Oysa başlangıçtaki amaç, daha adil, daha özgür, daha eşitlikci, daha insanî bir toplum oluşturulmasına muhalif unsurları etkisizleştirmekken, ve emekci çoğunluğa daha iyi maddi-moral yaşam koşulları yaratmakken, "düşman yaratıp" yaratılan düşmanı imha etmek gibi bir yola girilmesi kaçınılmazdır. Artık bu aşamadan sonra yapılacakları tahmin etmek zor değildir: Özgürlüklerin gelişip-serpilmesinin önünü kesmek ve özgürlük ortamının yerleşmesini tehir etmek için her zaman bir gerekçe bulunacaktır. Yaratılan yeni yasal çerçeve de 'yüceltilip-kutsandığı' sürece, devrimin içinin boşalması, 'iğdişleşmesi', bir karşı devrime dönüşmesi kaçınılmazdır. Nasıl bir önceki dönemde daha çok hak ve özgürlük talebi, yasalar gerekçe gösterilerek yasaklanıp bastırılıyorduysa, "yeni rejim" de benzer gerekçeler ileri sürerek özgürlüklerin gerçekleşmesinin önünü kesme yoluna gidecektir. F.Engels, Bebel'e yazdığı bir mektupta bu soruna dikkat çekmişti. Elbette doğası gereği devrim, her zaman varolan 'eski düzenden' hoşnut olmayan çoğunluğun eseri olabilir. "Yeni rejim" geçerliyken eskisindekine benzer gerekçelerle kitleden gelen taleplerin ezildiği koşullarda ne gerçek anlamda devrimden, ne de kapitalizmden sosyalizme, komünizme geçişten söz edilebilir.

II.Sosyalist deneylerin başarısızlığının ikinci gurup nedenlerini, örgütsel yaklaşımlar ve yöntemler oluşturuyordu. Bu alanda ilk akla gelenler de "demokratik merkeziyetciliğin" anti-demokratik merkeziyetcilik olarak anlaşılması, devrimciliği kimi "profesyonellerin" mesleği mertebesine çıkaran "profesyonel devrimcilik" kurumunun varlığı ve onun bir uzantısı olan "dışardan bilinçi taşıma" yaklaşımının kaba kavranışıdır. Demokratik merkeziyetcilik Lenin tarafından "tartışmada özgürlük, uygulamada birlik" (la liberté dans la discussion et unité dans l'action) olarak formüle edilmişti. Gerçekten tüm devrimci ve sosyalist hareketler örgütsel işleyiş modeli olarak, 'demokratik merkeziyetciliği" benimsediler ve bu örgütsel işleyiş modeli özellikle iktidarın ele geçirilmesi sürecinde etkin bir araç işlevi gördü. Buradaki anafikir, her türlü sorunun derinlemesine ve hiçbir sınır olmaksızın sonuna kadar tartışılması ama, bir kere tartışma sona erip karar ve uygulama aşamasına gelinince, çoğunluğun azınlığa mutlak itaatinin söz konusu olmasıdır. Soruna teorik olarak yaklaşıldığında bu modelin önemli sorunlar çıkarmadan işleyebileceği izlenimi doğar. Eğer gerçekten demokratik bir işleyiş geçerliyse, çoğunluk tarafından benimsenen bir eylem kararının veya stratejik-taktik bir tecihin pek de sorun çıkarmayacağı düşünülebilir. Oysa uygulama hemen her zaman talihsiz sonuçlar doğuracak biçimde tezahür etti. Ve 'demokratik merkeziyetcilik' ilkesi tepe-taklak edildi. Giderek demokrasi bütünüyle unutuldu. Artık "demokratik olmayan bir merkeziyetcilik" söz konusuydu ki, örgütün alt-kademeleri için demokratik merkeziyetcilik, disiplin, baskı, kayıtsız itaate zorlanma, v.b. demekti. Bir kere "demokrasi" unsuru deklemin dışına atılınca, sağlıklı unsurlar örgütte barınamaz hale geliyor. Artık ilke adamı olmayanlar, yukardan gelen emirlere kayıtsız itaati içine sindirebilen oportünist-çıkarcı-bencil, memur kafalı unsurlar örgütün asıl omurgasını oluşturur duruma geliyorlar. Dolayısıyla herhangi bir kapitalist veya prekapitalist siyasal formasyondakinden daha da katı bir işleyiş geçerli olabiliyor. Demokratik işleyişin söz konusu olmadığı örgütler ve yapılar sosyalizmin gerçekleşmesine hizmet edemezlerdi ama onun boğazlanması için biçilmiş kaftandılar... Hiyerarşinin üst

kademelerinde alınan kararlar, yukardan aşağı ve kademe kademe en alt birimlere kadar indiği sürüce, çoğunluğun ne düşündüğü, ne istediği, neye karşı olduğu v.b. gibi sorunların hiç bir kıymeti harbiyesi olamaz. Artık yöneticilerin kararları ve görüşleri tartışmasız ve otomatik olarak kabüllenilmesi gereken "hikmetinten sual olmaz" emirler olarak algılanır... Böylesi bir işleyiş geçerliyken de seçimler, genel kurullar, 'tartışmalar' en iyi koşullarda balkondaki seyirciyi oyalamak içindir. Demokrasinin olmadığı yerde yapılan herşey, bir manipülasyon ve "kitabına uydurma" biçiminde tezahür eder. Aslında özellikle merkezi plana göre işleyen bir ekonomide demokrasi yokluğunun ne büyük talihsizliklere neden olduğunu, olabileceğini hatırlatmaya bile gerek yoktur. Fakat, olumsuzluk sadece Sovyetler Birliğiyle de sınırlı kalmadı. Sovyetler Birliği Komünist Partisinin 1934 deki onyedinci kongresinde, demokratik merkeziyetciliğin dört maddelik yeni bir formülasyonu yapıldı ki, o tarihten sonra demokratik merkeziyetcilik ilkesinini yarısı sadece fiilen değil, resmen de eksilmiş oldu ve geriye merkeziyetcilik ayağı kaldı. "Demokrasi" kavramının yerini "disiplin ve itaat" aldı... Aşağıda demokrasi sorununa tekrar geleceğiz. Esasen demokratik olmayan bir yapı ve işleyişin geçerli olduğu, özgürlüklerin gerçekleşmediği yerde, sosyalizmden sözetmek insan haysiyetiyle alay etmekle özdeştir...

Sosyalizmin yozlaşmasında bir başka örgütsel hata, "profesyonel devrimcilik" uygulamasıydı. Profesyonel devrimciler yaklaşımı kitlelerin bilinçlenmesinin bir 'dış faktör' sayesinde mümkün olabileceği kabülüne dayanıyordu. Lenin'in Çarlık Rusyasının "özel koşulları" için ortaya attığı profesyonel devrimcilik, dünya solu tarafından hiçbir tartışma olmaksızın kabüllenildi. Üstelik kaba ve hoyratca bir uygulama alanı da buldu...Zaten tartışmalı olan böyle bir örgütsel işleyişin, kitle-parti yabancılaşmasını daha da azdırması kaçınılmazdı. Elbette Çarlık Rusyasının otokratik devlet yapısı veri iken, gizli bir örgütün etkin olabilmesi için ve geçici oarak, bu tür bir uygulama anlaşılabilir bir şeydi. Ama buradan hareketle, her yerde ve her zaman geçerli bir örgütsel işleyiş modeli çıkarmak,

sosyalizmin teorik-entellektüel geleneğiyle çelişiyordu. Bu tür bir uygulama herşeyden önce geniş halk yığınlarıyla "öncüler" arasına Çin duvarı örmek demekti. Devrim artık 'profesyonellerin' özel alanı haline geliyordu ki, zaten sözde bir "demokratik merkeziyetcilik" yüzünden devrimci dönüşümün dışına itilmiş halk çoğunluğunun kaderi bütünüyle profesyonellerin insafına terkediliyordu. Her ne kadar Lenin durumu nüanse etmeye çalışsa da, "profesyonel devrimcilerin" herkesin hesabına ve herkes adına düşünmesi diye birşeyin söz konusu olmayacağını söylese de, sonuçta ülkenin,toplumun ve devrimin kaderi ve daha genel olarak da dünya sosyalist hareketinin akibeti dar bir 'profesyoneller gurubunun" tekeline geçti... Zira bu gurup "devrimin gizinin tapusuna sahib olduğunu" düşünüyordu. Böylesi bir durum geçerliyken, proletaryanın diktatörlüğünden değil de, proletarya üzerindeki diktatörlükten söz edilebilirdi ancak...

Elbette "profesyonel devrimcilik" uygulamasının olumsuz sonuçları yukarda söylediğimizle de sınırlı değildi. Profesyonel devrimciler ücretlidirler. Lenin bununla, küçük burjuva kesimler dışında işçi kesiminden militanların da devrim sürecine katılımının sağlanabileğini öngörmüştü. Oysa, maaşa bağlanmış unsurların bir devrimci tavrından çok, "memur" tavrı ortaya koymaları kaçınılmazdır. Son tahlilde kendilerine maaş ödeyen örgüte tabî unsurlar olabiliyorlar. Maaşlı unsurlar memur olabilirler ama devrimcilikleri tartışmalıdır... Profesyoneller daha çok maaşlarıyla ilgilidirler. Zaten maaşlı devrimci sosyalist etikle de bağdaşmaz. Üstelik bunlar ayrıcalıklı kesim içinde daha dar bir "ayrıcalıklı" katman oluşturuyorlar. Devrim öncesi ve devrim sürecindeki etkinlikleri devrimden sonra da devam ediyor. Profesyonel devrimcilik ilkesi, kitlenin kendiliğinden olayları bilince çıkaramayacağı, en iyi koşularda ekonomik bilince ulaşabileceği, kitleye bilinç ancak dışardan taşınabileceği kabülüne dayanır. Bu durumu aşmak için de, siyasi mücadeleyi yürütecek profesyonel devrimcilere gerek olduğu ileri sürülür. Oysa gerek Rusya'da 1905 ve 1917 de ortaya çıkan Sovyetler ve başka tarihlerdeki ve başka yerlerdeki deneyler (XIX'uncu yüzyılda Almanya ve

Macaristan'da, v.b.) kitlelerin kendiliklerinden eylemlerinin hafife alınmasının yanlışlığını kanıtlamaya yetecek durumdadır. Hiyeraşinin ve "ayrıcalıkların" yeniden üretildiği, yöneten-yönetilen, buyuran-buyurulan ilişkisinin kural olduğu koşullarda, özgür bireyler varolamaz. Özgür olmayan bireyler de özgür olmayan bir toplum 'yaratabilirler' ve devrim bir ritüel veya retorik konusu olmanın ötesine geçemez. Artık toplumda geçerli kültür de 'insanlaştırıcı' değil, 'sosyalleştirici' bir kültür olabilir. Başka bir ifade ile, kültür anti-kültüre dönüşür.

III. Bir başka sorun da demokrasi konusundaki saçma yaklaşımdır. Sosyalist hareketler ve kendilerini "komünist" ilan eden rejimler, demokrasinin kavranışı, algılanaşı, uygulanışı konusunda tam bir aymazlık içinde oldular. Biçimsel-liberal demokrasi düşmanlığı, sonuçta demokrasi düşmanlığına dönüştü. Gerekçe olarak da, burjuva yönetimleri tarafından kavramın "kirletildiği" ileri sürüldü. Bir kavramın birileri tarafından kirletilmiş olması o kavramın sözlüklerden çıkarılması için bir gerekçe olabilir mi? Demokrasi son analizde insanlığın önemli bir kazamını değilmidir? Eğer demokrasi halkın kendi kendini yönetmesi demekse, özgürlük ve eşitlik kavramlarıyla da tamamlayıcılık halindedir. Eşitlikci, özgürlükcü, insanî bir toplum düzeni ancak demokratik bir işleyiş temeli üzerinde yükselebilir. Kitlelerin kendi kaderine sahip çıkmadığı, "iyi niyetli", "toplum yararını bilen", kitleye "neyin ne zaman gerektiğine karar veren" öncülerin herşeye karar verdiği bir sosyalist inşa mümkünmüdür? Eğer sosyalizm, daha adil, daha özgür, daha eşitlikci bir toplum düzenini tanımlamak için kullanılıyorsa, bütün bunlar ancak demokratik bir temel üzerinde serpilip gelişebilir. Kaldı ki, demokrasi insanlığın etik bir değeridir ve son derecede büyük öneme sahiptir. Zira, demokrasi sadece bir araç olmaktan da öte, bizatihi içeriği, stratejik değeri itibariyle de büyük bir öneme sahiptir. Sömürüden, baskıdan arındırılmış, özgürlüğün ve toplumsal eşitliğin geçerli olduğu bir toplum, ancak gerçek anlamda demokratik bir toplum olabilir. Elbette hepsi bu kadar da değil, devrimci bir örgütün sağlık göstergesi de onun

gerçekten demokratik bir işleyişe sahibolup-olmamasına bağlıdır. Hem örgüt-içi işleyiş, hem örgüt-kitle ilişkisi, hem de militanların kendi aralarındaki gündelik ilişkilerde demokrasi sadece olmazsa olmaz bir araç değil, aynı zamanda stratejik öneme sahip etik bir değerdir.

Elbette, demokrasinin emekci halkların tarihsel bir kazanımı olduğunu, onlarca, yüzlerce yıllık mücadelenin ürünü olduğunu söylemeye bile gerek yoktur. Bu nedenle, kimi uyduruk gerekçelerle demokrasiyi hafife almak, sosyalist ilkeler ve devrim etiğiyle de bağdaşır değildir. Her aşamada temsil mekanizmalarını daha iyi işleterek, mümkün olan durumlarda 'doğrudan demokrasi'yi ön plana çıkararak, yeni ve katılımcı yöntemler keşfedip uygulayarak, delegasyon sisteminin olumsuzluklarını asgari düzeye indirecek mekanizmalar 'icadederek', demokrasiyi derinleştirmek, sosyalist mücadelenin başarısının önkoşuludur. Zira, unutmamalıdır ki, demokrasi sürekli olarak 'yeni hakların yaratıldığı' bir toplumsal alandır. Marx da demokrasiyi çoğunluğun iktidar konumuna yükselmesi olarak tarif etmişti ki, bu ancak demokratik bir cumhuriyet olabilirdi. Sol haraketler, "reel liberal demokrasilerin" içini boşaltıp, dejenere ettiği kimi kurum ve mekanizmaların, seçimlerin v.b. anlamsız birer oyuna dönüştürmelerini bahane ederek, bağnaz bir totalitarizmi yüceltme yoluna gittiler. Bu, 'çocuğu leğendeki kirli suyla birlikte atmak' kadar saçma bir tutumdur... Elbette kitleyi temsil etmek bir yana, kitleyi manipüle etmek amacıyla kurulmuş siyasi partiler, seçimler, kurulan hükümetler, v.b. "siyaseti" egemen sınıflar lehine "ehlileştirip-sosyalleştirmeye" yarar. Böyle bir rejim de en iyi koşullarda egemen azınlığın çıkarlarını gerçekleştirebilir. Zapatist hareketin prestijinin bu ölçüde yüksek oluşunun başlıca nedenlerinden biri, demokrasinin kavranışı konusunda geleneksel sol yaklaşımların dışına çıkmış olmasıdır. Eğer yeni solun bir geleceği olacaksa, (ki olacaktır), yeni bir başlangıç yapılacaksa, (ki mutlaka yapılacaktır) bu ancak yeni bir sosyalist kültür ve mücadele etiğinin yaratılmasıyla mümkün olabilir. İşte demokrasi de böylesi bir yeni sürecin olmazsa olmaz bileşenidir...

IV. Sosyalist deneylerin başarısızlığının nedenleri arasında "geçiş" sürecinin yeterli düzeyde kavranamamış olmasının da önemli payı vardı. Marx, sosyalist toplumun ne olması, kapitalizmden sosyalizme geçişin nasıl olması gibi sorunlardan çok. kapitalist toplumu anlamaya çalıştı. Kapitalizmin teorisini oluşturdu. Paris Komünü konusunda olsun, başka vesilelerle olsun, yazdıkları bir "geçiş teorisi" için yeterli değildi. Kaldı ki, sosyalizmin, komünizmin kuruluşu, birilerinin kafasından çıkacak fikirlerden çok, doğrudan proletarya tarafından mücadele sürecinde gerçekleşebilecek bir şeydi. Jose Marti'inin dediği gibi, "yapmak en iyi söyleme tarzıdır". Bir kere klasik anlayışta kapitalizmin hızla dünyayı homejenleştireceği, bunun da pek uzun olmayan bir dönemde dünya devrimine giden yolu aralayacağı beklentisi vardı. Öte yandan, sosyalist geçiş süreciyle ilgili oldukca mekanik bir anlayış geçerliydi. Sosyalizmin, kapitalistlerin elindeki üretim araçlarını devletleştirmek, merkezi plan uygulamak, kimi bürokratik kurumlar ve mekanızmalar oluşturmakla mümkün olacağı beklentisi vardı.

Daha önce de değindiğimiz gibi, devrim kültürel, sosyal ve etik bir radikal dönüşüm olarak değil de, bir ekonomik-politik dönüşüm sorunu olarak anaşılıyordu. Bir başka sorun da devrimin bir dünya devrimi olarak mümkün olduğuydu. Bu yerinde bir tespit olmakla birlikte, kapitalizmin kutuplaştırıcı karekteri, dünya devrimi perspektifini nüanse etmeyi gerektiriyordu. Sosyalizmin, komünizmin nihai kuruluşu ancak evrensel planda mümkündür oysa Sovyet deneyinde olduğu gibi, bir sosyalist devrimin sadece 'tecrit olması' değil, emperyalizm tarafından kuşatılması gibi olumsuzluklarla da cebelleşmek kaçınılmaz oluyor. Bir kere Sovyet devrimi II.Enternasyonal geleneğinden kopmuş Bolşeviklerin eseri olsa da, devrimden sonra ve kademe kademe II.Enternasyonal anlayışı etkin ve hakim konuma geldi. Bu aşamadan sonra artık sosyalizm bir çeşit 'kalkınma modeli' olarak anlaşılmaya başlandı. Sorun bu biçimde kavranınca, sanki yegane amaç emperyalist dünyanın üretim ve tüketim düzeyini yakalamaya indirgendi. Eğer bir yarış söz konusuysa, yarışta öne geçme

çabası önem kazanır. Bu amaçla sermaye birikiminin hızlandırılması temel amaç haline geldi. Örneğin, mecburi kollektivizasyon bu tür bir tercihin doğal sonucu olarak anlaşılabilir. Sovyetler Birliğinde 'sosyalist ilkel sermaye birikimi' köylülüğün sömürüsüne dayandı. Köylülük bir bakıma emperyalist ülkelerde sömürglerin işlevine koşuldu... Böyle bir tercih, geniş köylü kitlesinin devrime sırt çevrimesi ve devrim sürecinde oluşan işçi-köylü ittifakının çatlamasıyla sonuçlanabilirdi... Devrim "başka şey yapmak için başka yola girmeyi ve asla hasım kampla yarışmamayı" gerektiriyordu ama, emperyalist dünyanın gittiği yere "daha çabuk ve kestirme yoldan" gitmek olarak anlaşıldığı anda, boğulması kaçınılmazdı... Buraya kadar söylenenler birer vakıa olmakla birlikte kapitalizmden sosyalizme geçişin kolay ve sorunsuz olması da mümkün değildir. Binlerce yıllık sınıflı toplumun yerini alacak ve ilk defa insanın bilinçli eylemiyle yeni bir toplum düzeni kurmak, umulandan daha sorunlu, daha zor ve oldukca uzunca bir zaman kesitinde "yükselişler ve düşüşler, yenilgiler ve zaferler, umutlar ve umutsuzluklar" sonucunda mümkün olabilir.

Kapitalizmden sosyalizme geçiş sürecini başlatan rejimlerde herşeyi "kamulaştırmak" yönünde abartılı bir eğilim söz konusuydu. Fakat, kamulaştırma 'devletleştirme' biçiminde tezahür ediyordu. Devletleştirmenin insanların üretim sürecindeki yerini, konumunu, v.b. otomatik olarak değiştireceğine dair bir kural yoktur. Böyle bir anlayış da kamulaştırmayla sosyalizm arasında doğru yönde bir ilişki olduğu kabulüne dayanıyordu. Her türlü ekonomik faaliyetin kamulaştırılması ve genel planlama uygulamasıyla sorunun nihai ve kalıcı olarak çözülebileceği beklentisi vardı. Oysa, bürokratik bir planlama söz konusuysa, orada sosyalizmden sözetmek mümkün değildir. Şüphesiz, stratejik öneme sahip üretim sektörlerini kamulaştırmadan, planlı bir ekonomik işleyiş mümkün değildir. Ekonominin yönünü ve işleyişini pazarın diktasından kurtarmadan sosyalizme geçişten söz etmek elbette mümkün değildir. Ne var ki, geçiş döneminin hayati sorunu "ne kadar çok kamulaştırma, o kadar çok sosyalizm" olamazdı...

Değişik mülkiyet biçimlerinin varlığı sosyalist geçiş için bir engel oluşturmaz. Kaldi ki, 'pazar eşittir kapitalizm' diye bir şey de yoktur. Önemli olan hedefleri ve o hedeflere ulaşmak için gerekli araçları doğru saptamak, pazarı sosyal yeniden üretimin hizmetine sokmaktır. Dolayısıyla geçiş döneminde kamu mülkiyetiyle özel mülkiyet ve ikisi arasında yer alan 'kooperatif mülkiyet' biçimleri yanyana, birarada varolabilirler. Önemli olan, kamusal olanın giderek hakim sektör durumuna gelmesi, demokratik, sosyal, etik özününü güçlenmesi ve sınıflı topluma özgü yabancılaşmalardan uzaklaşma yolunun açılmasıdır.

Tarihsel deneyler de bize bir üretim tarzının hakim üretim tarzı haline gelinceye kadar hem uzunca bir zamana gerek olduğunu, hem de her iki üretim tarzının (eski ve yeni) uzunca bir zaman kesitinde yan yana, iç içe, bir arada yaşadığını gösteriyor. İnsanın bilinçli eylemi devreye girse de, kapitalizmden sosyalizme geçiş de oldukca uzun bir zaman diliminde mümkün olabilir. Bunun anlamı, sosyalizmle kapitalist formların birarada varolabileceği bir 'geçiş sürecinin' kaçınılmazlığıdır. Böyle bir tespit sol çevrelere egemen olan iki yanlışı düzeltme fırsatı yaratabilir. Devrimci sosyalist militanlar ekseri iki düzeyde hatalı bir yaklaşım içinde oluyorlar: Birincisi, tüm sorunların çözümünün "devrimle" mümkün olacağı; İkincisi de nihai çözümün dünya devrimine bağlı olduğu... Bu son derecede saçma ve oportünist bir yaklaşımdır. Oysa, dünyayı değiştirmek isteyen işe önce ve hemen kendinden başlamalıdır ve olabildiğince yabancılaşmadan arınmış, sosyalist etiğe uygun bir yaşam sürmek için çaba harcamalıdır. Sosyalist insan ilişkileri sosyalist devrimden önce başlayıp, sosyalist devrimle hızlanıp, sosyalist devrim sonrası dönemde olgunlaşıp hakim insan ilişkileri konumuna gelebilir. Bu yüzden, sosyalist ilişkileri kapitalizmin 'bağrında' ve bu günden geliştirmek durumundayız... Sosyalist etiğe uygun bir yaşam sürmek için 'devrim sabahını' beklemek gerekmiyor...

V. Kültür sorununun kavranışındaki tutarsızlık, kültürel sorunların öneminin küçümsenmesi ve kültürün bir üstyapı

kurumu olarak kolaylıkla vazgeçilebilir, ihmal edilebilir bir 'unsur' olarak görülmesi de sosyalizmin başarısızlığının bir başka önemli nedeniydi. Bir kere, kültürün toplumsal yeniden üretimin çok önemli bir unsuru olduğu gerçeği göz ardı edildi. Toplumsal dönüşümün ekonomik dönüşümün doğrudan uzantısı olduğu, "üstyapıdaki değişimin alt yapıdaki değişim tarafından ve tek yanlı olarak belirlendiğine dair" kaba anlayış, sadece kültürel veçhenin önemsenmesini engellemekle kalmadı, aynı zamanda bir dizi yanlış ve talihsiz uygulamaya da kaynaklık etti. Elbette kültürü toplumsal yaşamın diğer veçhelerinden ayrı, bağımsız, 'kendi başına' birşey saymak yanlıştır, üstelik, kültürel veçhenin 'üretiminin ve yeniden üretiminin' havada, boşlukta gerçekleşmediğini, kültürü, onu yaratan maddi geri plandadan "bütünüyle bağımsız'. istendiğinde istendiği gibi manipüle edilebilir bir şey olarak görme eğilimi, sadece sol harakette değil, genel olarak modernleşmeci siyasal akımların da önemli bir handikapı oldu ve hala da olmaya devam ediyor. Sanki "bilinçli bir politik tercihle", kanun ve kararnamelerle bir toplumun kültüründe köklü değişiklikler yapılabilirmiş türü bir saçma anlayış, sosyalist harekete de egemen oldu. Oysa, maddi temeli olmayan, havada kalan bu tür zorlamalar, beklenen sonucu doğurmak bir yana, içi boş slogana, anlamsız bir retoriğe dönüşüyor ve pratik yaşamla ilgili bir dizi olumsuzluğa da neden oluyor.

Bu bağlamda etik sorun üzerinde de önemle durmak gerekiyor. Yeni bir kollektif ahlakın oluşması, sosyalist inşanın gündeminde önemli bir yer tututuyor ve referans olarak da "yeni insan"dan söz ediliyor. Che Guevera, "insanı değiştirmeyi teklif etmeyen devrim beni ilgilendirmiyor" demişti. Bununla birlikte, kapitalizmden sosyalizme geçiş döneminde 'devrimci öncülerin' 'etik' değer anlayışıyla kitle arasında bir dizi sürtüşme ortaya çıkabiliyor. Bu tür olumsuzlukları önlemenin yolu, kollektif bilincin oluşum mekanızmaları konusunda teorik planla hazırlıklı ve donanımlı olmaktır. Dolayısıyla, sadece bir mücadele etiği yeterli olmuyor. Kapitalizmden sosyalizme geçiş sürecinin etiğinin de oluşturulması gerekiyor. Bunun için de toplumsal dönüşümün ekonomik-politik bir dönüşüm olmaktan

öteye, sosyal, kültürel, etik bir radikal dönüşüm olduğunun da anlaşılması büyük önem taşıyor. Yaşanan deneyler, kitlelerin devrim sürecine katılmasını sağlamının, devrim sonrasıdaki dönüşümlere katılmasını sağlamaktan daha zor ve problemli olduğunu ortaya koyuyor. Kitlelerin devrimci sürece dahil olmaları, onların kapitalist, çoğu zaman da pre-kapitalist kültürel formları aştıkları anlamına gelmiyor. Bu durum. doğrudan kültürün oluşmasının, değişmesinin, dönüşmesinin sanıldığından daha karmaşık bir olgu olmasındandır.

Kültür başlığı altında bir de din sorunu karşısındaki kaba yaklaşım üzerinde durmak gerekiyor. Baştan beri anti-dinci (din karşıtı) ve ateist mücadele, devrimci mücadelenin nerdeyse "olmazsa olmazı" sayıldı. Aslında Marx'ın bu konuya ilişkin söyledikelerinin kavranışındaki yanlışlar, sosyalist mücadeleye ister devrim sürecinde olsun, ister geçiş döneminde olsun, büyük sorunlar yaratmaktan geri kalmadı. Sosyalizmi kurma adına insanların inancıyla mücadeleye kalkışmak, marksizmden çok, modernleşmeci 'küçük burjuva ideolojisinin' bir marifeti olabilirdi. Bir kere din, kültürün bir unsurudur. Bu yüzden de sosyal dönüşümlere pararel olarak değişime uğrayabilir ve her zaman bu dönüşümleri zora sokacak diye bir kural da yoktur. Dinin devrimi kolaylaştırıcı bir faktör dahi olabileceğine dair yakın örnekler de mevcut. Özellikle Latin Amerikada 1970-1980 sonrasında din'in bir 'özgürlük' öğretisi olabileceği, Théologie de la libération deneyimleriyle de ortaya çıkmıştır. Bir başka önemli sorun da, bu güne kadarki 'sosyalist devrimlerin' hep az, kimi zaman da çok azgelişmiş kapitalist ülkelerde gerçekleşmiş olmasıdır. Köylüğün nüfusun önemli bir bölüğünü oluşturduğu bu sosyal formasyonlarda din'in önemli bir faktör olarak varlığı bir vakı'a idi. Böyle bir gerçeği yok saymak, yokmuş gibi davranmak, sürtüşme anında 'uygarlaştırma misyonunun' taşıyıcısı bir sömürgeci tavrıyla yaklaşmak, materyalist-diyalektik bir bir tutum sayılabilirmiydi? Bir kere din'in zorunlu ve kaçınılmaz olarak "toplumun afyonu" olduğu biçimindeki yaklaşım, hem bilimle hem de eleştirel-bilimsel bir teori olan marksizmle bağdaşır değildir. Kaldı ki, Marx'ın yaklaşımı çok daha nüanse idi;

İkincisi, bizzat Marx, Feuerbach'ın izleyicilerini radikal ateizmlerinden ötürü, asıl "teolojik" olanın kendi tavırları olduğunu söyleyerek eleştirmişti...

VI. Sosyalizmin başarısızlığında, klasik metinlerin 'kutsal kitap' mertebesine çıkarılmasının ve teorinin dogmatikleştirilmesinin, eleştirel-dönüştürücü içeriğinden arındırılmasının da öremli sorumluluk payı vardı. Marx'ın formüle ettiği biçimiyle marksizm, eleştirel bir tahlil aracıdır. Eleştirel olduğu için de devrimcidir. Amacı gerçeği anlamak, ortaya çıkarmak, gerçeğin üstünü örten perdeyi kaldırmak olan bilimsel bir teorinin, tarihsel bir döneme takılı kalması, gerçek bilim kavramıyla çelişir. Bu yüzden de "ortodoks marksizm" diye bir şey mümkün değildir. Oysa, marksizmin sürdürücüsü olduğunu söyleyenlerin büyük çoğunluğu, klasik metinlere, Hıristiyanların, Müslümanların, Musevilerin, v.b. kutsal kitaplara yaklaşımındakine benzer bir biçimde yaklaştılar. Marx böylesi bir saçmalığı sezdiği için, "ben marksist değilim" demek zorunda kalmıştı. Reel sosyalizmin geçerli olduğu ülkelerde marksist öğreti bir çeşit 'devlet dini', bağnaz bir 'resmi ideoloji' durumuna getirildi. Marksizmin her yerde, her devirde tüm sorunları çözecek 'sihirli bir anahtar' sayılması, iktidarı gasbetmiş bürokratik elit'in işine gelen birşeydi. Ama orada söz konusu olan marksizm değil, en iyi koşullarda marksizmin karikatürüydü... Elbette bu günün kapitalizmi de genel nitelikleri, işleyiş yasaları v.b. itibariyle Marx'ın, Engels'in yaşadığı dönemdekinden özde farklı değildir ama bu, bu günün 'küresel kapitalizminin' yüzelli yıl öncesinin kapitalizmi olduğu anlamına gelmez. İster egemen sınıflar blokunun yapısı, konumu, gücü, isterse de mevcut durumu dönüştürmekte çıkarı olan işçi sınıfı ve 'diğerleri' artık eskisi gibi değil. Bir kere proletaryanın konumu, kompozisyonu ciddi bir değişikliğe uğramış durumda. Artık 'yeni aktörleri' de dikkate almak gerekiyor. Şimdilerde devrimci dönüşümün yegane öznesi işçi sınıfı değil... Zaten sosyalizmin krizinin en önemli nedeni de sadece devrimci öznelerle ilgili değil, devrimci olduğunu söyleyen öznelerin sosyal süreci kavramadaki basiretsizliği, bir

dönüşüm stratejisi formüle etme yeteneğini ortaya koyamamalarıyla ilgili...

Bir tahlil yöntemi ve aracı olarak marksizmin, sosyalist öğretinin 'teorik ürünlerini' de insanlık düşüncesinin önemli bir aşaması, bir durağı saymak gerekir. Daha fazlası değil... Marksizmi bir Tanrı kelamı olarak görme aymazlığından kurtulmadan ne realite anlaşılabilir, ne de dönüştürülmesinin yolu açılabilir. Marksizm adına pek çok hatalar yapıldı, ve o hataların talihsiz sonuçları oldu. Bunu kimse inkar edemez ama bu asla marksizme sırt çevirmenin gerekçesi olamaz. Özellikle bizimki gibi Üçüncü Dünya'nın marksistleri vakitlerinin çoğunu, kimi polemik amaçla kaleme alınmış 'klasik metinler' üzerinde 'laf üreterek' harcadılar. Bu saçma yaklaşımın bu gün hala geçerli olduğunu hayretle görüyoruz. Bunun yerine marksist yöntemi kendi toplumlarını, kendi gerçeklerini anlamak ve dönüştürmek üzere devrimci bir tarzda kullanmaları gerekiyordu... Aksi halde geçmişte sıkca yapıldığı gibi, yerel ve tarihsel izdüşümler yapmaktan ve imkanları ve fırsatları heba etmekten kurtulmamız mümkün olmaz...

VII. Bu vesileyle, genel olarak Üçüncü Dünya'nın marksist sol hareketinin temel olumsuzluklarına 'ortak' olsa da, Türkiye sol hareketinin kimi zaaflarına ve sakatlıklarına da kısaca değinmek uygun düşüyor. Türkiye'de sol hareketin praksis'ten çok ithal yanı ağır basıyor. Her ülkede pirinçten pilav yapılır ama hiç bir ülkede yapılan pilav diğerlerine benzemez. Marksist teori için de aynı şey söz konusudur. "Şu bunu dedi, bu bunu yaptıyla" bir ülkede devrimci mücadele yapılamaz. Bu olumsuzluğu aşmanın yolu, Avrupa merkezli ideolojik saplantılardan ve yabancılaşmalardan kurtulmaktan geçiyor. Aksi halde sözde 'değiştirme' iddiasında olduğu realiteye sürekli olarak yabancılaşan 'özneler'in gerçek özneler olmaları da, süreci etkilemeleri de mümkün değildir. Avrupamerkezli yabancılaşma Türkiye'deki sol hareketin önemli bir handikapıdır. Onu kendi gerçekliğine yabancılaştırarak, toplumu anlamasını, kitleyle sağlıklı ve kalıcı bağ kurmasını,

velhasıl, misyonunun gereğini yapmasını önemli ölçüde engelliyor. Zaten teorik-ideoljik referansları Stalinizm-Kemalizmin karması 'garip' bir bileşime dayanıyor ki, bunun sosyalizmle bir ilgisi olduğunu düşünmek, iflah olmaz budalaların bir kuruntusu olabilir. Bir kere Türkiye'nin sosyalist mücadele tarihinde öğünmeye değecek fazla birşey olmadığını teslim etmek, hamaset edebiyatı yapmaktan vazgeçmek, geçmişin radikal bir eleştirisini yapmak gerekiyor.

Geçmişte fazla verimli olmayan 'tartışmalar' ve o tartışmalara eşlik eden örgüt ve mücadele anlayışı, daha çok 'devleti ele geçirme' problematiğine kilitlenmişti. Sanki devleti ele geçirmekle tüm sorunların otomatik olarak çözüleceğine dair genel bir kabül söz konusuydu... Sosyalist deneylerin iflasından sonra hala benzer yaklaşımda ısrar edenlerin varlığı düşündürücüdür... Zapatist hareket bu alanda farklı bir anlayışı temsil ediyor. Devletin ele geçirilmesinden önce de birşeyler yapmanın mümkün olduğunu kanıtlamak istiyor. Gerçekten, geçerli mücadele anlayışı, bir kere sosyal (adalet) olanla politik (demokrasi) olanın birbirinden ayrılabileceği kabülüne dayanıyordu. Bu ikisini birlikte talebetmek, mücadelenin başarısı için büyük önem taşıyor. Mücdele sadece siyasi iktidarı ele geçirmeyi sorun ettiğinde, asıl sorunların tartışılması engellenip, hareketin ufku daralıyor. Nasıl bir düzen kurulacak sorusu ve geçis sürecinde ortaya çıkabilecek muhtemel sorunlara hazırlıksız yakalanmak kaçınılmaz hale geliyor.

Sosyalist militanların durumu da ayrı bir sorun olarak tezahür ediyor. İnsanlar kendilerini büyük bir kolaylıkla 'sosyalist', 'komünist', 'marksist' ilan edebiliyorlar. Sosyalist mücadeleye katılma isteği hemen sosyalist bir "kişiliğin" oluştuğu anlamına gelmez. Kaldı ki, bir kimsenin kendi hakkındaki hezeyanlarının, kuruntularının da bir kıymet-î harbiyesi yoktur. Binlerce yıllık sınıflı toplumun, kapitalist kültürün 'kirlettiği' insanın bu işten kolaylıkla sıyrılması sanıldığından çok daha zordur ve ancak belirli bir sürecin sonucunda mümkündür. Dolayısıyla dünya'yı değiştirmek isteyen, yeni bir dünya kurma iddiası taşıyan birinin bir dizi yabancılaşmadan arınması ve mücadele için gerekli donamına

kavuşması durumunda gerçek anlamda bir devrimci militandan, 'sosyalist kişilikten' söz edilebilir. Bunun için de etik bir 'bireysel devrim' eşiğinin aşılması zorunludur. Militanların günlük yaşamları ve sorunları algılayış biçimleriyle 'söyledikleri' arasındaki bariz uyumsuzluk bu durumla doğrudan ilgilidir. Öyle bir 'militan' tipi ki sanki iki kişiliği var... Sosyalist etiğin taşıyıcısı olmak bir yana, birçoğuna "benmerkezcilik", "megalomanı", kimseyi beğenmeme, herşeyi kendinden menkul sayma "bilinci" yaygın bir hastalık olarak tezahür ediyor. 'Ayrılık' ve 'geçimsizlik' yaratma ve ortak iş yapmamak için bahaneler oluşturma, gerekçeler 'üretme', kişisel sorunları ve ruhi bozuklukları 'ideololik' ayrılıklarmış gibi gösterme, kendisinin içinde yer almadığı her hareketi ve girişimi kötüleme eğilimi, sol içi mücadeleyi bir çeşit hasım sınıfla mücdelenin önüne koyma, sol içinde şiddet'in sosyalist etikle asla bağdaşır olmadığı gerçeğini görmezlikten gelme...vb. gibi... Aralarındaki çelişkilerin son tahlilde "halk içi çelişki" oduğu gerçeğini görmemek için inatçı bir çaba içinde olma...

Sosyalist mücdelenin başarısı demokrasi konusunda büyük bir duyarlılık ve hassasiyet gerektirdiği halde ve demokrasinin hem örgüt içi işleyiş, hem örgütün kitleyle ilişkisinde kritik bir işlev görmesi gerekirken, demokrasiyi horlama anlayışı, Türkiye'deki sol hareketin başlıca hastalıklarından bir başkasıdır. Kaldı ki demokrasi aynı zamanda etik bir sorun olarak da anlaşılması gereken birşeydir. Özgürlük, eşitlik, adalet dayanışma kavramlarıyla birlikte demokrasi kavramı, sosyalist mücadelenin vazgeçemeyeceği birşeydir. Kendi örgütünde demokrasiyi işletemeyenlerin kuracakları 'muhtemel düzeni' düşünmek bile rahatsız edicidir. Türkiye'deki sol hareketin bunca parçalanmış oluşu 'haklı' ideolojik gerekçelere dayanmaktan çok, patolojik nedenlerle açıklanabilir. Sosyalist etik ve mücadele anlayışı asla misyoner anlayışı değildir. Eğer emekcilerin, ezilenlerin, dışlanmışların, velhasım büyük insanlığın bir geleceği olacaksa, bu ancak onların kendi eseri olabilir, devrimcilikleri ve sosyalistlikleri kendilerinden menkul misyonerlerin değil.

İnsanlığın önünde özyönetime dayalı eşitliğin, kardeşliğin, adaletin, özgürlüğün hakim olduğu bir tek toplum seçeniği var. Oysa "küresel kapitalızm" çağının idelojik tamtamları "tarihin sonundan" söz ediyorlar... Tarihin sonu dedikleri de bu gün 'büyük insanlığa' dayatılan tüm kötülüklerdir. Eğer insanlık, "yeni" ve "farklı birşey" yapma macerasına girişmeyi başaramazsa, işte o zaman tarihin sonundan söz edilebilir ama artık söz edecek kimse de kalmamak kaydıyla... Eğer neoliberalizm vakitlice aşılamazsa, büyük insanlık sadece sayısız kötülükleri sineye çekmekle kalmayacak, bizzat kendi kollektif intiharına da "evet" demiş olacak. Zira yıkım sadece Toplumsal-insanî alanla sınırlı değil, ekolojik felaket de kapıda ve 'geliyorum' diyor... O zaman yeni bir başlangıç yapmamız gerekiyor ki, bunun da yolu yeni bir sol siyasal mücadele kültürü yaratmaktan geçiyor. Buna, insanı kirleten kapitalist kültürden kurtulmak için de mecburuz...

Kaynakça

Marx K., Komunist Manifesto, Sol Yayinlari

Marks, K. The Holly Family, Collected Works cilt 4

Marks,K ., Paris Manuscripts, Collected Works cilt 3

Marks K., german Ideology, Collected Works cilt 5

Diaz E., Lopez D.L., Ernesto Guevara:aspectos de su pensamiento etico,

Editorial Jose Marti 1989 Havana.

Caycedo J., Aspectos eticos en el Manifesto del partido comunista de Marx y

Engels, Partido Comunista de Colombia, 1999, Bogota.

Trotsky L., Leur Morale et la Notre, 1938, Coyoacan Mexico.

YENİ BİR MÜCADELE AHLÂKI ?

AYDIN ÇUBUKÇU

Hangi meslekte olursa olsun, işi "düzgün" yapabilmek için, teknik bilgilerin, becerilerin yanı sıra bir de o işe uygun "ahlâk"ın gerekli olduğuna inanılmıştır. Bunun, meslek erbabının çıkarlarını toplumsal yararı gözeterek biçimlendiren, giderek sınırlayan bir düzenleme olduğunu düşünebiliriz. En çok bilinen örneği "Hipokrat Yemini" denilen, bugün de büyük ölçüde "hekimlik sanatı"nın temeli olarak geçerliliğini koruyan kurallar dizisidir. Ama, bin yıllar boyunca, bütün zanaatlarda, örgütlenmiş işin bütün alanlarında benzeri yeminler, kurallar, düzenleyici ilkeler yaratılmış, geçerli kılınmıştır.

Genel Temeller

Pek çok meslek yemininde ortak olan özellikler vardır. Bunlar, zanaatkârın uyması gereken kuralları düzenlerken, yalnızca mesleki çıkarları değil, aynı zamanda, toplumsal yaşamın bütünlüğünü gözeten kurallar içerir. Zanaatkârın toplum içindeki yerini, en azından bugünkü terimle söyleyecek olursak, "tüketiciyle ilişkisini" toplumsal-genel ihtiyaca göre ayarlama kaygısını görebiliriz. Bir bütünlük arayışı, karşılıklı ilişki biçimi arayışı görülür. Tek yönlü değildir.

Böylece, meslek içi bir ant olmanın ötesinde "toplumsal antlaşma" özelliği taşırlar ve bu bakımından örneğin, "Evamiri Aşere" (Musa'nın On Emir olarak bilinen tanrısal kuralları) ile, köken bağıntısına sahip oldukları söylenebilir. Bütün tek tanrılı dinlerin, yazılı kaynaklara dayanması nedeniyle, atası sayabileceğimiz Musevilik, aynı zamanda bir "kavim yaratma" politikasını da kapsadığından, koyduğu dinsel kurallar, büyük ölçüde toplumsal içerikte olmuştur. On Emir'de gözetilen endişenin, toplumu bir arada tutmak, bireyler, guruplar arasında birliği bozacak davranışları tanımlamak ve yasaklamak olduğunu görebiliriz. Elbette aynı zamanda, birliğin kurucu unsurlarının ne olduğu da düşünülmüş ve buna uygun "emirler" de verilmiştir. Yalnızca Tanrıya tapacaksın, Tanrının adını saygıyla anacaksın, Rabbin gününü kutlayacaksın, ananı-babanı sayacaksın, öldürmeyeceksin, zina yapmayacaksın, çalmayacaksın, yalan söylemeyeceksin, kendini kötü isteklere kaptırmayacaksın, başkasının malına göz dikmeyeceksin... Tek tanrı, ona ilişkin törenler, günler, bir inanç birliği sağlamaya, toplumsal ilişkileri belirlenmiş bir eksene oturtmaya yönelik önlemlerdir. Bunu bozabilecek olanlar ise, toplumu gözleyen her yöneticinin saptayabileceği gibi temel çıkar çatışmalarını, bireysel düşmanlıkları harekete geçirebilen tutum ve davranışlardır. Cinayet, zina, hırsızlık, yalan, kötü istekler... Elbette en önemlisi, o günden görülmüş ve temel düzen ölçütü olarak belirlenmiş olan mülkiyet eksenli çatışmalardır: "Başkasının malına göz dikmeyeceksin!"

Musevilik ve sonraki bütün dinlerin yaratıcıları, ahlâk kurallarını, töreleri, gelenekleri belirlerken, göklerden değil, yeryüzünden, insan hayatından yola çıkarlar. Gökyüzündeki "büyük yasa koyucu"yu da, o işleri kolaylaştırsın, kendi sözlerinin yetmediği yerde inandırıcı bir rol oynasın, insanoğlunun gücünün yetmediği yerde daha büyük cezalarla korkutsun, daha erişilmez ödüller vaat etsin diye imdada çağırırlar.

Yönlendirici ya da yönetici bir toplumsal etkiyi önemseyen her kurum, her kişi, benzer temellerden kaynaklanan sözleşmeler sunarlar.

Bu yüzden, zanaat yeminleri, dinsel buyruklar, siyasal örgüt programları gibi birbiriyle ilgisizmiş gibi duran ama hepsi topluma seslenen bildiriler arasında ortak özellikler bulabiliriz.

-Kapsayıcı bir düşünce önermek, (birleştirmek, birleştirici bir hedef göstermek)

-Bu düşünceye göre bir ayrım yapmak, (bölmek, bu hedefe uyanlar ve uymayanlar arasında ayrım gözetmek)

-Yapılacak işi belli ölçütlere göre tanımlamak (hekimlik, marangozluk, müritlik, siyasal parti üyeliği)

-Hedef ekseninde birleşenler arasında özel dayanışma kuralları, töreler, gelenekler oluşturmak

-Özel gurubun dışında kalan, ancak etkilenmesi gereken diğer gruplarla olan ilişkileri ("özel-genel" ilişkisini) düzenleyen kurallar koymak, (zanaatlarda işe hile karıştırılmasının önlenmesi, çarşı-pazar kurallarına uyulmasının öğütlenmesi, topluma yararlı olduğunu gösterecek, genel kabulü kolaylaştıracak tutum ve davranışların geliştirilmesi)

Bunlar, herhangi bir topluluğun, tarihin herhangi bir döneminde geliştirebileceği her türden toplumsal örgütlenmenin ve örgütsel etkinliğin başlıca özellikleridir.

Her bir özellik, farklı tarihsel dönemlerde, farklı sınıflarda, farklı içerikler kazanır. Toplumsal değişim, sınıflar arasındaki

ilişkilerin kazandığı değişik boyutlar, değişen ihtiyaçlar, içeriği etkiler ve değiştirir.

İşçi Sınıfı

İşçi sınıfının ilk örgütleri de mesleki nitelikte, Ortaçağdaki lonca örgütlerinin uzantısı halinde doğdu. Bir çok özelliklerinin yanı sıra, yemin törenleri, gizlilik-kapalılık, içe dönük kuralların sıkılığı bakımından da loncaların mirasçısı gibiydi. Kurucuları genellikle zanaat kalfaları, güçlenen kapitalizmin tehdidi altındaki küçük burjuva kesimler (terziler, marangozlar vs.), gündelikçi işçiler idi. Bu toplumsal katmanların ahlâki, dinsel, toplumsal önyargıları, gelenekleri, örgütsel ilişkileri, hedeflerini ve mücadele anlayışlarını da belirliyordu. Küçük esnaf çalışma koşullarının ve işyeri ilişkilerinin idealizasyonu, katı hiyerarşi ve örgüt önderine sıkı bağlılık ve bunların doğal sonucu olarak gizlilik ve komplocu-darbeci mücadele anlayışları, henüz örgütlenme tarihinin başlangıcında olan işçi sınıfını da etkilemiştir. "Haklılar Birliği", "Yasaklanmışlar Birliği", "Adalet Birliği" gibi adlarından başlayarak, yarı mistik, inançsal özellikleri ağır basan örgütler, proletarya ile küçük esnaf sosyalizmlerinin birbirinden ayrılma koşullarının doğduğu dönemlerde çıkmıştır. Bu örgütlerin, eşitlikçi-komünizan görüşlerinin kaynağı olarak İncil'i, havarilerin hayatını gösteren pek çok sözcüleri vardı. Weitling'in "İman Yemini", "Zavallı Bir Günahkarın İncili" bunlar içinde en ünlüleriydi. O kadar ki sonradan Engels de, "Komünist Manifesto"ya kaynaklık edecek bir "Komünist İman Yemini" yazmıştır. (Marx, Engels, 1993:15-31)[1]

İşçi hareketinin uluslararası nitelikler kazanmaya başladığı ilk dönemlerde de, bu toplumsal katmanlardan alınan mücadele anlayışının ve örgütlenme geleneklerinin etkisi açıkça görülür.

---

[1] Marx, Engels, "Komünist Manifesto ve Komünizmin ilkeleri, Çev. Muzaffer Erdost, Sol yayınları, 1993

Başlıca büyük teorisyenler, Blanqui, Proudhon, ütopyacılar, küçük burjuva-komplocu geleneklerin sözcüsü olmuşlardır. Bu örgütler içinde proletaryanın güçlenmesi ve ayrılıp kendilerine özgü örgütlerde birleşmeleri, sonunda Marx ve Engels'in "Adalet Birliği" için "Komünist Manifesto"yu yazmalarına kadar ulaştı.

Emek Ahlâkı

Özellikle Hıristiyanlığın etkisinin kuvvetle kendisini hissettirme olanağı bulduğu küçük burjuva-esnaf geleneklerinden beslenen örgüt ve mücadele anlayışlarından kopuşun karakteristiklerini, Engels şöyle özetledi: 1. Burjuvaların çıkarları karşısında, proleterlerin çıkarları için çalışmak, 2. Bunu, özel mülkiyeti kaldırarak ve onun yerine mallarda ortaklaşalığı koyarak sağlamak, 3. Bunu gerçekleştirmek için şiddete dayanan demokratik devrim dışında hiçbir yol kabul etmemek.

Burada açıkça görülebilecek başlıca özellik, sınıf bilincinin temel ölçütlerinin belirlenmesi ve iki ana karşıt sınıf ekseninde programatik ve taktik ilkelerin açıklanmasıdır. Böylece, küçük mülkiyeti kutsayan, kapitalizmle bağları koparmayan küçük burjuva etkilerin kırılacağı başlıca geleneklerle ilişki kesilmiştir.

Kuşkusuz birinin çıkıp bunları söyleyivermesi, yüzlerce yıllık geçmişe dayanan etkilerin yarattığı sorunları ortadan kaldırmadı. İşçi sınıfı hareketi içinde küçük mülk sahiplerinin düşünsel, siyasal etkisi, her zaman var olmuştur. Önemli olan, "proleter karakter"in ana çizgilerinin, en azından bir eleştiri dayanağı olacak kadar açıklıkla konulmuş olmasıdır.

Marksist sosyalizm, bir tarih teorisine dayanır. Bu, etik konusunda söylenebileceklerin, ideal insan, ideal toplum gibi kavramların dışında aranması gerektiğinin ilk işaretidir. Marx'ın ve Marksistlerin ahlâk konusundaki sözleri, tarihsel koşullara bağlı olarak değişiklik göstermiştir. Bu teorinin kendi

temelleriyle tutarlıdır. Engels, Feuerbach'ın tarih üstü, evrensel ahlâk kuramını, "bütün çağlara, bütün halklara ve bütün koşullara uygun" bir ahlâk arayışı olduğu için eleştirmiş, "bundan dolayı da hiçbir zaman ve hiçbir yerde uygulanır" olamayacağını söylemiştir.

Bundan, komünistlerin kendilerini uymakla yükümlü saydıkları belirli bir ahlâk anlayışından yoksun oldukları sonucunu çıkarmak doğru olamaz.

Örneğin, Manifesto'nun "Komünistler, hiçbir koşulda görüşlerini ve amaçlarını gizlemezler" önermesi, kendi başına bir ahlâk ilkesi olarak kabul edilebilir.

Bunun gibi, SBKP'nin programında da "Sosyalist ahlâk ilkeleri"ne yer verilmiştir. Sosyalizm davasına gönülden bağlılık, toplumsal refahın çalışmayla arttırılması, kamu ödevi duygusu, kollektivizm, hümanizm, enternasyonalizm... Görülebileceği gibi, hümanizm ve enternasyonalizm dışında kalanlar, esas olarak sosyalist inşa sürecinin ihtiyaçlarına uygun özellikler taşımakta, bu yüzden de örtük olarak sosyalist devletle halk arasındaki ilişki kapsamında bir "ödev" duygusuna vurgu yapmaktadır. Hümanizm, Marksizm açısından tartışmalı bir kavramdır. Yalnızca enternasyonalizm genel ve en azından görece uzun bir tarihsel dönemi kapsayacak bir ilkedir.

Oysa, emek kavramını eksen alan, daha genel ve dönemsel koşullardan görece bağımsız kimi ilkelerin, emek-insan ilişkisinin bir boyutu olarak geliştiğini ve işçi-sosyalist hareketinde yerleştiğini söyleyebiliriz.

Belki, insanın yüz binlerce yıl süren uzun emek tarihinin içinden süzülüp, dinlerle, meslek örgütlerinin gelenekleriyle, törelerle kuşaktan kuşağa aktarılarak birikmiş pek çok değer, tutum ve düşünce "bizim mirasımız" olarak kabul edilebilir. Karmaşık, birbiriyle ancak tarihsel geçerlilik koşullarıyla bağlanabilen, kimi zaman birbiriyle çelişen bu yığın içinden, "mülkiyet, emek, insan" bağlamında yapılacak bir elemeyle şu özellikler açığa çıkarılabilir:

Emeksiz kazancı ayıplamak, alınterini, göz nurunu, el nasırını yüceltmek, insanın insan tarafından sömürülmesine, kapı kulluğuna karşı olmak, kişisel çıkar peşinde olmamak, sınıf içi dayanışmayı "yoldaşlık" gereği görmek, doğaya –otuyla, hayvanıyla- saygı ve sevgi duymak, sınıf kardeşleri arasında ırk, din, dil, cins ayrımı gözetmemek, alçakgönüllü olmak, insanlar arasında yapılabilecek tek ayrımın "haramzadeler" ile, "çalışarak yaşayanlar" olduğunun bilincinde olmak, arkadaşlık, komşuluk, usta-çırak bağlarına önem vermek, sınıf örgütlerine –sendika, parti- bağlılık, düşmana karşı ödünsüz, yalansız, hilesiz, namuslu, açık alınla yaşamak...

Burada sayılan her özelliğin, her kavramın "sol" içinde binlerce kez tartışılabileceği açık. Pek çoğu için "koşullar gerektirdiğinde" diye başlayarak bin bir tevil, takiye, bin bir kaytarma yolu geliştirilebilir. İşkenceyi, ölüm cezasını "biz yaparsak" diye başlayarak savunmak, en akıl almaz fırsatçılıklara, her türlü pragmatizme, "benim çıkarım proletaryanın çıkarıdır" üçkâğıtçılığıyla kapı açmak, "özel-genel ilişkisi" yerine "ben ve benden olmayanlar" fanatizmini geçirmek, kimseyi umursamamak, cahilliği, tembelliği "önderlik" şekerine bulayıp yutturmak, çalışma disipliniyle köleliği aynı şey gibi anlatmak...

"Solculuk", sınıf dışı küçük örgütlerin, grupların, çevrelerin mezhebi gibi algılandıkça, üstelik her biri kendi sekter ilkelerini herkesin ilkesi haline getirmek için gözünü budaktan sakınmadıkça, kime ne anlatılacak?

Bunca yozlaşma, bunca uyduruk gelenek içinde, sosyalizmin ahlâk ilkelerini, Türkiye için söylersek, "sosyalizm için mücadele edenlerin standartlarından", mevcudun içinden, yaşanmış olanların süzülmesinden çıkarmaya çalışmak, çok zordur.

Diğer yandan, işçi sınıfının bu değerlerle somut, geçerli bir ilişkisinin olduğunun kanıtı nedir? İşçiler, o cahil, her çekilen yere güdülen, işi gücü kafa çekmek, kumar oynamak, futbol konuşmak olan bu kara insanlar, karısını döven, komşusunu kıskanan, köşe dönmekten baka bir düşü olmayan yığınla adam,

kadın, neden bu değerleri simgelesin, neden bu değerler onlara ait olsun?

Oysa tek olanak, onların toplumsal hareketinde.

Kuşkusuz "ideal bireyler"den söz etmiyoruz. Mücadele ahlâkının temellerini hayali insanlarda aramıyoruz.

İşçi sınıfının sınıf özelliklerini, gündelik ilişkiler içinde yalnızca "sermayenin bir parçası" olan bireylerde bulamayız. İşçi sınıfının sınıfsal özellikleri, ancak onun sınıfsal, özellikle de siyasal hareketi esnasında görülür. Büyük Zonguldak yürüyüşü sırasında, kadınlı-erkekli, çoluk çocuğuyla, bin bir güçlüğü paylaşarak yürüyen işçilere, geçtikleri kasabalarda dükkancılar ellerinde ne varsa, ekmek, peynir, zeytin, helva... kapılarının önüne çıkartarak dağıtıyorlardı. Her işçi, biraz ekmek, biraz peynir, birkaç bisküvi alarak yoluna devam ediyor, her biri arkasından gelenleri düşünüyor, onların payını da gözetiyordu. Kadınlarla ilişkileri tümüyle eşit, paylaşımcı ve yoldaşçaydı. Yürüyüşe katılan bir işçi, bütün içtenliğiyle, eğer on bin işçi, bir futbol maçından dağılıyor olsaydı ve dükkancılar aynı şeyi yapmış olsaydı, her birinin, en azından kendisinin, alabildiği kadarını alarak evine götüreceğini söylemişti.

Yeni bir kültür, yeni bir ahlâk, ancak eskiye karşı mücadele içinde gelişebilir ve bu mücadelenin sürekliliği ölçüsünde yerleşir.

Mülk edinmenin bütün eski biçimleri, insanın insana karşı düşmanlığını gerektirir. Mülkiyet ahlâkının karşısında, emek ahlâkının şansı, sınıfsal mücadelenin boyutları kadardır.

Galiba en iyisi, şu içinde yaşadığımız tarihsel dönemde, genel ve kapsamlı bir ahlâk ilkesi koymaya çalışmak yerine, bir ölçüt üzerinde anlaşmaya çalışmalı: Yıkmak istediklerimize benzemeyelim. Onların yaptığı hiçbir şeyi kendimize yakıştırmayalım. Sınıflardan kurtulmuş, "insan olmuş" halimizi buluncaya kadar, böyle idare edebiliriz.

Yeni bir mücadele ahlâkı mı? Eskisini hatırlasak yeter.

SOSYALİZM PRATİĞİNDE DEVRİMCİ YÖNTEM

ve

SOSYALİST SAVAŞIMDA ETİK

BABÜR PINAR

Sosyalist Etiği Doğru Algılamak

Sosyalist hareket içerisinde, ulusal ve uluslararası platformlarda, devrimci, sosyalist birey davranışı ve ahlâk sorunu sürekli tartışılageldi. Kuşkusuz ahlâk ve bireysel davranış sorunu yalnızca sosyalist hareket içerisinde tartışılmamaktadır. Birbirine ideolojik ve politik zıtlıklar içerisinde olan ve birbirinden uzak duran toplulukların belki de tek ortak noktaları ahlâk ve bireysel davranış sorununu tartışmalarıdır. Çünkü hangi ideolojik alanda bulunurlarsa bulunsunlar, insanları bir arada tutan maddi ve tinsel zorunlulukların sonucu ortaya çıkan ; bugüne ve yarına ilişkin, ideal birarada yaşama düşüncesine dayalı insan pratiğini etkileyen (ya da öyle istenen) faktör toplumsal yaşam kurallarıdır. İnsanların bir arada yaşaması sonucu ortaya çıkan ve giderek insanın yaşamını belirleyen, ekonomik, siyasi, entelektüel, ideolojik tüm alanlarda bu kurallar kaçınılmaz

olarak oluşur. Tüm toplumsal alanlarda insanın öteki ile ilişkisinde, karşılıklı davranışları, bir sonuç durum olarak, iyi veya kötü normunda yargılayan ideal yaptırıcı kurallar ahlâk kurallarıdır. İnsan yaşamının tüm alanlarına davetsiz giren ahlâk kurallarının ve dolayısıyla büyük ölçüde bu ahlâk kurallarının denetimini sürekli üzerinde hisseden bireyin davranış biçiminin, tüm toplumsal grupları ilgilendirdiği ölçüde,bu gruplar içinde yoğun bir biçimde tartışılması kaçınılmaz gerçekleşir.

Ahlâk ve bireysel davranış sorununun en çok da, insana ideal bir gelecek sunan gruplarca tartışılması, ahlâk sorununa dayalı bireysel davranışın ideal (olması istenen) bir fenomen olmasından kaynaklanır. İçerisinde bulunulan sınıflı toplumlarda, ahlâk ve bireysel davranış, egemen olan sınıfın çıkarlarına göre tanımlandığı ve bu nedenle pratiğe ilişkin olarak değişime uğradığı için belirli bir norma oturtulamaz. Ancak gene de bu sınıflı toplumun egemen sınıf ideologları, toplumu bir yanılsamaya sürükleyecek ahlâki normlar oluşturma çabasına girişirler. Sınıflı toplumda, egemen sınıf çıkarlarının zorlayıcı, belirleyici niteliği bu çabaları zora sokar ve genellikle bu çabalar nihai olarak iflas eder. İdeal ahlâki norm ve ideal bireysel davranış düşüncesi egemen sınıf pragmatizmine yenilir. Sınıflı toplumlarda egemen sınıf pragmatizminin dışına çıkabilen grupların ahlâki sorunlara ilişkin idealist normları daha kalıcıdır. Unutmamak gerekir ki egemen sınıf pragmatizmi, sınıfın pratik çıkarları doğrultusunda, kendi dışına çıkabilen bu grupların ahlâki sorunlara yaklaşımlarını da, yeri ve zamanı geldiğinde kullanmaktadır. Bu grupların ahlâki sorunlar konusundaki yaklaşımlarında bozulma da bu noktadan itibaren başlar. Ulusal ve uluslararası sosyalist hareket içerisinde başgösteren ahlâki yaklaşım çeşitliliğinin ve farklılaşmanın temelinde yatan en önemli etken de bu ilişkidir. Kuşkusuz bu çeşitliliğin oluşabilmesi, sosyalist cephede yer alan birey ve grupların sınıfsal duruşlarının bu çeşitliliğe olanak tanıyacak vasıfta olmasına sıkı sıkıya bağlıdır.

Sosyalist parti ve örgütlerin eğitim çalışmalarının, eleştiri, özeleştiri toplantılarının birincil konusu, devrimci davranış ve

ahlâktır.(*) Açık söylemek gerekirse, sosyalist hareket içerisinde bu sorun, sığ, günlük gözlemlerin basit çözümlenmesine dayalı tezlerin ortaya sürülmesi biçiminde ele alınıyor ve dolayısıyla izlenen yöntemin kısır bir tartışmaya yol açması ve tartışmanın ortak bir "doğru"ya ulaşamadan sonuçlandırılması engellenemiyor. Pratik olarak ise, her siyasi parti ve grup kendi penceresinden bakarak ulaştığı devrimci davranış ve ahlâk normlarını uygulamaya sokuyor.** Bu yaklaşım, sosyalist birey davranışının nasıllığı konusunda bulanık olan zihinlerin daha da bulanıklaşmasına yol açıyor. Sosyalist birey hangi davranış normuna uyması gerektiği konusunda, içerisine düştüğü şaşkınlıkla, başını duvardan duvara vuruyor; fiziksel ve psikolojik yıpranma kaçınılmaz yaşanıyor. Bir sosyalist parti ve grubun kendi yaşam koşullarına bağlı belirlemelerine göre meşru olan şey, diğer bir sosyalist gruba göre gayri-meşru ilan ediliyor. Doğru teori, doğru davranış, doğru ahlâk ve doğru adalet her siyasi gruba, partiye göre değişiyor. Her küçük burjuva sosyalist grubun teorik belirlemeleri; o grubun önderlerinin (ya da önderinin) yaşam koşullarına, öznel niteliğine , kavrayışına, bilgi ve düşünce sisteminin oluşum derecesine, sınıfsal konumunu belirleyen üretim ilişkileri içindeki duruşuna bağlı olduğundan; bu grupların birbirleriyle tartışması ve teorik belirlemelerinin çatışmasının çözümü; bu grupların birbirini teorik alanda yıpratması biçiminde gerçekleşiyor. Teori; yeni bir duruma ulaşma eyleminin yolunu açmaktan, devrimci davranışa ulaşmanın çerçevesini çizmekten çok, sosyalist grupların birbirlerini yermelerinin, yenmelerinin aracı yapılıyor. Bir grup kendi toplumsal konumundan kaynaklanan grup çıkarlarına bağlı olarak, grubun mafya ile ilişkisini "hoş" karşılarken; başka bir grup bu türden bir ilişkiyi gayri-ahlâki sayıyor. Ya da bir grup kendi içerisindeki siyasi ayrılıkları ihanet gerekçesiyle yargılayarak, bu ihaneti (!)

(*) Denilebilir ki, sosyalist parti ve örgütlerin kendi kadrolarını ideolojik, politik açılımlarıyla, bireylerde yüksek komünist bilinç oluşturarak birarada tutamamaları nedeniyle, ahlâk ve "devrimci davranış" normlarına sığınarak "parti birliğini" sağlama çabası ön plana geçti.

** Bu öyle bir durum ki, bir sosyalist bireyin davranışı ve kişiliği onun hangi sosyalist gruba mensup olduğunun ipuçlarını verebiliyor.

gerçekleştiren bireyin fiili cezalandırılması hakkını kendisine tanırken; bir başka sosyalist grup içindeki siyasi ayrılığa toleranslı yaklaşılması gerektiğini açıklayabiliyor. Yaklaşım ne olursa olsun, siyasi örgütün kendini devrimle özdeşleştirmesi nedeniyle, devrim çıkarları gibi ulvi amaçlara dayandırılan her siyasi ahlâki belirleme karşısında o grubun üyeleri, örgüte karşı kesin tabiiyeti ve suskunluğu yaşıyor. İşler yolunda giderken, siyasi belirlemelere, sosyalist grup üyelerinin bir itirazı olmazken; parti içinde, genellikle pratik ilişkilere dayanan çelişkiler su yüzüne çıktığı zaman, kirli çamaşırlar, yeni görülebilen şeyler olarak sergileniyor; karşılıklı siyasi, ahlâki bozulmalar hırçın ve yıpratıcı bir üslupla açıklanıyor. Ancak çatışma durumunda ahlâki bozulmanın farkına varışın ve o zamana dek, çelişkilerin üzerini, küçük çıkarlar uğruna örtmenin kendisinin de ahlâki, siyasi davranış bozulmasının ifadesi olduğu, bunun da, kesin olarak taraf bireylerin yaşam koşulları, özel konumu, kavrama yeteneği ve düşünce sisteminin oluşum derecesine bağlı olduğu atlanıyor. Sorunların analizi ve gerçekleşen kopuş, sığ belirlemelere dayandırıldığı ölçüde salt bir bölünme olarak kalıyor. Bir siyasi örgüt, aynı nitelikteki "iki örgüt" oluyor. Bu iki örgüt birbirinin belirleyici ve yaşamsal nedeni olduğu anlamda, tarafların birbirini yıpratmaları teorik, pratik eylemlerinin eksenine oturuyor.

Sosyalist parti ve örgütlerin ideolojik, siyasi benzeşikliği; örgütsel ayrı durmanın gerekçesinin, ahlâki davranış normlarında ki farklılıklar olmasını beraberinde getiriyor. Dolayısıyla sosyalist örgütlere has, örgütün sınıfsal zeminine oturan davranış normları öne çıkan karakteristik unsur oluyor. Sosyalist hareket içerisindeki siyasi ideolojik kavrama sığlığının yol açtığı bölünmüşlük ve kargaşa, grupsal eylem ve grupsal davranış farklılığına dayalı kaosla örtüşerek sosyalist örgütler arasındaki ayrışmayı belirliyor.

Bugün sosyalist hareket içerisinde, devrimci davranışın ne olması gerektiği konusunda tam bir belirsizlik yaşandığı açıktır. Her sosyalist grup, kendine ait, kendi iç ilişkilerini ve yaşamını düzenleyen ve kesin olarak varlık gerekçesi olan politikalara doğrudan bağlı davranış normlarına sahiptir; sosyalist hareketin

genelini bağlayıcı ve tüm grupların hemfikir olduğu ve uyduğu davranış normu ya hiç yok, ya da çok azdır. Grupların üzerinde hemfikir olduğu tek bir ilke var; grup ve örgüt çıkarlarını her şeyin üzerinde tutmak. Bu ilke, grupların,ortak, genel davranış normlarına sahip olmalarını da engelliyor; bir sosyalist partinin belli bir sorunda, o sorunun özgül koşullarının dayattığı davranış normunu, farklı bir zamanda, o sorunu belirleyen özgül koşullar değişmediği halde, uygulaması mümkün olamıyor; Aynı soruna ilişkin yaklaşımda aynı davranışı gösterememesinin nedeni grubun o anki çıkarlarının neyi gerektirdiğidir. Çoğu zaman da grubun çıkarları, grup önderlerinin "özel" tespitine dayanıyor olduğu için,grup önderinin o anki 'özel' toplumsal duruşu grubun dönemsel davranışını etkiliyor. Sosyalist hareket içerisinde ortak, genel davranış normları olmadığı gibi, çoğunlukla siyasi grupların da örgüt yaşamına ilişkin genel davranış normları yok. Öznel davranış normları sosyalist hareketi kasıp kavuruyor. Örneğin ortaklaşa yaşam konusunda her grup ve her birey kendisine "özel" bir ilkeye sahip. Nesnel koşulların ve insanlığın birikiminin derinlemesine analizi üzerine oturtulan ve dolayısıyla genel olan davranış ilkesi belirlenemiyor. Grupsal, bireysel yaşam ve bilgi birikimine dayalı oluşturulan soyut davranış kavramları, grupların zaafının da zeminini oluşturuyor.

Toplumsal grupların, dolayısıyla örgütlerin ahlâki davranış normlarında farklılığın olması kaçınılmazdır ve bu farklılıklar o grubun toplumsal duruşunu belirleyen sınıfsal ilişkiler üzerine oturur. Küçük burjuva örgütlerin bu denli farklı davranış göstermesi, küçük burjuvazinin kaypak, değişken toplumsal yapısına dayanır.

Kuşkusuz tüm zamanlar için geçerli ve tüm sınıfları bağlayıcı genel davranış normları olamaz; ancak belli bir sınıfa ait dönemsel davranış normları vardır. Küçük burjuva sosyalist bir örgüt militanı ile komünist militanın davranışı aynı olamaz. Davranışların ayrılığı zorunludur. Kurallar, sınıfın ve bireyin yaşamını kolaylaştırdığı ölçüde geçerlidirler ve her kural, oluşmasına neden olan dönemsel koşullar ortadan kalktığı anda geçerliliğini yitirir. Gruplar ve sınıflar bu kuralları

kaldırmamakta ayak diretseler de, yaşam koşullarındaki her devrimci dönüşüm bu kuralları yerle bir eder.Kuşkusuz bu kuralları uygulamak isteyen grubun toplumsal konumu da parçalanır.

Sosyalist hareket içerisinde varolan davranış normlarının grupsal niteliği ve çeşitliliği, 12 Eylül 1980 yenilgisi sonrası ortaya çıkan ve sosyalizmin çözülüşü ile daha da belirginleşen bir durum değil; davranış normlarındaki bu çeşitlilik ve "özel"leşme, Türkiye sosyalist hareketini, başlangıcından bu yana etkisi altına alan ve bugün daha da derinleşen bir durumdur. 1980 öncesi sosyalist hareketin göreceli yükseliş yaşadığı dönemde de sosyalist davranış normlarının, ilkel, grupçu nitelikte olduğu açıkça görülür.

Doğru analiz; bilimselliği ve devrimci diyalektik kavrayışı, komünist bilinci gerektirir. Bugün sosyalist hareketin 1980 öncesi siyasi durumu, sınıfsal savaşımın o günkü seyrine, oluşumuna bağlı olarak analiz edilemiyorsa, bunun en önemli nedeni, sosyalist grup önderlerinin kısıtlı bilgileri, diyalektik materyalist yöntemi içselleştirememeleri, komünist bilinç seviyelerinin düşüklüğüdür. Bu durum sosyalist grupların ve önderlerinin sınıfsal konumuyla yakından ilişkilidir. Bu gruplar Marksist-Leninist literatürden etkilenmiş küçük burjuva karakterdeki hareketlerdir. Bu gruplarla fiziki anlamda kopuşu, ideolojik, politik düzlemde kopuşla birleştirmek gerekiyor. Bu olmazsa olmaz. 1980 öncesi siyasi durumu ve 1980 sonrası durumun vardığı yeni aşamayı doğru analiz etmek küçük burjuva sosyalizminden köklü ve kesin siyasal, ideolojik kopuşu zorunlu kılıyor. Bu köklü kopuş gerçekleşmeden, sosyalist hareketin ahlâki davranışını doğru analiz etmek mümkün değildir. Bugün, "eski" küçük burjuva sosyalist örgütlerin, pratik ve teorik olarak iflas etmiş politikaları, davranışları, "yeni" versiyonlarla sürdürülüyorsa, ya da eski politikaların cilalanmasından başka bir anlamı olmayan politik çizgiler, yeni örgütlerle "yeniden" yaşam buluyorsa; böylesi bir durumda, eskinin bu "yeni" örgütler tarafından devrimci bir tarzda aşılması ve sürecin doğru analizi olanaksızdır.

Sermayenin Saldırısı Sosyalist Hareketin Çözülmesini Hızlandırdı

Sosyalist sistemin çözülüşü, iktisadi, siyasi, felsefi alanda, yani toplumsal yaşamın tüm alanlarında çözülüşü ifade ediyor. Gerçekleşen (yaşanan) sosyalizmin çözülüşü dünya sosyalist hareketlerini az ya da çok ölçüde ama kesin bir biçimde sarstı. Teorik gıdasını Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nden alan diğer ülkelerin komünist partileri tam bir çöküşü ve iflası yaşarken, teorik formülasyonları anti-sovyetizm üzerine kurulu sosyalizm içi akımlar da varlık gerekçelerini yitirmenin yarattığı bir kaosa sürüklendiler. Bu anlamda yaşanan durum sosyalizmin yeni bir iç bunalımını ifade ediyor. Düne kadar doğru olarak bilinen teorik yaklaşımlardan, tezlerden, kimi sosyalist partiler açık bir biçimde, kimi sosyalist işçi partileri usta manevralarla vazgeçip yeni bir çizgiye çark ediyorlar. Genel Sosyalist hareket içerisinde toplu bir değerlere inançsızlık ve kan kaybı yaşanıyor. Marksizm-Leninizm'den uzaklaşma; devrimci değerlere inançsızlık ve işçi sınıfının devrimci konumuna duyulan kuşku öncelikle siyasi ve felsefidir. Ancak en az siyasi, felsefi alandaki çözülme kadar önemli ve incelemeye değer bir çözülme de ahlaki alanda yaşanıyor.

Yaşanan sosyalizmin uluslararası boyutta çözülüşünün yarattığı tahribat; tarihsel bir rastlantıyla 12 Eylül 1980 yenilgisinin, Türkiye sosyalist hareketi içerisinde yarattığı pratik, teorik tahribata eklenince, sosyalist hareketin, ileri boyutta bir iç bunalıma sürüklenmesi gerçekleşti. 1980 yenilgisi ile teorik, pratik çözülmenin içerisine giren sosyalist parti ve örgütler, kendi yapılarını ayakta tutmayı hedefleyen grupsal çıkışlarla moral bulmaya çalıştılarsa da, iç bunalımın derinleşmesi engellenemedi. 1987 yılları sonrasında başlayan kendiliğinden kitle hareketleri, sosyalist hareketi bu durumda yakaladı ve eylemler örgütlerin boyunu aşarak sürdü. Öncülük için yola çıkan sosyalist parti ve örgütler işçi eylemlerinin artçısı konumunda sürece katıldılar ya da eylemlerin seyircisi durumunda kaldılar. Bu durum bugün de devam ediyor.

Sosyalist hareketin çok parçalı oluşu bir iç bunalımı ifade ediyor. Bu durumdan çıkış için sosyalizm içi bunalımın teorik ve pratik köklerinin devrimci yöntemle irdelenmesi gerekiyor; bu yapılmaksızın ileri doğru bir adım atmak da olanaklı değil; ancak sosyalist parti ve örgütlerin, varolan teorik, pratik yapısıyla bu bunalımı aşmalarının zor olduğu öncelikle belirtilmelidir.

Türkiye'de, askeri diktatörlük, burjuvazinin iktisadi ve siyasi çözümsüzlüğe düştüğü anda sürece müdahale etti ve başta işçi sınıfı olmak üzere tüm emekçi yığınlara saldırdı ve tüm demokratik, sendikal kurumları kaldırdı ya da budadı. Askeri dikta kendisini işçi sınıfının ve emekçilerin siyasi öncüsü ilan eden parti ve örgütlere vahşice saldırdı. Askeri diktatörlüğün amacı, sosyalistlerin rehabilitasyonu değil, fiziksel ve ruhsal yok edilmesiydi. Bu amacına büyük ölçüde ulaştı. Burjuva cephesinde yaşanan iktisadi ve siyasi krizden ve bunun toplumda yarattığı ahlaki çöküntüden etkilenen emekçi yığınlar; işçi sınıfından ve emekçi halk yığınlarından kopuk eylemleriyle emeğin kurtuluşu savaşına zarar veren ve halk yığınlarının sosyalizmle bütünleşmesini engelleyen küçük burjuva sosyalist örgütlerin siyasi beceriksizliğinin de etkisiyle askeri diktatörlüğü meşru "kurtarıcı" olarak gördüler. Ancak işçi sınıfı ve emekçi yığınlar, tekelci burjuvazinin iktisadi krizini atlatması uğruna, demokratik kazanımlarını yitirdiler ve daha da yoksullaştılar. Yoksullaşma, siyasi ve ahlaki bozulmanın daha da artmasının temelini yarattı.

Askeri diktatörlüğün açık saldırısı karşısında, sosyalist örgütlerin bozguna uğraması, emekçi halk yığınlarının sosyalist harekete güvensizliğini arttırdı. Askeri diktatörlüğün yok etme saldırısı, sosyalistlerle işçi sınıfı arasında (çoğunlukla kendiliğinden kurulan) varolan bağların yok edilmesini de içeriyordu. Dolayısıyla, sosyalist hareketle şu ya da bu şekilde bağ kurmuş olan demokratik kitle örgütleri (sendika, dernek) ve önderleri de saldırıdan paylarını aldı. İşçi önderleri tutuklandı, sendikalar ve dernekler kapatıldı, işçiler öndersiz ve örgütsüz kaldılar, dışardan izledikleri savaştan yenik çıktılar. Yılgınlık ve siliklik yığınlar içinde yayılma zemini buldu.

Yok edilme saldırısı ile karşı karşıya kalan birey, grup (sınıf) kendi varlığını koruma bilinciyle hareket eder; kendini savunur. Askeri diktatörlük dönemi sosyalist hareket içerisinde, savunma ve korunma tavrının daha yoğun yaşandığı dönem oldu.Burjuva diktatörlüğün cellat karakteri ve fiili yok edilme ile karşı karşıya kalmak, korunma tavrının gelişmesinde rol oynadı. Korunma, demokratik bir davranışla ifadesini buldu. İşçi sınıfı, küçük burjuvazi ve hatta burjuvazinin erksel krizinin faturasını ödeyen burjuva siyasileri de bu çizgiye sürüklendiler. Askeri diktatörlük, bireylerin ve grupların döneklik çizgisine ulaşmasına olanak tanımadı.

1984 sonrası, tekelci burjuvazinin iktisadi ve siyasi alandaki erksel krizini atlatarak ve güçlenerek "olağan" burjuva yönetim rejimiyle toplumu yönetebilme olanağına kavuşması, askeri diktatörlüğün tedricen burjuva parlamenter cumhuriyet rejimine yerini bırakması ile sonuçlandı. Yeni bir saldırı politikası ağırlık kazandı. Cellat tavrı yerini papaz tavrına bıraktı. Yok etme saldırısı yerini, teslim alınan unsurları ehilleştirme saldırısına bıraktı. Toplumun radikal unsurlarını ehilleştirerek sisteme katma politikası egemen kılındı. Yoğun saldırı altında yorulan radikal unsurlar ehilleştirme politikasının karşısında tutunamadılar. Bu yeni saldırı politikası ile savunma çizgisini terkeden sosyalist, demokrat önderler ve doğaldır ki küçük burjuvazi ve işçi sınıfının sendikal önderleri, parlamenter rejim içine çekilerek radikal vasıflarını yitirdiler. Bu burjuva ehilleştirme saldırısı bir "kucaklama", düzen-içine çekme hareketidir. Yenilen birey ve grup, "kucaklanma" ve "ipleri gevşetme" karşısında zaaf gösterir. Burjuva parlamenter cumhuriyet rejimi, muhalif unsurlara düzen-içinde muhalif kimlikleriyle varlıkların sürdürme olanağı sunar; bu olanak, muhalif birey, grup ve sınıfların düzen içine girme, adapte olma zeminidir. 1984 yılı sonrası siyasi grup, birey ve emekçi sınıflar bu zeminde edilgenleştiler. Sosyalist ve demokrat birey ve gruplar parlamenter cumhuriyet rejimi içinde varlıklarını sürdürme olanaklarına ulaştıkları oranda, ideolojik, politik ve ahlaki alanda ehilleştiler. Küçük burjuva devrimciliği yerini küçük burjuva reformizmine bıraktı. Politik silikleşme ve

döneklik tavrı, sosyalist ve demokrat cephede egemen duruma geldi. Politik silikleşme, döneklik, sosyalist değerlerin kesin reddi ve burjuva değerlerin tam benimsenmesinin ifadesi oldu; paranın gücü keşfedildi, köşe dönme, halkın yaratıcı gücüne inançsızlık, pragmatizm, ihanet, "eski" devrimci değerlerin yerini aldı. Tüm toplum az ya da çok bu depresyona girdi. Devrimci önderlikten yoksun sosyalist unsurlar, işçi sınıfı ve emekçi halk yığınları bu girdaba kapıldılar. Topluma burjuva liberal politikalar egemen oldu, emekçi yığınlar bu politikanın sonucu olarak edilgenleştiler. (*) Emekçi yığınların bu durumunun nesnel ve öznel nedenlerini kavramaktan uzak küçük burjuva sosyalist gruplar "eski" yöntemlerinde inatla ısrar ederek, politik arenada yerlerini aldılar. Toplumsal değişim temelinde gerçekleşen, bireysel ve grupsal eğilimleri, ahlaki yaklaşımlarla çözümleme yolunu seçen küçük burjuva sosyalist gruplar, kaçınılmaz bir biçimde iç bunalıma sürüklendiler. Bu durum sosyalist grupların küçük burjuva karakterinden bağımsız ele alınamaz. Emekçi yığınların içinde bulunduğu edilgenlik, küçük burjuva partileri; devrimci komünist partilere oranla daha fazla etkiler ve iç bunalıma sürükler. Bu kaçınılmazdır. Türkiye'de bu gerçekleşti.

Kapitalizmin iktisadi gelişkinlik derecesi ve o anki iktisadi duruma bağlı olarak sınıfların çelişki ve çatışmalarının ulaştığı boyut, bu çelişkinin siyasi alana yansıması ve sınıfların siyasi konumlanışı, yapısal duruşu; sınıf savaşımıyla ilintili güçler dengesi, doğrudan devletin biçimin belirler. Devletin biçiminin değişmesi sınıf mücadelesinin bir sonucudur. Devlet egemen sınıfın saldırısının siyasi kurumlaşmasının pratik-idealist ifadesidir. Devletin biçiminin değişimi, bir burjuva hükümetin yerini diğer bir burjuva hükümetin alması demek değildir. Devletin biçiminin değişimi, yapısal, işleyişe ilişkin bir

---

* Emekçi halk yığınların burjuva liberal politikalara teslim olması, bazı siyasiler tarafından apolitikleşme olarak açıklanıyor. Apolitikleşme Marksist bir tanım değildir. Emekçi yığınlar her zaman politik bir davranış gösterirler. Yığınların edilgenleşmesi, burjuva politikalarını kendi sınıf politikası gibi içselleştirmesi anlamına gelir ki,bu da politik bir davranıştır. Yığınların bu durumunu yığınların politikadan uzaklaşması gibi görmek küçük burjuva kavrayışın sonucudur.

değişimdir; dolayısıyla devletin biçiminin değişimi sosyal yaşamın tüm alanlarını etkiler. Bir toplumdaki sosyal-ahlaki değişim, toplumdaki sınıfsal ve dolayısıyla devlet biçimindeki değişimden kopuk ele alınamaz. Bu yapıldığı takdirde, toplumdaki ahlaki, sosyal davranış değişimini, maddi köklerinden kopuk, bireysel bozulmalara bağlamak kaçınılmaz olur. Bugün küçük burjuva sosyalist hareketler, kapitalist devletin biçiminin değişimini kavramayarak, toplumdaki ahlaki, sosyal değişimleri devletin biçiminin değişimi ile birlikte ele almayarak; ahlaki, sosyal değişimleri bireylerin özel durumuna bağlı olarak irdeliyorlar ve dolayısıyla sorunların çözümünde de ahlakçılığa kayıyorlar. Her kapitalist devlet biçimi, dolayısıyla sermayenin her saldırı biçimi, o toplumda bir ahlak normunu, bir davranış normunu egemen kılar. Faşist bir devletin topluma egemen kıldığı davranış normu ile burjuva parlamenter cumhuriyet rejiminin egemen kıldığı davranış normu kesin çizgilerle birbirinden ayrılır. Küçük burjuva sosyalist grupların anlamadığı da budur; bu gruplar, "devletin biçiminin aynı kaldığı" belirlemelerine karşın; toplumu saran davranışsal ve ahlaki değişimleri görüyorlar ve bu değişimleri, genel durumdan soyutlayarak çözümlemeye çalışıyorlar. Ancak bu temelde tüm çözümler, çözümsüzlüğe ve iç bunalıma yol açıyor. Küçük burjuva sosyalist grupların örgütsel, ideolojik savrulmasının ve işçi sınıfının nezdinde politik alternatif konuma ulaşamamasının en önemli nedeni bu idealist yaklaşımdır. Bu idealist yaklaşım, sorunların altında ezilen sosyalist örgütlerin iç bunalımını daha da derinleştiriyor. İç bunalım yapısal parçalanmanın yolunu açıyor.

Toplumsal Kriz Devrimci Kopuşu Zorunlu Kılıyor

Bugün Türkiye'de burjuva, küçük burjuva ve işçi sınıfı cephesinde siyasi, sosyal parçalanmışlık egemendir. İktisadi liberalizm (sömürme özgürlüğü) burjuva cephesinde siyasi liberalizmi (burjuva grupların kendini ifade etme özgürlüğü) yaratıyor. Burjuva siyasi cephesine egemen olan çözümsüzlük,

her gün yeni bir siyasi grubun hızla siyasi arenaya adım atmasına ve aynı hızla etkisizleşmesine neden oluyor. Bu siyasi gruplar birbirlerini deşifre ederek prim yapmakta yarışıyorlar. Burjuva sistemin kirli, sömürücü yüzü açığa çıkıyor. Burjuva siyasilerinin, emekçi sınıfları aldatma, kandırma araçları aşınıyor. Burjuva ikiyüzlülüğü maddi yaşamın sert yüzüne çarparak sergileniyor. Burjuvazi, burjuva parlamenter cumhuriyet sistemiyle emekçi sınıfları yönetme olanaklarını yitiriyor. Burjuvazi yönetme gücünü yitirdikçe sertleşiyor; burjuva siyasi gruplar arasında açık baskıcı rejim yönetimine geçiş eğilimleri artıyor. Bu durum, aynı zamanda, devrimin siyasi olanaklarının da ortaya çıkması yada denilebilir ki devrimin nesnel koşullarının oluşmasını ifade ediyor. Ancak her sosyal krizin devrimle sonuçlanmayacağı da bir gerçekliktir. Devrim için, nesnel koşulların yanısıra, devrimin öznel koşullarının da olgunluğu gerekiyor.

Toplumun tüm sınıflarını saran siyasi ihanet, güvensizlik ve yabancılaşma toplumu derinden sarsacak bir sosyal krizin belirtileri olarak ortaya çıktı. Sosyalist parti ve örgütler siyasi konumlanışları itibariyle umut olmadıkları ölçüde, bu toplumsal durum içine saplanan işçiler ve emekçiler yaşanan sosyal kaosa son vermek iddiasıyla ortaya çıkan dinci faşist partilere yöneldiler. Refah Partisi'nin ve Milliyetçi Hareket Partisi'nin özellikle bu dönemde çalışan yığınlarla ilişkilerinin gelişmesi ve yapısal genişlemesinin altında yatan bu gerçekliktir. Bu yönelimi, bu koşullarda, sahip oldukları yapı ve programlarla sol ve liberal burjuva partilerin önlemesi mümkün görünmüyor. Bu süreç devrimi daha da zorunlu kılıyor. Devrim yürüyüşü, küçük burjuva sosyalist akımlardan dolayısıyla örgütlerden de kopuşu gerektiriyor. İşçilerin ve emekçi yığınların burjuva sisteminden kopuş eğilimlerini devrim kanalına yönlendirecek tek siyasi güç devrimci sosyalist işçi hareketidir. Ancak sosyalist hareketin iç bunalımı, sınıf hareketine öncülük etme yeteneğinden ve becerisinden yoksun oluşu, işçi sınıfı hareketinin eylemleriyle, tekelci burjuvazinin toplumsal krize sürüklenişini sağlayan bir güç olarak tarihsel rolünü oynamasını engelliyor. İşçi sınıfının devrimci eylemlerle toplumsal bir

unsur olarak diğer sömürülen ve ezilen yığınlar için kurtuluş umudu olacak yetenek ve güçte alana çıkamaması, toplumsal kaosu arttırıyor. Ezilen ve sömürülen yığınların burjuva düzenle bağlarının çeşitli ve farklı biçimlerde sürmesi, burjuvazinin siyasi krizden çıkmasının ya da denilebilir ki, kriz halinde yaşamını sürdürebilmesinin yolunu açıyor.

Türkiye'de bugün, sermaye ve emek cephesi bir bütün olarak toplumsal (iktisadi ve siyasi) kriz içindedir. Burjuva cephesinde yaşanan siyasal yönetememe krizi, işçi sınıfının iktidara aday durumda olmaması ile birleşince toplumsal kaosa sürüklenme kaçınılmaz yaşanıyor. Burjuva cephesinde egemen olan "yükselen değerler", emekçi yığınları da etkisi altına aldı. Köşe dönme, siyasi ihanet, yolsuzluk toplumsal bir hastalık halinde bütün toplumu sardı. Bu hastalığa karşı, faşist ve şeriatçı burjuva akımlar, alternatif düzen örgütleme olanaklarına kavuştular. Yaşanan toplumsal kaos, şeriatçı ve faşist akımların "yeni" burjuva düzen alternatifi olarak, bunalım içerisindeki emekçi yığınların toplumsal alanında meşru zemin bulmasına yol açıyor. Dinsel, milliyetçi, ahlakçı normlar sosyal yönelimin eksenine oturuyor. Bu eğilimler, önemli ölçüde kitleselleşiyor ve büyük ölçüde kitle desteği kazanıyor. İşçi ve emekçi çoğunluk sosyalizm çözümüne taraf olmadığı oranda, kapitalizm içinde kalan çözümden birine, açık diktatörlük (faşizm, şeriat, askeri diktatörlük) çözümüne taraf oluyor. Burjuva parlamenter sistemin çözülüşü, açık diktatörlük rejimine zemin hazırlıyor.

Bir toplumsal dejenerasyon içerisinde, muhalifleşen işçiler ve emekçiler, sosyalist, devrimci yönelime girmedikleri, sosyalist alternatife kaymadıkları oranda, bu toplumsal kaosa çözüm iddiasıyla ortaya çıkan burjuva akımlara yönelmeleri kaçınılmazdır. Tüm burjuva liberal partilerin burjuva demokrasisi çığırtkanlığına karşı, emekçilerin özellikle İslamcı ve faşist akımlara doğru yönelimi gerçekleşiyor. Toplumsal kriz nedeniyle, burjuva demokrat ve liberal partilerden umudunu kesen ve "düzene muhalifliğe" ulaşan emekçi yığınlar; İslamcı ve faşist partilerin, toplumsal kaostan kurtuluş için öne

sürdükleri, İslamcı, milliyetçi, ahlakçı burjuva çözümlerine bağlanıyorlar.

Toplumsal yaşam boşluk tanımaz; devrimci sosyalist hareketin doldurmadığı (dolduramadığı) her boş alan burjuva akımlar tarafından farklı biçimde ama mutlaka dolduruluyor.

Devrimci parti önderliğinin yokluğu ve işçi sınıfının devrimci savaş organizasyonundan yoksunluğu, emekçi yığınların bir toplumsal kaosa ve kangrenleşmeye sürüklenmesini kolaylaştırır. Toplumsal kangren askeri diktatörlük ya da şeriatçı ve faşist burjuva diktatörlüklerine geçişin zeminini yaratır. İşçilerin, emekçi yığınların devrimci önderliği yeteneğine sahip sosyalist işçi partisinin yokluğu ve işçi sınıfının devrimci iktidar organlarının varolmayışı, işçi sınıfının kaosa sürüklenmesinde önemli rol oynuyor. İşçi sınıfının öncü devrimci partisinin yokluğu, sosyalist cephede parçalanmayı besliyor. Bu parçalanma çözülmeyi ve ahlaki çöküntüyü beraberinde getiriyor. Kuşkusuz bu nesnel ve öznel durumu aşmak, ahlaki yaklaşımlarla mümkün olamaz. bu durumu aşmak, siyasi, ideolojik düzlemde devrimci (Marksist-Leninist) çizgiye ve pratiğe kavuşmayı gerektiriyor. Bu koşullar, devrimci proletaryanın tüm toplumsal alanda burjuvaziden devrimci kopuşunu zorunlu kılıyor. Toplumun kaostan çıkışı için tek yol budur.

Kent yaşamı, insanın kendi emek ürününe yabancılaşmasının, dolayısıyla, insanın insana, insanın topluma yabancılaşmasının daha yoğunlaşarak artmasını yaratır. 1980 sonrası Türkiye'de hızlı ve sağlıksız kentleşme, insanın insana, insanın topluma yabancılaşmasına hız kazandırdı. Kuşkusuz bireyler, yabancılaşma karşısında bir duruşa sahip olmak gereksinimi ile hareket ederler. Yabancılaşma aynı zamanda karşı tepkisini yaratır. İşçiler ve emekçiler, sendikalarda ve derneklerde bir araya gelerek, yabancılaşmaya karşı bir örgütlü duruş gerçekleştirirler.

Sendikalar, işçilerin ekonomik alanda birbirleriyle rekabetini önlemenin ve birlikte burjuvaziye karşı ekonomik mücadele yürütmenin kurumlarıdır. Bu nedenle sendikalar hem

burjuvaziye karşı ekonomik savaşım örgütleri ve hem de insanın insana yabancılaşmasını önleyen çağdaş sınıf örgütleridirler.

Diğer yandan, insanın insana yabancılaşması, insanların din ve milliyetçilik gibi toplumsal,ideolojik unsur olarak işlev gören fenomenlerin etki alanına girmelerini hızlandırır. Dolayısıyla yabancılaşmanın yoğunlaşması, bireylerin din ve milliyetçilik temelinde örgütlenen kurumlara yönelimini güçlendirir. Bu kurumlar, dinci ve faşist partiler, dernekler ve tarikatlardır. Bu kurumlar, amaçları, işlevleri itibariyle gericidirler. Bu kurumlar yabancılaşmayı en az düzeye indirmek iddiasını gütseler de bu görüntüde öyledir. Bu yapılar bireyi hiçleştirdikleri anlamda, bireyin bireye, bireyin topluma yabancılaşmasını daha da derinleştirme aracı olurlar. Ancak bu parti ve tarikatların yabancılaşmaya karşıymış gibi bir görüntü sergilemelerinin, bireylerin bu parti ve tarikatlara yönelme gerekçesini oluşturduğu açıktır.

Egemen dinsel mezheplerin dışında kalan azınlık din ve mezheplerin egemen sisteme karşı mücadelesinin demokratik yanı vardır. Bu azınlık eğilimlerin demokrasi mücadelesinin, işçi sınıfının devrim yürüyüşünü mezhepsel kanala akıtması olasılığı göz ardı edilmeyerek, bu eğilimler dikkatle izlenmelidir. Bugün alevi işçilerin dinsel kimliklerini devrimci proleter yürüyüşün önüne çıkartmaları gerçekleşiyor. Bu yönüyle mezhepsel örgütlenişin geri yanı açığa çıkıyor. Kuşkusuz alevi emekçilerin mezhepçiliğe yönelişinde, küçük burjuva sosyalist parti ve örgütlerin siyasi zaafları önemli etken oldu. Küçük burjuva örgütlerin bazıları alevi mezhebinin demokratik yanını görmezlikten gelerek, aleviliğin düzen-dışına kayışına duyarsız kalarak, bu çelişkilerin alevi-sünni çatışmasına dönüşmesinin önünde boyun eğdiler: Diğer yandan kimi küçük burjuva örgütler aleviliğin demokratik yanını abartarak, bu çelişkiyi sınıf çelişkisinin önüne çıkardılar. Bu oportünist eğilimler, İstanbul, Gazi Mahallesi çatışmasında daha net ortaya çıktı. Gazi kalkışması, küçük burjuva sosyalist örgütlerin olayların ardından "nal toplamasının" ifadesi oldu. Alevi yurttaşların demokratik savaşımının kendiliğindenciliği

önünde, bu grupların boyun eğmesi gerçekleşti. Bugün alevi yurttaşlar hızla düzen-dışına itekleniyor ve bu gruplar burjuva siyasi partilerden kopuşu yaşıyorlar. Bu gerçeği görmek gerekiyor. Bir başka gerçek ise, alevi yurttaşların örgütlenme gereksinimlerini devrimci proletaryanın devrim yürüyüşü dışına çıkararak gidermeleridir. Bu geçici bir durumdur ve sınıf mücadelesi geliştiği ölçüde alevi yurttaşlar arasında da sınıf çelişkisi kendini dayatacaktır. Bu süreç içerisinde aleviliğin, azınlık bir mezhep olarak demokratik yanıyla her zaman varolacağını görmek gerekiyor. Bu yanıyla, şeriatçı akımlardan ayrı duruşu, aleviliğin sınıf çelişkilerini örten yanının görülmesini engellememelidir.

Bugün Türkiye'de, gerçekleşen yabancılaşmasının derinliği ölçüsünde; toplumsal değerlerin dejenerasyonunun ifadesi olarak bireysel çıkarcılık, hızsızlık, fuhuş, artıyor. Bu durum, ahlaki normlarla şekillenen programa sahip dinci partilerin kitleselleşmesinin önünü açıyor.

Kapitalizmin sosyal krizinin sonucu olarak ortaya çıkan siyasi, ahlaki dejenerasyon, bu dejenerasyonu ortadan kaldıracak toplumsal bir devrimi gerçekleştirecek devrimci demokratik sınıf organizasyonunun ve önderliğinin yokluğu nedeniyle emekçi yığınların faşist, İslamcı parti ve örgütlere yönelmesine hız kattı.

Kürt ulusal savaşımının sürmesi de Türk emekçileri arasında, öteden beri var olan milliyetçi eğilimlerin, yok edici bir milliyetçilik (şovenizm) eğilimine dönüşmesine yol açtı. Kuşkusuz haklı bir ulusal başkaldırının, devrimci bir yaklaşımla işçiler ve emekçilere kavratılması söz konusu değilse, emekçilerin şovenizme kayması önlenemez. Emekçi yığınların faşist ve şeriatçı partilere yönelmesinde, küçük burjuva sosyalist partilerin milliyetçi çizgilerinin rolü göz ardı edilmeyecek kadar ortadadır. Yalnızca bu da değil; söz konusu eğilimin güçlenmesinde Kürt ulusal önderliklerinin küçük burjuva politikaları da önemli rol oynuyor.

Bu durum, Marksistlerin Kürt ulusal hareketine karşı devrimci tavırla yaklaşımı da olumsuz yönde etkiliyor. İşçi

sınıfının milliyetçiliğe kayması gerekçe edilerek, Kürt ulusal hareketine karşı duyarsızlaşmak, şovenizme kaymak demektir. İşçi sınıfının milliyetçi önyargılarını göz önüne alarak, Kürt ulusal hareketine, milliyetçi olması nedeniyle karşı çıkmak oportünizmdir. Doğaldır ki, Kürt ulusal hareketi milliyetçidir. Ancak her ulusal kurtuluş hareketi gibi Kürt ulusal hareketinin milliyetçiliği de demokratiktir. Marksist-Leninistler işçi sınıfının milliyetçi önyargılarına karşı bu gerçekliği savunmalıdırlar. Bu zorunludur. Bu zorunluluktan her kaçış, ezen ulus şovenizmini besler. İşçi sınıfının devrim savaşımının arkasına sığınarak, Kürt ulusal mücadelesini karalamak en bayağı cinsinden oportünizmdir. Ulusların kendi kaderini tayin hakkının önüne hiçbir koşul konulamaz. Ulusların kendi kaderini tayin hakkı asıl olarak siyasi bir sorundur. Kürt sorunu, devrim sorunudur. Kürt ulusal savaşımı öndersiz yürümez. Bu nedenledir ki Kürt devrimini tanımak, Kürt ulusal parti ve örgütlerini de tanımak demektir. Kürt ulusal hareketlerini tanımak/tanımamak diye bir ikilem içerisinde olmak devrimci komünist çizgiden uzaklaşmanın ifadesidir.

Bugün Türkiye'de, Kürt hareketine karşı geliştirilen tavır; Marksist-leninistleri küçük burjuva sosyalistlerinden ayıran en önemli ayraçtır. Devrimci kopuşun bir ayağı, devlet ve devrim sorununa bakış ise, bir ayağı da Kürt ulusal devrimci savaşımına tutarlı yaklaşımdır. Bugün bu yaklaşım, Türkiye işçi sınıfının kaydığı milliyetçilik eğilimine karşı kararlı bir savaşım sürdürmek demektir. Bu kararlı duruş, ezilen ulusun haklarını kullanamaması karşısında vicdani sorumlulukla ulaşılan ahlaki bir tutumla değil, Devrimci sosyalist bir davranışla gerçekleştirilebilinir.

Bu gerçekliği kavramaksızın, ileri doğru adım atmak olanaksızdır.

Devrimci Kopuş Gereklidir

Devrimci sosyalistler, toplumsal durumun ve sınıf ilişkilerinin somut, gerçek verilere dayalı devrimci çözümlemelerine ulaşarak sorunları devrimci bir tarzda aşabilirler. Sosyal sorunları; ahlaki yaklaşımlarla çözmek istemi çıkışsızlığın ifadesidir. Gerçek olan şu ki, küçük burjuva sosyalizmi bu çıkışsızlığı yaşıyor.

"Metafizikçi için, şeyler ve onların düşüncedeki yansıması olan kavramlar, biri öbüründen sonra ve öbürü olmaksızın dikkate alınacak, değişmez, eğilip bükülmez, her zaman tıpkı kalan, yalıtık irdeleme konularıdır. O, orta terimler olmaksızın yalnızca anti-tezler aracılığıyla düşünür: Evet, evet;hayır, hayır der; bunun ötesine geçen şey metelik etmez. Ona göre, her şey ya vardır ya da yoktur; bir şey aynı zamanda hem kendisi hem de bir başkası olamaz. Olumlu ile olumsuz birbirlerini mutlak olarak dıştalar; neden ve sonuç da aynı derecede sert bir biçim de birbirlerine karşı gelirler"[1]

Metafizikçi sosyal olguları; donmuş, değişmez, nesnel nedenlerinden ve bu nedenler arasındaki iç bağların değişkenliğinden kopuk olarak ele alır. Ona göre siyasi kavramlar, toplumsal olguların sonucu değil, bu olguları açıklayıcı, çözücü değişmez anahtardır. Bu yöntem sosyal ilişkilerde, ahlakçılıkla ifadesini bulur.

Bugün olduğu gibi, 1980 öncesi de sosyalist gruplar ve önderleri sosyal gelişmeleri, kavramlar ve şemalarla açıklayarak, sınıf mücadelesinin zenginliğini kavramaktan uzak kalarak, toplumsal olguları sınıf mücadelesinin o anki durumunun gerçek irdelenmesine dayalı açıklamak becerisini gösteremeyerek, devrimci sosyalist politika üretme yeteneğine ulaşamadılar. Genel sosyalist kavramlarla tartışmayı, politika yapmak sandılar ya da devrimci politika üretme

---

[1] F.Engels, anti-Dühring, s.72, Sol y.

yeteneksizliklerini genel kavramlarla örterek, devrimci çözümlerin yerine ahlakçı normları ikame ettiler.

Gerçek bir irdeleme ile görülecektir ki; işçilerin ve emekçi yığınların sosyalist hareketle genellikle kendiliğinden kurulan ilişkileri; sınıfsal bilince dayalı siyasi çözümlere bağlı olmaktan çok; toplumu saran sosyal dejenerasyona tepki olarak, sosyalist grupların sahip çıktıkları, bireysel/grupsal dürüstlük, namus, kahramanlık gibi ahlaki normlara işçilerin, emekçilerin yönelimi temelinde kuruldu. Bu ilişki tarzı, farklı biçimlerde de olsa bugün de sürdürülmektedir. Bu durumu kavramak ve açıkça ifade etmek gerekiyor. Devrimci sosyalizmin yöntemi, diyalektik materyalisttir. Küçük burjuva sosyalistler metafizikçidir. Sosyal olguların analizinde metafizikçi yaklaşım, bu grupların davranış normlarına ilişkin yaklaşımlarını da belirliyor; bu nedenle küçük burjuva sosyalizminden kopuş, ideolojik, siyasi alanda olduğu kadar, ahlaki ve grupsal, bireysel davranış (eylem) alanında da gerçekleştirilmelidir. Bu olmazsa olmaz. Küçük burjuva sosyalizminden kopuşun bir adımı teorikse bir adımı da kesin olarak pratiktir.

Sosyalist hareketin teorik ve dolayısıyla pratik olarak yaşadığı iç bunalımın inkar edilemeyecek bir düzeyde açığa çıkması, sosyalist birey ve grupların bu iç bunalımın üzerini örtme gayretlerine rağmen önlenemiyor. Bu iç bunalımın tespiti önemlidir. Bu iç bunalımı aşmak, öncelikle bunalımı tespit ederek, cesaretle üzerine gitmeyi gerektirir. Bugün Türkiye'de sosyalist parti ve örgütler bu iç bunalımın tespitinde dahi korkak davranarak ya da günlük pratik içerisinde, sorunu tespit etme yeteneği gösteremeyerek işin başında çözümsüzlüğe düşüyorlar. Ancak pratik, acımasızdır; pratiğin sert eleştirisi karşısında bu örgütler ve siyasi önderler yenilgiye uğruyorlar. Bunalımın karşısında bu örgütlerin öne çıkardığı tek önlem, dar pratikçiliktir. Günlük çalışma ve kısa vadeli eylem programlarının yüksek sesle ve parlak sözlerle ifade edilmesi; sosyalist örgüt ve kadroların kendilerini avutmalarının ve "bir şeyler yapılıyor" imajıyla örgütün dar yapısını korumanın aracı oluyor. Bir ölçüde bu başarılıyor. Ancak sınıfların nesnel

durumlarının ve süren çatışmanın sıkı analizine dayalı bir durum saptaması üzerine oturtulmuş uzun erimli, kapsayıcı bir devrim programından yoksun bu sözde devrimci, sosyalist örgütlerin eylemlerinin, işçi sınıfının devrimci savaşımının bir adım ileri gitmesine yardımcı olamadığı sergileniyor. Bir örgütün kendi iç sorunlarını çözmesi, kendi bütünlüğünü koruması, o örgütün varlık gerekçesi olan amaçla bütünleşmedikçe; o örgütte, duraklama, bunalım, dar pratikçilikle aşılmaya çalışıldıkça, her yeni "bunalımı aşma girişimi"yeni bir iç bunalımı,parçalanmayı ve çürümeyi getirir. Sosyalist hareketin içerisine girdiği bunalımı aşması için ilk adım, öncelikle bunalımın tespiti ve sosyalist harekete egemen olan dar pratikçilikten köklü bir kopuşun gerçekleştirilmesidir.

Teoride darlık pratik darlığı yaratır ve güçlendirir. Kuşkusuz devrimci teori, devrimci pratiğin yolunu açar. Bu doğru. Ancak bu, kimi zaman bir yanılsamanın örtüsü de olabilir. Devrimci teori, her zaman devrimci pratiği yaratmaz. Devrimci teoriye ulaşmak, teoriyi soyut tartışmaların mihenk taşı olarak kullanmak, devrimci pratiğe varmanın sigortası değildir, olamaz da. Devrimci teoriyi gerçek anlamda içselleştirmiş insanların olmadığı ve bu insanların sağlıklı organize olmadığı ve devrimci program ışığında uzun erimli bir faaliyet yürütülmediği bir yerde, devrimci teorinin içi boşalır. Devrimci teori, ancak ve ancak devrimci proletaryanın yürüyüşü ile sıkı bağlar içerisinde ve onun yürüyüşünü kolaylaştırıcı rol oynayarak tarihsel görevini yerine getirir.

Devrimci teori, işçi sınıfı hareketinin gerçek gelişiminden ve sınıflararası savaşın gerçek dinamiklerini çözümlemeden uzaklaştıkça, soyut tartışma aracına dönüşür. Revizyona açık hale gelir. Kuşkusuz bu da teorinin bunalımının nedenidir.

Dar pratikçilik, devrimci teorinin sinsi düşmanıdır. Dar pratikçilik, sınıf eyleminin kendiliğindenliği önünde boyuneğmedir. Bu boyun eğme ekonomizm ve devrimci maceracılık biçiminde ortaya çıkar.

Dar pratikçilik küçük burjuva eylemliliğidir. Dar pratikçilik küçük burjuva ideolojisiyle bütünlenir. Türkiye'de küçük

burjuva sosyalizminin (sağ, sol) bu denli yaygın ve sosyalist harekete egemen olmasının maddi ve siyasi nedenleri var. Öncelikle belirtmek gerekiyor; Türkiye'de, toplumsal bir katman olarak büyük sayıda varolan küçük burjuvazi, kapitalizmin tekelleşmesine koşut olarak çoğunluğu yoksullaşan bir ara toplumsal unsur durumundadır. Tekelci burjuvazi ekonomik alanda etkisizleştirdiği küçük burjuvazinin, siyasi alanda da etkinliğini en aza indiriyor. Burjuva diktatörlüğü, işçi sınıfı üzerinde bir iktidar olmakla kalmayarak, küçük burjuvazi üzerinde de bir diktatörlüğe dönüşüyor. Burjuva iktidarı, yalnızca bir avuç tekel ve 'orta burjuvazi' için "demokrasi"olma konumuna ulaştı. Burjuva demokrasisi kağıt üzerinde varolan, ama gerçekte küçük burjuvalar için dahi demokrasi olmaktan çıkan, hayalete dönüşmüş bir biçime çevrildi. İktisadi ve siyasi iktidardan uzaklaştırılan küçük burjuvazinin "demokrasi" havarisi kesilmesinin maddi nedeni budur. Küçük burjuvazi bu nedenle siyasi demokrasi ve sosyalizm saflarında ve aynı şekilde radikal burjuva partilerinde kendini ifade olanağı bulduğu oranda bu akımlar içerisinde aktif unsur olarak yer alıyor. Küçük burjuvazi toplumsal konumunu yitirmeden ve kendi sınıf çıkarlarıyla devrimci saflarda konumlanıyor. Bu konumlanış, küçük burjuva devrimciliği ile proleter devrimciliğin birbirine karıştırılmasının siyasi zeminini yaratıyor. Sosyalist harekete egemen olduğu ölçüde küçük burjuvazi, proleter devrimciliği kirletir, revize eder ve küçük burjuva demokrasi mücadelesi içerisine çeker. Küçük burjuvazi kendi eğilimini ve davranışını proleter harekete de egemen kılar; onu bozar.

Küçük burjuva devrimciliği, tekelci burjuva iktidardan bir tür kopuş olmasına rağmen, küçük burjuvazinin kapitalizme bağlılığı, bu kopuşun gerçek anlamda tam ve devrimci bir kopuş olmasını önler. Küçük burjuvazinin siyasi devrimciliğinin asıl ekseni, kapitalist düzen içerisinde kendini ifade etme olanaklarına ulaşma savaşımıdır. Küçük burjuvazi, devrimci olmayı, ahlaki normlarla ulaşabilecek bir durum olarak görür. Küçük burjuvazinin grup olarak sosyalist hareket içerisinde kendini ifade etme eylemini, devrim yürüyüşünü bozacak

şekilde öne çıkarması, ya da bireyin kendini ifade etme eylemini örgüt birliğini bozacak bir şekilde öne çıkarması, küçük burjuva devrimciliğinin ana niteliğidir.

Devrimci proleter hareket, öncelikle, küçük burjuva devrimciliğinin maddi, entelektüel nedenlerini ve dolayısıyla davranışının sınıfsal kökeninin kavrayarak, küçük burjuva devrimciliğinden kopmak ve küçük burjuvaziden bağımsızlığını korumak zorundadır. Bu aynı zamanda proleter devrimci örgüt içerisinde küçük burjuvaziyi etkisiz kılmanın ifadesidir. Bu devrimci kopuş, devrimci proleter hareketin, belli tarihsel moment içerisinde, küçük burjuvaziyle geçici ittifaklarını reddetmez. Aksine bu devrimci kopuş, küçük burjuvaziden bağımsız davranan proleter hareketin, küçük burjuvazi ile ittifakını anlamlı kılar; "uzlaşma" için amacın feda edilmesinin olanaklarını yıkar. Küçük burjuva sosyalist hareketin temel çıkmazlarından biri de kadrolarının devrim sorununa yaklaşımının ahlakçı olmasıdır. Devrimin tarihsel, toplumsal zorunluluk olduğu, işçi sınıfının devrimin öncüsü olmasının, bir tercih değil, toplumsal (iktisadi, siyasi) ilişkilere dayalı bir gerçeklik olduğu gerçeği çoğu zaman atlanıyor. Devrim, burjuva düzenine tepki duyan, emekçi yığınların kurtuluşunu isteyen ve bu amacı için kendini feda etmeye hazır bir avuç insanın kafasında şekillenen "kurtuluş düşünün" gerçekleşmesi için kahramanca sürdürdüğü eylemler bütünlüğü olarak algılanıyor. Böylesi bir devrim anlayışı, bu anlayışa uygun örgüt tarzını ve kadro tipini yaratıyor. Devrim sorununa ahlakçı yaklaşım, devrim yürüyüşündeki her duraksamayı, her gerileyişi ve her ilerleyişi, birey ve grupların öznel durumuna bağlı olarak ele alıyor. Oysa devrim yürüyüşündeki her durum, o toplumda çatışan sınıfların durumuna, işçi sınıfının savaş gücüne ve organize olma derecesine bağlıdır.

Küçük burjuvazinin sınıf karakteri devrim sorununa ahlakçı, metafizik yaklaşımının asıl nedenidir. Küçük burjuva aydınlar, sınıf intiharını gerçekleştiremeden, kendileri bizzat işçi sınıfının bir üyesi olarak hareket etmeksizin, dışarıdan bir unsur olarak, işçi sınıfının ve emekçi yığınların öncülüğüne soyunuyor. Birey ve grup için bu tavır, başka grup ve sınıflar için kendini feda

etmedir. Devrimci parti "dışardan bir unsur" olmaktan öte, doğrudan işçi sınıfının kendi partisi olmalıdır. Devrimci parti, işçi sınıfının kurtuluşu için sosyalist aydınların biraraya geldiği bir siyasi yapı değil; emeğin kurtuluşu hedefi için bizzat işçi sınıfının kurduğu siyasi yapı olmalıdır. Bu olmazsa olmaz.

Komünistler öncelikle bu zeminde, küçük burjuva sosyalizminden kopmalıdırlar. Bir yerde devrimci iktidar organlarından söz ediliyorsa, komünistler işçi sınıfının devrimci iktidar organlarını yaratmayı anlamalıdırlar. Bir yerde militan mücadeleden söz ediliyorsa; komünistler devrim yürüyüşünde işçilerin doğrudan doğruya yürütecekleri militan mücadelenin organize edilmesini anlamalıdırlar.

Küçük burjuva sosyalizminden devrimci kopuş; bugün sosyalist harekete egemen olan ve onu kasıp kavuran, ideolojik, siyasi yaklaşımlarla, kavramlarla kesin bir hesaplaşmanın yanı sıra; bu hesaplaşmadan kopmaksızın ahlaki normların ve davranış biçiminin kökten ve gerçek analizine dayalı bir hesaplaşmanın üzerine oturacaktır. Bu yapılmaksızın,emeğin kurtuluşu zeminine oturan ve işçi sınıfının siyasi iktidara yürüyüşünü organize eden devrimci politikalara ulaşmak olanaksızdır. Devrimci sosyalistler,partinin,işçi sınıfının iktidar yürüyüşünün önder kurmay örgütü olduğunu, izledikleri devrimci politikalarla ve politikaların ifadesi olacak davranışla göstermelidirler. Devrimci işçi partisi yalnız teorik değil, gerçek anlamda, programı ve eylemiyle Marksist-leninist olduğunu kanıtlamalıdır.

Devrimci sosyalist hareketin , ideolojik ve siyasi olarak tüm burjuva katmanlardan kesin kopuşu üzerine oturacak köklü ve devrimci bir dönüşüm, daha doğrusu bir iç devrim yaşaması gereklidir. Bu iç devrim "yeni sosyalist değerlere" ulaşma ile değil, dogmatizm kaygısına düşmeksizin, Marksizm'e (ilk kaynağa) ulaşmak üzerine oturacaktır. Sosyalizmin iç bunalımı, asıl olarak Marksizm-Leninizm'den, şu veya bu biçimde ve farklı düzeyde uzaklaşmanın sonucu ve ifadesidir. Felsefi ve ideolojik devrimcileşme, devrimci siyasete, pratiğe ulaşmanın ön koşuludur ve kuşkusuz devrimci teori, devrimci pratiğin

önünü açtıkça, sosyalizmin iç bunalımının aşılmasındaki tarihsel rolünü de oynayacaktır.

Siyasi ve Ahlâki Davranış Sınıfsaldır

Bir grubun ve bireyin ahlâki normları, dolayısıyla davranışı, o grubun ideolojik siyasi (doğaldır ki sınıfsal) çizgisinden bağımsız değildir. Küçük burjuva devrimci bir grup ya da bireyden komünist davranış göstermesini ve komünist ahlâka ulaşmasını beklemek en büyük yanılgıdır. Bugün, bu nedenle, kısır çekişmeler ve yıpratıcı çatışmalar içinde kavrulan küçük burjuva hareketlerden bağımsız durmak, devrimci sosyalist davranışa ulaşmak için ön koşuldur. Komünist tavır ve davranış, komünist bir yapıyla ve kolektif yaşamı olanaklı kılan bir ortam içerisinde olanaklıdır.

Ahlâki, siyasi davranış sınıfsaldır. Her sınıf kendi ahlâkını yaratır ya da ahlâkına ulaşır. Bir toplumda, iktisadi dolayısıyla siyasi olarak da egemen olan sınıfın ahlâkı da o toplumda egemendir ve egemen sınıfın ahlâkı, egemen sınıf tarafından, ezilen sömürülen sınıf ve kesimlere de benimsetilir. Kapitalist toplumda işçiler ve emekçiler burjuva ahlâkını kendi ahlâkları olarak, kendi sınıfına yabancılaşarak kabul ederler. Ancak işçiler ve emekçi yığınlar, burjuva sisteminden koptukları ölçüde kendi ahlâk normlarına ulaşma olanaklarına sahip olurlar. Kuşkusuz işçi sınıfı; kendisi için sınıf konumuna ulaşması, sosyalist ideolojiyle tanışması ve sınıf bilincine kavuşması oranında kendi sınıf ahlâkıyla hareket etme yeteneğine kavuşur. Küçük burjuvazi sınıfsal yapısı itibarıyla, burjuva ahlâkından kopamaz; toplumsal bozulma ve yoksullaşma nedeniyle küçük burjuvazinin muhalif bir konumda olması bu gerçeği değiştirmez. Küçük burjuvazi, çoğu zaman aynı cepheye düşmesi itibarıyla işçi sınıfı hareketine burjuva siyasi, ahlâki davranışı taşıyıcı unsur olarak önemli rol oynar. Devrimci proletarya, dönemsel ve geçici olarak küçük burjuvaziye yakın durduğu zaman, kesin bir biçimde siyasi,

ideolojik bağımsızlığını korumak zorundadır. Devrimci sosyalizm, devrimci işçi sınıfının bu bağımsız duruşunun ideolojik siyasi ifadesidir.

Kapitalist toplumda sınıfların birarada yaşamasından kaynaklanan geçişgenlik sınıfların birbirlerini siyasi, ideolojik davranışlarıyla etkilemelerini de getirir. Bu nedenledir ki, işçi sınıfının ve dolayısıyla devrimci sosyalist hareketin davranış normlarının analizi; burjuva ve küçük burjuvazinin o döneme ilişkin siyasi, ideolojik davranış belirlemeleri ve yapısal gelişiminin analizi ile birlikte yapılmalıdır.

Türkiye'de 1980 sonrası yoğunlaşarak yaşanan siyasi ve ahlâki çözülme; öncelikle, sosyalist hareketin küçük burjuva niteliği nedeniyle, küçük burjuva kesimlerin yoksullaşma sürecinde yaşadığı toplumsal değişimlerin sonucu olarak ortaya çıktı. Ancak küçük burjuva sosyalist hareketin işçi sınıfı adına hareket ediyor oluşu nedeniyle, işçi sınıfı hareketinin izlediği mücadele yolu, bu sosyalist grupların davranışını az da olsa etkiledi. Bu faktörlerin yanında, burjuva cephesindeki siyasi, iktisadi, ahlâki değişim, toplumu derinden etkilediği ölçüde, dolayısıyla küçük burjuva kesimler ve işçi sınıfı bu değişimlerden etkilendiği oranda, bu etki, sosyalist hareket içerisinde de yansımasını buldu. Burjuva cephesindeki iktisadi, siyasi felsefi değişim, sosyalist hareketin küçük burjuva niteliği ile birleşince, sosyalist grup ve örgütlerin siyasi, ahlâki davranışında da liberalizm, reformizm ve maceracılık karakteri baskın ve belirleyici oldu. Bu durum önemli ölçüde sürüyor.

Sosyalist grupları kasıp kavuran, neredeyse grupsal bir tavra dönüşen, sosyalist bireylerin ahlâki davranış bozukluğunu; burjuva, küçük burjuva ve işçi sınıfı alanı içerisinde yaşanan değişimlerden, dolayısıyla bu sınıfların birbirleriyle ilişkisinin ve çatışmasının ifadesi olan toplumsal, tarihsel sürecin belirleyici etkisinden koparak, bu bozulma, çözülme ve çürümeyi, doğrudan doğruya, bireylerin kişilik bozukluğuna ve "özel" durumuna bağlamak, sorunun üzerinden atlamak olur. Bugün küçük burjuva sosyalist grup önderleri bunu yapıyorlar; grupların içerisine düştükleri iç bunalımı, siyasi, ahlâki davranış

bozukluğunu, sıkça yaşanan "dönekliği", bireylerin kişiliğine bağlıyorlar. Toplumsal ilişkilere ve maddi olgulara dayandırılarak yapılacak devrimci analiz, siyasi grubun varlığını da sorgulamak anlamını taşıyacağı için, grup önderleri, köklü bir analizden vebadan kaçar gibi kaçıyorlar. Dolayısıyla aşılamayan örgütsel iç bunalım kronik bir hal alıyor. Ahlâki, siyasi çözülme, çürüme ile sonuçlanıyor.

1980 sonrası sosyalist hareket içerisinde, kendi günahlarından sıyrılmak için, sosyalizm cephesinden burjuva cephesine geçen "yol arkadaşlarını" hedef göstermek ve bu unsurları "günah keçisi" yaparak yenilginin faturasının bu unsurlara yıkmak moda oldu. Her örgüt ya da grubun bir "döneği" oldu. Kimi gruplar ise grup olarak dönekleştiler ve sosyalist hareketin radikal gruplarının, "devrimci" varlıklarını, kıyas ve anti-tez yoluyla kanıtlanmasının "dayanağını" oluşturdular. "Devrimci" gruplar, dönek grupların dönekliğini, kendi "devrimci" varlıklarının gerekçesi olarak kullandılar. Sosyalist parti önderleri, her grubun içerisinde yaşanan siyasi ahlâki bozulmada, kendi örgütsel, teorik belirlemelerinin ve yaşam biçimlerinin, sınıfsal niteliklerinin etkisini irdeleme cesaretini ve yeteneğini gösteremediler.

Sosyalist hareket içerisinde görülen siyasi, ahlâki çözülme, özelde "döneklik", bu bozulmayı yoğun bir biçimde yaşayan örgütlerin küçük burjuva niteliği ile ilintilidir. Bu niteliğin belirtileri öncelikle, devrim, devlet, ulusal sorun, mücadele biçimlerini seçme (yöntem) ve örgütlenme sorunlarının teorik belirlemelerinde görülüyor. Kuşkusuz bu belirlemeler, sosyalist örgütlerin önder kadrolarının kavrama yeteneği, bilgi düzeyi ve yaşam koşullarıyla sıkı sıkıya ilişkilidir ve önder kadroların küçük burjuva sınıf karakterlerini aşamamaları nedeniyle, hareketin bir küçük burjuva sosyalist örgüt pratiğine sürüklenmesi kaçınılmazdır. "Dönekliğin" bireyi de aşan ve grupsal bir sorun olarak ortaya çıkmasına yol açan asıl nedeni de sosyalist örgütlerin küçük burjuva karakterde oluşudur. Küçük burjuvazinin, bir yanıyla işçi sınıfına yakın oluşu ama gerçek anlamda bir burjuva katman oluşu; küçük burjuvazinin bu iki yana dönük konumu, bu sınıfın dönekliğinin nesnel

temelini oluşturur. Türkiye'de proleter devrim öngörüsüyle örtülmüş küçük burjuva devrim öngörüsünün küçük burjuva sosyalist örgütlerin teorik belirlemelerinin ve mücadele pratiğinin eksenini oluşturması ve dolayısıyla küçük burjuva demokrasisi öngörüsünün; "keskin" söylemlerin yaldızı ile "devrimci" sosyalist harekete egemenliği; 1980 askeri diktatörlüğünün açık saldırısı karşısında direnişin gerçekleşememesiyle birleşince; savrulma, siyasi siliklik ve yerde sürünme kaçınılmaz gerçekleşti.

Küçük burjuva gruplar, devrimin işçi sınıfının kendi eseri olacağı gerçeği yerine; devrimin, "kahramanca girişilmiş eylemlerle yığınlara ilham verecek" ve bu uğurda kendini feda etmeye hazır siyasi örgütün yaratacağı eser olacağı ütopyasını koydular. Bu ütopik -maceracı- kavrayış işin başında sosyalist hareketin işçi sınıfı hareketiyle bağının devrimci tarzda kurulamamasının ve az da olsa kurulmuş bağların koparılmasının nedeni oldu. işçi sınıfının devrimci gücünü yanında ve eyleminin temelinde bulamayan -bu temeli yaratmaya muktedir olamayan -siyasi gruplar, burjuvazinin açık saldırısı karşısında, kendi savaşım gücüne ve donanımına güvensizlikleri nedeniyle panikledi̇ler. Düzenli bir savaşı becerme yeteneği göstermedikleri gibi, düzenli geri çekilme yeteneğine de sahip olamadıkları için, teslim olarak, kırıldılar. Siyasi savaş yeteneksizliği ve yenilgi, ahlâki olarak da teslimiyetin ve bozulmanın yolunu açtı. Küçük burjuva sosyalist hareketin ahlâki bozulması öncelikle işçi sınıfının devrimci gücüne güvensizlik biçiminde kendini gösterdi. Küçük burjuva sosyalist önderliğin,kendi savaş gücüne güvensizliği, işçi sınıfının savaş gücüne güvensizliğe dönüştü; işçi sınıfının ve emekçi yığınların devrimci gücünü reddetme, "bu halktan adam olmaz" sözüyle ifade buldu. Bu yargı dönekliğin ilk adımıdır. Küçük burjuva sosyalist örgütlerin, burjuvazinin açık saldırısı karşısında, burjuva parlamenter cumhuriyetin "rahat" koşullarında gösterdikleri "savaş" yeteneklerini ve eylemlerini gösterememeleri; bu grupların sınıfsal nitelikleri nedeniyle uzak durdukları, işçi sınıfının devrimci savaş potansiyeline kuşku ile bakmalarına sıkı sıkıya bağlıdır. Bu kuşku küçük burjuva

sosyalist örgütlerin savaş cesaretini kırıcı ön unsurdur. Teslimiyet yılgınlıktır, yılgınlık siyasi silikleşmedir. Yılgınlık; siyasi, ahlâki çözülme ve dolayısıyla iç bunalımın küçük burjuva sosyalist örgüt ve bireyleri sarmasını hazırlar. Kuşkusuz siyasi ve ahlâki çöküntüye uğrama; bireylerin ve önder kadroların, devrimci sosyalist bilinçten yoksunluğuna ve sınıf savaşımının nesnelliğini kavrama derecesinin düşüklüğüne bağlıdır. Komünist bir hareket de savaşarak yenilebilir; ancak kadroların yüksek bilinci ve sınıf savaşımının üzerine oturduğu nesnelliği kavrama yeteneği, yenilgiyi aşarak, yılgınlığa düşmeksizin ayakta kalabilme olanağına dönüşür. Türkiye'de küçük burjuva hareketlerin önder kadrolarının, komünist bilinç düzeyinin düşüklüğü grupların siyasi yenilgisini hızlandırdı. Kuşkusuz burada sözü edilen şey, küçük burjuva devrimci grup önderlerinin işkence ve zindanlarda gösterdikleri direniş değildir. Birçok sosyalist önder bu direnişi üst boyutta gösterdi. Burada sözü edilen durum, sosyalist örgütlerin toplumsal sorunlar ve siyasi saldırılar karşısında çaresizliğe düşerek sınıf hareketinin seyrine müdahale iradesini ve yeteneğini gösterememeleridir. Küçük burjuva önderlerinin direnişinin bireysel ya da grupsal oluşu ve sınıf direnişi sorununun önderlerin bireysel direnişi ile özdeşleştirilerek ele alınışı da hareketin küçük burjuva karakterinin işaretidir.

Küçük burjuva sosyalist örgütlerin direnişinin bireysel temelde gelişiyor olması, küçük burjuvazinin üretim ilişkilerindeki konumlanışına bağlıdır. Küçük burjuvazi üretimde bireydir, bireyin tek başına yapabileceği iş, bireyin her şeyi kendi başına yapacağı bilincini yaratır. Küçük ölçekli üretim içerisinde yer alan işçi dahi bu bilince az çok sahip olur. Küçük burjuvazinin üretim ilişkileri içerisindeki konumlanışı, yaşam koşulları; ona, "ben kendimin patronuyum" bilincinin kazandırır. Küçük burjuvazinin yaşamsal davranışı, ahlâkı ve eylemi; bireysel, tepkici niteliktedir. Küçük burjuva sosyalizmi de bu temelde şekillenir, birey öne geçer; örgüt eylemi, yığınların ayağa kalkışına, sınıfın o anki ruh haline tabi olmaz; küçük burjuva devrim hareketi ve eylemi bireylerin düş gücünden doğan planın, yetenekli bireylerce uygulanmasıdır.

Küçük burjuva önderler, genel ve pratik olarak, halk hareketini ve devrimin daima bir avuç insanın kahramanca eyleminin ateşleyiciliğine bağlı olduğunu ve siyasi önderlerinin görevinin de bu bir avuç insanın eylemini örgütlemek olacağını savunurlar. Küçük burjuva örgütlerin halk yığınlarının eyleminden söz etmeleri bu gerçeği değiştirmez.

Büyük ölçekli üretim, işçileri birarada tutar, bireyin tek başına üretim bilincini köreltir, bireyi toplumsallaştırır. İşçinin üretim ilişkileri içindeki konumu, işçilerin sınıfsal ve toplumsal davranış bilincine ulaşma olanaklarını hazırlar. Bu bilinç, işçilerin davranış ve eyleminin toplumsal nitelikte olmasının yolunu açar; işçilerin eyleminin toplumsal oluşu, doğrudan üretiminin toplumsallaşmasına bağlıdır. Komünist hareketin eylemi bu sınıfsal davranış zemininden kopmadan gerçekleşir. Siyasi mücadele ve direniş sorunu bu bağlamda ele alınmalıdır.

Her sınıf, kendi amacına ve idealine göre siyasi, ahlâki davranış gösterir. İşçi sınıfı burjuvaziden ve küçük burjuvaziden koptuğu oranda kendi sınıf davranışına ulaşır. Devrimci proletarya devrimci siyasi davranış çizgisine ulaştığı oranda devrim yolunda sağlam adımlar atar ve zafere yakınlaşır.

Yeniden vurgulamak gerekiyor: Sosyalist hareketin temel çıkmazlarından biri; devrim sorununa yaklaşımının ahlâki oluşudur. Devrimin, tarihsel toplumsal zorunluluk olduğu, işçi sınıfının sosyalist devrimde öncülüğünün bir tercih değil iktisadi, siyasi ilişkilere dayanan bir gerçeklik olduğu çoğu zaman atlanıyor. Devrim; burjuva düzenin içerisinde bulunduğu sosyal dejerasyona dayanan toplum için kendini "feda" etmeye hazır bir avuç insanın kafasında şekillenen "kurtuluş düşü"nün gerçekleşmesi için kahramanca sürdürdüğü eylem olarak algılanıyor. Böylesi bir devrim eylemi kendi kadrosunu da yaratıyor.Devrimci militan tavrı ahlâki değerlendirmeye tabi olarak ele alınıyor. Devrim sorununa ahlâkçı yaklaşım; devrim yürüyüşünün her duraksamasını, her ilerleyişini; toplumu oluşturan siyasal güçlerin o anki durumuna ve bu güçler arasındaki ilişkinin vardığı boyuta bağlamak yerine; birey ve grupların öznel konumuna bağlıyor.

Sosyalist hareketin küçük burjuva sınıf karakteri, devrim sorununa ahlâkçı yaklaşımın ana nedenidir. Küçük burjuva siyasileri, sınıf intiharını gerçekleştirmeden ve kendileri işçi sınıfının üyesi olarak hareket etmeden, dışından bir unsur olarak, işçi sınıfına önderliğe soyunurlarsa, birey için bu, başka birey ve gruplar için kendisini feda etme eylemidir. Toplumsal gurupları kurtarıcılığa soyunan bir grup ve birey kendi durumunu ahlâki açıdan açıklar. Bireyin kurtarıcı olmaktan çok, kendi kurtuluşu ile, o bireyin de kurtuluşunu sağlayacak bir toplumsal gücün (işçi sınıfının) eylemine katılmak biçiminde konumunu açıklaması, bireyi ahlâkçılıktan kurtarır. Ancak dikkat edilirse, küçük burjuva sosyalist birey ve gruplar, işçi sınıfının bir ferdi, sınıf eyleminin neferi ya da öncüsü olmaktan çok, kendilerini sınıfın kurtarıcısı olarak görmektedirler. Küçük burjuva sosyalist ahlâkçılığın temelinde yatan bu yanılsamalı bakış açısıdır.

Devrim sorununda ahlâkçı yaklaşım, diğer tüm sorunlara yaklaşım perspektifini de belirliyor. Bu sorunların başında devlet sorunu var. Küçük burjuva sosyalistleri, burjuva devlet biçiminin, o toplumda bulunan sınıfsal güçler ilişkisine ve bu güçler arasındaki dengenin durumuna bağlı olduğunu atlıyorlar.

Tüm kapitalist devlet biçimleri, burjuva diktatörlüğünün pratik ifadesidirler. Tüm kapitalist devletler işçi sınıfı için diktadır ve işçi sınıfının sömürüsünün sürdürülmesi için baskı ve zulüm uygularlar. Bu genel bir durumdur. Devletin baskı ve zulmü açık ya da örtülü uygulaması, devletin biçimine ilişkin bir sorundur. Demek ki devletin biçimi asıl olarak, devletin işleyişine ilişkindir. Örneğin devletin üç önemli aygıtını oluşturan yasama, yürütme ve yargının tek elde toplanması iktidarın bir işleyiş biçiminin ifadesi iken; yasama, yürütme, yargının birbirinden göreli özerkliğinin olması iktidarın işleyiş biçiminin ifadesidir. Bu işleyiş biçimleri arasındaki fark, burjuva devletin biçimlerindeki farklılığı gösterir. Kuşkusuz, farklı burjuva devlet biçimleri, işçi sınıfının ve emekçi yığınların o toplum içerisindeki konumlanışını etkiler. Ancak bu sonuçtur. Devlet biçimlerini asıl belirleyen faktör, devletin işleyiş biçimidir. Bu işleyiş biçimi işçi sınıfına ve emekçi

yığınlara saldırının biçimini de belirler. Burada da sözkonusu olan devletin sosyalistlere saldırısı değil; doğrudan sınıfa saldırısıdır. Çoğunlukla sosyalist gruplar, burjuva devletin kendi fiziki varlıklarına saldırısını, sınıfa saldırıyla özdeşleştiriyorlar ve bu saldırıyı devletin biçiminin oluşumunun temel öğesi olduğunu varsayıyorlar ki; nesnel durumun analizinde devrimci yöntemden uzaklaşma sürecinde bu yaklaşım önemli rol oynuyor.

Bu yaklaşım, bir örgütün devrimci proleter çizgide olup/olmamasını, o örgütün "silahlı mücadeleyi" savunuyor olup/olmamasına indirgemektir. Bir devrimci örgütün proleter niteliği, o örgütün her koşulda işçi sınıfının çıkarlarının savunucusu olması; devrimin zorunluluğu ön kabulünü, proletarya diktatörlüğü sorununa bağlaması ile ölçülür. Kuşkusuz bu örgütün yöntemi diyalektik materyalisttir ve tüm sorunlara (örgüt, devlet, ulusal sorun) bu yöntemle yaklaşır. Ya yoksa her "silahlı eylemi yürüten militarist örgütün" yandaşı ya da üyesi olan birey proleter devrimci sayılamaz.

Türkiye'de "silahlı mücadeleyi yürüten bir örgüt olmayı" savunuyor olup olmamak, devrimci örgüt olup olmamanın gerekçesi olarak sunuluyor. Bu adeta bir ahlâki norma dönüştürülmüş durumda. Bir sosyalist parti "silahlı eylemi ve ona göre organize olmayı" savunuyorsa; bu, o örgütün devrimci sayılmasının ve devrim, devlet, ulusal sorun, sosyalizm sorunlarına ilişkin çözümlemelerinde ulaştığı teorik,pratik günahlarına toleransla yaklaşılmasının gerekçesi yapılıyor.

Bu yaklaşım, siyasi partinin, o toplumdaki her değişim ve biçimlenme karşısında duyarsız kalışının da nedenidir.

Bu siyasi/ahlâki yaklaşım,örgütlerin militanlarının davranışını da etkiliyor. Sosyalist örgütlere üye bireylerin davranışları, örgütün siyasi yaklaşımından bağımsız ele alınmamalıdır. Örgüt mensubu bireylerin davranışı da örgütün politik yapısına bağlı olarak sınıfsaldır. Ya da denilebilir ki, küçük burjuva birey küçük burjuva bir örgüt ortamında barınır. Bireyin küçük burjuva yapısı, onun davranışını belirler, biçimler. Bu kaçınılmazdır.

Bir örgütte iç çelişkilerin, fiziki cezalandırma ile halledilmesi bu örgütün sınıfsal karakterinden kaynaklanır. Devrimci işçi partisinde, çelişkiler ideolojik/politik olduğu için çelişkilerin çözümü de politik, ideolojiktir.Politik çelişkinin ayrılma ile sonuçlanması, tarafların birbirlerini maddi biçimlerde cezalandırmasını gerektirmez. Komünist partilerin tarihlerinde ideolojik politik ayrılmalarda maddi cezalandırma sözkonusu olmamıştır. Fiziki cezalandırmanın olduğu partide, partinin önder kadrolarının komünist ideolojik-politik bilincinden söz edilemez. Küçük burjuva devrimci örgütlerde ise ayrı düşünceye sahip bireylerin fiziki cezalandırılması sık yaşanan bir durumdur.

Kendi sınıfsal çıkarları doğrultusunda yürüyen bir sınıf olarak sınıflar çatışmasındaki yerini alan küçük burjuvazinin devrimci karakteri, onu sosyalizm saflarına da iteler. Bu nokta atlandığı ölçüde, küçük burjuva devrimciliğinin proleter devrimcilikle birbirine karıştırılması olasılığı artar. Küçük burjuvazinin devrimciliği, küçük burjuva demokrasisi hedefi ile sınırlıdır. Küçük burjuva devrimciliği, proleter hareketi bu hedefi ile kirletir. Proleter devrimini sulandırır. Kuşkusuz küçük burjuvazi, devrim perspektifiyle birlikte, kendi davranış normunu da proleter devrimci harekete taşır. Küçük burjuvazi devrimci olmayı, ahlâki normlarla sağlanabilecek bir durum olarak ele alır. Küçük burjuva sosyalist örgütlerde bireyin kendini ifade etme eylemini, devrim yürüyüşüne sekte vuracak ölçüde öne çıkarması, küçük burjuva devrimciliğinin genel karakterinden bağımsız değildir. Sosyalist örgütlerde kariyerizm hastalığının çok yaygın yaşanması , şefçilik ve yoldaşça ilişkilerin yerini amir- memur ilişkilerinin alması, örgüt içi demokrasi, tartışma ve politik açıklığın olmaması, hareketin küçük burjuva niteliğine sıkı sıkıya bağlıdır. Kuşkusuz böyle nitelikte bir partide komünist normların geçerli olmaması ve politik çelişkilerin fiziki çatışmaya vardırılması kaçınılmazdır. Proleter devrimci örgütte, parti içi sorunlar, küçük burjuva yöntem ve araçlardan arınıldığı ölçüde sağlıklı bir biçimde çözümlenir. Dolayısıyla, proleter devrimci örgütte sorunların aşılmasında ahlâki normların geçerliliği en aza iner. Bu

gereklidir de; çünkü ahlâkçılık statükoculuktur. Ahlak devrimci değildir ya da denilebilir ki, "devrimci" ahlak olamaz. Devrimci partide, nesnel gerçekliğin devrimci yargıları yapısal işleyişin biçimini belirler. Ahlâki yargıların parti içi yaşamdaki etkisi en azdır ve giderek bu etki de yadsınmalıdır. "Sosyalist ahlâk" tam da budur. Üyelerin komünist bilinci yüksek düzeyde olan bir partide; ahlâki normları geçersiz kılan, devrimci eylemle niteliği belirlenen yoldaşça dayanışma ve devrimci sınıf ilişkileri ve olanakları egemen olur.

Örgütlü Savaşımda Yöntem

Uzun bir soluk ve büyük bir enerjiye sahip olmayı gerektiren ve ileri doğru atılan her adımın, her "zaman olmazsa olmaz önemde olduğu bir yürüyüşün kolay görünen, ama belki de olağanüstü bir iradeye her zamankinden daha çok ihtiyaç duyulan dönemi, yürüyüşe başlama ve ileriye doğru ilk adımları atma sürecidir

Açıktır ki, uzun soluklu olmayı gerektiren bir savaşıma başlamanın ilk adımı, bu savaşımın genel planını yapmak ve savaşımın ana doğrultusunu belirlemektir. Buna bağlı olarak, hedefi ve yönelimi belirlenen, savaşıma giren, farklı kişiliğe ve üsluba sahip bireylerin, grupların, aynı savaş kolunun elemanları olabilmeleri için gereken yürüyüş uyumunu sağlamak da, savaşımda ilk adımının sağlıklı atılmasının önkoşuludur. Marksizm'in genel ilkelerine karşı duyulan kuşku ve özel olarak farklı bireyler arasındaki uyumlu çalışmayı, örgütlü birliği; "bireyin toplumsal kişiliğinden vazgeçme", "kişilik intiharı" olarak algılanmasına zemin sağlayan örgütlenme biçimlerinin sosyalist hareket içerisinde egemen olması ve .bu duruma duyulan tepkiyle bireyin örgütlü savaşımdan kaçışı; tüm bu eğilimler, Demokles'in kılıcı gibi komünistlerin başında sallanırken; uzun ve farklı mücadeleler bütününü ifade eden bir yürüyüşü sürdürmek çok daha zordur.

Kuşkusuz bu zorlu yola girmek çok daha cesaretli olmayı gerektirir.

Ulusal ve uluslararası sosyalizm cephesinde, devrimci sınıf savaşımdan kaçışın ve işçi partilerinin içerisine girdiği, ideolojik, politik oportünizmin iflasının, bu partilerin militanları arasında yarattığı şokun had safhada olduğu bir dönemde, proletarya devriminin kararlı savunucusu olmak ve devrimci savaşımı sürdürmek isteğine ve cesaretine sahip devrimcileri, içten içe gülümseyerek, geriden, hayretini gizlemeyen bir seyirci olarak izleyenler; devrim yürüyüşünün, küçük adımlarla, ama ilk heyecanından ve kararlılığından bir adım geri durmaksızın sürdürülmesi, deyim yerindeyse, bir avuç devrimcinin birbirine kenetlenerek, büyük bir dağı delme işine girişmesi ve bu yürüyüşün sürekli kılınması karşısında; heyecanlarını gizlemeyerek, hareketi önemsemeğe başlarlar. Tam da bu noktada, ilk adımı başarı ile atmanın sarhoşluğu; hareketin içerisinde bulunduğu sorunların, olumlu yönde çözülmesini engelleyecek bir faktör olabilir. Kuşkusuz bir işe başlamak ve "işleri yoluna koymak" çoğu birey ve grubu tatmin eder; ediyor da. Ülkemizde salt başkalarınca önemsenmek üzerine şekillenen örgütlerin varlığı bir gerçekliktir. Bu durumu önemsemek ve aynı zamanda bu önemsemenin yaratacağı siyasi/psikolojik etkinin baskısından kurtularak yola devam etmek zorunludur. Bir işi başarıyla sürdürmenin sarhoşluğuna kapılmak, harekete katılanlar açısından, en az işe başlayamayanların içerisinde bulunduğu umutsuzluk kadar zarar verici olabilir. Ancak bu zararı önlemenin yolu var; varolan durumu açıklıkla kavrayarak, abartıdan ve küçümsemeden uzak, serinkanlı bir yaklaşımla, içerisine girilen dönemin sorunlarını irdeleyerek, daha ileri hamleler için gerekli enerji ve azmi yitirmeksizin yürüyüş sürdürülebilinir. Devrimci bir yola girmek, politik çizginin ön açıcı oluşu ve Marksist-Leninist bir partinin ilk ifadesi olan örgütlü ilişkileri sürdürmek bireye güç ve gurur verir. Ancak bu devrimci savaşımın yalnızca ilk adımıdır.

Türkiye'de işçi sınıfı devriminin yöneticisi, öncü kurmayı olmayı istiyorsak, bu isteğimiz, yazınımıza olduğu kadar,

toplumsal bireysel davranışımıza ve faaliyetlerimize de yansımalıdır. Öncelikle kendi davranış ve faaliyet sürdürüş tarzımızın, devrim davasını sürdüren insanlara yakışır olduğu konusunda inancımız tam olmalıdır. Ancak bu da yeterli değil; öylesine davranmalıyız ve faaliyetlerimizi öyle sürdürmeliyiz ki, sınıf düşmanlarımız dahi, örgütlü savaşımdaki kararlılığımız ve devrimci ödün vermezliğimiz karşısında, bizim devrimin temsilcileri olduğumuza kanaat getirmelidirler.

Komünistler, devrimin öznel koşullarını hazırlamak, devrime ve dolayısıyla devrimi yapacak işçi sınıfı ordusuna yön göstermekle yükümlüdürler ve bunun için örgütlenirler. Komünistlerin yürüttükleri faaliyetler bu ana eksene oturur. Devrimi yönetmek için hazırlanmayan bir parti, devrimci parti olamaz. Kuşkusuz bu ana ve belirleyici sorunun yanında bu sorunu tamamlayan ikincil önemde belirleyici , partinin devrimci niteliğinin göstergesi, pratik sorunlara yaklaşım ve sorunların çözümünde izlenen yoldur.

Uzun soluklu mücadele enerjisi ve kararlılık gerektiren bir savaş sürecinde; bu savaşın ilk adımları sayılacak olan savaşın temel hedefini saptamak ve genel doğrultuyu çizmek görevi yanında, savaşım sürecinin getirip ortaya koyduğu göreceli olarak ikincil "detay" sorunların halli geri plana atılır. Uzun süreli bir toplumsal savaşın başlangıcında bu zorunludur. Bu geri plana itme, kimi birey ve grupların bu "ikincil" sorunların önemsiz olduğu düşüncesine kapılmasına yol açar. Bir siyasi hareket için bu önemli bir tehlikedir. ikincil plana itilen sorunlar, genellikle pratik sorunlardır ve bu sorunların "önemsenmemesi" tehlikeli sularda dolaşmasının başlangıcıdır da.

Politik yürüyüşün ilk dönemini, devrim yürüyüşünün genel hedefini ve ana doğrultusunu ve sınıfsal unsurlarının saptanması diye adlandırılabilecek bir dönemi yaşarken, ikinci döneme siyasi ve ideolojik, pratik faaliyeti ülke çapında, işçi sınıfının gerçek çıkarlarını, devrimin çıkarlarını gözeterek düzenli; sürdürülmesi dönemine ait ve göreceli olarak ikincil ("pratik") sorunlar üzerinde daha fazla düşünmek; bu doğrultuda somut

adımlar atmak zorunluluktur. Kuşkusuz bu sorunlar daha önce sosyalist hareketler içerisinde tartışıldı. Ancak bugün bu sorunlar özel bir önemle ele alınmalıdır. Bu sorunların daha önce ve zaman zaman ele alınarak tartışılması nedeniyle, pratik, politik faaliyetin gelişmesine bağlı olarak bu sorunları yeniden gündeme getirmek sıkıntılı bir hava yaratacaktır. Konu tartışılırken bu göze alınmalıdır. Çünkü bazı sorunlar vardır ki, her dönemde, ve her yeni atılım esnasında, cesaretle ve yeniden tartışılması gereklidir.

Sorunları tartışmaya girmeden önce bu sorunların maddi kaynağının ne olduğunu belirlemek gerekiyor. Sosyalist hareket bire bir sürdürülen kadro çalışmasının yanında, ama sürece damgasını vuracak bir biçimde, başta işçi sınıfı olmak üzere emekçi yığınlara dönük ajitasyon, propaganda ve örgütlenme faaliyetini kolektif ve sürekli yürütme yükümlülüğü ile karşı karşıyadır. Bu örgütlü sınıf savaşımıdır. Bugün karşı karşıya kalınan sorunların ortaya çıkmasına neden olan da sınıf savaşının düz bir yol izlememesidir.

Denilebilir ki, karşılaşılan sorunlar işçi sınıfı arasındaki çalışmanın başarısı ile bağlantılı el alınarak doğru çözümlenebilir. Önümüze çıkan sorunların kaynağının, sosyalist hareketlerin işçi sınıfı arasında yürüttükleri pratik, ideolojik faaliyetlerin zayıflığı olduğunu unutmadığımız zaman, politik faaliyetlerimizin olumlanması için ne yapılması gerekir sorusuna doğru yanıtlar vermemiz kolaylaşacaktır.

Karşılaştığımız sorunlar, tüm devrim yürüyüşlerinin ilk döneminde ortaya çıkan ve yürüyüşe katılan tüm sosyalist çevre ve partilerin yaşadığı ve sosyalist harekete "kötü bir miras" olarak bıraktığı ve bu nedenle bizi de etkileyen sorunlardır. Bu pratik sorunların çoğunu bizim yaşamıyor olmamamız; bu sorunlar diğer sosyalist gurupları felç eder bir biçimde yaşanıyorken; bu sorunları irdelemekten uzak durmamıza nedeni olamaz. Aksine bu sorunları tartışmak özellikle gerekiyor. Bu sorunlar gündemimizde değil; dolayısıyla, bu sorunlar ikincildir diyerek, işçi sınıfı arasında pratik faaliyet yürütmeğe girişmek; kendini her türlü toplumsal tehlikeye karşı

koruyan efsunlu formüllere sahip olduğunu sanan bireylerin içerisine düştüğü sefil duruma sürüklenmeye razı olmak demektir. Böylesi bir sona sürüklenmek isteyenlerle tartışmak gerekli de değil. Ancak, siyasi faaliyetin içerisinde bir fiil yer alan komünistler, sınıf savaşımının getirip ortaya koyduğu pratik sorunları tartışmaktan uzak kalamazlar. Çünkü, sağlıklı yürümek için bu gereklidir.

Her yeni dönem, o döneme özgü koşulların dayattığı ve döneminde niteliğinin asıl belirleyicisi olan koşullara uygun faaliyet ve ilişki biçiminin sürdürülmesiyle ifadelendirilir. Sürecin gerisinde kalmak tam da bu noktada, yeni koşullara uygun faaliyet ve ilişki biçimine ulaşamamak demektir. Burada faaliyet ve ilişki biçimi yalnızca politik değil aynı zamanda teorik (ideolojik)tir de. Genellikle de, yeni döneme ilişkin sorunların teorik platformda ortaya konulması sırasında, çelişkilere ve açmazlara düşülmesi, faaliyet ve ilişki biçiminin teorik düzlemde hallinin önem kazanmasına yol açar. Türkiye de küçük burjuva radikal sosyalist akımlar içerisinde egemen olan, teoriyi önemsememe tavrının, devrimciler arasında da yaygın bir önyargıya dönüştüğü ve bunun acısının çok üst boyutta ve sürekli çekildiği bir anda, ipin ucunu kaçırmadan ve bunun yaratacağı tehlikelere de göğüs gererek, teori önemsenmelidir. "Bir kumaşı kesmeden önce yedi kere ölçmek gerekir" (İngiliz atasözü). Evet siyasal pratikte hataların en aza indirilmesi için olabildiğince koşulları kavrayarak ve denetleyerek ön pratiğe girişilmesi gerekiyor. Bu ön faaliyet teorik faaliyettir. Teorik faaliyet ise, kolektif yaratıcı ve geliştirici biçimde yapılmalıdır. kolektif faaliyetin ilişki biçimi ise, parti faaliyetini yüklenen kadrolar arasında gerçekleşecek tartışma ile tanımlanabilir. Bu nedenle tartışmada izlenecek yöntemin belirlenmesi de gerekiyor. Devrimci hareket içerisinde, asıl olan sorunlara bağlı tali sorunların irdelenmesini sağlayıcı olan ve hareket içerisinde vazgeçilmez öneme sahip bir sorun olarak açıklanması, irdelenmesi, kesinlikle gerekli olan bir sorundur bu.

Tartışma Yöntemi ve Bilgi Aktarma Etiği

Tartışma; bireylerin bir sorun hakkında düşünsel dışa vurularının, dolayısıyla kendilerini ifade edişlerinin, karşı karşıya gelme pratiğidir. Bireyin bir sorun hakkında düşünsel olarak kendisini ifade etmesinin kaçınılmaz olması kadar, bireyler arasındaki tartışma da kaçınılmazdır. Bir sorunda tartışmayı engellemek, bireyin düşünsel olarak kendini ifade etmesini de engellemek demektir. Bu ise çoğunlukla mümkün olamaz. Bir toplumda bireyin ya da bir grubun kendini ifade etmesini engellemek son tahlilde mümkün değilse, yanlış olan bir düşüncenin mahkum edilmesi; o düşünceyi yasaklamakla değil, ona karşı, doğru, somut ve devrimci olan olguyu ortaya koyarak savunmakla sağlanabilir. Sosyalist etiğin ilk adımı budur. Bu adımı atmadan diğer sorunlara girmek eksik ve yanılsamalara uğramaya açık kapı bırakmak olacaktır. Bu belirmeden sonra, tartışma yöntemini irdelemeye girebiliriz.

Bir tartışma da doğru sonuçlara ulaşmak, öncelikle, tartışmanın somut olgular zeminine basılarak yürütülmesi ile olanaklıdır. Bir sorunun kavranmasının da en önemli ölçütü budur. Somut olguların algılanmasında izlenilen yolu da hesaba katmak kaydıyla, bir tartışmada doğru ve devrimci sonuçlara ulaşmak ve sorunu kavramak, üretilen düşüncenin somut olgulardan koparılmamasına sıkı sıkıya bağlıdır.

Bir sorunu gerçek anlamda kavramayanların, o sorun üzerine tartışması genellikle iki biçimde sonuçlanır. Bir dile tam anlamıyla vakıf olmayan birey, o dili kullanarak meramını ifadede güçlük çekeceği için sığlaşır. Tartışmada da bu böyledir. Tartışmak istediği/tartıştığı soruna tam hakim olmayan birey, kaçınılmaz olarak teorik lafızlara, şemalara, sloganlara, genel geçer kavramlara sığınır. Bu dışa vurum, tartışmanın karşı tarafına olduğu kadar, yazar ya da anlatıcının yandaşlarına da yararlı olmaktan çok zararlı olur. Çoğunlukla, okuyucu/dinleyici de bu anlatımın etkisine girerek şematizme kayar. Ya da birey, anlatıcının söylediklerine karşı çıkar ve kendi tezlerini ileri sürerek tartışır. Ancak böylesi bir durumda

karşı tez ileri süren birey için tehlike; onun da, anlatıcının kavrama yönteminin etkisine girerek kavramlar sistemi içerisinde hapsolmasıdır. Bu durumda tartışmanın bir kavramlar çatışkısı biçiminde sürmesi kaçınılmaz gerçekleşir. Tartışmacının bu tehlikeden uzak durması için, onun soruna gerçek anlamda hakim olması gerekir. Tartışmacı konuya hakim değilse, dolayısıyla sorunu kavramamış ise ve yöntemi devrimci değilse, bu tartışmanın bir sağırlar dialoğu olması kaçınılmazdır. Ülkemizde de, sosyalist tartışmanın bir sağırlar dialoğu şeklinde sürdürülmesinin temel nedenlerinden birisi budur. Tartışan tarafların, her birinin "kendi -ya da ortak- kavramlarıyla" ve bu kavramlarla örtüştürülen, eksik bilgi donanımıyla tartışmayı sürdürmesi, tarafların birbirlerini anlamamalarının -sağırlar dialoğunun- nedenidir. Böylesi bir tartışmayı başlatan yazar ya da siyasi önder, tartışma sürecinin sonunda, "siz beni anlamıyorsunuz" diyerek platformu terk eder. Kuşkusuz, düşünsel dünyasında, -sorunları şemalandırarak oturtmuş bir bireyin, yaşamın giriftliğini bu şemalar, önsel bilgi ve lafızlarla açıklamanın konuyu basite indirgeyerek kavranılabilirliğini sağladığına inancı o kadar tamdır ki; karşısındaki birey, ileri sürdüklerine hala itiraz ediyorsa, onun için, karşı tarafın anlama yeteneğinden kuşku duymaktan başka yol kalmaz. İşin ilginç yanı, bu "sağırlar dialoğunu sürdüren "karşı" taraf da aynı kanıyı taşır. Taraflardan hiçbiri, kendisinin, sorunu kavraması için gereken donanıma sahip olup olmadığından, nesnel dünyayı algılama yönteminin doğruluğundan kuşku duymaz ya da ötekinin sorunu kavramamasında, kendi kullandığı "dili"in olumsuz rolünü irdelemez.

Tartışmanın önsel kavramlarla ve teorik şemalarla sürdürülmesi bilgi gevezeliğidir.Bilgi gevezeliği sosyalist hareketi etkisi altına alabilecek en büyük tehlikelerden birisidir. Beyin jimnastiği yaparak akıl yürütme ile ulaşılan sonuçların, komünist hareketin gelişmesine katkısı olamaz. Aksine bu tür bir yöntemle ulaşılan sonuçlar, içerisine girilmesi gereken somut pratik sorunları ele almayı ertelediği oranda zararlıdır da. Teorik tartışmanın verimliliği ve teorinin tartışan tarafları

ilerletmesi ve tarafların içerisine girecekleri pratiği aydınlatması, ancak ve ancak tartışmanın, somut veriler, gerçek fenomenler üzerinde yürütülmesi ile sağlanabilir. Bu ise, somut olguların tam ve gerçek anlamda araştırılmasına, incelenmesine dayalı bir ön faaliyete bağlıdır. Bu faaliyet olmazsa, tartışmanın kısırlaşması kaçınılmazdır. Kavram ve şemaların niteliği, tartışmayı formülasyonlarla yürüten bireyin her an idealizme kayma olasılığını da beraberinde getirir. Unutmamak gerekir ki, insanoğlu ne zaman basite kaçma gereksinimi duymuş ve geniş kapsamlı ve girift bir sorunda kendisine dayanak aramışsa, o noktada kavramlara ve şemalara sığınmıştır. Ancak her basite indirgeme, aynı zamanda konunun özünden uzaklaşmanın da zeminini yaratır. Politikada teorik formülasyonlarla yürümek, toplumdaki tüm gelişmelerin kaynağı olan maddi üretim ilişkilerinden, dolayısıyla sınıf mücadelesinin o anki durumuna denk düşen siyasi pratikten de kopmak anlamına gelir. Bugün, birçok sosyalistin teorik şemalar üzerine basarak teoriği geliştirme tehlikesi ile karşı karşıya kaldığı açıktır. Bir sosyalist hareketin ilk döneminde, somut toplumsal koşulları inceleyerek sonuçlara ulaşma sürecinde, teorik formülasyonlara basarak çözümlere ulaşmak söz konusu olabilir. Ancak,bu noktada unutulmamalıdır ki, sosyalist savaşımın teorik, politik temeli olan çözümlemelere ulaşmak, beraberinde, bu siyasi ideolojik sonuçları formüle ederek ve genelleştirerek, bu sonuçlar üzerinden "yeni" sonuçlara ulaşmak tehlikesini de getirecektir. Kuşkusuz sınıf mücadelesinde her zaman, önümüze çıkacak sorunları çözümleyici teorik sonuçlara ulaşmamız, yürüyüşümüzü kolaylaştırır. Bu anlamda ulaştığımız teorik sonuçların, hareketi geliştirdiği oranda önemi büyüktür, Ancak bu teorik sonuçlara ulaşma yöntemimizi terk etmediğimiz oranda bu sonuçlar bize yararlı olabilirler. Bu yöntem Marxizm-Leninizm'in yöntemidir. Türkiye ve dünyadaki sınıf mücadelelerinin sonuçları olan somut sorunların geniş ve derinlemesine incelenmesine dayanmaksızın politika üretmek, oportünizme açık kapı bırakmamız anlamına gelir. Somut koşulların her dönem için, yeniden analizi, bugüne kadar ulaştığımız teorik sonuçların zenginleşmesinin biricik yoludur. Bu teorik sonuçlara basarak "yeni" teorik sonuçlara ulaşmak, ilk

teorik formülasyonun abartılmasına, ona taşıyamayacağı bir misyon yüklenmesine yol açar. Dolayısıyla, bu, gerçek bir çalışmanın ve incelemenin sonunda ulaşılan teorik formülasyonun bir kısır döngüye zemin oluşturarak, politik öneminin en aza inmesine neden olacaktır. Bu durumun başlangıçta belirlenmesi gerekiyor ve bu tür yaklaşımlar işin başında reddedilmelidir. Aksi halde çok geç olabilir ve siyasi çizgilerini, genel teorik formülasyonlar üzerinde oynayarak oluşturan ve bu nedenle, pratikten daha çok kopan küçük burjuva parti ve grupların durumuna düşmek kaçınılmaz gerçekleşir.

Teorik politik tartışma, somut veriler üzerinden yürütülmelidir. Ya da biz Marksistler bir tartışmayı böyle yürütmeliyiz. Marxist yöntem, toplumsal ilişkilerin getirip önümüze koyduğu sorunların çözümünde, somut toplumsal ilişkiler ve gerçek toplumsal veriler zeminine basarak tartışmayı öngörür. Eleştiri, somut bir olgunun karşısına somut olgularla çıkarak tartışmak demektir. Soyut kavramlarla ve teorik formülasyonlarla sürdürülen bir tartışmada, bazen yüzyıllar geçse de, tartışan taraflardan hangisinin haklı olduğu anlaşılamaz. Toplumsal ilişkilerin sonuçları hakkında ileri sürülen görüşlerin, politikaların doğruluğunun deneneceği tek yer toplumsal yaşamın kendisidir. Toplumsal yaşamdan koparılmış kavramlarla sürdürülen bir tartışmada ise, tarafların ulaştığı sonuçları denetleyen ve yargılayan ve iki tarafça da kabul gören denek olmadığı için, tartışma uzar gider ve her iki tarafında "kendi haklılığını" iddia edebilmesi mümkün olur. Bu nedenledir ki, kavram ve şemalarla sürdürülen tartışmalar, toplumsal yaşamın izlediği gelişme seyrinden uzakta, beyin jimnastiğine dayalı, felsefi önermeler, dinsel yorumlar, dokunulmaz teorik yapılar olarak varlığını sürdürür. Tartışan taraflara manevi bir haz, basit bir doygunluk, sosyolojik teselli verir; ama o kadar. Gerçek toplumsal bir devrim selinin önünde, tüm bu kavram ve sistemler yerle bir olur, her biri felsefe çöplüğündeki yerini alır.

Kapitalist bir toplumda, toplumsal yaşamın getirip önümüze koyduğu, sınıflar mücadelesinin zenginliğinin ifadesinden başka

bir şey olmayan olguların açıklamasını, kulaktan dolma bilgi kırıntılarıyla, önsel şemalarla, teorik lafızlarla yapan ve bu birkaç kavramla ve formülasyonla yolunu bulmak için, yaşamın zenginliğini bu formülasyonların içerisine, çeperlerini zorlayarak sığdıran ve bunu da devrimci politika yapmak sanan birisinin, yöntem açısından, idealizm cephesinde duran yobaz bir profesör kırmasından farkı yoktur .

Kaldı ki, bir tartışma da, somut verilere dayanmak, o bireyin ya da grubun savrulmaması için bir önlemdir yalnızca. Marxist olmak için, bu bir ön adımdır. Bir Marxist somut olgulardan hareket eder ve her konuda, o sorunun maddi ve tarihsel köklerinden kopmadan, her soyutlama sonucunda, bu soyutlamaların da, yeniden, toplumsal yaşamla ilişkisini irdeler ve yeni sonuçlara ulaşır. Ancak bir Marxist, aynı zamanda, şeylerin, toplumsal fenomenlerin yalnızca görünen, deneyle kavranabilen yanıyla değil, şeylerin iç bağıntılarıyla da ilgilenir ve toplumsal olguları kendi iç bağıntılarıyla da birbiriyle ilişkilendirir. Marxizmi kaba gerçeklikten ayırdeden temel nokta budur. Bu noktada Marksizm, kaba gerçekçilikten ve şematizmden oldukça uzak bir yerde durur .

Bireyin ya da grupların önsel şemalarla ve genel kavramlarla tartışmayı sürdürmesinin bireyi geliştiremediği işin bir yanı. Ancak bireyin bu önsel şemalara ve genel kavramlara neden sarıldığının açıklanması önem kazanıyor. Bireyin entelektüel düzeyi, onun toplumsal sorunlara yaklaşımında, çok yönlü davranıp davranamayacağını belirliyor. İnsanlar, genellikle, açıklamaya güçlerinin yetmediği konularda, şemalara dayanma gereksinimi duyarlar ve bu gereksinim, onları şematizme, ve yaşamı kavramlarla açıklamaya iter. Bu durumu aşmak bilimsel bir cesareti gerektirir. Ancak bilimsel cesaret, kör cesaretten farklıdır. Bilimsel cesaret sahibi olmak, bir işi çözmeye nereden başlayacağını da bilmek demektir. Yani bilimsel cesaret, önümüze çıkan sorunu tüm yönüyle bilmek, kavramak, dolayısıyla da sorunun nasıl çözüleceği konusunda da fikir sahibi olmak üzerine yükselir , gelişir. Kör cesaret ise, sorunun üzerine, sorunu kavramadan, sorunun nasıl çözüleceğine ilişkin bir yargısı olmadan yürüyenlerin sahip olduğu cesarettir. Kör

cesaretin başarısı tesadüfidir ve bu anlamda geçicidir, köklü değildir. Kör cesaret sahibi bireylerin, değişen koşulları gözönüne alarak, taktik değiştirmesi mümkün değildir. Onların bildikleri ve ısrarla uyguladıkları tek bir yol vardır ve tüm sorunların çözümü için bu yol kullanılır.

Çoğunlukla kör cesaret kendiliğindencidir. Bilimsel cesaret ise iradidir. Denilebilir ki, Marxist olabilmek, entelektüel ve bilimsel bir cesareti gerektirir. entelektüel ve bilimsel cesarete sahip olmayan insanların (kadroların) sınıf savaşımının siyasi, ideolojik cephesindeki sonları açıktır; sefalet.

Bir sorunu gerçek anlamda kavramayanların, o sorun üzerine tartışmalarının ikinci bir gerçekliği var. Sorunu tartışmaya açan birey, sorunu tam kavramadığının farkındadır. Ancak sorunu kavramak için tartışmanın da gerekliğine inanıyordur. Bu nedenle o sorun üzerine tartışma açar. Bu durumda birey, o sorun üzerinde kendisiyle hesaplaşmak, soyut olarak biçimlendiremediği soruna "dış" etmeni de katarak, çözümlemek, dolayısıyla düşünsel varlığını geliştirmek ister. Burada birey yalnızca bildiklerini aktaran değil, aynı zamanda aktarılan ve öğrenendir. Tartışmacı bireyin, soruna tam hakim olamadığı durumda, tartışmanın verimsiz ve kısır bir noktaya varması kaçınılmazdır. Tartışmanın, tartışan tarafları geliştirmesi için tartışan bireylerin konuya olabildiğince egemen olması, konu hakkında ön inceleme ve araştırma yapması kesin gereklidir. Tartışmayı başlatan taraf, tartışmaya, geliştirici "dış" etmen olarak ötekini de sokmak istiyorsa, söz konusu bireyin ,soruna vakıf olacak kadar bilgi sahibi olmasına dikkat etmelidir. Aksi halde, tartışmanın, önyargılı, şemacı birey ve grupla sürdürülmesi durumunda, tartışmadan istenilen verimin alınması olanaksızlaşır. Tartışmacı, karşısındaki birey ve grubun tartışma yeterliliği konusunda titiz davranmamışsa, sonuçta, zaman ve enerji kaybına hayıflanması kaçınılmaz olur. Genellikle bir sorunu tam kavramayan, ama konuyu tartışarak öğrenmek de isteyen bireyin, "kendi entelektüel gücüne inancı" zayıf olduğu oranda, karşı tarafa taviz vermesi, ve tartışmanın giderek boğucu bir hal alması olasılığı yüksektir. Tartışmada entelektüel gelişmenin yolu, bireyin tartışmaya girmeden önce,

tartışılacak sorunu gerçek ve bütünsel olarak kavraması, anlaması, öğrenmesi, soruna önemli ölçüde hakim olması; kuşkusuz bu da yeterli değildir, tartışmayı doğru yer , doğru zaman ve doğru seçilmiş insanlarla, yani sorunu en az kendisi kadar kavrayan ve soruna kendisi kadar yakınlık duyan insanlarla sürdürmesi gereklidir. Tartışmada gerçek bir entelektüel ilerleme sağlamak isteyen bireyin tercihi bu olmalıdır.

Entelektüel ve bilimsel gelişme, bu gelişmenin karşısına çıkan tarafın düşüncesini yasaklamakla değil, bu grup ve bireylere tartışma araçlarının sağlanması ve tartışan tarafın da bu araçlara yöneltilmesi ile sağlanır. Bir siyasi örgütün çatısı altında sürdürülen tartışmada bu daha da gereklidir.

Açıktır ki, bu gün sosyalist hareket içerisinde teorik şematizmin egemen oluşu; teorik, politik tartışmanın, tarafları geliştirmesinin önünde duran önemli bir engeldir. Küçük burjuva sosyalizmi, sosyalizm cephesinde egemendir. Bu siyasi birey ve gruplar, şematizm konusunda o derece ileri gidiyorlar ki; Türkiye devriminin adım adım izleyeceği yolun, adeta haritasını çıkarmak; devletle egemen sınıflar arasındaki ilişkiyi, basit, doğrudan, sistematik bir ilişkiye indirgemek genel geçer bir söylem olmuş durumda. Kuşkusuz böylesi bir durumda, tartışmanın, tartışan tarafları geriletmesi kaçınılmaz gerçekleşiyor. Bu gerilemenin bir sonucu olarak, tartışan tarafların birbirine (sosyalist cephede) şiddet uygulaması olağan bir durum sayılıyor. Hatta, aynı siyasi parti ve örgüte üye bireyler arasında tartışmanın yasaklanması, ya da bu tartışmanın "çok dar ilişkiler içerisinde", "önder kadrolar arasında dışa kapalı" sürdürülmesi de, tartışmanın geriletici rolünü öne çıkarıyor.

Siyasi parti (örgüt) aynı programı benimseyen, savunan ve uygulamak isteyen bireylerin biraraya gelmesini ifade eder. Ancak bu olgu, aynı partide, aynı program etrafında organize olan bireylerin, pratik tüm sorunlara yaklaşımının da aynı olacağının garantisi olamaz. Aynı parti içerisinde, pratik, güncel ve dönemsel sorunların çözümüne ilişkin farklı görüşlerin

bulunması doğaldır. Bu farklılığın varoluşu, parti içi teorik tartışmanın da varolmasının maddi zeminini yaratır. Marksistler böylesi bir durumu yok sayamazlar. Bu noktada tüm sorun, bu tartışmanın hareketi ilerletici olmasını sağlamaktır. Bu da ancak tartışan tarafların gerçek anlamda, ve somut olgulara dayalı bir araştırma, öğrenme faaliyetine bağlı olarak tartışmaya girmeleri ile mümkün olur. Dolayısıyla bu tartışma, parti yürüyüşünü engellemez, aksine yürüyüşü sağlıklı kılar. Aksi halde, tartışmanın partiyi parçalaması ve parti yürüyüşünü engellemesi kaçınılmaz gerçekleşir. Bu noktayı belirledikten sonra denilebilir ki, partinin genel yürüyüşünü sekteye uğratmayacak, partinin birliğini bozmayacak iç tartışma, partinin sağlıklılığının ve ilkesel kararlılığın bir göstergesidir. Böylesi bir tartışma parti içerisinde ve elbette ki, dışa yansıyacak bir biçimde yapılmalıdır. Komünist partide, çelik disiplin adına bu tür bir tartışmanın engellenmesi, o partinin, gelişme damarlarını kendisinin tıkaması anlamına gelir. Komünist partide, pratik sorunlara ilişkin politik ayrılıkların fraksiyonlar yaratacağı kaygısıyla tartışmanın açık yapılmasını istememek tam da fraksiyonun oluşumuna açık kapı bırakmaktır. Parti içi sorunları tartışma, dışa açık değil, içe dönük ve bir kaç kişi arasında - önderler arasında- ya da parti de ki bir grup içerisinde kapalı sürdürülmesinin fraksiyonların oluşma zemini yarattığı bir gerçektir. Parti içi fraksiyonculuğu önlemenin bir yolu da, tartışmanın dışa açık sürdürülmesidir. Tartışmanın açık sürdürülmesi, tartışan tarafları, soruna ilişkin gerçek bir araştırma, inceleme yapmaya sevk eder. Tarafların sorunları şematik kavrayışı ise, içe dönük, dar bir grup içerisinde, farklı düşünce sistematiğini yaymaya, yani parti içi fraksiyonculuğa zemin hazırlar.

Sorunun bu yanını böyle belirledikten sonra vurgulamak gerekiyor ki; komünist parti, işçi sınıfının devrim kurmayı, öncü örgütü ise, parti önderleri, ideologları, devrimle ilgili bir sorunu küçük burjuva liberalleriyle değil, işçi sınıfının devrim yürüyüşünde yer alan parti önderleriyle tartışmalıdırlar. Bu, aynı zamanda bir kopuşu ifade eder. İkinci nokta, komünist parti, bir devrimci savaş örgütü ise, partinin yaratılması sorunu,

burjuva sistemden kopuşu gerçekleştirmiş, ideolojik, pratik (politik) tüm yapısıyla burjuva sistemi karşısına alan ve onun yıkılması gerekirliliğine inanan ve bu noktada partinin rolünü kavrayan birey ve gurupları ilgilendirir ve devrimci işçi partisinin inşası yolunda atılacak adımların ne olacağı bu birey ve gruplar arasında tartışılırsa anlamlı ve yararlı olur. Tam da bu, devrime ilişkin sorunların, devrimci komünist bir örgütün içerisinde tartışılması gerekirliliğinin gerekçesidir. Ve önemle belirtmek gerekiyor ki, devrim yürüyüşünün öncüsü olacak bir komünist partinin inşasının, bu kuruluşa niyetli insanlarca, enine boyuna tartışılacağı yer de, özgür platformlardır. Tartışmanın legal platformlarda yürütülmesi ayrı şeydir, özgür platformlarda yürütülen tartışmanın, çeşitli araçlarla, işçi sınıfına yansıtılması ayrı şeydir. Bu iki durum birbirine karıştırılmamalıdır. Gerçek anlamda devrimci işçi partisinin yaratılması sorununu, enine boyuna, tüm çıplaklığıyla, Iegal platformlarda, herkese açık yürütülebilmesi olanaksızdır.

Bugün, komünist işçi partisinin inşasını ve nasıllığını özgür platformlar dışında tartışmanın moda olduğu bir dönemde, bunu belirlemek özellikle gerekiyor. Parti sorununu özgür alanlar dışında tartışmak, tartışmanın muhataplarının belirlenmesi noktasında bir belirsizliğe yol açıyor. Böylesi bir durumda ise sosyalistler devrimci parti sorununu pratik bir sorun olarak ele almaktan uzaklaşarak, partinin yapısal, sosyolojik açıklanılmasına girişiyorlar. Bunun bir örneğini, "Ekimler" dergisi yazarı Ertan Göksu veriyor: Yazar "Partileşme Görevi ve Leninist Parti" konu başlıklı yazısında, asıl sorunun "nasıl bir parti" sorusuna yanıt aramak olduğunu açıkladıktan sonra, Leninist parti sorununa yaklaşırken yöntem ne olmalıdır sorusunu büyük bir ciddiyetle soruyor ve Leninist partinin işçi sınıfının sosyalist iktidara yürüyüşünde gerekirliliğini şöyle açıklıyor; "Tersi ortaya konup kanıtlanmadıkça, onun temel çerçevesi komünistler için temel yol gösterici olmaya devam edecektir."[1] Yazarın bu açıklaması küçük burjuva sosyalistlerini egemenliği altında tutan bir yargıyı sergiliyor.

---

[1] Ertan Göksu; Partileşme Görevi ve Leninist Parti-Ekimler Der. Say. 1

Leninist partinin temel çerçevesinin, temel yol gösterici olduğunu, "tersi ortaya konup kanıtlanmadıkça" durumuna bağlayan birisi, Marxist- Leninist yöntemi kavramamış demektir. Bugün Leninist partinin temel çerçevesinin hala geçerli oluşu "tersi ortaya konup kanıtlanmadığı" savına bağlanamaz. Leninist partinin temel çerçevesi; işçi sınıfının siyasi savaşımına -devrim yürüyüşüne- önderlik eden organizasyonların faaliyetlerini verimli kıldığı, geliştirdiği ve proleter devrimin yaratılmasının gerçek anlamda yolunu açtığı ölçüde geçerliğini korur. Bir şeyi kavramak, o şeyi maddi koşulları içerisinde görmek; yaşamak ya da gerçek bilgilerine sahip olmak için gerekli iletişim araçlarından yararlanarak, o şeyin gerçek bilgilerine ulaşmakla mümkün olabilir. Bu, kavramanın yalnızca bir yanı, kuşkusuz somut durumu gerçek ilişkileri içerisinde kavrama yöntemine de sahip olmak gereklidir. Yazar Leninist parti gibi pratik bir sorunu, kavramlar ve genel lafızlar üzerine basarak açıklamaya çalıştığı ölçüde, şematizme kayıyor. İşin garip yanı şu ki, yazar, aynı yazıda tekrar tekrar okurları şematizme karşı uyarıyor. Ancak bu uyarının kendisi için de geçerli olduğunu atlıyor.

Birey, bir sosyal olgunun o gün için de geçerliliğini koruduğunu, "tersi ortaya konup kanıtlanmadıkça" noktasına indirgerse, bu yazarın "deneyci" yönteme sahip olduğunu gösterir. Yazar içinde bu geçerli. Yazar, sorunu tartışırken kaçınılmaz olarak, Leninist partinin inşa sorununu kiminle tartışacağını da unutuyor; bu unutkanlık ise, bugün sosyalist hareketi yoğun ideolojik saldırı ile baskı altında tutan toplumsal grubun burjuva liberaller olması ve yazarın da salt bunu görmesi yazarı liberallerle ve döneklerle tartışmaya sürüklüyor. "Bugün Sovyetler Birliği'nde ve diğer bir dizi ülkede (yazar bu ülkelerin sosyalist olduğunu ya da olmadığını açıklamıyor, bunu geçiştiriyor v.b) karşı devrimin kesin zaferiyle (a.b.c) birlikte, burjuvazi ve liberal dönekler Leninizm'in, Leninist Parti anlayışının iflasını ilan ediyor. Onlara göre, tarih leninist öncü parti anlayışının işçi sınıfını zafere götürmeyeceğini kanıtladı. Leninzmin iflasını ilan edenler, tarihin eskittiği teoriler dışında hangi parti anlayışının proletaryayı zafere götüreceğini ortaya

koymuş değiller. Leninist parti anlayışının dışında, hiçbir parti anlayışının proletaryayı zafere götürdüğüne şahit olmadığına göre, proletarya, liberal döneklerin, "yeni" parti anlayışını ortaya koymasını beklemelidir![2] Yazar liberal döneklerle dalga geçerken ayağı takılıyor. Bir siyasi birey ve grup, inanmadığı ve hedeflemediği bir amaca ulaşmak için gerekli araca da sahip olmak istemez. Proletaryanın zaferine inanmayan ve kapitalist düzene tapınan liberal döneklerden, proletaryayı zafere götürecek parti anlayışını ortaya koymasını beklemek ve bu gruplarla bu düzeyde leninist parti sorununu tartışmaya girişmek en hafif tabirle abesle iştigaldir. Parti sorununda, komünistler arasındaki ilişki zeminini oluşturan, Leninist parti anlayışının hala geçerli olduğunu başkalarına ispat etmek faaliyeti değildir. Leninist partinin tarihsel, toplumsal gerekirliliğini kabul eden grup, parti ve bireylerin, ne ölçüde Leninist davrandığının tartışılarak, proletarya devriminin yolunu açıcı bu faaliyete hız kazandırmak komünistler arasındaki ilişkinin asıl eksenine oturtulmalıdır.

Ekimler dergisi yazarı, Leninist parti tartışmasını yürütürken dilinin sürçmesini engelleyemiyor ya da genel ve o gün için moda olan kavram ve yöntemleri bilgisizce kullanıyor. Ama işin kötüsü yazarın teorik faaliyeti de leninizm adına (!) yürütmesidir. Yazar, sosyalist ülkelerde, ya da yazarın deyimiyle "Sovyetler Birliği'nde ve bir dizi ülkede" (ne demekse. nb.) "karşı devrimin kesin zafer" kazandığına öylesine inanıyor ki, kapitalizmin, sosyalizm karşısında nasıl bir "kesin zafer" kazandığını ya da kazanabileceğini tartışmıyor bile. Sosyalizmin tarihsel ve siyasi olarak geri adım atmasını, tüm kapitalist ülkelerin siyasileri ve ideologları gibi, kapitalizmin "kesin zaferi" olarak nitelendiren birisinin liberal döneklerle aynı zemine girerek, leninist partinin gerekirliliğini bu gruplarla tartışması kaçınılmazdır. Yeniden vurgulamak gerekiyor; burjuva siyasileri ve ideologları ve liberal dönekler, leninist partinin tarihsel ve toplumsal gerekirliliğine ne dün inandılar ne de bugün inanıyorlar. leninist partinin, Ekim devrimindeki öncü

---

[2] Ertan Göksu; a.e.g,

rolü ve tarihsel, siyasi zaferi, onların işçi sınıfının zaferine inanmasını sağlamadı, sağlamazdı da. Burjuva siyasilerinin ve ideologlarının toplumsal, sınıfsal konumları, onların proletarya devrimine karşı olmalarının maddi nedenidir. Burjuva siyasileri ve ideologları ve liberal dönekler, işçi sınıfının devrim yürüyüşüne karşı ideolojik, politik saldırılarını hiç aksatmadan ve sürekli kılarak, komünistlerin her sarsılışını ve her gerileyişini kapitalizm lehine çevirmeyi yaşamsal bir iş edindiler. Burjuvazinin saldırılarını göğüsleyemeyen ve burjuva cephesinde oyuna kayan her grup ve birey kaçınılmaz olarak oportünizmle kucaklaştı. leninist partinin toplumsal gerekirliliğine liberal dönekleri iknaya çalışan bir siyasinin de sonunun bu olması olasıdır. Düşmanı da ilgilendiren bir konuyu, düşmanla tartışmak ayrı şeydir; sorunun çözümü karşısında düşmanın düştüğü aczi belirlemek ayrı şeydir. Bu iki farklı yaklaşım, Marxizmle oportünizmin birbirinden ayrılma noktasını ifade eder.

Bir soruna yanlış başlamak, sorunun içerisine girdikçe, doğrudan uzaklaşmaya açık kapı bırakır. Ekimler dergisi yazarı soruna böyle başlayınca, şematizme kayıyor. Leninist partiyi yapısal, sosyolojik çerçevede irdeliyor ve yazıyı kimsenin itiraz etmeyeceği alıntılarla besliyor. Ama yazıda, bugün karşılaşılan sorunlara ilişkin pratik bir çözümleme yok.

Leninist partinin yapısal durumuna ilişkin nasılları tartışmaya gerek duymuyorum. Yazar önemle bunu tartışıyor. Benim için şu anda asıl olan yazarın parti sorununu kiminle ve nasıl tartıştığının, sosyalist cephede, bugünkü yanlış yaklaşımlara iyi bir örnek olmasıdır.

Devrimci bir amacın bir birey ya da grup tarafından kavranarak benimsenmesi başarının ilk adımıdır. Bunun yanısıra, bu amaca ulaşmak için, doğru zamanda, doğru yerde ve doğru adamlar ve gruplar -hiç açıklamaya gerek yok ki, doğru sınıf gücüyle- birarada olmak gerekir. Eğer amacınızı gerçekleştirmek için doğru adamlarla, doğru zamanda ve doğru yerde, seçtiğiniz aracı doğru kullanarak birarada olamıyorsanız,

çok büyük tesadüfler rol oynamazsa; politik öncü örgüt olmak yerine, "sefil" olmanız kaçınılmazdır.

Teorik tartışma sonuç itibariyle, devrimci hareketin pratik sürecine ışık tutmalıdır. Bu olmadığı zaman gevezelik kaçınılmazdır.

Tartışma yönteminin devrimci kullanımı, asıl olarak, komünistler arasında ve daha dar anlamıyla komünist parti içerisinde önem kazanır. Küçük burjuva partiler ve gruplar içerisinde ve küçük burjuva sosyalistler arasında süregiden tartışmalarda, devrimci eleştiri yönteminin kullanımına hemen hemen hiç rastlanmaz. Bu nedenledir ki, küçük burjuva sosyalistlerle girişilecek tartışmada özel bir dikkat gereklidir.

Komünist hareketin devrim yürüyüşüne ilişkin sorunların asıl olarak komünistler arasında tartışılması gerektiğini vurguladıktan sonra, sosyalist hareketin karşı karşıya kaldığı, devrim sorununa tabi, ikincil önemde sorunların açıklanmasına geçebilirim. Geçerken yine belirlemek gerekiyor ki, tartışmada yöntem sorunu da bu ikincil sorunlardan birisidir.

Uzlaşma

"Toplumsal uzlaşma" Tüm toplumsal alanların gündemini sıklıkla işgal eden bir sorundur Toplumsal yaşam, toplum üyesi bireye, diğer bireylerle belli eylemlilikleri ve yaşam pratiğini paylaşmayı dayatır. Bu dayatma birey için geçerli olduğu kadar toplumsal gruplar için de geçerlidir. Hatta farklı toplumların ve farklı ulusal toplulukların da, belli koşullar içerisinde,belli dönemlerde, bir arada yaşam pratiğine girdikleri görülür. Her toplumsal yaşam içerisinde, bireyin bireyle, bireyin grupla, grupların gruplarla belli dönemlerde sosyal ilişkiler tarafından sınırları çizilmiş belli koşullarda bir arada yaşaması zorunlu olur. Toplumsal yaşam, o toplumda yaşayan bireyler ve gruplarda uzlaşma eğilimi de yaratır. Bireyin toplumsal yaşam gereksinimi uzlaşma eğiliminin maddi zeminini oluşturur.

Ancak bilinmesi gereken, bir şeye eğilimin o şeyin gerçekleşmesi anlamına gelmediğidir. Bir şeye eğilim, o şeye yönelimi ifade eder. Bir toplumda yalnızca bir şeye eğilim yoktur. Bir toplumda,sosyal gruplara ve bireylere ait yüzlerce eğilim aynı zamanda vardır ve bu farklı eğilimler birbirine yakın veya zıt da olabilirler. Toplumsal yaşam aynı anda birbirine zıt eğilimleri de içinde barındırır. Bu zıt eğilimlerin gücü ve etki alanına bağlı denge durumu, o toplumdaki herhangi bir eğilimin gerçekleşebilirlik olasılığını da belirler, sınırlar.

Toplumsal yaşam bireylerde ve gruplarda uzlaşma eğilimini yarattığı gibi çatışma eğilimini de yaratır. Farklı çıkarları, dolayısıyla farklı alışkanlıkları ve yaşam tarzları sözkonusu olan birey ve gruplardan oluşan bir toplumda çatışma eğiliminin varolması da kaçınılmazdır. Öncelikle belirlemek gerekiyor, her bireyin kendini yeniden üretimi ve yaşamını sürdürmek için gereksinim duyduğu maddi, entelektüel yaşamsal kaynaklara ulaşma zorunluluğu, bireyin diğer bireylerle çatışmasına zemin yaratır. Bu durum toplumsal gruplar için de geçerlidir. Birey maddi varlığını sürdürmenin yanında, entelektüel varlığını şu ya da bu biçimde toplum içerisinde ifade etme eğilimi içerisindedir. Bireyin (ya da toplumsal grubun) kendini ifade etme isteği, diğer bireylerin de kendini ifade etme isteği ile çatışır.

Zorunlu bir araya gelen bireylerin kendilerini şöyle ya da böyle ifade etmek istemelerinden ve ayrı ayrı yaşamsal çıkarlarını savunma durumlarından dolayı birbirleriyle çatışma içerisine girmeleri, toplumsal yaşamın kaçınılmaz sonucudur. Ancak toplumu oluşturan birey ya da toplumsal grupların birbiriyle çatışma hali, o toplumun yok olmasını da hazırlar. Bir yanıyla toplumsal yaşam zorunluluğu ve toplumsal yaşamın, o toplumu oluşturan birey ve grupların kendi aralarındaki çatışmayı kaçınılmaz yaratması ve bu çatışmanın, o toplumun parçalanması ve hatta yok olmasına yol açması; o toplumda yaşayan birey ve gruplarda uzlaşma eğilimini de yaratır. Uzlaşma eğilimi, bu eğilimin maddi ve düşünsel zeminini oluşturan kendi gerçekliğinin zeminini yaratan çatışmayı yok

edemez; frenler, en aza indirir. Çünkü çatışmanın nedeni ya da maddi kaynağı, aynı toplumda yaşamak zorunda olan bireylerin (grupların) maddi varlıklarının yeniden üretimi ve maddi entelektüel varlıklarının sürdürülmesi gereksinimidir. Bu gereksinim çatışmanın olduğu kadar toplumsal yaşam zorunluluğunun da gerekçesidir. Toplumsal yaşam zorunluluktan doğmuştur. İlk topluluk halinde yaşamın gerçekleşmesinde rol oynayan birleştirici etken uzlaşma değil, insanların bir arada yaşamasını gerektiren maddi zorunluluktur. Bireyin kendi varlığını yeniden üretme zorunluluğu karşı cins iki bireyin biraraya gelmesi gereksinimine dayanır. Bu zorunlu biraraya gelme aynı zamanda biraraya gelen bireylerin çatışmasını da hazırlar, içinde barındırır. Bireyler arasındaki bu çatışma, bireylerin birlikteliğine dayalı ilişkilerin yok olması ile dolayısıyla biraraya gelmenin son bulması ile sonuçlanmamışsa ve bu son istenmiyorsa, bireyler arasında uzlaşma eğiliminin doğmasının koşulları varolur. Çatışma ve çatışma eğiliminin olduğu yerde uzlaşma eğilimi ve uzlaşma da vardır. Ama uzlaşma eğilimi toplumsal yaşamın ilk nedeni ya da zemini değildir. Toplumsal yaşamda, en az seviyede olsa da çatışma sözkonusu olduğu sürece, uzlaşma eğilimi de sürekli vardır. Ancak uzlaşma eğiliminin sürekliliği, uzlaşma pratiğinin sürekliliği anlamına gelmez. Uzlaşma sürekli değil, geçicidir.

Uzlaşma eğilimi, birey yada grupların çatışmasının bir sonucu olarak ortaya çıktığı anlamda uzlaşma pratiği, gönüllülüğü değil, tahammülü içerir. Uzlaşma sağlanan bir toplumda, uzlaşan birey ve gruplar arasında gönüllü birliğin mevcut olduğundan söz edilemez. Uzlaşmanın geçici karakteri, uzlaşan birey ve grupların birbirlerine tahammülle birarada varoluş biçimini de belirler. Bir toplumda bireyler ya da gruplar arasında uzlaşmanın varlığından söz etmek; bu birliğin içinde çatışma eğilimi barındırdığından, çelişkinin kaçınılmaz olarak karşı duruşla ve dolayısıyla çatışma ile sonuçlanacağı olasılığından söz etmek demektir. Aralarında çelişki ve çatışma eğilimi olan bireyler birarada bulunuyorsa, bireylerin birbirlerine tahammül ettikleri açıktır. Tahammül, sürekli birlikteliği değil, ayrılmayı getirir.

Toplumdaki çatışmanın dizginlenmesi, frenlenmesi; o toplumdaki bireyler ve toplumsal gruplar (sınıflar, uluslar) arasında uzlaşmanın gerçekleşmesi ile sağlanır. Uzlaşma geçici bir barış sağlar. Ancak uzlaşma, o toplumdaki birey ve gruplar arasındaki çatışmanın kaynağını ortadan kaldıramadığı anlamda geçicidir. O toplumda çatışmanın en aza indirilmesi ve o toplumu oluşturan bireylerin maddi varlığının yeniden üretilmesi; bireyin maddi ve entelektüel yaşamını sürdürmesi için gereksinim duyduğu yaşamsal kaynaklara ulaşmasındaki düzenlemelerin niteliğine bağlıdır. Bu düzenlemenin niteliği toplumdaki çatışmanın niteliğini ve zeminini belirler. Bir toplumda üretim ilişkileri (dolayısıyla mülkiyet ilişkileri) bireyler ve gruplar arasındaki eşitsizliği ortadan kaldıran ya da en aza indiren bir biçimde düzenlenmiş ise, o toplumda çatışma yok olmasa da en az noktaya iner. Çatışmanın sözkonusu olmadığı ya da en aza indirildiği (Bireyin maddi yaşamının yeniden üretiminde çatışma varlığını sürdürebilir.) toplumda uzlaşma da pratik zeminini yitirir ve gereksinim olmaktan çıkar, toplumların ve giderek insanlığın gündeminden düşer. Ortak amaçla birarada duran ve aynı yaşam biçimini benimsemiş,maddi ve entelektüel zenginlikleri birlikte yaratan ve eşit paylaşan, toplumun ideal-pratik düzenlenişinde ortak normlara sahip bireyler arasında uzlaşma değil, gönüllü birliktelik varolur.

Her uzlaşma, bu uzlaşma eğilimini doğuran çatışma ile ele alınmalıdır. Uzlaşma kendisinin eğilim olarak ortaya çıkaran çatışmadan koparılarak, başlı başına bir sorun olarak ele alınamaz. Uzlaşma eğilimi, bu uzlaşma eğilimini yaratan toplumsal çatışmadan koparılarak "özel" önemde bir sorunsal olarak ele alınırsa, fonksiyonu abartılır ve saçmalığa varılır. İkincil olarak uzlaşma geçicidir; uzlaşmanın sürekli olabilirliğinden söz etmek, uzlaşmayı maddi zemininden koparak, idealler düzeyine çıkarmak demektir. Bu da uzlaşmayı ahlâki bir sorunsal olarak görmeyi getirir. Üçüncü olarak,her toplumda uzlaşma pratiği kurumsallaşır, toplumsal örgütlenmelerde somut ifadesini bulur.

Burjuva demokrasisinin, bir uzlaşma rejimi olarak, erdeminden söz etmek; uzlaşmayı ahlâki bir sorunsal düzeyinde ele almanın göstergesidir. Burjuva demokrasisi, mülkiyet ilişkilerinde "eşit" olmayan bireylerin, kağıt üzerinde eşitlenmesidir. Bu, burjuva sınıfın, emekçi sınıflar üzerindeki diktasını gizler. Burjuva demokrasisinde sömürücü sınıfın sömürülen sınıfla birarada yaşaması uzlaşmaya dayalıdır. Bu bir arada yaşama gönüllülüğü değil, bu iki sınıfın birbirine tahammülünü içerir. Bireylerin ya da sınıfların birbirine tahammül ederek birarada yaşaması erdem sayılamaz. Burjuva demokrasisi iki yüzlülüğü ve aldatmacayı ifade eder. Burjuva demokrasisi, bireylerin üretim ilişkileri içerisinde eşitliğini sağlamaz, aksine bu gerçekliğin üzerini burjuvazi lehine örter. Gerçekliğin üzerini örtme, sınıflar arasındaki çatışmanın geçici olarak uzlaşmalarla frenlenmesi nedeniyle, siyasi, ahlâki düzlemde içerisine düşülen yozlaşma ve kirliliği görmezden gelmektir. Kuşkusuz her ahlâki yaklaşım gibi bu yaklaşım da gerçeklik karşısında iflas eder.

Burjuva demokrasisinde, özgürlük, eşitlik, adalet, birer gerçeklik olmaktan öte, kavram olarak vardır. Burjuva demokrasisi yalnızca burjuvazi için gerçeklik kazanır; toplumun çoğunluğunu teşkil eden emekçi yığınlar için diktatörlüktür; kapitalist sömürünün sürdürülmesi için baskı ve zulmü içeren rejimdir. Dolayısıyla burjuva demokrasilerinde özgürlük, adalet, eşitlik kavramları toplumun çoğunluğunu oluşturan sınıf ve grupları uyutan, teselli eden kurumsal ve ahlâki normlar olarak kalır. Kapitalist sistem içerisinde özgürlük, eşitlik, adalet kavramları, dinsel düsturlar gibi emekçi yığınları uyuşturur.

Burjuva demokrasisi bir uzlaşma rejimidir. işçi sınıfı ile burjuvazinin uzlaşmasını ifade eder, bu iki sınıf arasındaki çelişki ve çatışmayı frenler, ancak durduramaz. Bu rejim, uzun döneme yayılsa da insanlık tarihindeki geçici olma durumu mutlaktır.

Kapitalist sistem içerisinde işçi sınıfı ile burjuvazi arasında uzlaşma mümkündür. Burjuva demokrasisinde varolan sınıf örgütleri bu uzlaşmanın araçları olarak rol alırlar ve bu

konumlarına uygun yapıda organize olurlar. Toplumsal uzlaşma iki sınıfın birbirine tahammülüne dayalı olduğu için, erdemli bir durumu değil; kirliliği içeren bir durumu anlatır. İşçi sınıfı ile burjuvazi arasındaki uzlaşmanın kalıcı ve mutlak sağlanabileceği düşüncesi toplumsal gerçekliğe aykırıdır. Tam tersi de doğrudur; işçi sınıfı ile burjuvazi arasında uzlaşmanın hiçbir zaman gerçekleşemez olduğu düşüncesi toplumsal gerçekliği yadsır. Bu yaklaşım da diğer yaklaşım gibi,toplumsal ilişkilerde maddi koşulların belirleyici olduğu gerçekliğini dışlayan ahlâki bir yaklaşımdır.

İşçi sınıfı ve emekçi yığınlar arasındaki uzlaşma, istenilir değil iktisadi zorunluluk zeminine oturan geçici bir durumdur. İktisadi alandaki uzlaşma, siyasi alanda da yansımasını bulur.

Kapitalist sistem içerisinde, işçi sınıfının diğer emekçi yığınlarla ve küçük burjuvazi ile uzlaşması da olanaklıdır. Kuşkusuz uzlaşmanın gerçekleşmesi, tarihsel, toplumsal bir eylemlilik zeminine oturur. Uzlaşma yapmak için uzlaşma olmaz. Farklı sınıf ve gruplar, kendi sınıf, grup, birey çıkarlarının çakıştığı dönemlerde, bu çıkarları doğrultusunda gerçekleşen toplumsal eylemlikler içerisinde uzlaşırlar. Bu uzlaşmanın maddi koşullarının ortadan kalktığı durumda bu uzlaşmayı sürdürmek, bilimsellikten uzaklaşmak anlamına gelir. İşçi sınıfı ile küçük burjuvazinin uzlaşması belirli bir dönem içerisinde ve belirli sınırlar içerisinde olanaklıdır. Ancak bu uzlaşma da, her uzlaşma gibi geçicidir. Bu uzlaşmanın olabilirliğini reddetmek kadar, bu uzlaşmanın sürekli ve mutlak bir şey olduğunu ileri sürmek de yanlıştır; bilimdışıdır.

Kimi sosyalist aydın, uzlaşma sorunsalını maddi köklerinden ve toplumsal olgulara dayalı işlevinden koparak ele alıyor. Çoğu siyasi parti ve örgüt uzlaşmayı siyasi birliklerin gerekçesi ve zemini sayıyor. Birlik için uzlaşmak gerekir düşüncesi çoğu sosyalist partiye egemendir. Dolayısıyla bu yaklaşım; birlik sorununu uzlaşmaya bağladığı anlamda, siyasi birliklerin gerçekleşememesini de ahlâki düzleme indirgeyerek çıkmaza düşüyor.

Kuşkusuz birarada olma sorunu, iki farklı siyasi grubun irade birliğinin sağlanmasını ifade ediyorsa, bu noktada, iki sınıfın uzlaşması sözkonusudur. Ancak iki sınıfın uzlaşmasının da, bir tarihsel döneme denk düşen eylemlilik içerisinde ve sürece uygun bir politik biçimde gerçekleşebilir olduğu unutulmadan ele alınması gereklidir.

Oysa işçi sınıfının gerçek kurtuluşunun ve sınıf çıkarlarının savunuculuğu iddiası ile ortaya çıkan ve proletarya diktatörlüğüne varacak proleter devrimin kaçınılmazlığını öngören devrimci sosyalistlerin birliği; tam da bu hedefler doğrultusunda,sosyalist grupların içerisine girdikleri eylemlilik sürecinde gerçekleşebilir. Bu birlik ise; aynı hedefe yönelmiş birey ve grupların, gerçek anlamda bu hedefe yürüyüşü sağlayan eylemlikler içerisinde gerçekleştirdikleri gönüllü birliğin pratik, teorik ifadesidir. Bu birliği oluşturan birey ve gruplar arasındaki birleştirici çimento, uzlaşma değil; ideolojik, pratik aynılık dolayısıyla gönüllülüktür.

Kuşkusuz böylesi bir siyasi organizasyon içerisinde de bireyler arasında çelişki, politik çatışma mümkün ve kaçınılmazdır. Ancak komünist parti içerisinde çelişki ve teorik çatışma, uzlaşma ile frenlenmez. Uzlaşma komünist partiyi kirletir. Komünist partide, çelişki ve teorik çatışma; bireylerin farklılıklarını gözeterek tartışması ve çoğunluğun kararını benimseme (uzlaşma değil) ve uygulama ile çözülür.

Öncelikle belirlemek gerekiyor. Komünist partide de bireylerin arasında çelişki ve çatışma kaçınılmaz olarak varolur. Bu durumu reddederek, üzerini örterek, çelişkileri yok edebileceğini sanmak büyük bir yanılgıdır. Çelişkilerin üzerini örterek sorunu çözmek belli bir süre başarılı olur, ancak sonu kaçınılmaz olarak teorik ve fiziki çatışma ile biter.

Komünist partide bireyler ve gruplar arasındaki çelişkiler olacağını yok saymak, parti içinde ahlâki normları geçerli kılmaya yol açar. Dolayısıyla bu partide çelişkinin maddi temelini irdelemek ve çözümlemek yerini; bireyler arasındaki çatışmayı, ahlâki kaygılara bağlayarak çözmeye bırakır. Bu örgütlerde her gün ve sıklıkla bireysel eleştiri, özeleştiri (günah

çıkarma) yapılır. Örgüt, siyasi organizasyon olmaktan çıkar papazlar birliğine dönüşür.

Her toplulukta olduğu gibi sosyalist partide de bireyler arasında çelişki ve çatışmanın kaçınılmaz olması nedeniyle parti, bireyin kendini ifadesine olanak sağlayıcı politik zemini ve organizasyonu yaratmalıdır. Birey düşüncesini ifade edebilmelidir. Bu engellenemez olduğu anlamda, parti, bireyin kendini ifade edişini; örgütlülüğü güçlendirici biçimde organize etmelidir. Bu gerçekleştirilmeden, bireyin kendisini ifade etmesini yasaklama, siyasi topluluğun kendi sonunu hazırlamasının yolunu açar. Yasak, çelişkinin büyüyerek patlamasına ve çatışmaya dönüşmesine zemin hazırlar. Oysa bireyin kendini ifade edişinin pratik organizesi; farklılığın, birliğin teorik pratik zenginleşmesi ile sonuçlanmasına zemin hazırlar. Kuşkusuz, yasak kolay olandır. Ancak komünist parti kolay olanı değil devrimci olanı seçmelidir.

Devrimci partide demokratik merkeziyetçilik ilkesi yaşam bulmalıdır. Birey ve grupların, işçi sınıfının sosyalizme yürüyüşü ve gerçek çıkarları doğrultusunda girişeceği eylemlere ilişkin teorik zeminde kendini ifadesi gereklidir. Devrimci işçi partisinde vazgeçilmeyecek ilke; işçi sınıfının kurtuluşunun devrimle olanaklı olacağı, devrimin proletarya diktatörlüğüne varacağı ön kabulü ve işçi sınıfının çıkarlarının her koşulda savunulması gerekliliğidir. Devrimci işçi partisinde birey ve gruplar bu ilkede aynılaşarak birlik oluştururlar. Bu noktada aynılaşmış birey ve grupların gönüllü birliği sözkonusudur. Birey ve grupların gönüllü birliğinin olduğu yerde, bireylerin kendilerini teorik-pratik ifadeleri parti içi demokrasinin bir ayağıdır. Gönüllü birliğin olduğu yerde gerçek demokrasi olanaklıdır. Aynı yöne bakmayan birey ve gruplar arasında önyargı ve kuşku vardır. Kuşku ve önyargı olan bir partide ise bireyler arasındaki çelişkinin çatışma ile sonuçlanması kaçınılmaz olur ve bu partide potansiyel olarak parçalanmanın zemini vardır.

Devrimci partinin çimentosu ideolojidir. İdeolojik, stratejik birliğin olmadığı bir partide gerçek birlikten söz edilemez. Bu

noktada önemle üzerinde durulması gereken nokta şudur; devrimci işçi partisinin her üyesi, partinin ideolojik-stratejik çizgisini içselleştirmiş, yüksek politik bilince sahip olmalıdır. Bu nedenledir ki; Her grevci işçi,her sendikacı ya da demokratik kitle örgütü üyesi ve her sosyalist aydın devrimci partinin üyesi olamaz.

Türkiye'de kendini sosyalist, komünist diye adlandıran parti ve örgütlerde üyelik konusunda yeterli titizlik gösterilmemektedir. Çoğu sosyalist örgüt "ben bu örgüttenim" diyen her bireyi örgüt üyesi kabul eder durumdadır. Diğer yandan belli üyelik statüsü işleten örgüt ve partiler ise üyenin (hatta kadronun) ideolojik politik yüksek bilinç düzeyini dikkate almaktan uzaktır. Türkiye'de çoğu komünist parti-örgüt kendisini Marksist-Leninist saymaktadır. Ancak bu partinin üyelerinin (hatta kadrolarının) markiszmi-leninizmi kavramaktan öte, ondan bir hayli uzak bireyler olduğu açıktır.

Bu durum, komünist parti ve örgütlerde, gönüllü birliğin oluşamamasının ana nedenidir. Kuşkusuz bu örgütlerde, birey ve grupların kendisini sağlıklı ifade etmesi gerçekleşemez. Dolayısıyla sağlıklı kendini ifade etmeme, bireyler arası tartışmanın da sağlıklı olmamasını getirir. Bu da, teorik üretimin sağlıksızlığı ve parti içi demokrasinin gerçekleşmemesi demektir. Bireylerin kendisini sağlıklı ifade edecek politik bilinç düzeyinde olmadığı bir toplulukta, bazı bireylerin olumsuz yönde ileri çıkarak, birliği kendi lehlerine işletmeleri kaçınılmazdır.

Marksizm'i-Leninizmi içselleştirememiş, sosyalizmi yaşam biçimine dönüştürmemiş parti ve örgütlerde; birey ve gurupları birarada tutmak için, davranışların biçimci tanımlanması ve ilişkileri düzenleyici normların ahlâki olması kaçınılmazdır.

Devrimci işçi partisi içerisinde, bir üyeye ahlâki normlara uyması için uyarıda bulunuluyorsa, o bireyin komünist olduğu kuşkuludur. Ahlâki uyarıların çokça yer aldığı bir partide, devrimci komünist parti yaşamının ve ilişkilerin varlığından söz edilemez.

Eleştiri-Özeleştiri

Sosyalist örgütlerde, iç ve dış ilişkilerde eleştirinin yoğunluğu ne kadar fazlaysa; örgütlerin politik hatalarını içeren özeleştiri de o kadar azdır.

Sosyalist örgütlerin politik eleştirileri somut verilere dayanarak yapılmamakta; soyut savlar üzerinden yürütülmektedir. Örneğin Türkiye'nin iktisadi yapısının analizi somut verilere oturtularak yapılmaktan çok; önceden belirlenen soyut devrim teorilerinin destekleyicisi olacak biçimde yapılmaktadır ve iktisadi gerçeklik bu yöntemle ulaşılan sonuçlara feda edilmektedir. Kuşkusuz siyasi örgütlerin çoğunluğunun bu yöntemi izlediği bir yerde, eleştirinin somut olgular üzerinden yapılması mümkün değildir. Eleştiri soyut kavramların çatıştırılması, karşı karşıya konulması biçiminde yapıldığı zaman, gerçekliğin kavranmasının ve eleştirinin, sınıf savaşımının yolunu açıcı işleve ulaşmasının önü kesilmektedir. Eleştiri, somut gerçeklikten uzaklaştığı oranda; tarafların bilgi birikimi, zeka kıvraklığı özel bir önem kazanarak, nesnel olguların eleştiri gücünün önüne geçmektedir. Maddi koşulların gerçek bir analizine dayanmayan eleştirinin, soyut verilerin mantıklı bir dizilişi olacağı açıktır. Kendi içerisinde mantıklı dizilişi olan bir teorinin sahibi birey; bu teoriye yapılan her eleştirinin tutarlılığı ve tutarsızlığını kendi mantığı içerisinde değerlendirildiği için; her zaman haklı çıkar. Oysa eleştirinin, nesnel koşulların somut verileri baz alınarak yapılması halinde; eleştirinin tutarlığı yada tutarsızlığı somut verilere göre saptanabilir olacaktır. Kuşkusuz bu, eleştirinin ilerletici rol oynamasının asıl zeminidir. Eleştiri somut durumu çözümlemelidir. Doğru çözümleme devrimci eylemin yolunu açar. Eleştirinin eylemle doğrudan ilişkisi sözkonusudur. Soyut verilere dayanılarak yapılan eleştiri durağandır; nesnel durumu çözümleyici değil; kavramların ölü dünyasında gezintinin bireyde oluşturacağı psikolojik rahatlamanın aracıdır.

Küçük burjuva sosyalist hareketlerde eleştiri; diğer siyasi grupları teorik düzlemde mat etme, entelektüel gücünü kabul

ettirme amacına indirgenerek yapılıyor. Görülen şu ki; her eleştiren taraf, soyut veriler üzerine kurduğu ve kendi mantığı ile iç tutarlılık gösteren teorik savlarla "kendi açısından" ötekini mat ediyor. Sosyalist hareket içerisinde, kadroların teorik geriliği; eleştirinin kendi iç mantığı içerisinde kaybolarak, kadronun, kendi tarafının eleştirisine haklılık vermesinin ve taraftar olmasının ve nesnel davranıştan uzaklaşmasının yolunu açıyor. Her eleştiri, eleştiri yapan grubun üyelerinin kendi gruplarının politik, teorik normlarına iman tazelemesinin aracı oluyor. Bu ise grubun "özel" eleştiri dilini yaratıyor. Şematizm ve küfür eleştirinin başköşesine oturtuluyor. Teori dünyasında oluşturulan şemaya uymayan sosyalist gruplar çok rahatlıkla, "karşı devrimci" "sosyal faşist" tanımlamalarıyla adlandırılıyor. Kendilerinden olmayan herkesin böyle bir eleştiriye tabi tutulması, pratik olarak burjuva karşı-devrim cephesinin tanımlanmasında bulanıklığa yol açıyor. Sınıflar savaşımının siyasi, pratik ifadelerinin kavranmasını engelleyen bu yöntem; teorinin, sosyalist eylemin yolunu açma işlevini, gücünü bozuyor. Sınıf savaşımının canlı dünyasında yerini alamayan eleştiri, grup içerisinde varolan iman dünyasındaki yerini alıyor. Somut verilere dayanmayan eleştiri, teori alanının sınırları içerisinde kalarak haklılığını (!) uzun süre koruyabiliyor.

Bugün Türkiye'nin iktisadi yapısının (egemen üretim ilişkiler biçiminin) yarı-feodal nitelikte olduğunu savunan ve bu konuda başka gruplara eleştiri yönelten siyasi gruplar var; bu gruplar teorik olarak kendilerini haklı (!) gösterecek verileri bolca sunabiliyorlar. Bu gruplar, üyelerini bu teorik lafızlarla grup ilişkileri içerisinde tutabiliyorlar.Türkiye'de devrimin demokratik halk devrimi mi, yoksa sosyalist devrim mi olacağı, teori dünyasında çözümlenerek, diğer siyasi gruplara bu konuda,kendi çözümlemelerine dayanarak eleştiri yöneltiliyor. Bir sosyalist grup, diğer grubu teorik verilerle "yeriyor". Somut olguların gerçek analizi üzerine oturmayan eleştiri; sınıf mücadelesi içerisinde "doğruluğu sınanamaz" teorik kör dövüşüne dönüşüyor.

Bu eleştiri yöntemi, siyasi özeleştiride de yansımasını buluyor. Siyasi gruplarda özeleştirinin çok az yapıldığı bir

gerçek. Dün savunulan teorik tez bugün reddediliyor. Ancak çoğu zaman bu reddedişin nedenleri konusunda herhangi bir açıklama gereği dahi duyulmadan bu yapılıyor. Çok sık olmamakla birlikte bazı teorik konularda kısmen özeleştiri yapılabiliyor. Özeleştiri,soyut verilerle ulaşılmış teorik savların yerine yeni teorik savlar konularak, eski teorik savların reddedilişini içeriyor. Ancak yeni teorik savlara ulaşmaya, somut koşularda ki hangi değişmenin neden olduğu açıklanmıyor. Çünkü yeni savlara neden olacak böylesi bir değişim zaten yoktur; nesnel koşullarda değişme değil, teorik savın sahibi birey ya da grubun bilgi dağarcığında değişme sözkonusudur. Bu değişme; düşünce zemininde "eskiyi" reddetmedir. Dolayısıyla bu reddin gerekçesi, "dün sonucu teorik düzlemde kavrayamadım, şimdi yeni sonuçlara ulaştım" olacaktır. Ancak küçük burjuvazi için en zor şey "sorunu teorik düzlemde kavrayamadığını" açıklamaktır. Bu yapılmaz; teorik değişmenin gerçek, nesnel nedenlerinin üzerinden atlanır. Bu ise, teorik sonuçları somut verilere dayandırmama yöntemini sürdürmeye devam etmek anlamına gelir. İşin ilginç yanı bu bireyler, ulaştıkları "yeni" teorik sonuçları daha önce başkalarının ileri sürdüğünü de görmezlikten gelirler ve soruna ilişkin bu yaklaşımı, ilk kendilerinin keşfettiği kuruntusuna kapılırlar ve çevrelerini de buna inandırırlar.

Devrimci özeleştiri, somut olgulara ilişkin teorik bir çözümlemeyi (savı), somut olguların vardığı noktada, bizzat olgular geçersiz kılıyorsa, bu geçersiz kılınışın, somut veriler zeminini ve bu nedenle ilk savın geçersizliğini açıklamak eylemidir. Bu olmazsa olmaz. Bu yöntem kullanılmazsa, özeleştiri, bireyin düşünsel dünyasında meydana gelen "özel" bir durumun açıklanması, bir günah çıkarma eylemi olur.

Bireyin (örgüt üyesinin) devrimci davranış içerisinde bulunmaması eleştirinin ana ekseni oluyor. Bireyin, sosyalist niteliği kazanmadan, sosyalizmi yaşam biçimine dönüştürmeden partiye üye olarak kabul edilmesinin asıl zaaf olduğu atlanarak, sosyalist bireyde içselleşmesi gereken en basit devrimci davranışı gösterememesi nedeniyle, birey şiddetle eleştiriliyor; örgütün "günah keçisine" dönüştürebiliyor.Bir

davranış, kendi sosyal gerçekliği içerisinde, nesnel nedenleri ile açıklanmaksızın, sonuçtan yola çıkılarak,ahlaki düzlemde yeriliyor ve o davranışı gösteren birey bu yöntemle yargılanıyor. Bu eleştiri tarzı, bireyin davranış biçimini değiştirmesini sağlamayarak, bireyin gelişmesini engellediği gibi, yıpranmasına da neden oluyor.Yıpratılan birey geriliyor ve sosyalist harekete de yararlı olamıyor.

Sosyalist bireyin özeleştirisi ise, kendine yöneltilen eleştirileri kabul ederek ve kendisinin "bir küçük burjuva" olduğunu ikrar ederek, günahlarından arınmaya dayandırılıyor. Eleştiri ve özeleştiri yapanlar bu eylem içerisinde psikolojik bir rahatlama yaşıyorlar; günah çıkarma tamamlanıyor. Ancak hemen ertesi gün aynı günah gerçekleştiriliyor. Eleştiri ve özeleştiri bireyin davranışlarını olumlu yönde değiştirmesinin yolunu açıcı rol oynamaktan uzaklaşıyor.

Bir durum, nedensel kökleri ile beraber ele alınarak kavranabilir. Nedensel köklerinden koparılmaksızın somut varoluşu ele alınan bir durum çözümlenerek, olumlu yöne doğru yöneltilebilir. Davranışın eleştirisinde izlenecek yol budur.

K. burjuva sosyalist örgütlerde bireysel davranışa ilişkin eleştiri, özeleştiri; söz konusu olan davranış, nesnel, sosyal köklerinden kopuk biçimde ele alınarak işletiliyor. Davranış, pratik sonuç itibarıyla ideal olana göre olumlanıyor ya da olumsuzlanıyor. Olumlama veya olumsuzlamanın derecesi grubun ya da grup önderinin, ideal pratiğe ilişkin o anki yargısına bağlı olarak da değişebiliyor.

Nesnel koşulların analizine oturmayan grup yargısı,ahlâki normlara göre oluşuyor; grupta disiplin ahlâki yasaklara dayanıyor. Gönüllü birlik, yerini, yasaklarla ayakta duran birliğe bırakıyor. Yasaklar bireyin özgür iradesini ve bireyin kendini ifade etme olanağını kısıtlıyor. Bu kısıtlılık, içe kapanmayı, açıklıktan uzaklaşmayı beraberinde getiriyor. Bu durum ise çelişkilerin büyüyerek bir çatışma ile ortaya çıkma zeminini yaratıyor. Partide zenginlik ve gelişme değil, kötürümleşme egemen oluyor. Küçük burjuva sosyalist

örgütlerde bu son şu veya bu biçimde ama kaçınılmaz olarak yaşanıyor.

Siyasi Çalışmada Kendiliğindencilik Önünde Boyun Eğme Çizgisi

Türkiye'de sosyalist örgütlerde sözde ayrılıkların gerçekleşmesinde, örgüt içi sürdürülen tartışmanın bir sağırlar dialoğu şeklinde yürümesinin önemli rolü var. Bu üzerinden atlanamaz bir gerçek. Ancak hemen belirlemek gerekiyor ki, örgüt içi tartışmalar, genellikle bireylerin ve grupların partiden "kopmayı" kafalarına koydukları andan sonra başlıyor. Bu ise tartışmanın daha başlar başlamaz bir sağırlar dialoğu biçiminde sürmesine yol açıyor. Örgüt içi tartışmaların,örgüt ilişkilerini olumlu yönde geliştirici düzeyde ve devrimci tarzda sürdürülmemesinin nedeni ise; örgütün yapılanmasının kendiliğindenci gelişme seyri izlemesi; dolayısıyla bireylerin, örgütün ilk organizasyonundan itibaren, ilkesiz ve şekilsiz biraraya gelişleridir.

Bu nasıl gerçekleşiyor. Genellikle, kendisini daha önceki bir siyasi örgüt ya da partinin mirasçısı ve devamı varsayan bir kaç birey, biraraya gelerek politik ve ideolojik düzlemde geçmişin analizini yapmaksızın, örgütün örgütsel varlığını ifade eden, ideolojik politik çizgisini, örgütün çalışma tarzını, örgütlenme anlayışını sorgulamaksızın, örgütün dağılmasının, yenilgisinin günahını, örgütün o zaman ki önderlerinin kişisel zaafına ya da önderlerden bir kaçının kaypaklığına bağlayarak "yola" yeniden koyulmanın gerekçesini oluşturuyorlar. "Eski örgüt politikaları, örgüt biçimi, çalışma tarzı, doğrudur, ancak önderlikler yeteri kadar cesur, akıllı, yetkin değildir, bu sorun halledilirse sorun halledilecektir", ve şükür ki "artık kendileri vardır; Artık işler iyiye gidecektir". Biraraya gelen bireyler hemen bir legal dergi çıkarırlar, -genellikle bu çıkış parlamenter döneme, yani legalitenin nispeten rahat kullanıldığı döneme rastlamaktadır,- bilinen ve göğüslenebilen yol budur, onun için zorunlu olarak

tercih edilir. Dergi -gazete- sistem içi dağıtım ağı tarafından okuyucuya ulaştırılır. Dergi, politik çizgisinin, devrimci insanlar arasında kabul görmesi oranında gelişir. Dergi çıkaranlar ve okuyucular diye iki kategori kaçınılmaz olarak oluşur. Bu iki kategori arasındaki bağ dergidir ve dergiyi dağıtan organ da kapitalist düzen içi dağıtım olduğu için, bu iki kesim birbirinden uzak durur. Dergi, dergiyi çıkaranların yakın çevresi -aynı kent ve hatta aynı semt- ile yakın ilişki içerisine girer. Bu çevre ise, ya derginin yazı kadrosuna dahil edilir, ya da dergi satıcıları misyonu yüklenir. Dergi çıkaranlar, yakın çevre dışında insanlara gitmezler, okuyucu da dergi çıkaranlara ulaşamaz. Neden basittir; "olanaksızlıklar". Grup dergiyi zar zor çıkarmaktadır. Bu nedenle dergide sık sık abone kampanyaları düzenlenir ve, okuyucuya çağrı yapılır. Okuyucu da elinden geldiği kadar -genellikle elinden fazlaca bir şey gelmez- katkıda bulunur. Dergi çıkaranlar, aynı okuyucu kitlesine, şunu yap, bunu yapma diye emirnameler çıkarır. Ancak okuyucu "kendi bildiğini okur" bulunduğu çevrede, bir demokratik kurumu, demokratik kitle örgütünü -sendikayı- kurmak, geliştirmek ve kuşkusuz yönetimini ele geçirmek, ya da yönetimde görev almak işine sıkıca sarılır. Bu ilişkinin ikili bir yönü vardır; belirli bir iş yerinde çalışan bireyin, bulunduğu yerdeki demokratik kitle örgütünde çalışmalarını yürütürken, kendi düşüncelerini teyit eden bir dergi ismine gereksinimi vardır. Çünkü belli bir çevreye dayandığını kanıtlamaksızın, kitle örgütlerinde söz sahibi olmak neredeyse olanaksızdır. Bireyin itibarı, onun kendi çalışması ile değil de, hangi derginin okuyucusu olduğu ile değerlendirilir. Yani birey bir dergi okuyucusu olmaya itilir. O da kendi düşüncelerini onaylayan dergiyi seçer. Bu ilişki kendiliğindenci bir ilişkidir ve kuşkusuz her kendiliğindenci ilişkide ne kadar iradi davranış söz konusu ise bu ilişkide de irade o kadar rol alır, fazlası değil.

Dergiyi çıkaranların okuyucuya gereksinimi vardır. Çünkü okuyucu demek "finans" 'demektir; dolayısıyla derginin basımının,dağıtımının sürdürülmesi demektir. Kuşkusuz dergide arada bir şu ya da bu bölgeden, şu ya da bu sendika üyesi bir okuyucunun "taraftar mektubunun" yayınlanmasının ayrı bir

hazzı ve cakası vardır. Ancak unutmamak gerekir ki, ilişkinin bu biçimlenişi ile kalması giderek zorlaşır. Okuyucu sayısının artışı, ya da azalışı; ilişkinin sürdürülüş biçimi, ilişkilerde egemen olan sistematik, bilgilerin toplanışı ve değerlendirilmesi; dergiyi çıkaran grubun "fikirlerini" kendine uydurur. Siyasal fikirlerle, siyasi yöneliş (pratik) giderek birbirini tamamlayan değil, tam aksine birbirinden giderek kopan bir seyir izler. Dergi yazarları ile okuyucu arasında zorunlu bir konsensüs vardır ama taraflardan hiçbirisi, diğerinin söylediklerine ve yaptıklarına kulak vermez. Dergi yazarları, okuyucunun niteliğini algıladıktan sonra, onu elinden kaçırmamak için, siyasi direktiflerini yumuşatır, üslubunu yeniden şekillendirir. Okuyucu ise, dergiyi okur, ona belli olanakların kapısını açar, ama, yazarların söylediklerini değil kendi kafasına uygun olanı yapar. Ancak asıl şaşırtıcı olan, okuyucu, bu faaliyetlerini, yazarların -yani örgütün- yapmasını istediği eylemlermiş gibi yansıtır.

Bu kendiliğindenci ve amatör ilişkiye son vermek olanaklıdır. Bunun için, yazarla okuyucu arasındaki bu tür bir bağımlılığın ortadan kaldırılması; bağlılığın, ideolojik, politik ve örgütsel anlamda, grubun amacı doğrultusunda "yapılacak işe" inanç temelinde bir bağlılığa dönüştürülmesi ya da işin başında bu bağlamda yürüyüşe başlanılması gereklidir. Aksi taktirde ilkel ve amatör bir tarzda gelişme ve giderek parçalanma kaçınılmaz olur.

Ortak devrimci bir inanç temelinde biraraya gelen birey ya da gruplar arasında kurulan örgütsel işleyişte; tarafların birbirine "muhtaçlığı" temelinde yükselen bir ilişki değil, yalnızca ortak amaç doğrultusunda yürüyen insanların gönüllülüğü temelinde varolan ilişki biçimi egemendir. Dolayısıyla, böyle bir siyasi yapıda ne okuyucusunun getirisini kaybetmek korkusuyla "fikirlerinden" taviz veren bir yazarlar grubu; ne de parti çalışmasını, kişisel itibarını korumak kaygısıyla kitleye taşıyan bir okuyucu sözkonusu olur.

Komünist parti işleyişi, kendiliğindenci örgütlenme tarzını dışlar. Komünist örgütte, işçi sınıfının politik çıkarlarının

savunulmasından asla taviz vermeyen, merkezi yayın, bu merkezi yayının ideolojik çizgisini ve pratik yönelişini onaylayan ve bunu bulunduğu sosyal çevreye taşıyan iradi üye-örgüt ilişkisi vardır. Komünist partide örgüt üyesi, sıradan bir okuyucu değil, partinin alyuvarıdır, yani üye partinin kendisidir. Parti üyesinin bulunduğu bölgedeki sosyal konumlanışı, parti ismine dayalı değil, kendi kişisel varlığına ve faaliyetine dayalıdır. Örgüt üyesi parti kimliğini kullanarak, sosyal kariyerini oluşturmaz; aksine, kendi sosyal kariyerini, parti için kullanır. Kuşkusuz devrimci bir partiye üye olmak bireyin sosyal ve politik cesaretini artırır ona itici bir güç sağlar , bireyin, demokratik çalışmanın içerisinde erimesini önler. Bu doğru, ama bunun gerçekleşmesi için öncelikle bireyin toplumsal işbölümündeki bireysel yer alışının "gerçeklenişi" gerekir.

Komünist Parti üyesinin bu niteliği, onu bir borçlu gibi davranmak durumunda bırakmaz. Birey gerçek anlamda ve gönüllü olarak onayladığı parti çizgisine uygun davranır.

Komünist bir partinin merkez yayın organı, komünist üyelerin, bilgi ve önerilerini bir potada toplar, analiz eder, yorumlar, birleştirir, ana yöneliş politikasını saptar ve dağıtır. Merkez yayın organı, maddi ve ideolojik olarak, her durumda - tek başına kalmış olsa dahi- merkezi yayının çıkarılmasını sürdürebilecek yetkinlikte ve güçte bir çekirdek kadro tarafından çıkarılıyor olması ve bunun bilincinde olunması, bu çekirdek kadroların, yan etkiler karşısında parti çizgisinden taviz vermekten uzak durmalarını sağlar. Bu aynı zamanda, bu kadroların "öncü" konumunda olmalarının da göstergesidir. Ama, ideolojik politik çizgisini, miras olarak alan ve onu geliştirmeksizin tekrarlamaktan başka bir işlev üstlenmeyen ve grup olur olmaz, ayakta kalmak için okuyucuya borçlanan, kendisini "yazı yazmak"la sınırlayan, dolayısıyla, borçlu olma konumunu sürekli hale getirecek bir forma giren ideolojik, politik merkezin, borçlu olduğu mirasa ve okuyucuya kulak vererek ve ilişkilerin bu temelde şekillendirilmesine razı olarak yaşaması kaçınılmazdır. Kuşkusuz bu da bir örgütlenme biçimidir. Ama bu örgütlenme biçiminin komünist, (Leninist)

parti organizasyonu ile uzaktan yakından ilişkisi yoktur. Açıklamak gerekiyor; bu ilişki biçimi; örgüt merkezinin, partinin politik çizgisini belirlerken, somut koşulların incelenmesine ve dolayısıyla, işçilerin ve kadroların içerisine girdikleri siyasi pratiğe kulak vermesine dayalı ilişki biçiminden tamamen ayrılır.

Faaliyetini, dergi çıkarmakla sınırlayan -kuşkusuz bu açıkça ifade edilmese de, öyledir- grupların faaliyetinin dışında, küçük burjuva devimci maceracı grupların faaliyeti de, aynı haldedir. Bir farkla ki, bu siyasi örgütlerde, merkezi yayın dışında, silahlı bir çekirdek oluşturulur. Merkezi yayın da bu çekirdeğin "övgüsü"nü ana eksene oturtur. Örgüt merkezinde, ideolojik politik sapma çok nadir yaşanır. Silahlı çekirdek, bırakın siyasi çizgiden sapmayı, onun doğruluğu uğrunda, intihar edecek kadar katı davranır.

Bu örgütte de; yazar, okuyucu ilişkisi, hemen hemen, diğer dergi çevreleri ile aynı niteliktedir. Bir farkla ki, bu çevrenin okuyucuları çok daha keskin ve dolayısıyla demokratik kitle örgütlerinde daha önemli bir "itibara" (!) sahiptirler. Bu örgütlerde, okuyucunun, silahlı çekirdeğin yaptıklarını yapması çok zordur, dolayısıyla okuyucu, daha bir okuyucu olarak kalır. Ancak bulunduğu çevrede daha keskin bir dil kullanarak, gerçek anlamda "bir okuyucu" olduğunu örter. Bu siyasi bireyler, adı demokratik kitle örgütü olan, "sınıf ve kitle sendikacılığı" şiarı ile dar ve demokratik merkezciliği kendinden menkul örgütler kurarak, kitle içerisinde de adeta bir "gerilla savaşı" yürütürler. Bu örgütlerde ilişkiler o kadar birbirine girer ki, "kitle" örgütleri, çoğunlukla "silahlı" birliklerin darbe (yara) almasının yolunu açma işlevi görürler.

Bu siyasi örgütler, bir ayağı silahlı mücadeleye (maceracılığa) diğer ayağı ekonomizme basan örgütlenmelerin tipik birer örneğidirler.

Ekonomizm: Burjuva Demokratik Kendiliğindenci Hareket

Ekonomizm, devrimci sosyalist partinin legal kitle örgütlerinde faaliyet sürdürmesi anlamına gelmiyor. Ekonomizm; kendiliğindenci siyasi çalışma sürdüren devrimci grupların, demokratik kitle örgütlerini parti faaliyetinin alanı haline getirmeleri, devrim faaliyeti ile demokratik faaliyeti pratik olarak özdeşleştirmeleri ve dolayısıyla, devrim faaliyetini demokrasi faaliyetine indirgemeleri anlamına geliyor. Demokratik kitle örgütlerinin "düzen içi" örgütlenmeler olduğunu atlayarak, programını, kitle örgütlerinin "kendiliğindenci" yürüyüşüne tabi kılarak, partinin demokratik kitle örgütlerinin oluşturduğu "birliğin" kurmayı halinde çalışmasını ve sosyalist partinin "düzen içi" örgüte dönüştürülmesini savunan ve faaliyetini bu savunuya uygun yürüten sosyalist parti ya da gruplar ekonomisttirler.

Günümüzde, sendikalar ve demokratik kitle örgütlerinin, burjuva demokratik yanları daha bir açığa çıktı. Demokratik kitle örgütlerinin(sendikalar, dernekler, öğrenci birlikleri) kurulması, gelişmesi olgunlaşması ve yetkinleşmesi, burjuva demokrasisinin genişlemesi ve kurumlaşması anlamına gelir. Dolayısıyla demokratik kitle örgütlerinde sürdürülen faaliyet, burjuva demokratiktir. Kimi sosyalistler, sendikal faaliyetlerini, "Devrimci" sınıf sendikacılığı diye adlandırılsa da, demokratik kitle örgütleri işlevsel ve yapısal olarak, burjuva demokrasisinin kurumlarıdırlar. Demokratik kitle örgütlerinin,burjuva demokrasisinin sınırlarını aşabilmeleri için,öncelikle düzen dışı örgütlerin gücüne gereksinim duyacaklardır. Düzen dışı devrimci iktidar organları yaratılmaksızın, sendikaların işlevinin demokratik olması kaçınılmaz sürer. Devrimci niteliğe ulaştığı anda ise sendikalar yapısal işleyişiyle sendika olmaktan çıkarlar.

Komünist partinin görevi; asıl olarak, parti örgütlenmesini gerçekleştirmek ve bununla beraber, burjuva demokrasisinin de

reddi anlamına gelecek devrimci demokratik iktidar organlarının kurulması faaliyetini, savaş organizasyonunun hazırlanması ve yaratılması faaliyetini; siyasi faaliyetinin ana eksenine koymaktır. Demokratik kitle örgütlerindeki faaliyet bu ana göreve bağlı tali yürütülecek faaliyettir.

Küçük burjuva sosyalist devrimci örgütler ne yapıyor? Asıl olan siyasi organizasyonu yaratmanın gerekliliğini vurgulamakta kimseden geri kalmıyorlar; Ancak, pratik olarak, kitle örgütlerinde çalışmanın seyrine kapılarak, parti çalışmasını, demokratik çalışmaya indirgiyorlar. Parti çalışmasını, sendika yönetimini ele geçirmek, sendikaların öncülüğünü "sendika yöneticisi olarak" sağlamak hedefiyle daraltıyorlar. Kim ne derse desin böyle bir pratik, bu grupları, burjuva demokrasisi içerisinde varlığını ifade etmeye ve dolayısıyla erimeye, ve burjuva demokratik sistemin birer "muhalif unsuru" olmaya götürüyor.

Bazı sosyalist parti ve gruplar bu durumun farkındalar, ancak devrim sorununun, gerçek anlamda, kafalarında şekillenemeyişi; onların kitle örgütlerini fazlaca önemsemelerine ve bunu faaliyetlerinin ana eksenine koymalarına, dolayısıyla parti programlarının demokratikleşmesine yol açıyor. Ancak diğer yandan, bazı gruplar var ki, yapısal durumları, demokratikleşmeye hazır durumda ve bu gruplar sözde ne kadar "devrimci" iseler, pratikte de o kadar ekonomistler. Bu örgütler,dergi çevreleri biçimde oluşmuş siyasi yapılardır; bu çevre ve grupların siyasal yapılanmaları komünist bir örgüt olmaktan tamamıyla uzaktır.

Komünist partinin görevi işçi sınıfını devrime hazırlamak ve işçi sınıfının devrim için örgütlenmesine yardımcı olmaktır. Buradan da anlaşıldığı gibi, komünist partinin örgütlenmesi ile, işçi sınıfının devrim için örgütlenmesi birbirini tamamlayan ama aynı zamanda farklı iki örgütlenme biçimidir ve bu farklılık göz önüne alınmadığı taktirde, parti örgütlenmesi zaafa uğrar. Komünist parti işçi sınıfının devrime hazırlanmasını ve bu doğrultuda örgütlenmesini kolaylaştırıcı önlemleri almayı önüne koyar ve bu göreve uygun örgütlenir. Komünist partide tek tek

işçilerin yer alması, onun bir işçi örgütü olduğu anlamına gelmez. Komünist örgüt devrim örgütü değil, devrimin hazırlanmasında aktif görev alan komünist militanların birliğini sağlayan bir siyası organizasyondur. Devrimi yapacak güç ise işçi sınıfıdır. Yalnızca o da değil; işçi sınıfının düzen dışı ve düzen içi örgütlerle sınıf savaşımını sürdüren devrim ordusudur. İşçi sınıfının düzen içi kitle örgütlerini, sınıf savaşımının doğal gelişim sürecinde, demokratik bilince kendiliğinden varan işçi sınıfı ve emekçi yığınlar kurar. İşçilerin ve emekçi yığınların düzen dışı örgütlenmeleri ise, kimi zaman kendiliğinden olsa da, asıl olarak, komünist ve devrimci partilerin iradeleri ve faaliyetleri öncülüğünde kurulur. Komünist, partinin devrimci görevleri tam da bu noktada şekillenir. İşçi sınıfının, devrim temelinde örgütlenmesi iradi bir sorundur. Kuşkusuz böylesi bir irade, sınıfın demokratik bilincini aşan onun üzerine çıkan devrimci sosyalist bilince sıkı sıkıya bağlıdır. İşçi sınıfının burjuva iktidarını parçalama isteği ve proletarya diktatörlüğüne yürüme pratiği, her türden burjuva sisteminin karşısına dikilen bir devrimci savaş organizasyonuna sahip olması ile ilgilidir. Bu ise işçi sınıfının önemli bir kısmının devrimci bir bilince sahip olmasını gerektirir. Komünist partinin öncelikli görevi işçi sınıfına bu bilincin taşınmasını sağlamaktır. Kuşkusuz yalnızca bu değil, devrimcileşen işçilerin, oluşturacağı savaş ordusunun örgütlenmesini organize edecek ve savaşı yönetecek öncü çekirdek olmaktır. Öncelikle işçi sınıfına devrimci, komünist bilinç götürmekle yükümlü -başka bir bilinç değil- parti, bu görevini yerine getirirken gerekli araçlara ve olanaklara sahip olmak ve kendisini de bu görevi yerine getirecek biçimde organize etmek zorundadır. Kuşkusuz partinin inşası görevinin, işçi sınıfının savaş organizasyonunun örgütlenmesi ile tamamlanması gerekliliği; partinin bu görevi de yerine getirecek bir biçimde organize olmasını zorunlu kılar.

Bu noktada önemle belirtmek gerekiyor. Herkesin işçi sınıfına gitmek görevini önüne koyduğu bir zamanda, komünistler işçi sınıfına nasıl ve niçin gitmek sorusuna özellikle ve önemle açıklık getirmek zorundadırlar. işçiler burjuva demokratik ve sendikal bilinci, sınıf mücadelesinin kaçınılmaz

sonucu olarak kendiliğinden edinirler. Komünist partinin işçi sınıfına demokrasi bilinci taşıması ya da "devrimci sendikal" bilinç götürmeyi görev olarak, faaliyetinin ana eksenine oturtması boşa kürek sallamaktır. Komünistlerin asıl olan işi bu değildir. Komünistler bazı kavramların önüne örneğin sendikacılığın önüne, "devrimci" sıfatı koyarak, kendilerinin "ekonomist olmadıklarını" söyleyenlerin en büyük şaşkınlar olduğunu bilirler. Toplumsal fenomenler, adlandırdıkları sosyal pratiğin sınırları ve işlevleri ile belirlenirler ve bu fenomenler - nasıl adlandırırsanız adlandırın- kendini sınırlayan koşulların dışında bir işlev yüklenemezler, bu fenomenlerin işlevlerinin değişmesi, onlara hayatiyet veren sistemin köklü değişimine bağlıdır. Denilebilir ki, sendikalar kapitalist bir toplumda birbirleriyle karşılaştırıldığında daha iyi iktisadi çıkarlar sağlayan/sağlamayan örgütlerdir, daha fazlası olamazlar.

Sendikalar yapıları gereği pasif savaşım örgütleri; ekonomik mücadele örgütleridirler; dolayısıyla sonuç itibariyle toplumsal uzlaşma örgütleridirler. Kendisini, en "devrimci sendikacılık" yapan grup olarak nitelendiren bir siyasi örgüt (ya da parti) sendikanın asıl olan toplumsal işlevini değiştirebilir mi? Yani sendikaları devrimin öncüsü konumuna ulaştırabilir mi? Hayır. O halde en iyi ekonomik çıkar da sağlasa, sendika bir devrimci savaş örgütü değil, ekonomik, demokratik kitlesel işçi örgütüdür. Sendikaların görevinin ; burjuvaziyi toplu sözleşme masasına oturtmak, iktisadi ve demokratik kazanımları bu masada elde etmek, yani sözleşme yapmak olarak belirlendiği zaman, bu faaliyet "en" noktasında da yürütülse, burjuvazinin varlığının meşru zeminde tanınması üzerine oturur ve bu durum uzlaşmadan başka bir şey değildir. Uzlaşma örgütünü, "devrimci" örgüt diye tanımlamak ise, devrimi, demokrasi düzeyine indirgemenin reformist sosyalist adlandırılmasıdır. Devrimci kitle örgütleri, demokratik kitle örgütlerinden farklıdır. Devrimci kitle örgütleri doğrudan işçi sınıfının iç savaş organizasyonunun üzerine oturduğu siyasi yapılardır. Demokratik kitle örgütleri ise kapitalist düzeni ekonomik anlamda zorlamakla yükümlü örgütlerdir, dolayısıyla, demokratik kitle örgütleri, devrimci değil, demokratik

örgütlerdir. Demokratik kitle örgütlerini "devrimci" olarak nitelendirmek, basit bir kavrayış ürünü değildir. Bu kavrayış doğrudan, proletarya devriminin hangi organlar üzerine oturacağı konusunda bilgisi olmayan ya da devrime hiçbir zaman inanmamış olan küçük burjuva sosyalist parti önderlerine aittir. Tam da bu, nasıl adlandırılırsa adlandırılsın devrimden bir sapmadır; devrimcilikten uzaklaşmaktır. Sendikalara, devrimci bakış ise; sendikaların demokratik niteliğini belirlemek, sendikaların, devrimci kitle örgütlerinin -devrimci iktidar organlarının- yanındaki tali rolünü belirlemektir.

Bir bireyin, demokratik kitle örgütünde çalışması, demokratik kitle örgütlerinin gelişmesini sağlayacak çalışmalar yürütmesi, sendikaların olmadığı alanlarda sendikaların kurulmasını organize etmesi, o bireyin demokrat olduğunu gösterir. Bu faaliyeti yürütmek demokratik bir görevdir. Bir birey faaliyetini yalnızca bununla sınırlıyorsa ve kendisinin komünist olduğunu iddia ediyorsa o büyük bir yalancıdır. Komünist olmak, tüm bu faaliyetin yanısıra ve asıl olarak bireyin komünist parti faaliyeti içerisinde bir fiil görev almasıyla olanaklıdır. Küçük burjuva sosyalist örgütler genellikle bu konuda bir kargaşa yaşıyorlar. Tam da bu noktada, komünist parti faaliyeti ile demokratik faaliyet birbirine karıştırılarak, birbirinin önünü tıkar bir konuma vardırılıyor.

İşçi sınıfının devrim ve sosyalizm bilincinin kazanmasını görev olarak önüne koyan komünist partinin, bu görevi yerine getirmesi için ona en fazla gerekli olan aracı kullanır; Gazete. Böylesi bir işlev ise, parti organizasyonunun, gazetenin işçi sınıfına ulaştırılması, işçiler arasında yaygınlaşması ve işçilerin örgütlenmesi görevleri etrafında yapılanmasını gerektirir. Parti; ideolojik, politik yayın organını düşünsel olarak besleyen, onu ülkenin her kentine ve her fabrikasına dağıtan, okunmasını, tartışılmasını sağlayan bir ağ kurar ve bu ideolojik faaliyetle birlikte ve birbirini besleyen bir biçimde işçi sınıfının her hareketini devrime sevk etmeye çalışan, onu devrime hazırlayan bir siyasi organizasyon kurar. Parti üyesi bu yapıyı oluşturan birimlerden birinde yer alır ve faaliyete doğrudan katılır. Komünist , bu faaliyetin içerisinde yer alan bireydir ve bu vasfı

ile o, sendikada bir fiil çalışan demokrat bireyden ayrılır. Bir parti üyesinin asıl görevi sendikada çalışmak değil; fabrikada, devrim organizasyonunun nüvesinin oluşmasına çalışmaktır, ve sendikal çalışma, ancak böylesi bir çalışma varsa anlamlı hale gelebilir. Tüm bu söylediklerim, işçilerin sendikaları boşaltmasını istemek anlamına gelmiyor. Aksine, sendikaları dar örgütler haline getiren küçük burjuva sosyalistlerinin tam tersine bir yol izleyerek, işçilerin, ekonomik mücadele yürüten büyük sendikal birliklerde yer almasını sağlamak gereklidir. İşçilerin demokrasi bilincine gereksinimleri vardır ve bu bilinci kazanacakları yerler sendikalardır, yardımlaşma sandıklarıdır. Ancak işçileri, devrim adına sendikalarda hapsederek; onları düzen dışı örgütlenmeler içerisinde devrimci, komünist bilinç kazanarak organize olmasını engelleyerek; işçi sınıfına, devrime en büyük zararı verecek olanların, komünist olmadığını yüksek sesle her yerde söylemek gerekiyor. İşçileri "devrimci" sendikacılık yapma ile sınırlayarak, onların düzen dışı örgütlenme bilincinin, sendikal bilinçle körelmesine yol açanlar, işçi sınıfının devrimci gücüne inanmayan küçük burjuvalardır. Ve bu bayların bir ayaklarının "silahlı mücadele" ve bir ayaklarının ekonomizmde olmasının temel nedeni de budur. Bu örgütler, işçi sınıfına o kadar güvensizler ki; silahlı mücadele görevini kendilerince yürütülmesinin ve sendikal faaliyetin ise işçiler tarafından yürütülmesinin ilahi bir işbölümü olduğunu kabulleniyorlar. Bu baylar için işçiler, gerilla örgütlerinin yan bir öznesi olacak sendikalarda yer alması gereken bireylerdir. Ekonomizmin "devrimci" açıklanışının özeti budur. Bu ise kaçınılmaz olarak, işçileri ekonomik (sendikal) mücadele ile, aydınları ise siyasi mücadele -pratikte bu istenmese de- ile sınırlamayı savunmaktır ve öyle yapmaktır. Kuşkusuz böylesi bir anlayış, siyasileri giderek, sendikalara,devrimci iktidar organları olma misyonu biçmeye kadar götürür. Anarko-sendikalizmin düşünsel kaynağı bu yaklaşımdır. Devrimci sosyalist olmak, gerçek anlamda, sosyalizmin zorunluluğunu kabul etmek ve devrimin gerekliliğini görmektir. Bu da devrim için siyasi bir örgütün varlığını öngörmeyi gerektirir. Komünist birey, örgütlü bireydir. Bu örgütlülüğünde devrimci sosyalist bir örgütlülük olması ön koşuldur. Bir insan kendisine devrimci

sosyalist, diyorsa; devrimci sosyalist pratik içerisinde bir fiil yer almalıdır. Bir insanın demokratik kitle örgütünde bir fiil çalışması, onun iyi bir demokrat olduğunun göstergesidir. Ancak aynı bireyin komünist olması onun devrimci sosyalist pratik içerisinde bir fiil yer alması ile mümkündür. Bu ayrım çok önemlidir. Bugün, legal bir gazete okuyucusu olması nedeniyle kendisini devrimci ve hatta komünist olarak ilan eden, demokratik kitle örgütlerinde kariyerinin yükselmesi için bunu kullanan bireylerin, sosyalist değil, demokrat olduklarının anlaşılması gerekiyor. Çünkü, bu insanlar, faaliyetleri ile sosyalizmi sınırladıkları ve dolayısıyla demokrasi bilinci ile sosyalist bilinci birbirine karıştırdıkları ölçüde, devrim mücadelesine zarar veriyorlar. Kuşkusuz, nedeni ne olursa olsun bu bireylerin devrimci harekete verdiği zararı görmezden gelen sosyalistlerin devrimci hareketin zaafa uğramasında çok daha büyük rol oynadıkları açıktır.

Türkiye'de 12 Eylül sonrası komünizmden uzaklaşmanın yoğun olarak yaşandığı bir gerçek. Bu uzaklaşma kendini çeşitli biçimler altında gösterdi. Bu biçimlerden biri de "bağımsız sosyalist birey" olmaktır. Bu bayların gerekçesi var; varolan sosyalist, örgütlere "güvensizlik". Bu gerçek anlamda sudan bir gerekçedir. Bu gerekçe küçük burjuva nihilizminin, sosyalist kimlikle örtüştürülmesidir. Komünist birey, varolan sosyalist örgütlerin işlevini, işleyişini ve politik çizgisini beğenmiyorsa, kendi düşüncesini yaşama geçirir. Kendi gibi düşünenleri biraraya getirerek örgütlenir. Olması gereken budur. Ama bu baylar, kimsenin yaptığını beğenmeyen, ama kendi yeteneğinin üzerinde hedefleri önüne koyarak, kaçma bahanesi hazırlayan işgüzarlardır. Bu sözde "Özgür" bireyler gevezeliklerini sosyalizm adına sürdürmek konusunda ustalaştılar. Onların içyüzünün sergilenmesini önleyen koşullar içerisindeyiz. Bugün, 12 Eylül öncesinde, kendisini en büyük ve en devrimci örgüt olarak ilan eden, ama bugün devrimci hareketi tasfiye işine girişen siyasi grupların önderlerinin,"tartışma platformları" yürüten "bağımsız bireyler" olmaları ve bu durumun çeşitli çevrelerde itibar görmesi; "özgür birey"

tavrının "hoş görülen" ve "arkası sıvazlanan" bir "meziyet" sayılmasının yolunu açıyor.

"Özgür" bireylerin toplumsal konumlanışı onların gerçek siyasi durumunu belirliyor: Demokratlık. Pratik olarak böylesi bir misyon yüklenen bireyin giderek siyasal çürüme yaşaması ve devrime karşı bir duruşa savrulması kaçınılmazdır.

"Özgür birey" olmak ilkesiz olmakla eşdeğerdir. Çünkü bu bireyleri bağlayıcı hiçbir kurum ve ilke yoktur. Kiminle nerede ve nasıl birarada olacaklarına kendileri karar verirler. Nasıl davranacaklarını denetleyen kendilerinden başka kimse yoktur. İstedikleri gibi davranmakta, istedikleri şeyi yapmakta özgürdürler. Hiçbir sosyalist kurum ve kişi onların davranış biçimini belirleyemez. Bu bireylerin kuşkusuz ilkeleri vardır; bu ilkeler bireyseldir. Bir duruma göre bir şekil alan bir düşünce ve eylem, başka bir duruma göre başka bir şekil alabilir. Siyasi ilkeleri muhaliftir. Hatta çoğu "özgür birey" düzen dışı olmayı da sözde savunur. Ama pratikleri tamamen yasal ve meşrudur. Yasal ve meşru olmak ise onların pratiklerinin kendiğilindenci karakterde olmasının yolunu açar. Bağımsız bireyler, kendilerinin "özgür iradesi" gelişkin bireyler olduklarını önemle savunmalarına karşın, gerçek anlamda, tam da kendiliğindenlik önünde kölece boyun eğicidirler. İradi olmak, düşündüklerinin yaşamsal karşılığını var etmekle mümkündür. Bu ise bireyin kendisi gibi düşünenlerle, hayatı şekillendirebilecek organizasyonda bir arada olmasını gerektirir; bu organizasyonda örgütlü sosyalist pratik esastır. Hem örgütlü olmamak ve hem de iradi davrandığını söylemek saçmalıktır. Bağımsız bireyin özgürlüğü egemen olanın iradesinin iznine bağlıdır. Gerçek anlamda bağımsız olmak ,egemen iradenin karşısında başka bir irade oluşturabilecek biçimde organize olmakla olanaklıdır.

Özellikle 1987 sonrası, "bağımsız bireyler", Türkiye'de sosyalistlerin Leninist örgütlenme arayışlarının önünü tıkayarak, yeni unsurların devrimci örgütlerden kaçışını sağladıkları ölçüde, devrimci sosyalist harekete büyük oranda zarar verdiler. Toplumsal işlevlerinin sosyalist çevrelerce "iyi" bilinmemesi, bu unsurların dönemsel görevlerini "serbestçe"

yapmalarında etkili oldu. Bu unsurların bilinen en gözde ve en etkin isimleri; platform toplama ve platformlardan kopma konusunda epey başarı göstererek, "bağımsız" misyonunu tam olarak hak ettiler.

Ama kötü olan şu ki, bağımsız bireyler, küçük burjuva sosyalist ve devrimci örgütler tarafından da onore edildiler ve Türkiye'de daha önce görülmedik ölçüde, bu örgütlerden alkış aldılar. Bu ise; küçük burjuva sosyalist örgütlerin zaafının bir göstergesi oldu.

"Özgür" bireylerin varlığına kan veren olgulardan biri de örgütlü bireylerin, hemen hemen onlar gibi davranması ve faaliyet göstermesidir. İki grubun da içinde bulunduğu faaliyet burjuva demokratiktir; yalnız bir farkla, birinin göğsünde bir dergi-örgüt etiketi vardır; ötekisinde yoktur. Bu durum, kendi varlığına meşru gerekçeler arayan "bağımsız sosyalist" bireylerin sıkıca sarıldıkları olgulardan birisidir.

Devrimci Sosyalist Bir Gazetenin Üslubu

Sosyalist devrimci yazarlar, Türkiye'de burjuva demokrasisinin ve hatta burjuva demokratik siyasi hareketin gerçekleşmeyeceğine o kadar inanmış ve iman etmişlerdir ki, bu unsurlar burjuva demokratik görevlerin dahi sosyalistler tarafından yerine getirilmesi için seferber olmaktan geri kalmıyorlar. Bu ise; komünistlerin asıl olan görevlerinin saptanan demokratik görevler tarafından örtülmesini sağlıyor. Bu durum, kendiliğindenci hareketlerin gücüyle sağlanabilecek en küçük demokratik bir faaliyetin dahi, komünistlerce "büyük bir görev" yapılıyor inancıyla yapılmasına yol açıyor. Komünistlerin kendilerini demokratik görevle yükümlü kılmaları, asıl yürütmeleri gereken komünist faaliyete ayıracakları zaman ve enerjinin çarçur olmasına neden oluyor. Bu kavrayış biçimi sosyalist yazında, dolayısıyla sosyalist gazetelerin üslubunda da kendini gösteriyor. Yazılar, işçilerin demokrasi bilincini geliştirmek konusunda üstün vasfa

sahiptirler; bu vasfın göstergesi anlayış şöyledir: "Burjuvazinin tüm kesimleri demokrasi karşıtıdır. Tekelci burjuvazinin gericiliği, tüm burjuva kesimlerini sarmıştır. Küçük burjuvazinin demokrasi savaşımı yoktur; onun yerine işçi sınıfı bu görevi üstlenmelidir." Dolayısıyla küçük burjuvazinin burjuva demokrasi mücadelesi ve konumlanışı görmezlikten gelinerek, onun tüm toplumsal görevlerini işçi sınıfının üstlenmesi istenir. Burjuva demokrasisi öylesine elde edilemez bir şeydir ki, bu nedenle tekelci burjuvazi karşıtı küçük burjuva güçlerin de sosyalistleştirilmesi gerektiği savunusu egemen olur. Sosyalistler burjuva demokrasisinin yaşamın her alanındaki pratik ifadesini görmezlikten gelerek, onu tarihsel erdemiyle, gökyüzündeki yerine kaldırıp koyarlar. Dolayısıyla sosyalistlerin, sosyalist programı, varolan ama varolduğu biçimi "demokrasiye" yakıştırılamayan demokrasi ile bezenir. Hedef artık gerçekleşen biçimiyle burjuva demokrasisine karşı sosyalizm savaşı değil; ütopik bir "demokrasi" için savaşımdır. Burjuvazinin her demokratik hareketi, her demokratik kurumu hakkında yargı şudur; "hayır" burjuva demokrasisi bu değildir. Demokrasi daha "erdemli" bir fenomendir. Onun için "gerçekleşemez demokrasi" için bir savaş verilmelidir. Dolayısıyla işçiler her gün somut olarak gördükleri ve işçiler için baskı ve zulüm olmaktan başka bir anlamı olmayan burjuva demokrasisinin yerine başka bir "burjuva demokrasisini" getirmek için savaşım bilinciyle donanırlar. Ancak emperyalizm çağında, olup olabilecek burjuva demokrasisi varolandır. Dolayısıyla işçiler küçük burjuvazinin "demokrasi" ütopyasının peşinden sürüklenir. Sosyalist yazın ise bu ütopyaya kan taşır.

Bu, kapitalist kalkınmacılık ve burjuva demokratik ilerlemecilik teorisinin üstü örtülü biçimidir. Devrimci keskinlik adına yapılan politikaların ve politik yazıların cilasını sildiğinizde ortaya bu teori çıkar.

Sınıf mücadelesinin doğal seyri, burjuva sistemde, herhangi bir burjuva demokratik gelişmeye yol açtığında, bizim sosyalistlerimiz hemen bağırıyorlar. "Hayır bu bir aldatmacadır, bu burjuva demokratik bir ilerleme değildir. Burjuva demokrasilerinde bu böyle olmaz." Bu bağırtılar, öncelikle

işçiler arasında burjuva demokrasisinin "erdemli" bir rejim olduğu kanaatini güçlendiriyor ve işçilerin burjuva demokrasisine yönelmelerini sağlıyor. ikincisi, bu yaklaşım, burjuva demokratik rejimin, en ileri biçiminin de işçiler için anlamının sömürüyü sürdürebilmek için baskının organize edilmesi demek olduğu, burjuva demokrasisinin genel olarak burjuvalar için demokrasi, işçiler için ise diktatörlük olduğu gerçeğini gizlemektedir. Sosyalistler, devrimci keskinliğin bu "küçük" ayrıntıyı örttüğünü atlıyorlar. Kuşkusuz işçiler arasında böylesi bir yargının geliştirilmesi, sosyalist hareketin değil, burjuva demokratik hareketin lehinedir. Çünkü kapitalizm altında, demokratik yargılarla beslenen işçileri peşlerinden sürükleme gücüne ve olanaklarına sahip olanlar burjuva demokratlardır. Sosyalistler kendi bindikleri dalı kestikten sonra, neden işçi sınıfının sosyalistleri değil de burjuva demokratları seçtiklerini, düştükleri yerden şaşkınlıkla çözümlemeye çalışıyorlar.

Küçük burjuva sosyalist yazarlar, işçilere şöyle diyorlar: "Hayır burjuvazi bu yaptıklarını, yapmamalı; aslında yapılması gereken şudur;" Bu şaşkın akıl verici bayların aksine komünist yazarların önemle vurgulaması gereken; Evet; burjuvazi bunu yapar, sınıfsal ve üretim ilişkileri içerisindeki konumu, onu bunu yapmaya zorlar ve o da yaptığı herşeyi, kendi doğallığı içerisinde yapar. Ortada şaşırılacak bir şey yok. Burjuvazinin bu eylemi karşısında, işçilerde kendi eylemiyle; yanıt vermelidirler.

Komünistler, somut durumu olduğu gibi, tüm görüngüleriyle kavramalı, onu "kendi istediği biçimle adlandırmaktan çok" kendi varlığıyla kavramak için çaba göstermelidirler. O anki durumun toplumsal nedenlerini, kendi zorunlulukları içerisinde açıklamaya çalışmalı ve bu durumun kesin bir analizine dayalı somut savaşım biçimlerine ulaşarak, işçileri bu savaşıma çekmek ve güçleri bu doğrultuda organize etmek için ideolojik ve pratik seferber olmalıdırlar. Böylesi bir yöntem, komünistleri "yakınmacı" olmaya karşı güçlü kılar. Teoride yakınmacılık komünistlere has bir nitelik değil, küçük burjuva

demokratizmine ve küçük burjuva sosyalistlerine has bir niteliktir.

Teoride yakınmacılık, sürekli savunmada kalmak zorunda kalanın ve kendine ait bir toplumsal projesi olmayanların ruh halidir. Başkalarının çizdiği sınırlar içerisinde ve onların koyduğu kurallarla oynuyorsanız, yenilginiz halinde, oyunun kurallarından, oyun biçiminden, oyun sahasının darlığından yakınmanız beklenen bir sonuçtur. Oysa kendi hedefleri ile, alışılagelmiş kuralları aşarak, oyunun geleneksel sınırlarını çiğneyerek, ve bu çiğnemenin getirilerini de göğüslemeye hazır bir birey, yenilgi halinde yakınacağı yerde, oyunun neresinde "hata" yaptığını analiz eder ve yeniden girişeceği oyunda, önceki hataları yapmamak için gereken tedbirleri alır. Komünistlerin tavrı bu olmalıdır.

K. Burjuva sosyalistler, yenilgi sonrası, savaştan kaçmanın gerekçelerini uydurup oluşturarak, yön değiştirip demokratik yola girerken, komünistler her yenilgiden ders çıkararak ve çelikleşerek, yeniden hazırlanırlar ve savaşa girerler. işçi sınıfı da komünistlerden bu tavrı almalıdır. Çünkü komünist partinin sınıf önderliği ahlâki bir hal değil, pratik bir haldir. Komünist yazın, nasihat verici olmamalı, yol gösterici olmalıdır. İşçilerin, bir grevde nasıl davranmaları gerekirliliği üzerine aydınlardan öğreneceği bir şey yoktur. işçiler, grevin nasıl yapılacağına ilişkin nasihat veren aydınlara her zaman gülüp geçmişlerdir. Komünist aydınlar, grevdeki işçileri, dış güçler ve müttefikler ve onların sınıfsal davranış biçimleri, ruh halleri bu ruh haline neden olan maddi, siyasi koşulları somut biçimde kavrama gereksinimini bilerek aydınlatmalıdırlar ve çoğunlukla işçiler devrimci sosyalist aydınlardan bunu isterler. Bu yaklaşım işçilerin sorunu çok yönlü kavramasını sağlar, toplumsal yaşamı kavrama yetisini geliştirir; sosyalizm bilinci bu kavrayış üzerine şekillenir. İşçilerin gereksinimi olan şey hayatın devrimci algılanışıdır; diyalektik-materyalist kavrama yöntemidir. Komünistler bu gereksinime yanıt verecek bir üsluba ulaşmadıkları taktirde, işçi sınıfı hareketi ile komünist hareketin birleşmesi olanaksızlaşır. Çünkü her birarada olma, biraraya

gelecek tarafların, birbirinin gerçek gereksinimlerine yanıt verici olmalarına sıkı sıkıya bağlıdır.

Sorunun önemli bir yanı da şu; Örgüt üyesi okuyucuların demokrasi mücadelesi içerisinde boğulmalarında payı olan önemli faktör, bu örgütlerin izlediği politik çizgi ve çalışma tarzıdır. Sosyalist örgütlerin yayınladıkları gazetelerin çoğu, bir sendika gazetesini andırıyor. Gazete komünist işçilerin politik gazetesi olmaktan çok; işçiler için çıkarılan bir gazete kimliğini taşıyor. "işçiler için" çıkan gazetenin de, işçilerin o anda sahip oldukları politik bilinç ve düzeyin gözönüne alınma kaygısı ile "eğitici" bir misyon yüklenmesi doğaldır. Sosyalist gazeteler, işçileri eğitilmeğe bilgilendirilmeğe muhtaç bireyler olarak ele alıyorlar. Oysa işçiler dünyayı değiştirebilecek bir güce sahiptirler ve devrimci sosyalist bir gazete, işçilerin bu gücü nasıl ve niçin kullanacakları bilincini sağlayıcı olmalıdır. Devrimci sosyalist gazete işçilerin komünist bilince ulaşmasını ve devrimci diyalektik tarzda düşünmesini sağlayacak bir üsluba sahip olmalıdır. Bu gazetenin "slogancı" olması anlamına gelmez. Hayır gazete somut olayların yorumlanışında "burjuvaziden kesin bir kopuşun" dilini yakalamalıdır. Bu Marxist-Leninist bir dildir.

Bilinç ve Bilgilendirmenin Farkının Kavranmasının Önemi

Komünistlerin görevinin işçi sınıfına komünist bilinç taşımak olduğunun açıklandığı yerde, komünist bilincin ne anlama geldiğini kavramak, niteliğini açığa çıkarmak gereklidir.

İşçiler kendiliğinden sınıf savaşımının sonucunda burjuva demokratik bilince sahip olurlar. Ancak bu devrimci sosyalist bilinç kazanmak demek değildir henüz. Kuşkusuz tek tek işçilerin devrimci sosyalist bilince ulaşması, işçilerin sınıf olarak sosyalist bilince sahip olmaları anlamına gelmez. Sosyalist bilinç işçi sınıfına dışarıdan taşınır. Sosyalist bilincin, yani işçi sınıfının kendisi için bir sınıf olarak proletarya

iktidarına yürüme bilincini taşıyacak olan ise komünist devrimci partilerdir.

Bilinç kavramı çoğu zaman yanlış bir biçimde, "bilgilenme" anlamında kullanılıyor. Hatta çoğu zaman bazı topluluklarda bilinç, "kültürlü olma" ile özdeşleştiriliyor. Bilinç böyle tanımlanınca da bilinç taşıma da işçi sınıfını bilgi sahibi yapma, bilgilendirme derecesine indirgeniyor. Gerçekten de bugün birçok sosyalist yazar, bilinç taşıma işini, bilgilendirme olarak algılayıp ona göre davranıyor. İşçileri, diğer bir üretim birimindeki olaylardan haberdar etme, işçileri artı-değer üzerine bilgilendirme, bilinç taşıma işlevini yerine getirme sayılıyor. Kuşkusuz sorunun bu biçimde ele alınışı nedeniyle yazarların birer öğretmen ve nasihat veren birey gibi yazmaları kaçınılmazlaşıyor. Bu baylara göre, işçi sınıfı bilgisizdir, yani "bilinçsiz"dir.

Onları "bilinçlendirmek" gerekir. Oysa bilincin gelişmesinin, bireyin sosyal gelişiminin sonucu olduğunu bilen birisi için, "bilinçsiz" bir insanın olabileceğini düşünmek olanaksızdır. Her insan bilinçlidir. Ve insanı, hayvandan ayırdeden temel şey de budur. Sorun böyle konulunca, yapılan iş; "işçilerin bilinçlendirilmesi" değil, toplumsal ilişkilerin, işçilerde kendiliğinden ve kaçınılmaz bir şekilde oluşturduğu bilincin geliştirilerek bir üst noktaya, daha farklı bir algılayış çizgisine vardırmak biçiminde tanımlanır. Denilebilir ki, işçiler şu veya bu şekilde, üretim ilişkilerinin yarattığı toplumsal ortamda olayları kavrama yetisi kazanırlar. Kapitalist bir sistem altında toplumsal gelişmenin boyutları, bu bilincin en fazla demokratik bilinç olmasını sağlar. Bu, önü gelişmeye açık bir bilinçtir. Kapitalizm koşulları altında bu bilincin bir üst evreye sıçraması, ideolojik ve politik bir dış gücün varlığını gerektirir. Komünistlerin görevi bu toplumsal gücü yaratmaktır. Bu güç komünist partidir. Demokratik bilince sahip işçi sınıfı, kapitalist toplumda bir özne olarak sınıfsal varlığının farkına varır, sınıf savaşımının bir tarafı olarak gücünü kullanmayı kavrar. Sosyalist bilince sahip işçi sınıfı ise, sınıf savaşımının bir tarafı olarak gücünün derecesini kavramakla kalmayıp, sınıf savaşımının nesnel koşullarını da yeniden biçimleyecek ve

nesnel hayatı yeniden yaratma eylemine girişecek algılama gücüne sahip olur. Bu kavrandığı taktirde, komünistlerin işçi sınıfına nasıl bir "bilinç kazandırma" göreviyle karşı karşıya oldukları açıklığa kavuşur.

Bizim dar kafalı sosyalistlerimiz, burjuva demokratların işçileri "bilinçsizleştirdiklerini" sanıyorlar. Bunu böyle anlamakta ısrar eden sosyalistler, "bilinçsiz"leştirilen işçi sınıfını "bilinçlendirmek" için, en basit demokratik bilinç unsurunu yaratan ideolojik eylemlere girişiyorlar. Bu da onları demokratik bilincin gelişmesini sağlayan siyasi öğeler haline getiriyor. Oysa bilinmesi gereken, burjuva demokrasisi mücadelesinin, ya da genel anlamda kapitalist sistemde sınıf mücadelesi içerisinde zorunlu yer almanın, işçi sınıfının demokratik bilincini geliştirdiğidir. Komünistler ise bir üst noktada, devrimci sosyalist bilinç taşıma noktasında, eylemlilik içerisinde var olarak, gerçek anlamda komünist faaliyet yürütebilirler.

Bilinç nesnel dünyayı algılama yetisidir. Nesnel dünyaya ait, bilgi ve düşünce (giderek ideoloji) bilincin beslenme kanallarıdır. Ama bilgi ve düşünce bilincin kendisi değildir. Bilgi ve ideoloji bireyin ya da sınıfların nesnel gerçekliği algılama yetisini geliştirir. Bu doğru, ancak birey ve sınıfların bilincini gerçek anlamda geliştiren şey sosyal pratiğin kendisidir. Bir insanın, sosyalizm tarihi hakkında geniş bir bilgiye ve fikre sahip olması onun sosyalist bilinçli birisi olduğunun kanıtı sayılamaz. Bu çoğu zaman karıştırılıyor. Sosyalist bilinç, "bireyin entelektüel birikimi" ile özdeşleştirilerek, bilgi birikimine sahip bireyin, dünyayı sosyalistçe algılamamasına şaşırılıyor. Komünist kadroların da bu şaşkınlığı yaşaması önemli bir sorundur ve açıklığa kavuşturulmalıdır.

Bu noktada önümüze çıkan soruya yanıt arayalım. Komünistlerin tüm işçileri sosyalist bilinçle donatması mümkün müdür? Hayır bu mümkün değildir. işçi sınıfının ancak bir kısmı (öncü kesimler) kapitalist sistem altında, sosyalist, devrimci bilinci kazanma konumuna ulaşabilirler. Reformist

sosyalistlerin kimilerinin savunduğu şekliyle, işçilerin çoğunluğunun sosyalist bilinçle donatılması sağlandıktan sonra, sosyalizme geçişin olanaklı olacağı tezinin gerçekleşmesi çok zordur ve hatta imkansızdır. Çünkü bilinç daha çok sosyal pratiğe dayalı bir fenomendir. Dolayısıyla kapitalizm koşullarında işçi sınıfının kendiliğinden veya iradi olarak burjuva demokrasisi sınırları içerisinde girişeceği sosyal pratik (eylemlilik) işçilerin bilincinin demokratik olmasını sağlar. Kapitalizm altında işçi sınıfının tamamının sosyalist bilince ulaşmasına, içerisine gireceği sosyal pratik olanak vermez.

İşçilerin çoğunluğunun sosyalist devrimci bilinç kazanması, çoğunluğun devrim pratiğine girmesi ile olanaklı hale gelir. Denilebilir ki, işçilerin büyük çoğunluğu, sosyalist, devrimci bilince sahip olmadan, sosyalist öncü işçilerin yol göstericiliği ile devrime yönelirler. Kapitalizm koşularında bu mümkündür. Emperyalizm çağında, kapitalizmin devrevi krizi olağan bir haldir. Kriz dönemlerinde işçi sınıfı ve emekçi yığınlar kendiliğinden devrime yönelme potansiyeli taşırlar. Bu noktada sosyalist devrimci işçilerin dolayısıyla komünist partinin tarihsel rolü önem kazanır. işçi sınıfının çoğunluğunun devrime yönelmesinde kapitalizmin krizinin asıl olan rolü yanında, sosyalist işçilerin ve komünistlerin iradi faaliyetlerinin ve devrimin yolunu açma girişimlerinin de rolü vardır ve önemlidir. İşçi sınıfının devrimci sosyalist bilinç kazanması, işçi sınıfının devrime yönelmesi kadar, devrim dalgasının yönünü sosyalist iktidara çevirecek ve onu yönetecek bir devrimci partinin varlığını gerektirir. Kuşkusuz bu parti, komünist bilinçle donanmış işçi öncülerinden oluşmalıdır. Ancak görülmesi gereken nokta şudur; yalnız başına komünist partilerin siyasi faaliyetleri ya da yalnızca öncü, sosyalist işçilerin faaliyetleri devrimci durumu yaratamaz. Bunlar devrimin öznel faktörleridir. Devrimci durumun nesnel olarak gerçekleşmediği bir ülkede öncünün "en devrimci" eylemlilik yürütmesi dahi, devrimi gerçekleştirmek anlamında sonuçsuz kalır. Devrimin nesnel faktörü ise, kapitalizmin krizidir. Bir kapitalist ülkede devrim ne kadar zorunluysa, kriz de o kadar zorunlu bir biçimde ortaya çıkar.

Bir ülkede, sürekli silahlı eylem yürüten bir parti, şansı yardım eder de ayakta kalırsa -ki, bu neredeyse olanaksızdır- ve silahlı eylemin bu sürekli sürdürülüşü, bir dönem, kapitalizmin krizinden kaynaklanan, halk hareketlerine denk düşerse, o noktada halk hareketine partinin eylemliliği buluşabilir ve o ülkede devrim de gerçekleşebilir. Ancak bu tesadüflere çok bağlı bir durumdur. Komünistler toplumsal dönüşümlerde tesadüflerin de yerinin olduğunu bilirler ancak hiçbir zaman işi şansa ve tesadüflere bırakmazlar. Komünist parti, devrimin bir hazırlık dönemi gerektirdiğini bilerek hareket eder ve bu, partinin aynı zamanda tesadüfler karşısında da hazırlıklı olması anlamına gelir.

Komünist hareketle, küçük burjuva devrimci hareketlerini birbirinden ayrı kılan en açık neden, farklı yönteme sahip olmalarıdır. Küçük burjuva devrimcilerinin yöntemi kaba materyalist, dogmacı ve idealisttir. Marxist-Leninistlerin, nesnel dünyayı algılama yöntemi ise diyalektik materyalisttir. Komünistler gibi küçük burjuva devrimci maceracılığının da temel hedefi işçi öncülerine ulaşmaktır. Her iki akımda, siyasi hareketin, sınıf hareketine birleşmesini savunur ve buna göre davranır. Ama bir farkla, Marxist-Leninistler, işçi sınıfı öncülerine devrimci sosyalist bilinç kazandırmaksızın savaşa girişmenin intihar olacağını söylerken, küçük burjuva devrimcileri, yalnızca siyasi öncülerin yürüttüğü askeri savaşa, işçi sınıfı öncülerinin bu savaşın başarısı oranında ve süreç içerisinde katılarak savaş içerisinde devrim bilincine ulaşacaklarını savunur. İşçi öncülerinin, siyasi öncünün yürüttüğü savaşa katılım gerekçesi ise şudur; "öncü birliğin düşmana verdiği her zayiat, düşmanın sanıldığı kadar güçlü olmadığının bir kanıtı olacak, böylece düşmanın sürekli uyguladığı zorun emekçi kitleler ile egemen sınıflar arasında oluşmasını sağladığı denge bozulacak, işçi öncüleri, siyasi öncüyü (örgütü) destekleyecek. Kuşkusuz bu da giderek tüm sınıfının devrime katılması sürecini başlatacak unsur olarak, tarihsel işlevini yerine getirecektir". Küçük burjuva devrimciliğinin, siyasi pratiği bu şemaya oturur. Maceracı birey ya da grup önderlerinin anlamadığı; işçi sınıfının harekete

geçmemesine neden olan olgu asıl olarak, burjuvazinin uyguladığı baskı değil, kapitalist sistemin işçiler tarafından benimsenir -ya da benimsetilir- olmasıdır. Kapitalist sistemde işçi sınıfı en fazla -ya da en ileri- demokratik bilince ulaşabilir. Bu demokratik, kendilinden bilince sahip işçi öncüleri de, küçük burjuva maceracılığının her eyleminde, bırakın onlara sempati duymayı, bu "düzen bozucu" girişimleri demokrasi karşıtı olarak nitelendirerek, bu girişimlere düşman kesilir. Birkaç işçinin bu siyasi örgütlere sempati duyması bu durumu değiştirmez. Bu gerçeğin kavranması hayati önem kazanıyor. Küçük burjuva devrimci maceracılığı, bireyin, ya da grubun, siyasi-sosyal çaresizliğinin ifadesidir. Birey ya da grubun, devrimci maceracılık eyleminin kitleleri etkileyerek -olumlu, olumsuz- harekete geçireceğini düşünmesi, o birey ya da grubun terörle harekete geçirmeyi umduğu kitlenin de "çaresiz" olduğu varsayımı üzerine oturur. Oysa kapitalist toplumda, işçi sınıfı kendiliğinden ulaştığı demokratik bilinçle kapitalizm içi bir çarenin varlığına inanır veya inandırılır. Tam da bu noktada yapılması gereken, işçilerin, kapitalizm içi çare bilincine karşı, kapitalizm dışı çare bilincinin kazandırılmasıdır. Devrimci bilincin işçiler arasında yaygınlaşmadığı bir toplumda "devrimci terör" işçilerin öfkesine neden olur, ama bu öyle sanıldığı gibi kapitalizme karşı değil, devrime karşı yönelir; işçilerin düzen içi çare bilincine daha sıkı sarılmalarına yol açar. İşçilerin ve emekçi yığınların kapitalizmin "farklı" savunuculuğunu yapan, İslamcı akımlara, faşist ve cuntacı akımlara destek vermesinde, küçük burjuva devrimci maceracılığının hiç de küçümsenmeyecek bir rolü vardır.

İşin bir başka yanı da şu ki, küçük burjuva devrimci sol örgütlerin her eylemi devlet tarafından dağıtıldığı zaman, bu örgütlerin teorik formülasyonları da altüst oluyor. "Devletin güçsüzlüğünü gösterme çabası" "devletin güçlü olduğu" imajına kan taşır oluyor. Bu kaçınılmazdır. Öncü savaş, genel savaştan kopuk yapılırsa yenilgi kaçınılmaz olur; bu ise devrim saflarında çöküntüye yol açar. Öncü savaş, genel bir savaşın içerisinde, onu besleyen bir kanal olarak yararlı olur. Öncü savaşın işçi sınıfının savaş gücünün önünü açıcı bir fonksiyonu

elbette vardır. Bu doğru. Ancak ordunuz savaşa girmemişse ve hele ordunuz dahi yoksa, öncüyü savaşa sürmek aptallıktır ve cinayettir. Devlet terörü ile katledilen devrimci insanları bu umutsuz savaşa süren siyasi önderlerin bu cinayetlerdeki payı örtbas edilemez. Edilmemelidir de.

Bireysel terörizme (devrimci maceracılığa) lanetler okumak biz Marksistlerin işi değildir. Biz reformist değiliz. Ama bir şeye lanet okumamak, o şeyin kullanma biçimini ve kullanılma zamanını doğruladığımız anlamına gelmez. Biz bugün devrimci terörün -üstelik işçi sınıfının devrimci şiddeti yerine konularak- kullanılma biçiminin, kullanma tarzının işçi sınıfının devrimci gelişmesine zarar verdiğini ve hatta işçilerin devrimci bilincini gerileten bir unsura dönüştüğünü yüksek sesle söylüyoruz. Ne ölen devrimci insanların, inançları uğruna ölmelerine -yalnızca buna- duyduğumuz saygı, ne de bu eylemlerin, küçük burjuva aydınların, öğrencilerin üzerinde yarattığı "ateşli" etki, bireysel teröre karşı yüksek sesle konuşmamızı, bu konuda açık açık düşüncelerimizi ifade etmemizi engelleyemez. Komünistler nerede ve ne zaman, bireysel terörizmin aydınlar arasında yarattığı geçici "devrimci" hevese karşı tavizle yaklaşmışlarsa ve bu havaya yararcı yaklaşarak seslerini kısmışlarsa, orada oportünizme kapı açılmıştır.

Amaca ulaşmak için kullanılacak araçların doğru kullanımı önemlidir. Araçların yanlış kullanımı; aracın, amacın üzerini örtmesine ve hatta amacın yerine geçirilmesine yol açar. Bu durum, devrimci-sosyalist hareket açısından önemli bir tehlikedir. Sosyalist etik açısından karşı karşıya kalınan önemli bir sorun; amaç, araç ilişkisinin devrimci kavranışıdır.

Komünistler, işçi sınıfının büyük çoğunluğunu kazanarak işçi sınıfı ordusunun çarpışmaya doğrudan katılacağı askeri savaşa girmelidirler. Sosyalist bilinçli işçileri, hemen savaşa girmek konusunda ikna etmek isteyenler ve savaşa girmediği için komünist işçileri korkaklıkla suçlayanlar, bunu bilgisizlikleri nedeniyle söylemiyorlarsa, onlar burjuvazinin işçi sınıfı içerisindeki ideolojik provokatörleridir. Komünistler her zaman bu unsurların davranışlarına karşı uyanık olmak

zorundadırlar. Biz gerçek savaş zamanı geldiğinde bu bayların nasıl teslim olduklarını biliyoruz. Hiçbir yerde ve hiçbir dönemde ölenler zafer kazanmamışlardır. Ölümü göze alarak çalışmak ayrı şeydir, ölmeye yatmak ayrı şey. Kahraman olmakla "sefil" olmanın arasındaki sınır çok incedir. Çalışan sınıflar toplumlar tarihine aktif olarak girdiği andan itibaren, bireysel kahramanlık yerini kitle kahramanlığına bıraktı. Çağımız kitlelerin kahramanlığına olanak tanıyan bir çağdır; bu çağda bireysel kahramanlığın toplumların ilerleyişindeki yeri tartışılır duruma geldi. Bireysel kahramanlık, burjuvazinin sıkıca sarıldığı bir olgudur.

İntihar politikasının temelinde yatan şey, işçi sınıfının devrim gücüne inançsızlık ve bu nedenle içerisine düşülen çaresizlik bilincidir. Bu bilincin, komünist bilinçle ilgisi yoktur. işçi sınıfına güvensizlik zemininde, öncü siyasi gücün savaşa girişerek yenilgisi, aynı öncünün devrim davasına inançsızlığına yol açar. Bu kaçınılmazdır. Bu çürümeyi hiçbir irade durduramaz.

Komünistlerin işçi sınıfının devrim gücüne ve hayatı yeniden yaratma yeteneğine inançları tamdır. Bu bilinçledir ki, karşılaşılan tüm zorluklara rağmen, Marxist -Leninistler bu inanç ve güvenlerini yitirmezler ve her yenilgiden sonra yeniden savaşa hazırlanırlar. Bu kavrayış; komünistlerin, işçi sınıfı öncülerine sosyalist-devrimci bilinç kazandırma uğraşına girişmelerinin nedenidir. Kuşkusuz bu zorlu ve gerçek anlamda olağanüstü enerji gerektiren bir uğraştır. Ancak bu olmadan olmaz. İş şansa bırakılmıyorsa, bu uğraşa girişilmeden bırakın devrimci bir savaşa girmeyi, devrimin hayalini bile kurmak olanaksızdır.

Eylemsiz bir kalabalık karşısında bazı küçük burjuvalar şöyle düşünür; bu kalabalığı harekete geçirmek olanaksızdır. O halde kalabalığa karışmalıyım ve kalabalığın evrimleşerek zorunlu varacağı noktaya kalabalıkla birlikte, onun her dalgalanışında dalgalanarak, ama her duruşunda durarak ne bir adım ileri, ne bir adım geri kalarak varlığımı korumalıyım.

Bazıları ise aynı kalabalık karşısında şöyle düşünüyor;" Bu kalabalığın bilinçli bir eyleme geçmesi olanaksızdır. Bu kalabalığı harekete geçirmenin tek bir yolu var; onun dışında, devrimci örgütün, kışkırtıcı, uyarıcı eylemleriyle onun dikkatini çekmek ve eylemlerimizle kalabalığı dalgalandırmak. "

Bu iki düşünce biçimi ve hareket tarzı küçük burjuva akımlara aittir. İki uç noktanın da ortak yanı, karşılarında bulunan kalabalığı, "bilinçsiz" ve "kimliksiz" bir yığın olarak görmeleridir. Küçük burjuva sağ ve sol akımlar işçi sınıfı ve emekçileri sözde çok önemser gözükseler de, aslında onlar için işçiler ve emekçiler, yönetilmeye her zaman muhtaç, güçsüz, edilgen ve "kimliksiz" yığınlardır. Onların tüm siyasi davranışlarını belirleyen temel düşünce de budur.

Bir devrimci grubun, burjuva devletle, işçi sınıfından uzakta, sıcak bir çatışmaya girişmesinin temel nedeni; işçi sınıfının bugünkü güçsüzlüğünü, mutlak sürecek bir şey gibi görerek ve bu nedenle de çaresizliğe düşerek, umutsuzca kendi savaşına başlamasıdır. Bu noktadan hareket, onu şu sonuca vardırır; "Bu güçsüz yığınlar, ancak onları, burjuvazinin de güçsüz olduğuna inandırırsam, harekete geçerler; bunun için tek yol benim sürdüreceğim kahramanca silahlı girişimlerdir, yılmadan içerisine gireceğim bir sıcak savaştır."

Kuşkusuz bu düşünce tarzı, nesnel gerçekliği dıştalayan, idealist bir düşünme ve eylemi ifade eder. Nesnel dünyayı, diyalektik materyalistçe kavrayan birisi çok iyi bilir ki, çatışan iki taraftan biri kendisinin güçsüz olduğuna, pratikte, fiilen yaşayarak inanmışsa; "düşmanın güçsüz olduğu" bir başka güç tarafından gösterilse de ve "düşmanın güçsüz olduğu"na, inandırılsa da kendi güçsüzlüğüne inanan taraf, ötekine darbe vurmak için harekete geçmez. Sosyal pratik içerisinde çatışan iki tarafın varlıkları birbirine sıkı sıkıya bağlı ise; bir tarafın çürümesi, kendisini güçsüz gören ve varlığını, çatıştığı tarafın varlığına bağlayan tarafı da çürümeye çeker.

Çatışan iki taraftan, kendisinin -karşı tarafa- bağlı ve güçsüz olduğuna inanan tarafın, sosyal pratik içerisinde, bizzat kendisi, kendi eylemleriyle, nesnel dünyayı kavrama ve onu değiştirme

ve yaratma gücüne sahip olduğunu duyumsamalıdır. Bu ise o grup ya da sınıfın devrimci sosyalist bilince ulaşması demektir. Devrimci sosyalist bilince ulaşan taraf için ise, ötekinin gücü ya da güçsüzlüğü, öteki sınıfa karşı yürüteceği savaşın taktiklerinin ne olacağını belirlemede rol alacak faktör olabilir ancak.

Terörizm Nedir? Marksistler Terörist midirler ?

Sınıflı toplumlarda, kaçınılmaz sınıf çatışmasının sürdüğü her alanda ve her dönemde çoğu kavramlar, kendi gerçekliğinden koparılarak, o toplumda yer alan sınıfların ideologları ve siyasileri tarafından (özellikle de egemen sınıf, burjuvazi sözcüleri tarafından) kendi çıkarlarını tüm toplumun çıkarları olarak gösterme içgüdüsünden kaynaklanan bir davranışla, rasgele ve her karşı saldırı malzemesine gereksinim duyulduğu zaman kullanılır. Bu kavramların, tanımlamaların, demagoji (halk avcılığı, halk aldatıcılığı) malzemesi olarak kullanılması, egemen sınıfın, işçileri ve emekçi yığınları etkilemesinde onların burjuva politikalarını benimser duruma gelmesinde ve bu kavramların toplumsal ve sınıfsal anlamı, konusunda tereddüde düşmelerinde önemli rol oynar.

Toplumsal kavramlara, sınıf sözcülerinin kendi sınıf çıkarları doğrultusunda anlamlar yükleyerek kullanması, sözkonusu kavram ve tanımlamaların genel değil, her sınıf için farklı bir tanım yüklenen göreli -izafi- nitelikte olduklarını gösterir. Ya da diyebiliriz ki, her toplumsal siyasi kavram, kendisine toplum içindeki sınıf ve grupların yükledikleri anlamla ifade kazanır. Dolayısıyla her kavram kendini niteleyen sınıfsal sıfatla ifadelendirilir. Örneğin, "demokrasi" kendi başına ele alındığında hiç de açıklayıcı değildir ve her niyetle yenen "muz" gibi bu kavram da her sınıf, her toplumsal grup tarafından farklı algılanan bir belirsizliği de beraberinde getirir. Bu belirsizlik ancak demokrasi kavramını niteleyen, sıfatlarla kullanılınca aşılır. Burjuva demokrasisi, Atina demokrasisi, K.Burjuva demokrasisi, Proleter demokrasi gibi.

Bugün her toplumsal kavramın başına gelen, terörizm kavramının da başına geldi. Terörizm kavramı da, burjuva siyasileri ve ideologları tarafından genelleştirilerek, burjuva düzenine karşı olan her eylem ve savaşı adlandırmada kullanılıyor. Dolayısıyla, burjuva hükümet üyeleri, burjuva ideologları ve medyaca sık sık kullanılan ve işçilerin, emekçilerin de bu kavramın burjuva kullanımının etkisine girerek kavramı her alanda rasgele kullanmasıyla, terörizm kavramının adeta iğdiş edilmesi gerçekleşiyor. İşçilerin,emekçilerin her toplumsal kavramın kullanılmasında olduğu gibi, terörizmin burjuva kullanımı konusunda da uyarılması gerekiyor.

Terörün kelime anlamı "yıldırma eylemi, şiddet"tir. Terörizm ise; şiddetin, yıldırmanın savunucusu olmak ve şiddet yanlısı olmak anlamına geliyor.

Başlıbaşına bu sözlük açıklaması bile, terörizmin, her toplumsal grup ve sınıf tarafından farklı anlaşılır olmasının kaçınılmazlığını gösterir. Şiddet, şiddeti uygulayan grup ve sınıf tarafından ya da bu grup ve sınıfın ideolojik hegemonyası altında girmiş sınıflar ve gruplar tarafından olumlanırken ve "haklı" sayılırken; şiddete maruz kalan grup ve sınıf tarafından bu şiddet, "haksiz" ve "gerici" biçiminde nitelenerek olumsuzlanır. Bu kaçınılmazdır. Toplumun grup ve sınıflara bölünmesi, bu sınıfların kendi çıkarlarını diğer sınıf ve gurupları "zor"la kabul ettirmesi ya da çıkarlarının sarsıntıya uğramadan sürmesi için şiddete başvurmasını da beraberinde getirir. Kuşkusuz, egemen sınıf ve grubun şiddeti organizesi, bu sınıf egemenliğinden zarar göre, egemen sınıfın çıkarlarının savunulmasını düzenleyen sisteme karşı çıkan bu egemenliğini tesis için savaşan sınıfların ya da toplumsal grupların da şiddete başvurmasını kaçınılmaz gündeme sokar. Ya da diyebiliriz ki her toplum, potansiyel olarak bu tür bir "şiddeti" içinde barındırır.

Sınıflı toplumların tarih sahnesine girmesi ile birlikte, yani toplumun sınıflar biçiminde bölünmesi ile birlikte bu sınıfların ve toplumsal grupların varolan ve somutlanan çıkarlarını diğer

sınıf ve gruplar kabul ettirmesi isteğinden doğan çatışmalar da ortaya çıkar. Dolayısıyla bireyin bireye, bireyin doğaya karşı şiddet kullanması ile birlikte, toplumsal grup ve sınıfların birbirine karşı şiddet kullanması da insanlık tarihine girer. Bu, bireyin bireye kullandığı şiddetten farklı olarak, şiddetini toplumsal bir olgu olarak örgütlenmesini de ifade ediyor. Şiddetini yani terörün örgütlenmesi devletin ortaya çıkışı anlamına da geliyor. Şiddet, sınıflı toplumların ortaya çıkışı ile birlikte, topluma dışarıdan dayatılan bir toplumsal güç değil, bizzat toplum içerisinde doğan ve örgütlü bir biçimde yerini alan bir toplumsal olgudur. Bu örgütlü şiddet, çatışan gruplar ya da sınıflardan birinin, egemen olanın eyleminin somut ifadesine dönüşüyor. Örgütlü şiddetin toplum içerisinde yer alması, diğer toplumsal grupların, egemen olan toplumsal gruba boyun eğmesinde, iktisadi zor yanında önemli rol oynuyor.

Ancak, toplumların sınıflara bölünmesi ve egemen sınıfın, diğer sınıfları kendi çıkarları doğrultusunda, kendi düzenine tabi kılmak için baskıya, dolayısıyla şiddete -yıldırma yöntemlerine- başvurması, tarihsel olarak zamanını doldurmuş toplumsal ilişkilerin ortadan kaldırılması kaçınılmaz gündeme geldiğinde, bu görevi yerine getirecek sınıfın, eski ve "direnen" sınıfı alaşağı etmesi için "şiddet" kullanması zorunlu hale gelir. Terör, egemen sınıfın baskı aracı olan devlet biçiminde organize olmasının dışında ve onunla aynı zamanda, egemen sınıf karşısında yer alan ve tarihsel olarak "ileri" bir toplumu amaçlayan sınıfların, eski sınıf düzenine tahammül etmeme noktasında, eski sınıfın şiddete dayalı egemenliğini yıkmak ya da "devralmak" için başvurduğu ve örgütlediği bir yöntem oluyor ve tam da bu noktada terör, tarihsel olarak devrimci bir rol üstleniyor.

Şiddet (terör), toplumların yabancı oldukları ve toplumsal grup ve sınıfların uzak durdukları -durabildikleri- bir olgu değil, aksine her toplumsal grubun, her sınıfın yakın durduğu, adeta içiçe yaşadığı, başvurduğu bir toplumsal eylem, bir olgu. Denilebilir ki, terör, siyasetin üst biçimde sürdürülmesidir. Ve insanların hep unutmak istediği, üstünü örtmek istediği, bir şey var ki o da, insanlık tarihinin, adeta bir şiddet tarihi olduğudur.

Dün olduğu gibi bugün de, şiddetin -terörün- toplumsal bir olgu olarak, toplumsal gelişmenin zorunlu bir ürünü olarak ortaya çıkması kaçınılmazdır. Sınıf çatışmalarının daha da belirgin ve ağırlaşarak sürdüğü toplumlarda bu gerçek kendini daha fazla hissettirir.

Burjuva reformcu sosyalistlerin ya da küçük burjuva ütopyacılarının sandığı gibi şiddet -terör- iradi bir sorun gibi görünse de aslında kökleri toplumların varlığında olan ve iradi müdahalelerle yok edilmesi mümkün olmayan bir toplumsal olgudur. Ve şiddeti yok edecek irade -politika- da, yine şiddettir. Tam da bu noktada açıklamak gerekiyor: Bu gerçeği belirlememiz, bizim "terör" heveslisi olduğumuz anlamına gelmez. Bu belirleme, sınıflı toplumlarda her devletin -en burjuva demokratik biçimi de olsa- dolayısıyla her egemen sınıfın kaçınılmaz olarak teröre başvurduğunu ve bu terörün de ancak ve ancak başka bir sınıfın, (sömürülen ve baskıya maruz kalan sınıfın) örgütlü kitlesel şiddetiyle alaşağı edilebileceğini açıklar. Bu yaklaşım, devlet terörünün "iyi niyetli" yaklaşımlarla ,ikna ile sona erdirilebileceği savını ve bireysel, grupsal "şiddet" eylemleriyle alaşağı edilebileceği düşlerini yadsır.

Toplumsal bir olgu olarak şiddet, tek tek bireylerin iradesini aşan ve hatta bireylerin ve grupların iradesini baskı altına alan bir sonuçtur. Toplumsal şiddetin ortadan kalkmasını istemek demektir. Sınıfların ortadan kaldırılmasına girişmeye yetenekli ve olanaklı tek sınıf ise işçi sınıfıdır ve işçi sınıfı da tarihsel olarak, eski sınıflara karşı, son bir kez de olsa şiddete başvurmak zorunda kalacaktır.

Bugün, burjuva ideologları, devletin terörcü karakterini örtmek için demagoji yaparlarken, en burjuva demokratik ülkelerde dahi devletin terörcü yüzü kaçınılmaz olarak ortaya çıkıyor. Ve her ülkede işçiler, emekçiler, burjuvazi alaşağı etmek için devrimci şiddete başvurmak zorunda kalırken, bugün bizim, bu gerçekliğe aykırı olarak "hayır biz şiddete başvurmadan burjuvazinin alaşağı edilmesini istiyoruz" dememiz ya kendimizi aldatmamız ya da burjuvazinin

şiddetinin baskısı altında gerçeği inkara yönelmemiz ve boyun eğmemiz anlamına gelir.

Marksistler burjuva demagojik yöntemler kullanmazlar. Biz işçilere emekçilere karşı açık davranmak zorundayız. Biz şiddet heveslisi değiliz; ama toplumsal tarihin bize, burjuvaziyi alaşağı etmeye yetenekli olan işçi sınıfının ve emekçi yığınların, ancak ve ancak kitlesel bir şiddet kullanarak bu tarihsel görevini yerine getirebileceğini gösterdiğini söylüyoruz. Burjuvazinin, "ikna" yoluyla şiddete başvurmasının engellenebileceğini savunan burjuva ve küçük burjuva reformcu sosyalistlerinin, burjuva devlet terörünün her şamarında şok olması ile bireysel ve grupsal davranarak, işçi sınıfından kopuk devrimci şiddet kullanmaya yönelerek, burjuvazinin şiddeti karşısında telef olmasının burjuva terörünün baskısı altında kalmanın -farklı görünse de- bir biçimi olduğunu vurguluyoruz.

Burjuva teröre -devlet terörünü- bireysel, grupsal irade ile yok etmek eşyanın tabiatına aykırıdır. Her burjuva devlet, çatışan sınıfların sürdürdüğü savaşta, yanında yer aldığı sınıfın çıkarlarını korumak için örgütlü terörü başvurur. Özellikle açık savaş ve iktisadı siyasi bunalım dönemlerinde burjuvazinin teröre başvurması burjuva demokratik kuralları da çiğneyerek gerçekleştirilir. Burjuvazi her dönemde ve her biçim altında havucun yanında sopayı da kullanır. Yani burjuvazi, burjuva düzenini "yıkmak için" yola çıkan ve doğrultuda örgütlenen her grup ve sınıf karşısında suskun durmaz, saldırır. Burjuvazi, bu "saldırı gücünü" karşı sınıfları sindirmek için potansiyel anlamda barış dönemlerinde hazır tutar. Bu tam da "Aba altından sopa göstererek" sindirmektir. Burjuvazinin en demokrat sözcüsü, ideologu siyasetçisi dahi, çatışma, burjuva düzenini sarsacak ve yıkılmasına yol açacak düzeye geldiği zaman, devlet terörünün "haklı" olduğundan söz eder ve şiddeti onaylar. Bu kaçınılmazdır. Burjuva demokratların ikiyüzlülüğü de tam bu noktada ortaya serilir.

Marksistler, şiddetin tarihsel ve toplumsal rolünü görerek, işçi sınıfının burjuvaziyi alaşağı etmek ve işçi sınıfına, emekçilere yönelen burjuva devlet terörünü yok etmek için,

yani burjuva devlet mekanizmasını parçalamak için devrimci, kitlesel şiddete başvurulmasının kaçınılmaz olduğunu ve işçilerin zorunlu olarak devrimci şiddeti (terörü) uygulayacak örgütlü gücü yaratması gerektiğini vurgularlar. Bu anlamda Marksistler ikiyüzlü davranmazlar.

Burjuva siyasetçileri, ideologları kendisine karşı olan grupların eylemi karşısında hiçte tolerans göstermeksizin, bu grupların fiziki yok edilmesi için çoğu zaman gerekli değilken karşı saldırı eylemine girişirken, "ne yapacaktık, besleyecek miydik?" ya da "benim polisim kendisini savunmak zorundadır" gibi açıklamalarla devletin terörcü karakterini çok açık tanımlamaktadırlar. Ancak yine de burjuva siyasetçileri, emekçi yığınları aldatmak için devletin terörcü yüzünü gizlemek gereksinimi duyarak sık sık demagojiye başvuruyorlar.

Ama gerçek şu ki, her dönemde, en demokratik ülkelerde dahi şiddet devletin asli unsurudur. Nerede devlet varsa orada kaçınılmaz olarak şiddet vardı; olacaktır da. Ve ta ki, devletin sönmesiyle birlikte, şiddet de sönerek, toplumlar tarihinden silinecektir. Bu gerçeği belirlerken; her terörün, onu uygulayan sınıfların tarihsel toplumsal konumlanışlarına ve terörün toplumsal gelişme içerisinde üstlendiği rol ve yüklendiği işleve bağlı olarak sıfat kazanacağını da unutmamak gerekiyor. işçi sınıfını ve emekçi yığınları sömüren ve dolayısıyla baskı altında tutan bir sınıfın, ya da diğer ulusları sömüren ve ezen bir ulusun (burjuva ulusun) sömürülen ve ezilen sınıf ve uluslara karşı uyguladığı terör, toplumların gelişmesini önlediği ve sömürüyü haklı kıldığı anlamda gerici ve haksızdır. Sömürülen ve dolayısıyla ezilen sınıfların ya da ulusların kendi durumları değiştirmek yolunda, ezen ve sömüren sınıfa karşı giriştikleri şiddet, tarihsel ve toplumsal anlamda haklı ve devrimcidir. Bu noktada belirlemek gerekiyor ki, şiddetin haklılığının ölçütü; azınlığın, çoğunluğa ya da çoğunluğun azınlığa karşı kullanır olması değildir. Azınlık olan burjuvaziye karşı çoğunluğun yani emekçi yığınların uyguladığı şiddeti, "azınlığın haklarını savunmak" anlamında, haksız saymak bir burjuva aldatmacasıdır. işçilerin, emekçilerin başvurduğu şiddetin devrimci haklı nitelikte olması, şiddetin kullanılma amacının

sömürünü kaldırılması ve tarihsel, toplumsal ilerlemenin yolunun açılması ile belirlenir.

Ve kuşkusuz şiddet, her sınıf için, onu kullanma örgütlülüğüne ve yeteneğine sahip olmadıkça yararlı olmaktan çok daha zarar verici bir olguya dönüşür. Şiddet onu kullanmak isteyen toplumsal grubun yeteneği ve gücü yeterli değilse, karşı sınıfa ya da güce değil, onu kullanmak isteyen güce yönelir ve kullanmak isteyeni yıkar ve yıldırır.

Banka sahipleri, fabrika patronları, kapitalist toprak beyleri; bankaları, fabrikaları, tarlaları, işçi sınıfına ve çalışan emekçi yığınlara devretmeye, dolayısıyla burjuva siyasi iktidarlarının lağvına ve işçilerin, emekçilerin devrimci demokrasisinin ve sosyalizmin kurulmasına razı olabilirler mi? Sömürgeci, ezen uluslar, sömürge, yarı sömürge ülkelerin, ulusların kendi kaderlerini tayin haklarını, yani bağımsız devlet kurma haklarını, özgür kullanmalarına izin verirler mi, yani sömürenler, sömürüden gönüllü olarak vazgeçebilirler mi?

Bu soruya verilecek yanıt ile, sınıf savaşımında şiddetin kullanıp kullanılmayacağına ilişkin verilecek yanıt birbirine sıkı sıkıya bağlıdır.

Terörün (şiddetin, yıldırma eyleminin) toplumsal, tarihsel gelişmedeki zorunluluğu, işlevini ve önemini belirledikten sonra, sorunun daha ayrıntılandırılması olanaklıdır.

Terörün, toplumlar tarihine girişinin, toplumun sınıflara ayrılması ile yakın ilişkisi, her dönemde, şiddeti uygulayan sınıfların tarihsel konumuna ve yönetimine sıkı sıkıya bağlı olarak ele alınması gerekliliğini de beraberinde getirir.

Bunun anlamı çok açıktır; şiddet ortaya çıktığı toplumsal zeminde çatışan sınıfların durumuna bağlı olarak fonksiyonel bir tanım kazanır. Dolayısıyla, her grup, her toplumsal güç kendisi adına değil, bir sınıf ya da sınıflar adına -bunu açıkça belirtmese de- eylemine haklılık zemini arar ve bu doğrudur da. Ancak bir sınıf adına hareket eden her grup ve örgütlü gücün eyleminin, adına hareket ettiği sınıfın yararına olması mümkün değildir. Bu eylemin -örgütlü şiddetin- o sınıfa yararlı olması,

eylemin o sınıf tarafından kabul görmesi ve eylemin, toplumsal ilerletici ya da hiç değilse toplumsal gelişmeye zıt olmamasına bağlıdır. Şiddet, kimi zaman şiddeti uygulayan örgütlü grubun niyetinin dışında, adına hareket ettiği(!) sınıfın genel çıkarına ve devrimci yürüyüşüne zarar verir. Ve bu tür eylemler, toplumun dışına savrulur; maceracılık biçiminde açığa çıkar. Bu kaçınılmazdır.

Toplumsal şiddet, "şiddete" yönelen toplumsal gücün, örgütlülük ve şiddeti uygulama yeterliliği ile tanımlanır. Şiddet, şiddete yönelen gücün durumundan koparılarak ele alınırsa, basite indirgenir, anlamı zaafa uğrar.

Öncelikle belirlemek gerekiyor ki, bir toplumsal sınıfa, gruba ya da bireye karşı, onu yıldırmak, sindirmek için yola çıkan bir gücün, durumunun karşı gücü yıldıracak kapasitede olması yani şiddet uygulayacak konumda olması gerekir ki o zaman bu grubun, karşı gruba saldırısı şiddet -terör- olarak nitelendirilebilsin. Bir karıncanın bir fili ısırması -o da ısırabilirse- karıncanın, file şiddet uygulaması anlamına gelir mi? Elbette ki bu soruya yanıtımız hayır olacaktır. Toplumsal olarak bu böyledir; bu bireyin, bir sınıfa dolayısıyla sınıfın örgütlü militarist gücüne karşı şiddet uygulaması/uygulayabilmesi ne kadar olanaklıdır. Ya da küçük bir siyasi grubun, bir sınıfa, sınıfın devlet şeklindeki organize gücüne karşı saldırı eylemi, saldırıya muhatap olan sınıfı, dolayısıyla devleti ne kadar yıldırabilir. Bunu düşündüğümüzde "çocukça bir aldatmacadır bu" denilebilir. Ancak gene de, devletin siyasi sözcülerinin, burjuvaziye karşı "savaş açmış" küçük burjuva grubu terörist diye adlandırılmasına inananların çokluğu şaşırtıcıdır. Ama doğru olan birinci yargıdır. Yani bir avuç bireyin burjuvaziye savaş açarak saldırması, bir şiddet -terör- olmaktan öte, bir savunma eylemidir.

Eğer, bu grup kendisini, şiddet uygulayıcısı olarak görüp burjuvazinin örgütlü gücüne savaş açıyorsa, bu grup kendini nasıl adlandırırsa adlandırsın, gerçekte bu grubun eylemi terör değil olsa olsa maceracı bir çıkıştır, bir intihar girişimidir. Kuşkusuz bu grubun hangi amaçla bu saldırıyı yaptığı da bu

serüvenin niteliğini belirler. Bu çıkış sömürün ortadan kaldırılmasını hedefliyorsa ve onun propagandasını yapıyorsa, bu amacı gerçekleştirecek güçten -işçi sınıfından- kopuk olması nedeniyle maceracı bir konuma düşse de bu çıkış devrimcidir. Yani diyebiliriz ki bu grubun eylemi devrimci maceracılıktır.

Dolayısıyla bu bize, her bireysel, grupsal çıkışın da ayrı ve bir nitelikte olmadığını anlatır. Burjuva düzenin çıkarlarını, aşırı şovenizmi ve ırkçılığı amaçlayan ve tekelci burjuvaziden kopuk olduğu anlamda maceracı konuma düşen faşist grupların maceracılıkları gericidir. Keza İslamcı küçük grupların eylemleri de bu türe girer.

Demek ki, şiddet ancak toplumsal bir güce, bir sınıfa dayanarak karşı güce uygulanırsa şiddet olur. Yani şiddet, yıldırılacak karşı gücü yıldıracak denli örgütlü ve büyük güç gerektirir. Yani burjuvaziye ancak başka bir sınıf, onu alaşağı edecek, onu yıldıracak bir sınıf, yani işçi sınıfı, onun savaş organizasyonu şiddet uygulayabilir. işçi sınıfı tarihsel olarak sömürüyü ortadan kaldıracak yetenekte sınıf olması ve bu amaca yönelerek burjuvaziyi alaşağı etme ve ortadan kaldırma eylemine giriştiği anlamda, kitlesel uyguladığı şiddet -terör- devrimci şiddettir. Ve gerçek anlamda tek devrimci şiddet de; işçi sınıfının proletarya diktatörlüğüne yönelen örgütlü kitlesel şiddettir.

Bu açıklamalardan yola çıkarak diyebiliriz ki, işçi sınıfı adına yola çıktığını söyleyen -ve bu doğru da olsa- grup ve örgütlerin, işçi sınıfının organize gücünden uzak giriştikleri eylemleri "devrimci şiddet" diye nitelendirmeleri, iyi niyetlerinden söylemiyorlarsa bir aldatmacadır. Bu eylemler devrimci şiddet değil, devrimci serüvenciliktir.

Somut olarak yaşanan nedir; bu gruplar "devrimci şiddet" uyguladıklarından bahisle, burjuvaziyi yıldırmak için harekete geçip de, her eylemin sonucunda darbe yemeleri kaçınılmaz olunca, burjuvaziyi yıldırmaktan öte, bu grup yandaşlarını yıldırmaktadır. Bu gruba mensup bireylerin, devletin karşı saldırısı -terörü- karşısında yılgınlığa düşerek, itirafçılığa

yönelmesinin ya da "devrimciliği bırakmasının", reformizme kaymasının altında yatan en önemli faktör bu yılgınlıktır.

Açıktır ki, bugün Türkiye'de terör uygulayan tek güç burjuvazidir, onun devletidir. Devlete karşı "eyleme" girişen bazı sol örgütlerin kendilerine göre devrimci şiddet uygulamaları ise devrimci serüvencilikten öteye gitmemektedir. Bu grupların eylemlerini "devrimci şiddet" diye nitelendirmek, devrimci şiddetin önemini küçümsemek, işçi sınıfının devrimci şiddet gücünü alçaltmak anlamına gelir. Tüm iyi niyetliliğe rağmen bu böyledir.

Reformcu sosyalizm bu örgütlerin "terörist" olduklarını özellikle ilan ediyor. Bu yolla işçi sınıfının kitlesel şiddet gücünü küçümserken diğer yandan devrimci şiddeti, devrimci maceracılık derecesine indirerek ve devrimci maceracılığın yenilgisini örnek göstererek, devrimci şiddetin de yenilgisini "ispat"(!) ettiğini sanıyor. Reformcu sosyalistlerin bu yolla asıl gizlemek istedikleri, işçi sınıfının tarihsel, toplumsal olarak devrimci şiddete başvurmadan burjuvaziyi alaşağı edemeyeceği gerçeğidir.

Bu anlamda, devrimci maceracı, küçük burjuva sosyalist grup ve örgütler, kendi eylemlerini "devrimci şiddet" diye tanımlayarak, aslında reformcu sosyalistlerin ekmeğine yağ sürüyorlar. Reformcu sosyalizm, devrimci maceracılıktan sıkılan, yılan bireylerin uğradığı önemli bir duraktır; dolayısıyla bu anlamda da devrimci maceracılık, reformcu sosyalizme bir tepki de olsa, aynı zamanda onu besleyen bir kaynak durumuna sürüklenir.

Bir bireyin ya da grubun, diğer bir toplumsal sınıf gücüne karşı giriştiği umutsuz saldırı ya da intihar girişimini, işçi sınıfının devrimci kitlesel terörünün yerine koyarak değerlendirmek aldatmacadır: Terörü gerçek anlamda uygulayan sınıfın veya gücün toplumsal, sınıfsal konumunu örtmektir.

Devrimci maceracılığın, burjuva sınıf terörü karşısında sürekli yenilgiye uğraması, telef olması, bu tür mücadele

biçimini sürdüren grupların burjuva sınıf terör gücünün baskısı ve denetimi altına sokularak, boyun eğerek -ne kadar karşı çıkılsa da- burjuva terör gücünün belirlediği sınırlar içerisinde, provokasyona açık olmasını da beraberinde getirir. Salt bu anlamda bu grupların giriştikleri eylemlerin yanlışlığını önemle vurgulamak gerekiyor.

Burjuva sistemine ve burjuva terörüne karşı, işçi sınıfından kopuk, umutsuz bir savaş sürdüren birey ve grupların, iyi niyetleri, kararlılık ve cesaretleri konusunda kuşkum yok. Ben reformcu sosyalistlerin vebadan kaçar gibi, bu grup ve örgütleri, burjuvaziyle aynı ağzı kullanarak "lanetlemelerinden" iğrendiğimi söylüyorum.

Ancak bu devrimci cesaretin, karalılığın, işçi sınıfının örgütlü savaş gücünden uzak düştüğü ve hazırlıksız savaşa girişerek, yenilgiyi ve telef olmayı baştan "kabul ettikleri" anlamda da umutsuz bir girişimin, işçi sınıfının devrimci yürüyüşüne zarar vermesinin kaçınılmaz olduğun belirlemekte gereklidir.

Devlet, terörün organize oluşunu içerir. Bu demektir ki biçimi ne olursa olun, devletin varolduğu yerde şiddet -gizli ya da açık olarak- ama mutlaka içselleşmiş olarak vardır. Demokrasi bir devlet biçimidir ve sınıfsaldır. Sınıfsal şiddetin, terörün olduğu yerde demokrasiden söz edilir mi? Evet söz edilir. Burjuva demokrasilerini, şiddetten arınmış bir siyasal düzen olarak düşünenler ve bu düşü işçilere aktaranlar reformist sosyalistlerdir. Burjuva demokrasisi var, o halde neden devlet şiddet uyguluyor, "demokraside, hukuk devletinde şiddet olmaz" diyenler ya kullandıkları sözün anlamını bilmiyorlardır, ya da onlar burjuva demokrasisini "erdemli" görmek isteyen sosyal demokratlardır.

"Devletin korku kaynağı olduğu yerde, devletin sınıf terörü uyguladığı" bir ülkede burjuva demokrasisinden söz edilebilir. Demokrasinin terörü -şiddeti- dıştaladığını söylemek, sınıf savaşımının ve devletin sınıf karakteri dersinin ABD'sini bilmemek demektir.

Burjuva devletin bir biçiminin -faşizmin ya da askeri diktanın- terör uyguladığını söyleyip burjuva demokrasisinin terör uygulamadığın söylemek, burjuva demokrasisini aklamak demektir. Ve "demokrasi bir yaşam biçimidir" demek de bu aklayışı sürdürmekten başka bir anlama gelmez. Demokrasi bir devlet biçimi, bir siyasal düzendir. Demokrasi bir yaşam biçimi değil, bir toplumsal dayatmadır. Ve her demokrasi şiddeti içerisinde barındırır. Şiddetsiz bir toplum sınıfsız bir toplumdur ve sınıfsız bir toplum da devlet yoktur. Yani demokrasi yoktur. Yani komünistlerin gerçek ideali demokrasi değil, "demokrasisizliktir" yani komünizmdir.

İşçi sınıfının gerçek kurtuluşu, iyileştirme ve reformlarla sağlanamaz, işçi sınıfı ancak, burjuvaziyi iktidardan alaşağı ederek ve burjuvaziyi yok ederek,sömürüye ve eşitsizliğe son verebilir. Ve bu da zora dayanan ve burjuvaziyi tamamen ortadan kaldıracak bir devrimi ve işçi sınıfı diktatörlüğünü gerektirir. Bunun dışında kalan tüm öneriler, burjuvazinin toplumsal baskısı karşısında sinen grup ve bireylerin "teslim oluş" teorileridir.

Devrim, toplumsal bir terörü, dolayısıyla, sınıfların açık çatışmasını içerir. Devrimden söz edip, sınıflararası bir sıcak çatışmayı, bir iç savaşı göze almayanların, ve bu çatışmanın iki farklı örgütlü kitlesel sınıf terörü gerektirdiğini görmek istemeyenlerin ve buna hazırlanmayanların ya da burjuvazinin savaş çağrıları ile savaşa hazırlıksız girenlerin içinde bulundukları durum, siyasi bir gaflettir.

Siyasi gaflet ise, savaşa giren bir sınıfın iç düşmanıdır. Komünistler, işçilerin komünist bilinç kazanmasına yardımcı olmakla yükümlüdürler. Bunun bir yanı işçilere dünyayı algılama bilgisini ve yöntemini taşımaksa, bir yanı da işçi sınıfının kendiliğindenci eylemlerinin, hedefe tam yönelmesi için örgütlenmesinin yolunu açmaktır. Kuşkusuz hedefe tam yönelmiş ve örgütlü her eylem, işçi sınıfının devrimci bilincini yaratacaktır. Ancak o zaman, komünistler kendilerine düşen tarihsel görevi hakkıyla yerine getireceklerdir. Ve o zaman

beklenen şey gerçekleşecek; işçi sınıfı hareketi ile komünist hareket sosyalizm yolunda buluşacaktır.

Komünist Birey ve Parti Çalışmasında Etik

İşçi sınıfına devrimci, sosyalist bilinç kazandırmak amacıyla hareket eden bir partinin, komünist devrimci bilinçle donanmış olması ön gerekliliktir. Siz ne iseniz, politik bilinç götürmeyi hedeflediğiniz sınıf ve gruplar da onu taşırsınız. Bugün bir çok küçük burjuva sağ ve sol grup, örgüt; önemle, işçi sınıfına bilinç taşımak gerektiğinden söz ediyor. Hemen herkes bu fikirde- Önüne bu hedefi koyan parti ve örgütlerin içerisindeki ilişkiler ve kadrolarının bilinç seviyesi ise, gün geçmiyor ki tartışma konusu olmasın. Dolayısıyla bu örgütlerin işçilere taşıdığının da, siyasi kargaşa, şematizm ve "küçük savaşçılık" ruhundan başka bir şey olmaması doğaldır. İşçi sınıfına gitmekten söz eden birey ve partilere, "bohçanda ne var ki, ne götüreceksin" sorusu yöneltilmelidir. Bu herkes için olduğu kadar bizim için de geçerli bir sorudur.

Partinin komünist bilinci temsil etmesi, o partinin kadrolarının yüksek derecede komünist bilinçle donanması ile mümkündür. Bir partiye gerçek niteliğini veren politik çizgisinin yanında o partinin kadrolarının niteliğidir.

O halde öncelikle, derinlemesine irdelenmesi gereken şey, komünist parti üyesi bir militanın komünistleşmesinin ne anlama geldiği ve bunun nasıl gerçekleştiğidir.

Komünist bilincin; komünist bilginin, komünist literatürün öğrenilmesi anlamına gelmediğini açıklarken, kuşkusuz, komünist literatürün deneylerin ve bilgi birikiminin ve önermelerinin (denilebilir ki teorinin) bireyin komünist bilincinin şekillenmesinde önemli bir rolü olduğunu vurgulamak gerekiyor. Ve yine açıktır ki, komünist bir kadro için insanlığın ulaştığı nesnel bilginin kavranması son derece önemlidir. Komünist teori olmadan, komünist bilincin oluşması

olanaksızdır. Sorunun bu yanını belirlemek işe doğru yerden başlamaktır. Ancak yalnızca teorinin komünist bilinci belirleyeceğini söylemek; sorunun bir yanını eksik bırakmak, sorunu topal bırakmaktır. Komünist bilinç, ancak komünist teoriye sahip bireyin, sosyal eylemlilik içerisine girerek pratiğin öğretici gücünün, devrimci teori ile karılarak, bireyde içsel bir algılama gücü (meleke) yaratmasıyla oluşur.

Bir insanın devrimci teoriyi öğrenmesi, onun henüz devrimci olduğunu göstermez. Bunun için birey, devrimci teorinin ışığında sosyal pratik (siyasi, felsefi, sanatsal, ekonomik) içerisinde bir fiil yer almalıdır. Bu noktada unutmamak gerekir ki, sosyal pratik bireysel davranışı aşar ve sosyal örgütlülük gerektirir. Bu da devrimciliğin bireysel bir sosyal pratik değil, örgütlü devrimci bir sosyal pratiğe sıkı sıkıya bağlı olduğu anlamına gelir.

Bireyin komünist olması onun komünist bilince sahip olması demektir ve komünist bilinç de ancak ve ancak, komünist teori ışığında, ve örgütlü olarak sosyal pratik içerisinde yer alarak kazanılır.

Örgütlü sosyal pratik içerisinde yer almayan ve kendini salt bireysel teorik faaliyetle sınırlayan birey, Marxolog olabilir, bu mümkündür ama Marxologluğun Marxist olmakla ilgisi yoktur. Salt teorik anlamda Marxizmi öğrenen bireyler, örgütlü sosyal pratik içerisinde varolmadıkça Marksist bilince ulaşamayacaklarını anlamıyorlar. Bu insanların, giderek mükemmeliyetçiliğe kaymaları ve sosyal pratiğin; bu bireylerce masa başında şemalandırılarak, gidiş yönü tahmin edilebilen bir çizgide yürünmesi gereken yollar bütünü, olarak algılaması kaçınılmazdır. Dolayısıyla teorik olarak çizilen mükemmel formlara uygun yürümeyen her olgu kötüdür, şaşırtıcıdır; akla aykırı olduğu ölçüde de ele alınması, incelenmesi gereksizdir, bizim yapacağımız tek "devrimci" görev ondan elden geldiğince uzak durmaktır. Teorisizmin mantığı budur.

Teorisizmin sonuçlarından biri de bireyin sosyal yaşam karşısında yenilgiye uğraması sonucunda, teorisizme duyulan tepki ile farklı bir uca, salt pratikçiliğe savrulmaktır.

Salt pratikçilik ise, devrimci bilincin kazanılmasında, devrimci teorinin önemini yadsır. Bu anlayışa göre; "devrimci bilinç tamamiyle, bireyin sosyal eylemliliğine dayanır. Birey sosyal eylemlilik içerisine girerek devrimci bilince ulaşır". Kuşkusuz dar pratikçiliğin bireyi demokratizme sürüklemesi kaçınılmazdır. Bireyin sürekli eylem içerisinde olarak devrimci bilinç kazanacağını sanmak burjuva reformizminin içi dışına çevrilmiş yüzüdür. Her eylem devrimci olamaz; her bozgunculuk, her düzen dışılık, her yıkıcılık, devrimci sosyalist eylem değildir. Bireyin örgütlü sosyal eylemi, devrimci sosyalist bir teorinin ışığında yol aldığı ölçüde, o sosyal pratik, bireyde devrimci bilincin oluşmasını sağlayan bir faktör olabilir ancak.

Komünist partinin görevi "özel.. teorisyenler" ve "özel pratisyenler" yetiştirmek olamaz. Bir partide özel teorisyenler ve özel pratisyenler diye bir ayrım varsa, o parti de, komünist birey ve komünist bilinç sorunu hiç kavranamamış demektir.

Bunu belirlemek, komünist partide uzmanlaşma olmayacak anlamına gelmez. Bu doğru, komünist partide bireyin, örgütlü siyasal faaliyet içerisinde belirli bir alan ve bir konuda uzmanlaşması; doğal olarak, bir konuda uzmanlaşan bireyin, partinin diğer tüm faaliyet alanlarında varmışçasına haberdar olmasını sağlayacak araç ve olanakların organizasyonu ile besleniyorsa; bireyin komünist bilincinin gelişmesi ve yetkinleşmesine sekte vurmaz. Aksi halde parti bu araçlara, ilişkilere ve işleyişe sahip değilse, belli konuda uzmanlaşma bireyi "tek yanlı" kılar .teoride ve pratikte tek yanlılık ise komünist bilincin gelişmesi ve yetkinleşmesi önündeki en büyük engeldir. Henüz bir faaliyet alanındaki tüm olup biteni, başka bir faaliyet alanına ulaştıracak olgunlukta ve işlerlikte bir organizasyona sahip değilseniz, ve komünist bilincinizin de yetkinleşmesini istiyorsanız; sizin hem teorik ve hem de pratik faaliyet içerisinde yer almanız zorunludur. Türkiye'de sorunun böyle konulamaması nedeniyle, bir çok sosyalist örgütte, bireylerin giderek, salt teorisyen ve salt pratisyenlere dönüşmesi yaşanılan trajik bir gerçektir. Daha örgüt kurulur kurulmaz, ya da belli ilişkiler kurulduktan sonra, özellikle teorik faaliyet

sürdüren bireylerin -ki, bunlar aynı zamanda deneyimli insanlar da olabilir- pratik faaliyetten uzaklaşarak, kendilerini salt teorik çalışma ile sınırlamaları; kendi sonlarını hazırlayıcı gelişmelerin başlangıcı olmuştur. Bu bireyler; ilişki ve olanakların organizesi, onları bilgilendirmekten yoksun olduğu oranda, kaçınılmaz olarak, teorisizme ve şematizme kaymışlardır. Bu, bir komünistin kendi kendine hiçbir zaman yapılmasına izin vermeyeceği bir kötülüktür.

Bireyin bilincinin gelişmesinde, aklın önemli bir rolü var. Bireyin zeka durumunun bilincinin gelişmesinde etkili fonksiyonu vardır. Ancak bilinç zekanın kendisi değildir. Bilinç bireyin nesnel dünyayı algılama ve yorumlama tarzıdır, yetisidir. Nesnel dünyayı algılama biçimlerinin değişimi bireyin zekasıyla doğrudan ilintili değildir. Örneğin bir insanın, çok zeki olması, onun, demokrat ya da sosyalist bilince sahip olmasının direkt, belirleyici unsuru olamaz. Eğer komünist bilinç, üst düzeyde bir bilinçlilik durumunu ifade ediyorsa; bu, bireyin "üst düzey bilince" ulaşması için, deha olması gerekir demek değildir.

Bu böyle açıklandıktan sonra denilebilir ki, komünist bir partide, kuşkusuz, dehalar yer alabilir; ama bu komünist partinin politik ve ideolojik felsefi alanda dehalar örgütü olduğu ya da olması gerektiği anlamına gelmez.

Komünist birey, örgütlü bireydir. Komünist birey komünist bilince sahip bireydir; yani teorik ve pratik olarak devrimci olan bireydir. Komünist birey, deha değil; entelektüel ve fiziki olanaklarını; dünyayı algılamakta ve nesnel dünyayı değişikliğe uğratmakta en verimli bir şekilde ve olağanüstü bir azimle kullanma yeteneğine ve pratiğine ulaşabilen, bu konuda profesyonel davranan insanı; onun sosyal faaliyet içerisindeki kimliğini tanımlar ve 'kuşkusuz bu kimlik bireyin toplumsal kişiliğinin tanımlanmasında fonksiyonel bir rol oynar. Bireyin kişiliği, bireyin toplumsal kimliği ile uyum içerisinde olduğu sürece birey gelişir. Bireyin kişiliği, onun toplumsal davranış pratiğinin ifadesidir. Bireyin davranış pratiği onun dünyayı algılama biçimi ile çelişkili ise, o bireyde davranış

bozukluklarının olması, ruhsal çöküntülerin meydana gelmesi kaçınılmazdır. Bireyin komünist .olması, onun iç tutarlılığını gerektirir; yani komünist bilince sahip birey komünistçe davranmalıdır. İşte bu da bireyin komünizmi içselleştirmesidir.

Komünist parti, tüm entelektüelleri ya da tüm dehaları, ya da tüm işçileri veya emekçileri içerisinde toplayan bir örgüt değil; mesleğine, sınıfsal, toplumsal konumuna bakmaksızın, gerçek anlamda komünist olan bireylerin oluşturduğu siyasi bir örgüttür .Bu anlamda komünist parti profesyonel devrimcilerden oluşan çekirdek örgüttür. Komünist partinin olabildiğince komünist bireylerden oluşması gerçekleştirilebilirse, o partide, güven, disiplin, teorik ve pratik üretim, yalnızca istenilen ve yazılan şeyler olmaktan çıkar ve gerçek olgulara dönüşür. Tam da böylesi bir örgütte örgütü oluşturan bireylerin birbirlerine "komünist olmak için şöyle davranılmalıdır ya da böyle davranılmalıdır" diye nasihat etmeleri gereksizleşir.

Bu sağlanmadığı zaman, o partide, "nasıl davranılmalıdır". Üzerine şemaların çıkarılması ve bu konuda "ilkesel emir" ve ahlâki nasihatların olağan bir şey haline gelmesi kaçınılmaz olur. Ama bu ahlâki nasihat ve emirler böyle bir partide hep uygulanamaz şeyler olarak kalır ve o partide bireyler arası tartışma her zaman didişmeye dönüşür ve yıkıcı bir unsur görevi yüklenir.

Bir parti ya da örgüt içerisinde, devrimci faaliyet, bireyin normsallaştırılmış davranışlara uyması gerekirliliği derecesine indirgeniyorsa; bu, o örgüte şematizmin egemen olduğunu gösterir. Ve kuşkusuz bu örgütte gelişme; parçalanma ve dağılmanın habercisidir. Bu sonuçtur. asıl olan bu sonuca nasıl ulaşıldığının açıklanmasıdır. Bu sonuca ulaşılan bir partide komünistleşme, bu duruma kesin bir son vermeyi, arınmayı ve hatta işe sıfırdan başlamayı gerektirir. Önderlerin komünist tavrı tam da bu noktada gösterecekleri cesaretle ölçülür. Yoksa bu kaçınılmaz sonu düzeltmek için keşfedilmemiş veya uyulması gereken sihirli normlar bulmaya çalışmanın komünist önderlik tavrıyla ilişkisi yoktur. Böylesi bir sonuca ulaşma tehlikesini

bertaraf etmenin ya da böylesi bir öldürücü hastalığa karşı korunmanın tek yolu; komünist örgütün faaliyetini, daha işe başlarken, komünist bilince sahip insanlarla birlikte yürütmenin ön koşul olduğu ilkesinden, hangi nedenle olursa olsun taviz vermemektir. Devrimci bir faaliyet için oluşturulması gereken bir örgütü, sıradan insanlarla birlikte inşa işine girişerek, "özel önderler" yaratmak komünistlerin işi olamaz. Komünist parti, gerçek anlamda, komünist bilinçle yüklenmiş bireylerin biraraya gelmesiyle kurulduğu zaman; o örgüt de faaliyet, komünist kadro yetiştirmeye indirgenemez. Devrimin hazırlanması göreviyle biraraya gelen komünistlerin, bu görevin gerektirdiği faaliyetleri organize ederek yapmaları için partileşmeleri amatör çalışmayı önler. Marxist- Leninist bir. parti, öncü komünistler birliğidir. Bu partide devrimci politikanın saptanması kadar, bu politikaların pratik uygulanması da bu komünist kadroların işidir. Komünist bir faaliyeti, ancak komünist kadrolar yürütürse, o örgüte "yeni" katılanlar da öğrenme olanağı bulur. Bir örgütte, "kadroların" işi teori üretmek, ilişkiden ilişkiye koşmak, "yeni" kadro adaylarına pratik faaliyete girişmeleri doğrultusunda "emirler" yağdırmakla sınırlandırılıp; siyasi, ideolojik yayınların dağıtımı, öncü işçilerin siyasi eğitimi, kitle eylemlerinin organize edilmesi; "yeni" "kadrolara"; onların "eğitilmesi" gibi "iyi niyetli" bir erek için bırakılıyorsa, bu örgütte çözülme ve çürüme baştan hazırlanıyor demektir.

Sosyalizm cephesinde bu tür bir örgütlenme çalışmasına sık rastlamak mümkün. örgütlerin "dar pratikçiliğe" sürüklenmesinin önemli bir nedeni de budur.

Komünist bir örgütte politik yönelimlerin pratik sorumluluğunu, deyim yerindeyse, "eskiler" ve "en "iyi"ler almalıdır. Bu gereklidir. "Yeni kadro adayı" ancak bu yolla devrimci bir şekilde öğrenebilir. Bir çırağı, hiçbir gerçek usta hemen işin başına geçirmez. Önce işi kendisi yapar, çırağın kendisini izlemesini ister, zaman zaman ve iş sürecinde teorik bilgiler verir. İşin organizesi içerisinde, çırağı adım adım işe çekecek, yan işler verir. Belli bir süre sonra, kalfalaşan çırağa işi verir. Ancak denetimi gene sürdürür, iş sürecinde gerekli

müdahaleleri, nedenlerini açıklayarak yapar. Çok sonra, kalfa ustalaşınca, usta işin organizesini yeni usta ile paylaşır. İşte gerçek bir komünistin izleyeceği yol budur. Bu yol sabır, cesaret ve azim gerektirir. Küçük burjuvazinin bu yolu izlemesi mümkün değildir, o "yeni" insanı hemen işin içerisine atar, yeni insanın, onarılmaz zarar alması, işin büyük zararla kapatılması hiç önemli değildir. Küçük burjuva için ilke şudur: "Ölen ölür, kalan sağlar bizimdir."

Komünist bir partide, "yeni" insanların öğrenme sürecinin pratik yönü kadar, teorik-politik yönü de önemlidir. Parti de öncü çekirdeğin bir işlevi organizasyonun pratiğine bizzat katılmaksa, bir görevi de, toplumsal gelişmelere ilişkin devrimci politikaların saptanarak, faaliyetlerin bu yönde yapılmasını sağlamak ve bu faaliyetleri merkezileştirmektir. Devrimci politika kadroları eğitir. Devrimci politikaların kadroların eğitimini sağladığı yerde, ahlâki davranış normları üretmeye sığınmak gereksizleşir. Komünist parti faaliyeti, yanlış yapmamak anlamına gelmez. Komünist parti faaliyeti içerisinde de yanlışlar yapılabilir. Yanlışların yapılmamasının sigortası, ahlâki davranış normları saptamak ve bu normlara uyulması için emirler yayınlamak olamaz. Hiçbir davranış normunun hayat karşısında tüm haller için doğruluk sigortası yoktur. Bir komünist partide, işçi sınıfının somut durumu ve genel yürüyüş doğrultusunun somut saptanması üzerine oturan ve genel yönelimi belirleyen devrimci politikaların varlığı; parti kadrolarının da yanlışları en aza indirgemesi doğrultusunda teorik öğrenime yol açar. Bir örgütte militanlar arasındaki güvenin oluşmasında, etkin rol oynayan şey, "devrimci davranış normları" ve bu davranış normlarına uymaya çağıran emirler değil; örgütün gerçekten komünist bireylerden oluştuğuna, tüm kadroların inanması ve partinin devrimci politikalarıdır. Devrimci politika yalnızca işçi sınıfının genel devrimci yönelişini değil aynı zamanda örgüt içi işleyişe yön verici de olmalıdır. Örgüt içi işleyişe yön veren politikalar ise emirnameler olmaktan öte, örgüt işleyişinde meydana gelen aksaklıkları ve yapılan yanlışları, nesnel koşullar içerisinde ele

alan ve nasıl çözümlenebileceği, ve nasıl aşılabileceğine ilişkin somut öneriler ve bunun araçlarını sunan yönlendirmelerdir.

Kuşkusuz en basit örgütlenmelerde dahi, organizasyonun çalışması için, doğrudan doğruya iş sürecinin, olmazsa olmaz biçimde yarattığı ve uyulması gereken kuralları vardır ve hiç kuşkusuz bir komünist parti faaliyetinde bu faaliyetin, faaliyete katılanlara dayattığı kurallar olacaktır. Bu doğru, benim anlatmak istediğim şey, komünist bir örgüt üyesinin bu kurallara uyması için özel emirler çıkarılmasına neden olan köklü bir zaaftır. Bu zaaf, komünist bir partinin sıradan insanlardan oluşturulması ve daha sonra da bu insanların komünistçe davranması için onlara davranış kalıpları sunulmasıdır. Marxist-Leninist partide, eğer gerçekten bu parti komünistlerden oluşmuş ise, küçük burjuva davranışlarına sahip olduğu saptanan bir bireyi ahlâki nasihat ve emirlerle düzeltmeye çalışmak abesle iştigaldir. Böylesi nitelikte insan, komünist birliğe alınmamalıdır. Eğer gözden kaçırılmışsa ve durum sonradan fark edilmişse; parti bu unsurdan arınmalıdır. Bu anlamda, Marksist-Leninist bir örgütte ahlâki nasihatler ve davranış kalıpları anlamsız ve gereksiz oldukları için kullanılmazlar.

Komünist bir partide, örgüt üyesi bireyler, örgütün ideolojik ve politik çizgisini içselleştirerek kabul eden bireylerdir. Dolayısıyla bu bireyler örgütün politik çizgisinin gerektirdiği pratik yönelişleri benimseyen -bu yeterli değildir- ve onu bizzat uygulayanlardır. Bu durum da üye, parti faaliyetine hiçbir zorlama hissetmeksizin katılır. Bu noktada tüzük yalnızca bu ilişkinin hukuksal ifadesidir. O kadar. Komünist parti de eğer bir militan, genel politikayı teyit eden pratik faaliyet içerisinde yer almıyorsa, bu birey, ya genel politik çizgiye inancını yitirmiş, ya da, genel politika ile pratik yönelim arasında bir çelişki olduğu kanaatine varmış demektir. Birinci kanaate sahip birey için yapacak bir şey yoktur. İlişkiler kopmuştur, tüzükle bunun hukuksal yönü çözülür. İkinci kanaate sahip bireyin ise bu konudaki gerekçelerini, örgütün çoğunluğuna kabul ettirmesine olanak tanınmalıdır. Ancak birey bunu başaramadığı takdirde çoğunluk kararı doğrultusunda pratik faaliyete

katılmalıdır. Ancak çoğunluk kararına uymayan birey de birinci kanaate sahip insan durumuna düşer; iş sürecinde birlikte varolmamak doğal olarak örgüt faaliyetinden kopmak anlamına gelir. Böyle bir ilişkiyi suni önlemler demek olan normsal sürdürmeye çalışmak anlamsızdır.

Belirlenmiş bir amacın gerektirdiği bir faaliyeti yapmaya birlikte karar vermiş insanların birliğini sağlayan şey; öncelikle, aynı amaca örgütlü yönelmeleridir. Ancak bu insanlar arasındaki birliği sağlayan asıl ve gerçek şey, faaliyeti sürdürmeye karar vermiş bireylerin bilfiil bu faaliyetin öznesi olarak davranmalarıdır. Nasıl bir faaliyet sürdürülmesi gerektiğini saptamak önemli bir şeydir ve bu saptama bireylerin birlikte olmalarına yol açar. Ancak o kadar. Bu, bireylerin birarada olduğunu göstermez. Bireylerin birarada olması, saptanan faaliyet içerisinde de birlikte varolmalarıyla mümkün olur. Eğer saptanan faaliyet bu faaliyetin yapılması gerektiğini söyleyenlerin bilfiil katılımıyla kotarılmıyorsa, o bireyler arasında "birlik" yok demektir. Ya da birliktelik, yalnızca faaliyete katılanlar arasında gerçekleşiyor demektir. Bu durumda, yalnızca faaliyetin saptanma sürecine katılanlar -ki, ülkemizde bugün bu türden unsurlar bir hayli fazladır- faaliyeti sürdürenler arasında ilişki bir örgüt ilişkisi olarak adlandırılamaz. Siyasi parti ilişkisi, insanlar arasında hukuksal (tüzükle) olarak sağlanan bir birliktelik değildir. Parti, sosyal faaliyet içerisinde birlikte yer alan bireylerin, siyasal eylem ilişkisinin ifadesidir.

Bireylerin siyasal eylem ilişkisi de, o ilişki etrafında birleşen insanlar arasında işbölümünü gerektirir. Parti üyesinin profesyonelliğinin temelinde bu işbölümünü önemli rol oynar. Parti kadrolarının profesyonelleşmesi doğrudan doğruya parti içerisindeki işbölümüne dayalı ilişkiye bağlıdır. Bu demektir ki, örgütten kopuk bireyin kendini, profesyonel devrimci olarak ilan etmesi gerçeği yansıtmaz. Profesyonel devrimci, partili (örgütlü) bireydir. Ancak bireyin bir partinin destekçisi ya da dergi okuru olması, aidat ya da bağışlarını muntazaman ödeyen durumda olması, o bireyin Leninist bir örgütün profesyonel kadrosu olduğunu göstermez. Parti kadrosu parti faaliyetinin

gerektirdiği işbölümü içerisinde bir fiil yer alan birey demektir. Bir devrimcinin profesyonel kadro olmasının anlamı budur. Türkiye'de, kimi dergi okurları ya da örgüt üyeleri, belli bir işte çalışmayarak, "devrimcilik yapmayı" -öğrenciler arasında yaygın bir durumdur bu- profesyonellik sanıyorlar. Bu sorunu baş aşağı görmektir. Bireyin kendi bireysel ihtiyaçlarını karşılamak için bir işte çalışması, onun profesyonel devrimci olması önünde engel değildir. Ya da bireyin, bireysel gereksinimlerini gidermek için çalışmaması, onun "profesyonel" çalıştığı anlamına gelmez. Bireyin bir işte çalışıp/çalışmaması, parti içerisindeki işbölümü ve ilişki biçimiyle doğrudan bağıntılıdır. Birey parti içerisindeki ilişki biçimine bağlı olarak, bir işyerinde günlük ihtiyaçlarını gidermek için çalışır ya da çalışmaz. Ama bazı devrimci örgütlerde bireyler, işte çalışıp çalışmayacağına çoğunlukla kendileri karar veriyorlar ve örgüt de bu durumu kabulleniyor. Başlangıçta bu ilişki örgüt için handikap oluşturuyor. Kendiliğindencilik, merkezi işbölümünün üzerine geçiyor, onu baskı altına alıyor. Bu tür bir "profesyonelleşmenin" egemen olduğu örgütte Leninist bir örgüt olma olanakları çarçur edilir. Bireyin, kendi gereksinimlerini asgari ölçüde karşılamak için çalışması, bizzat partinin merkezi kararıyla belirlenir. Bu kararda doğrudan doğruya bireyin parti içerisindeki işbölümü ilişkisine bağlıdır. Kaldı ki, profesyonelliği bu noktadan ele alarak tartışmak kesinlikle yanlıştır. Bugün teknolojinin ve kitle iletişim araçlarının durumu, Çarlık Rusya'sındaki iletişim araçlarının durumundan yüzlerce kat gelişkin olduğu açıktır. Partide profesyonellik, bu araçların kullanımı konusunda beceri göstermekle farklı bir zenginlik kazanmıştır. Ancak işçilerin 8 saatlik bir çalışma zamanının olması da profesyonelliğin yeni biçimde ele alınmasını gerektiriyor. Parti üyesi işçilerin kitle iletişim araçlarının kullanım kolaylığından yararlanarak ve 8 saatlik işgününü yarattığı olanakları kullanarak, profesyonel çalışma yapabilirler. Bu mümkündür. Artık 24 saat devrim için çalışmanın anlamı yeniden irdelenmelidir. Bugün tüm çalışan insanlar, 24 saatini devrime veren partili militanlar olma olanaklarına sahiptirler, insanların profesyonel kadro durumuna gelmeleri için ille de işten çıkmaları gerekmiyor. Kuşkusuz bu

önemli bir olanaktır. Bu olanağın varlığına rağmen, kuşkusuz bireyin 24 saatini bir fiil gerektiren parti görevleri yine mevcuttur; bu doğru. Ama bu kadroların sayısı oldukça azdır. Bu kadrolar dışında, "sözde" profesyonel kadro istihdam etmek bir parti için felakete çağrı yapmak demektir. Leninist bir partide hiçbir üye parti kararlarının dışına çıkarak kendini "profesyonel" kadro ilan edemez. İşten atılmalar dışında, her komünist birey, fabrikada, atölyede, işyerinde çalışmakla yükümlüdür. Bu, hem partiye maddi bir yük olmamak için ve hem de kitle bağlarının kurulması için gereklidir. Çalışmayan birey giderek örgüt ilişkilerine, yoldaşların yük olur. Bu kaçınılmazdır. Böylesi bireylerin "geçimi" için gereken maddi olanaklar, parti tarafından direkt karşılanmasa da -yoldaşları tarafından karşılansa da- bu partinin genel gereksinimlerine akıtılacak maddi olanakları israfı demektir. Böylesi bir ilişki, bireyin asalaklaşmasının yolunu açar ki, bir siyasi ilişkide en ölümcül zaaf, bireyin, siyasi ilişkisinin asalağı haline gelmesidir. Bu tür bir ilişki, örgüt içinde, yoldaşlar arasındaki gönüllü birlikteliğin temeli olacak olan güveni yıpratır, tahrip eder.

Tam bu noktada, devrimciler arasında varolan "asalaklığın" örtüsü haline getiren bir düşünceyi açmakta yarar var. Devrimciler arasında şöyle bir görüş hayli yaygın: "Devrimciler, olanaklarını yoldaşlarıyla paylaşmalıdırlar." Bu gerçekten de güzel bir söz, ama yanlı eğilimlerin örtüsü yapıldığı ve buna olanak verdiği sürece "zararlı" hale gelebilecek bir sözdür. Devrimciler olanaklarını elbette yoldaşlarıyla paylaşmalıdırlar, ancak bunun biçimi önemlidir. Bir devrimcinin bir devrimciye maddi ve manevi olanaklarını paylaşmasının yolu, bireyin olanaklarını, aynı amaca yönelmiş ilişkilerin gelişmesine sunmasıyla mümkün olabilir. Yani ben elimdeki olanakları parti faaliyetlerine veriyorsam, bu elimdeki olanakları yoldaşlarımla paylaşıyorum demektir. Bunun dışında bir yolla, elimizdeki olanakları, yanımdaki insanlarla paylaşmamın o insanları "asalaklaştırmak" için her zaman bir tehlikeyi potansiyel olarak taşıdığını görmeliyim. Kuşkusuz burada sözü edilen, geçici bir ilişki değil, bu ilişkinin süreklilik

kazanmasıdır. Profesyonel bir devrimci, yanındaki insanın geçiminden çok, partinin faaliyetini düşünür; ve olanaklarını partiye sunar. Yanımızdaki bireyin gereksinimleri de gerekiyorsa ve uygunsa gene parti tarafından karşılanır, birey tarafından değil. Bu konuda gösterilecek en küçük iyi niyet, parti kurumsallığına karşı kötülük yapmaya atılan ilk adımdır. Bu konuda kesinlikle kararlı davranmak ve bu ilişki biçiminin asla devrimci bir ilişki olmadığını ve üstelik giderek sizi de rahatsız eden örgütsel ve bireysel ilişkileri hastalığa sürükleyen bir ilişki biçimi olacağını görmek gerekiyor. Eğer bir insanın amatör ya da profesyonel niteliğini belirlemek gerekiyorsa bu ilişkilerdeki tavrına bakarak karar verilmelidir.

Kuşkusuz bu, devrimci kadronun tüm sosyal faaliyetini kapsayan bir anlayıştır. Bir parti militanının "özel" siyasi, entelektüel ilişkisi, partiden gizlediği, ayrı tuttuğu bir "özel" konuma sahip, siyasi faaliyeti olamaz. Bir sosyal faaliyet içerisindeki partili militanın, faaliyet içerisinde yarattığı ilişkileri parti faaliyetine tabi kılmıyor ve "özel" ve "kişisel" konumda sürdürüyorsa; bu bireyin, parti ilişkisine karşı bir güvensizliğinin sözkonusu olduğu açıktır. Parti faaliyetinde profesyonelleşmenin bir ayağı da bireyin, sosyal faaliyet içerisinde yer alışıyla gerçekleşen her ilişkiyi, partili bir birey olarak sürdürmesidir. Bu noktada da önemle belirtilmesi gereken şey, bireyin bu ilişkileri, yanındaki yoldaşına değil, kesin olarak, parti ilişkisine sunması gerektiğidir. Bir örgüt ilişkisinin de bu tutumun gerekirliğini reddeden birey, partinin ideolojik ve politik çizgisinin insan ilişkilerindeki belirleyici ve asıl olan rolünü anlamıyor demektir. Bir insanın bir insanla inançları uymuyorsa, ilişkisini sürekli kılması mümkün değildir. İlişkide süreklilik inanç birliği gerektirir. Ki, bu siyası olarak parti birliğidir. Yeniden belirlemek gerekirse; bu ilişki bir komünist partide olmaması gereken ilişkiyi açıklar ve komünist parti faaliyeti içerisinde bu ilişkileri sürekli kılan birisinin ahlâki tedaviyle "iyileştirilmesi" gibi bir tavır izlenemez. Komünist partide bu ilişki ve bu ilişkiyi sürdüren birey, koparılıp atılmalıdır.

Harekete yeni katılan militanların acemi olması mümkündür. "Yenileri" ustalaştırmak partinin görevidir. Acemilik giderilebilir bir şeydir, ancak "devrime inançsızlık" giderilemez. Devrime inançsızlık bireyi korkaklaştırır. Kitle içerisinde, devrimci bir faaliyet sürdürmede korkak davranmanın; sosyolojik, psikolojik tanımlamalarını yapmak, korkaklığın toplumsal, bireysel koşullara tabi olarak yerini belirlemek de mümkündür; ama bu, parti içerisinde, korkaklara yer vermeye gerekçe yapılamaz. Bu, reformist değil, devrimci bir parti inşa etmek ve devrimci bir faaliyet yürütmek konusunda hem fikir olarak bir yürüyüşü başlatanlar için gerçekleştirilmesi gereken önemli bir tavırdır. Bu tavır yürüyüşün devrimci olmasının olanağı ve teminatıdır.

Kuşkusuz her dönem yeni bir çalışma tarzına tekabül eder ve her yeni çalışma tarzı, o çalışmayı göğüsleyemeyecek birey ve gurupları ezer. Bu kaçınılmazdır. Hareketin ilk döneminde birlikteliğin sürmesi için yalnızca başlangıç ilkesi yeterli değildir. Bu ilkeye sıkı sıkıya bağlı devrimci faaliyet içerisinde olmak mutlak bir gerekliliktir. Bu çalışmayı göğüslemeyen yol arkadaşlarının diğerleri için kurtulunulması zorunlu bir yük olacağı açıktır. Devrimci bir faaliyet sıkı olmak zorundadır. Dolayısıyla sıkı bir faaliyete yakışır davranan kadrolar komünisttirler.

Komünist olmak "bireysel varlığını, kimliğini feda etmek" demek değildir. Bu doğru. Ancak örgütlü üretim, kolektif disiplini gerektirir. Bir faaliyetin yararlı olmasını istiyorsak, o faaliyetin gerektirdiği disipline ve özveriye sahip olmak ve organizasyona tabi olmak zorundayız.

Bilinmelidir ki, asıl olarak, disipline edilmemiş insan yaşamı telef olmuş, siz deyin ki, burjuva düzenin işleyişine boyun eğerek "feda edilmiş" bir yaşamdır. Bireyin, burjuva düzeninde, yaşamının feda edilmesinden kurtulması, ancak günlük faaliyetin anarşisi karşısında disipline edilmiş bir faaliyete girişmesi ile olanaklıdır. Bir komünist için bunun anlamı, sosyalist savaşımdır.

Sosyalist Olmak Bir Yaşam Biçimini Gerçekleştirmektir

Türkiye'de sosyalist hareket kendine özgün bir "gelişme" seyri izliyor. Kuşkusuz küçük burjuvazinin yoğunluğunun fazla olduğu Türkiye'de; işçi sınıfını da etkisi altına alan küçük burjuva sosyalizminin tüm özellikleriyle ve çeşitliliğiyle ortaya çıkışı ve genel sosyalist harekete damgasını vuruşu gerçekleşiyor.

Türkiye'de sosyalizm, işçi sınıfı hareketi ile değil, küçük burjuva devrimciliğiyle birbirine kavuştu. Sosyalizm küçük burjuva hareketiyle birleşerek çeşitlenmeye başladığı anda, bu çeşitliliğe bağlı olarak savaşımın her alanında küçük burjuva tavrın da sürdürülmesi kaçınılmazdır.

Küçük burjuva bireylerin bir kısmı için; sosyalist olmak bir "ahlâki" sorun sayılırken, bir kısmı içinse, tarihsel bir misyonu üstlenme, "kendini var etme" sorunudur. Her iki eğilim için de sosyalist olmak, "bireyin özel yaşamı dışında" üstlenilen bir görevdir.

Bu noktada, sosyalist çalışmanın bireyin özel yaşamı dışında bir görev sayılması, bireyin sosyalist ideolojiyi içselleştirememesi; sosyalizmin "kendi dışında şey" olarak algılanması ve sosyalist aktivitenin kazınılmaması ile sonuçlanır. Doğal olarak bu "dışında şey" birey zor duruma düşünce yapılmayan, ondan uzaklaşılan bir "iş" e dönüştürülür. Bir yaşam biçimi olarak sosyalizm, bireyin yaşamında somutlanmayınca birey, bir "iş"ten vazgeçebilme rahatlığıyla "sosyalizm"den de vazgeçer. Ya da birey yaşamı, "özel yaşam" ve toplumsal, ahlâki nedenlerle üstlenilmiş tarihsel görev yaşamı biçiminde ikiye bölünür; birey adeta iki kişiliğe sahip olur. Bireyin özel yaşamı sosyalist bir yaşam olacağına, bu iki yaşam tarzı, birbiriyle çatışan ve birbirini dışlayan bir biçimde bireyin yaşamını parseller. Dolayısıyla birey, "sosyalist görevi" engellenildiği zaman, "özel yaşamına" ağırlık vererek, burjuva

düzenin çizdiği sınırlar içerisinde kaderine boyun eğerek "sosyalizm" den uzaklaşır.

Ahlâki bir sorumlulukla tarihsel misyonunu gerçekleştirme görevini üstlenerek, sosyalist harekete katılmak; bireyde kendisini "feda edilmiş" biri olarak görme duygusunu yaratır. Bu nedenle, "feda edilme" durumunda olan birey, bireysel yaşamının feda edilmesinin karşılığını görmek ister. Kitlelerin harekete geçmesi uğruna kendisini feda eden birey kitlelerde bir hareketlenme görmeyince ve üstüne üstlük siyasi zor tüm çıplaklığıyla karşısına dikilince, öfkelenir ve kitlelerin hareket potansiyelinden umudunu keser. "Yeryüzüne kahramanlık misyonuyla inen birey" kahramanlığın itibarını görmeyince yaptığı işleri lanetler.

Sosyalizm mücadelesi, ne bireyin kendine biçtiği bir "görev" dir ne de bireyin "feda edilmesi" dir. Sosyalizm, bireylerin ahlâki sorunu olmaktan ötede bir yaşam biçimidir; nesnel zorunluluk içerisindeki bireyin seçtiği bir yaşam tarzıdır. Kuşkusuz birey hangi yaşam biçimini sürdürürse sürdürsün, her yaşam biçiminin kendine özgü zorlukları, kavgası, barışı, tadı, acısı ve ölümü vardır. Kapitalist bir ülkede sosyalist birey, bir küçük burjuva yaşam sürdüren bireye nazaran siyasal zorla daha açık ve daha çok karşı karşıyadır. Ama bu, sıradan bir insanın siyasal zorla karşı karşıya olmadığı anlamına gelmez. Denilebilir ki, siyasal zoru kavrayan ve karşı duran sosyalist bireye nazaran, sıradan bir küçük burjuva birey siyasal zor karşısında savunmasızdır. Ve kuşkusuz bir toplumda sıradan bir küçük burjuva bireye nazaran sosyalist birey, bilmenin ve olguları kavramanın sağladığı avantajla daha özgür davranabilir ve savrulmadan yaşama olanaklarına daha fazla sahiptir.

İlk sonuç; devrimci sosyalist bireyin yaşamı; "feda edilen" bir yaşam değil, aksine, bilincine varılan ve bu anlamda kazanılan bir yaşamdır.

Bir küçük burjuva birey için ise bunun tersi söz konusudur. Çünkü sosyalist kurtuluş; küçük burjuvazinin varolma koşullarının ve olanaklarının yok olması demektir. Bir küçük burjuva bireyin bireysel özgürlüğü için sosyalizme yönelmesi,

bir anlamda sınıfsal intihardır. Kendi kurtuluşu istemiyle toplumsal mücadele içerisine atılan bireyin, kendi sınıfsal varlığının yıkımını da getirecek olan sosyalizme yönelmesi durumunda, sınıfsal intihar gerçekleşmediğinde; birey, feda edilme duygusuyla yüklenir. Sosyalizm savaşımının bir unsuru olmaktan çok, dışında bir konumlanışa sahip birey, bir yenilgi anında, feda edilmişlik duygusundan pişmanlık duygusuna hızla sürüklenir.

Türkiye'de bu durumu yaşayan birey sayısı azımsanmayacak kadar çoktur. İnsanları sosyalizme, ya da başka bir toplumsal yaşam biçimine iten yüzlerce irade dışı faktör vardır ve birey, bu irade dışı yüzlerce faktörün bileşkesi olan, "dışında" maddi koşulların yönlendiriciliğine tabidir. Ancak insanı bir durumdan başka bir duruma sevk eden bu nesnel koşulların götürdüğü noktada birey, iradi seçim yapma olanağına da kavuşur. Bu sürecin her anında olmasa da belli anlar ve varılan noktada birey, ulaştığı durumu bilince çıkararak, bu durumu kabullenir ya da reddeder. Bireysel irade, öznel faktörlerin rolü bu tercih anında önem kazanır. Ben birey olarak ulaştığım duruma nesnel koşulların zorunlu itelemiyle varıyorum; ama vardığım durumda, toplumsal (siyasi, iktisadı, entelektüel) zorunluluğun bana biçtiği konumu tercih etmek ya da etmemek önemli ölçüde benim isteğime bağlıdır: Yani ben kendi kaderimi, maddi koşulların çizdiği sınırlar içinde tayin edebilirim. Kuşkusuz bir yaşam tarzını seçip, seçmemek bilincinin oluşmasını büyük ölçüde etkileyen de yine maddi, entelektüel koşullardır. Ancak toplumsal koşulların etkisi ile varolan bireysel irade, bireyin iteklendiği durumu kabul edip, etmemesi noktasında belirleyici rol oynar. Aynı noktada birey, toplumsal koşulların kendisini iteklediği konuma ulaşma sürecinde ve sürecin sonunda, edilgen bir kabullenişle vardığı toplumsal durumu benimser. Belli bir sınır içerisinde bireysel irade kullanan birey, edilgen bir kabullenişle durumuna uyum gösteren bireye göre; iktisadi, siyasi, entelektüel açıdan çok daha fazla gelişir. Ancak bireysel iradenin bireyi çoğu zaman bir fasit daire içinde ilerletmesi de mümkündür; bu "ilerleme" görünürde, yanılsamalı bir "ilerleme"dir.

Bu noktada belirlenmesi gereken sorun; bireyin ya da toplumsal grupların kendi hayatını ve toplumsal konumlanışını seçme özgürlüğünü kullanabilme yetisinin ve olanağının varoluşudur. Ama unutmamak gerekir ki, kullanabilme yetisinin ve olanağının varoluşu, her zaman, bireyin toplumsal aktivitesini ve konumunu gerçekleştirebilmesi anlamına gelmiyor. Birey, toplumsal koşulların belirleyici fonksiyonunun yanında, bireysel olarak kendi toplumsal konumunu seçebilir; seçer. Birey belli koşullar altında belli bir noktaya kadar, toplumsal durumunu belirleme konusunda özgürdür. Dolayısıyla birey bu özgürlüğünü kullanarak ya da kullanmayarak vardığı toplumsal konum ve durum konusunda başkalarını suçlama hakkına sahip olamaz. Seçilen durum ve yaşam biçimi (varılan durumu kabullenmekte bir seçimdir) için, bireyin topluma ve toplumu oluşturan öteki bireylere sitem etmesi, diyet istemesi doğru bir tavır değildir. Bu, bireyler için böyle olduğu gibi, toplumlar ve gruplar için de böyledir. Salt bu anlamda diyebiliriz ki, her toplum ve her birey kendi durumuna layıktır.

Birey, maddi koşulların kendisine sağladığı olanaklara dayanarak seçtiği toplumsal konumu ve yaşam biçimini, kendi iktisadi, siyasi, entelektüel varlığının gelişmesi için seçer. Bu seçme nedeniyle diyebiliriz ki, birey kendi gelişim ve yararı için seçtiği toplumsal durum ve yaşam biçimini, kendi varlığını "feda etmek" olarak anlaşılmasını istiyorsa, oportünistçe davranıyor demektir.

Burada, önemli bir noktayı vurgulamak gerekiyor; bireyin seçimi daima içerisinde bulunduğu toplumun yapısıyla yakından ilişkili ve sınırlıdır. Bireyin seçme özgürlüğü, o bireyin yaşadığı toplumun maddi ve entelektüel ilişkilerinin bireye tanıdığı seçme olanakları ile sınırlıdır. "Biz kendi tarihimizi kendimiz yaratırız. Ne var ki, bunu gerçekleştirmemiz için, ilk önce belirli koşulların ortada bulunması gereklidir. Bunlar arasında ekonomik koşullar sonuç belirleyicidir. Ayrıca politik ve benzeri koşulların, hatta insanların kafalarında

varlığını sürdüre gelen geleneklerin de, sonuç belirleyici olmamakla beraber, belirli bir rolü vardır." (*)

Somutluyorum; ben sosyalist olmayı seçiyorum. Beni bu seçme noktasına getiren maddi koşullardır; ama benim gibi bu toplumda, aynı maddi koşullarda aynı durumda olan binlerce kişi var. Ve ben toplumsal durumumu bilince çıkararak, diğer bireylerden farklı olarak sosyalist olmayı seçiyorum. Bu seçimle, kendi irademle sosyalizmi bir yaşam biçimi olarak benimsiyorum. Sahip olduğum maddi ve entelektüel olanaklarım ve toplumsal konumum seçimimde belirleyici rol oynuyor. Sosyalizmi seçerken, bu seçimimi "halk için" yada "işçi sınıfı" için değil, kendi toplumsal varlığım için yapıyorum. Birey, emeğin kurtuluşuyla, bireysel kurtuluşu gerçekleşeceği için sosyalizmi seçer. Gerçek olan, bireysel kurtuluşunun, emeğin kurtuluşuna bağlı olduğunu kavradığı ölçüde insan, sosyalizm savaşımına tüm varlığıyla katılır.

Sosyalist olmak, toplumsallaşmayı ve insanileşmeyi öngören bir yaşam biçimini gerçekleştirmektir. Bireyin toplumsallaşmasının ve insanca yaşamasının koşulu; maddi ve entelektüel yaşam kaynaklarının ve üretim araçlarının tüm toplumun hizmetine sunulması ve bunu sağlayacak siyasi koşulların yaratılmasıdır.

Gerçek anlamda devrimci sosyalist olmak bir bilim adamı tavrını sürdürmektir. Bir bilim adamı, bilimsel çalışmayı bir yaşam biçimi olarak seçer ve bilim adamı bilimsel çalışmayı, dünyanın nimetlerinden uzak kalışından yakınarak sürdürmez. Bir bilim adamı için, insanlık uğruna feda edilmiş yaşam yoktur, aksine bilimsel faaliyet içerisinde kazanılmış, seçilmiş bir yaşam vardır. Bireysel iradesi ile seçtiği bir yaşamı sürdüren bilim adamı, zor dönemde, seçtiği yolun getirdiği zorlukları aşar ve yaptıkları için diyet istemez, başkalarına sitem etmez.

Küçük burjuva sosyalistleri, sosyalist olmayı ahlâki bir sorun olarak ya da tarihin kendilerine sunduğu bir misyon olarak algılarlar. Onlar sosyalizmi iradi seçilen bir yaşam biçimi olarak

---

(*) F. Engels-Y. Bloh'a 22 IX 1890 günlü mektubundan.

içselleştiremedikleri için; zor dönemde, geri dönüp baktıklarında "feda edilen" bir yaşam görürler. Bu kaçınılmazdır, çünkü, nesnel zorunlulukların içerisine itelediği bir yaşama onu sürükleyen toplumu görür ve kendisini bu duruma iten topluma sitem eder, diyet ister ve birey kendisini toplum için feda eden bir "kahraman" olarak hakkettiği ilgiyi görmek ister.

Bireyin sosyalist olması, toplumsal koşulların sınırladığı zeminde bir seçimdir. Bu seçimde birey belli bir noktaya kadar özgürdür. Birey bu seçimden sonra, aynı seçimi yapan diğer bireylerle, bir yaşam biçimini, tercihen, gönüllü sürdürmek için biraraya gelir. Bu toplumsal konumlanış durumunda birey, birlikte yaşam sürdürmenin zorunluluklarına ve ilişkinin iç disiplinine uymak zorundadır. Sosyalist bireylerin gönüllü birarada oldukları, en önemli toplumsal/siyasi kurum partidir. Kimse kimseyi partili olmaya zorlamaz. Ancak iradi olarak parti üyesi olmayı seçen bireyin örgütlülüğü içselleştirerek, partili yürüyüşün iç disiplinine uyar. örgütlü bireylerin, iradelerinin bileşkesi olan ortak irade partinin varoluşuyla devreye girer ve toplumsal koşulların nesnel sınırlayıcılığının yanısıra, parti yaşamının öznel sınırlayıcılığı içerisinde birey özgürlüğünü kullanır.

Bu noktadan sonra birey, hala örgüt olmadan önceki "özgür" durumunu sürdürmek isterse, - bu gerçekleşebilir bir şeydir- bu istem karşısında ortak iradenin de bireysel iradeyi dışlama hakkı doğar. Bireyin; parti iradesini yadsıyan "özgür" girişimine karşı, örgüt de kendi varolma hakkını -bireyi kendinden uzaklaştırma özgürlüğünü- kullanır.

Devrimci sosyalist düşünce bütünlüğünü, içselleştirerek, toplumsal/bireysel yaşam tarzı olarak kendi yaşamlarında somutlaştırmış bireyler topluluğu olan devrimci sosyalist partide, gönüllü birliktelik, partinin temel unsurunu oluşturur. Böyle bir partide iç demokrasi, sözde savunulmaktan ötede, bir yaşam tarzı olarak parti yapısını sarar. Bu partide, dayatılmış bir "merkezilik" değil; içerisine girilen sosyalizm savaşımının zaferle sonuçlandırılması için gereken iç disiplinin, devrimci sosyalist

yaşam tarzının parti içinde egemen olması için uygulanan merkezilik gerçekleşir. Bu partide iç disiplin; "verilmiş bir emrin" askerce yerine getirilmesi biçiminde değil, parti topluluğunun ve bireyin savrulmaması için, gönüllü birliğin ortak iradesinin bireylere yüklediği sorumlulukların, birey tarafından bilince çıkarılarak üstlenilmesi biçiminde gerçekleşir.

Sosyalizmi yaşayan bireylerin organize edilmiş birlikteliği olan devrimci bir partide çalışma, "iş" olmaktan çıkarak bireylerin toplumsal yaşam gereksinimi olur. Devrimci sosyalist birey için böyle bir parti yaşamı; "feda edilmiş" bireysel yaşamlara rağmen bir topluluk yaşamı değil, kazanılmış birey yaşamlarının bileşkesi olan bir komünal yaşamdır. Devrimci sosyalist partide birey hiçleşerek yalnızlaşmaz; sosyalist birey olarak toplumsallaşır.

SOSYALİZM ve "TEMİZ SİYASET"

MURAT AKINCILAR

Sosyalizmin bir yeni toplum projesi olduğu kadar, bir yeni tarihsel öznenin önünü açma pratiği olduğu, özellikle reel sosyalizmin yıkılışından bugüne fazlasıyla tartışıldı. Yaşanan sosyalizm girişimlerinin tıkanmasının asıl nedeni üzerine dile getirilen tüm tezler, sol kamuoyunun koşulsuz desteğini alarak insan ve sosyalizmin etik temelleri üzerinde odaklaştı. Kapitalizmin insanı getirip eşiğinde bıraktığı barbarlık yolunun felaketleri ve birey üzerindeki her yıkımı, yabancılaşma süreçleri tanımlandıkça, sosyalizm ve etik arasındaki ilişkiye dair kaçınılmaz bir ilgi ama giderek kolaycılaşan bir hususun kabulü doğdu. Marksizm'in kavramları ile yürütüldüğünde yeni bir toplumun ve siyasetin bireyde düğümlenen zorluklarını tartışmak olanaklı olsa da, giderek bu tartışmanın da maddi bir temelden uzaklaştığını, genel bir insancıl eleştirellik ve moralizm vaazlarına kurban olması riskinin arttığını da görmemek elde değil. Bu yüzden bu çalışmanın ana hedefi, Marx, Lenin ve marksizm akımları içinde etiğin yerini bir kez

daha ele almak olduğunu belirtmeliyim. Bir proleter etik varmıdır? Marks'ın insanın bütünsel özgürleşme sürecine ilişkin en önemli çalışması Komünist Manifesto aynı zamanda bir ütopizm eleştirisini de barındırdığını göz ardı etmeden bu ütopizm eleştirisinin anlamı üzerine düşünmek istiyorum. Çünkü ütopyacılar da bir sistem yaratıcıları idiler. Ancak bu sistem yaratımında nasıl bir tarihsel özneye ağırlık verdikleri ayrı bir eleştiri konusu. Keza ütopyacıların en gelişkinleri Saint-Simon, Charles Fourier yoksul kitlelerin doğal özelliklerine ilişkin bir iyimserlikle belirlenen bir sistem tasarladılar. Kendi pratiklerinin elitizmleri dışında. Dolayısıyla eğer yeni bir toplumun etiğinden söz edilecekse bu etiğin hangi sınıfı doğrudan ilgilendirdiğini ve hatta hangi sınıfın bu etiğin sahiplenicisi olacağını öne sürmek de önemli bir tartışma konusu, yani; bir proleterya etiği var mıdır?

Marks'ın farklı metinleri tartışmanın farklı yanlarına ışık tutmaktadır. Komünist Manifesto bireyi toplumsal ilişkilerin içine yerleştirerek proleteryaya verili bir üstün değerler potansiyeli atfetmeyen bir metindir. Marks, Kutsal Aile adlı çalışmasında ise proleteryayı pozitif yönde etik- temelli bir sınıf olarak ele almıştı.[*Marx, CW4; 163*] Ancak Marks'ın daha az bilinen ve deklaratif olmayan metinlerine bakıldığında ise yoksulluğun, varolan toplumun değerlerinin kopmak için bir başlangıç noktası olarak kabul edildiğini görürüz. Marks, Kutsal Aile`nin yaklaşık dörtte birini Eugene Sue adlı yazarın Paris`in Gizemleri adlı çalışmasındaki toplumsal çözümlemeye ayırdı. Bu edebi eleştiri içinde Marks, suç, ahlâksızlık gibi tanımlamalara soyut moral standartların uygulanmasına karşı çıkıyor. Soyut standartların insanın yaşamına dışarıdan dayatılan normlar olarak tanımlanması ile bu kez "insanın doğasına uygun normların" olup olamayacağı, varsa neler olabileceklerini tartışmanın olanakları açılıyor. Çünkü proleterya Marks'a göre insan doğasına karşı değil burjuva ahlâkına karşı "günah işlemektedir" [*Marx,CW4; 169-170*]. Marks romanda Rigolette olarak çizilen Parisli bir "hafif kadın" tipinin kurnaz, yüreksiz ve bencil burjuva insanına karşı insani bir farklılık içinde olduğunu saptar. Burjuvazi ise sadece insan

doğasını çiğnediği için değil kendi ahlâk standartları içinde bile davranmadığı için ikiyüzlüdür. Ancak romandaki hafif kadın tipi Marksın deyimleri ile "canlılık", "enerji", "karakter tutarlılığı" gibi özellikleri ile insanı dibe çeken bir bataklıkta açan bir çiçek gibi resmedilir. Çünkü yoksul kadın, bağımsız ve hayatı için savaşan bir kadındır. Çürüyen ama ahlâkçı bir ortamda duygu zenginliğini, diğer insanlara el uzatma yeteneğini bir "düşürülmüş kadın" temsil etmektedir. Özellikleri iyi ya da kötü olarak değil, insani olarak tanımlanabilecek bir insan.. Ahlâksallık, Marks'a göre varolan toplumsal düzeni doğrulamaya yaramaktadır. Proleterler ise kendi edimlerinden dolayı suçlanamazlar. Çünkü Marks'ın determinizmi proleteryanın üzerine yüklenmiş günahların açıklamasını yapma imkanı tanır. Hatta Paris Elyazmaları'nda Marks [*Marx, CW3; 313*] tahlilini daha gelişkin tutarak örgütlü insana yani varolan toplumsal yaşamın dışında da bir alan yaratmış olan işçiye yeni bir değer yükler. Artık örgütlü işçi için içmek, yemek ve gevezelik etmek bir insani iletişim biçimi olmaktan çıkmıştır. Tartışmak, yardımlaşmak, işçilerin kendi aralarında toplumsallaşmaları yeni bir insan tipinin müjdesini verir gibidir. Marksın bu tasviri insanlığından çıkarılmış ve yabancılaşmış işçi tanımlamalarından farklılaşıyor keza insan etkinliği, zorunlu ve ücretli çalışma gibi dışsal dayatmalarla bozulduğu için emekçi ahlâk dışı davranmakla suçlanamaz. Öyleyse sorun insanlığından çıkarılmış ve yabancılaşmış işçinin nasıl "çok yönlü gelişmiş", geleceğin özgür insanına evrileceği sorunudur. Bence birbirine karşıt gibi görünen gözlemlerin anlamlandırılacağı nokta buradadır.Marks ilk işçi örgütlerinden söz ederken bu örgütlerin ayrı bir yaşam alanını temsil ettiğini düşündüğü için [*Marx;CW4; 52-53*] çalışmalarındaki farklı vurgular birbirini çelmez hale gelmektedir. Zaten insanlığını yitirmenin temel nedeni insanın diğer insanlardan yalıtılan bir araca indirgenmesi değil midir? Ya da insanlar arası ilişki kurulduğunda bu ilişkinin çıkar amaçlı olması.. İşçilerin birbirleri ile rekabet eder hale gelmeleri.. Dolayısıyla Marks için örgüt, burjuva toplumunun kirinden kurtulmanın aracıdır. Yıllar sonra Lenin`in Bolşevik Parti'nin bürokratlaşmasına karşı bir panzehir olarak örgüt içi proleter ağırlığını düşünmesi gibi.

Marks'a göre insani etik insanın doğasında barınır, dışarıdan dayatılamaz. Örgüt bu doğallığı açığa çıkarır. Yani en azından Kutsal Aile adlı esere göre bir proleter etik vardır ama bu proleteryaya indirgenebilecek değil insanın doğasına atıfla açıklanabilecek bir etik'dir. Öyleyse Marksı insanın doğasına ilişkin iyimserlikleri ile bir sistem tasarlayan ütopyacılardan ayıran nedir? Marks'a göre ütopyacıların açmazı ve deneylerinin giderek yoz tarikatlara dönüşerek gericileşmelerinin nedeni yeni toplumun insanları olarak düşünülen öznelerin verili toplumsal değerlerin alternatiflerini temsil eden kollektif bir organizmaya dahil olmamalarıdır. İnsanın özgürleşmesi pratiğini proleteryanın ayrı bir sınıf olarak örgütlenmesi iradesi ile ilişkilendirme açısından en gelişkin örnek çoğu kez kabul edildiği gibi Paris Komünü değildir. Paris Komünü yine Marks'ın çözümlemelerinde aslında sadece bir nüvedir. Marks'ın Komün'e verdiği destek ise tarihin bir cilvesi ile aslında garantili bir politik sürece yapılan bir katılım değil ahlâksal bir destektir. Paris Komünü'nün aşılması, yani kurulu düzenden ayrışmanın en gelişkin biçimi olarak politik iktidarı sınıfın örgütlemesi için modern örnek bolşevik deneyimdir.

Bolşevizm, iktidar ve siyaset ahlâkı Bolşevikler yine son yılların genel geçer saptamalarından farklı olarak iktidara gelmekten başka saplantısı olmayan darbeciler değil, iktidara gelmeden önce bir kuşak boyunca yeni insan ve yeni ahlâk üzerine tartışmış bir insan gurubudur. Bir diğer deyişle Nasıl Yapmalı'yı iyi tartıştıkları için Ne Yapmalı sorusunun yanıtını bulan yani örgüt teorisini yeni insan sorunu ile ilişkilendiren bir birikimin sahipleridirler. Paris Komününde sınıfın müdafaası varken, Bolşevik deneyimde sınıfın karşı iktidar saldırısı vardır. Bu farklılık pek çok şeyi değiştirir; çünkü yine Ne Yapmalı'ya göre örgüt işçi sınıfının verili tepkisinin değil, sınıfını da aşmış proleterlerin örgütüdür. Yani örgüt aynı zamanda yeni insanın sadece eski toplumdan değil eski toplumun tüm izlerini taşıyan emekçilerin genelinden de ayrışmasının aracıdır. Beğensek de beğenmesekte bu böyledir. Aydınlanma çağından itibaren ahlâk ve bu kavram ile bağlantılı erdemler kataloğunun kullanımı sınıfsal bir kullanım olmamıştır.Leon Troçki'nin Onların Ahlâkı

Bizim Ahlâkımız başlıklı broşüründe genel demokrasi inancının sınıf mücadelesinin ihtiyaçlarından koparıldığı dönemlerde, burjuvazinin çıkarlarının "sağ duyu" olarak tanımlanan bir dayatma ile kamufle edildiğinden söz edilmektedir. Eğer bir siyaset ahlâkı özelinde konuşuyorsak, "genel olarak " kabul edilen demokrasi ve ahlâkın, burjuva sınıfının dejenerasyonu ile yine Troçki'nin saptaması ile sömürü sistemine "kurban" edildiklerini kabul etmek gereklidir. Bu "sağ duyu" öyle bir sağ duyudur ki Troçki'nin bu broşürü yazdığı 1938 yılında faşizmin cinayetleri tırmanırken sosyalizmin gayri-meşrulaştırılması için kullanılmıştır. Aslında daha ayrımlı bir yaklaşımla burjuva ideolojisi o dönemde bile bazı sosyalistlerin ahlâklı, bolşeviklerin ise ahlâksız anlamına gelmek üzere "makyavelist" oldukları analizlerine girişme cüretini bulmuştur. Gerçi Troçki tüm bu kritik ve bizler açısından önemli saptamaları Batı ahlâkçılığının Troçkizm ile Stalin pratiğini aynı kefeye koymasına tepki duyduğu için de vurgulamaktadır [*Trotsky, 1938;7*]. Bir taraftan da, sosyalizmin inşası ya da iktidarlaşmış sosyalizm deneyimlerine sosyalizmin kendi içinden yükselen her muhalefeti Batı'nın biraz romantizm ile sosyalizm deneyimleri ve partileri içindeki hakim klikleri ise reel politikerlikle damgalamasında incelikli bir sinizmin payı vardır. Trocki bunu Fransız devriminde Termidor ile uzlaşan devrim yanlılarının yaklaşımına benzetmektedir. Ancak bolşevik geleneğin siyaset ahlâkının bozulmasına iktidar konumundan Stalin ekolu ne denli katkı yapmışsa, giderek siyaset dışına düşen reel sosyalizm eleştirmenleri de muhalif konumdan kendi katkılarını yapmışlardır. Yeltsin'in ya da Walesa'nın dürüst anti-totaliter kahramanlar olarak yine sosyal-demokrat ve muhalif sol tarafından kutsandıkları yılların üzerinden çok geçmedi. Bütün bu tartışma şu sonuca ulaşmak için gereklidir. Eğer sosyalizmin ahlâkı üzerine akıl ve pratik yürütme ihtiyacımız varsa, bu ihtiyaç siyasete büyük ölçekler üzerinden davranan ve iktidar olan her öznenin kirli-haksız-ahlâksız-olduğu çıkarsamalarına ulaşarak giderilmeyecekse, yani Jean Paul Sartre`ın Kirli Eller adlı romanında bir örgüt militanına söylettiği gibi siyaset kire, çamura ve boka bulanmış eller ile yapılıyor diye işin içinden çıkılacaksa burada biraz durmak

gerektiğini düşünüyorum. Çünkü tarihte ve siyaset denen sınıflı toplumlar pratiğinde melekler ve şeytanları birbirinden ayırmak için Lenin'e özgü bir deyimle kimsenin eline bir dürüstlük barometresi daha doğrusu samimiyet-ölçer aleti olmadığını da hatırlatmak gerekiyor. Siyasal tarihin akışı içinde hepimizin vicdanlarını ve bilinçlerini yaralayan tüm pratiklerin, birbirini yalancılıkla, devrimi satmakla, insan harcamakla, etikten nasibini almamış olmamakla suçlayan tüm akımların içinde yeniden ve yeniden ortaya çıktığını kim inkar edebilir? Burjuvazinin kendi nezdinde sızlamasına izin vermediği bir sınıflar ötesi vicdan ile toplumsal bilinç arasında acaba her zaman bire bir köprüler kurmayı başaran var mıdır? Örneğin Rusya`da bolşeviklerin karşı devrim ile mücadele yöntemlerine ilişkin Batı kamuoyundan kaynaklanan eleştirelliğin İspanya iç savaşında buzdolabına kalkmasına itiraz eden Troçki "sol komünistlerin tasfiyesine destek veren ve Kronştad ayaklanmasını proleterya adına bastıran bir önder değil midir? Bu önderin 1921 de ahlâksız bir reel politiker sonradan mağdur duruma düştüğü için ahlâklı bir özne olduğunu savunacak kadar soyut bir ahlâkçılık tarihi nasıl açıklayacaktır? Ben ise tüm bu tartışmalarda, asıl tutarlı bir devrimci ahlâkın bolşevizmin sahici değerlerinin Lenin tarafından temsil edildiğini savunuyorum. Lenin bolşeviklerin insanlara yalan söyleme, yanıltmalar kullanma, yasadışı dolayısıyla kamu tarafından denetlenemez yöntemler kullanmalarının hatta gerçekleri kısmen de olsa gizli tutmanın burjuvazinin elindeki kurumlarda etkinlik sağlamak için kullanılmak zorunda kalındığını söylemişti. Bu ahlâktır.Etik kategorileri işletme özgürlüğü zorunlulukların bilincine varmakla olanaklıdır. Stalin`in ise her adımı, Lenin`in açıkça bağlamını çizdiği siyaset işleyişlerini, zorunlulukları bu kez kuramlaştırma , genelleştirme ve meşrulaştırma adımıdır. Ancak Troçkinin bir sosyalizm denemesinin yozlaşmasına karşı Lenin ile birlikte değil, kendi bolşevizm öncesi dönemine geri dönerek kendisi-merkezli güttüğü dava aslında etik açıdan en hafif deyimle bozucudur. Stalin'in Troçki'ye kestiği cezanın nedeni ise bu tutarsızlık veya his yanılması değildir. İspanyol Cumhuriyetçisi'nin ölüm fermanını imzalayan ya da büyük gerilla komutanı Bienvenuto

Durutti nin başını Franko'ya teslim eden reel politika, Stalingrad faşizme karşı direnirken `Hitler ile birlikte stalinizmin de çöküşünü bekleyen` reel politikerlikle aynı ilkesizliğe sahiptir. Ama keşke tarih, elimizde ahlâk ölçüm aletleri ile ona buna puan vereceğimiz bir resmi geçit olsaydı. Olayları ve insanların tercihlerini çözümlemek keşke meleklerle şeytanları ayırmak kadar kolay olsaydı. [*Bu son konuda bkz. Bir Gün Bile Yaşamak, Orhan İyiler, Eksen Yayıncılık*] Sosyalizmin politik iktidar üzerinden devletleşmesi doğal olarak etik ve komünist idealler arasındaki acıları açmıştır. Yine sık kullanılan tanımlamalarla `devrimler evlatlarını yemiş`, halklar ve devrimciler kapıdan kovdukları eşitsizliklerin, adaletsizliklerin ve hatta politik cinayetlerin halk iktidarlarında da bacadan girdiğini yaşamışlar, kapitalizmin yarattığı ve beslediği yabancılaşma ögelerinin, mal ve kişi fetişizminin öldürülemediğini görmüşlerdir. Bunları bugün tekrar etmenin ise anlamı bir kez daha başka bir soruyu ortaya çıkarmaktır. Yönetilenlerin ideallerinin, iktidar ilişkileri değiştikten sonra çürümeye başlaması, kitlelerin yılgınlığa sürüklenmesi zorunlu mudur? Yani mükemmel demokrasi, eşitlik ve katılımcılık projeleri siyasetin ve ekonominin yasallıkları karşısında yenilmeye mahkum mudur? Bu sorunun burada verilebilecek yanıtından bağımsız olarak bugün verilen yanıtları sorgulamak bana daha verimli bir alan gibi görünüyor. Politik olarak yönetici sınıf haline gelme olasılığından, insanları yönetmeyi de içeren siyasal örgütlenmeden uzaklaşıldıkça etik olarak temiz kalmak olanaklı mıdır? Sosyalizmin devlet ve örgüt ideolojisine ilişkin pratik ile kuramsal verilerimizin arasındaki bağıntıya ne olmuştur?

Ernesto Che Guevara`da Etik Sosyalizm

Bu konuda ise tartışmanın doğal bir tamamlayıcısı olarak Ernesto Che Guevara`nın temsil ettiğini düşündüğüm bir devrimcilik ekolu devreye girecektir. Guevara'nın tezlerini uzun uzadıya aktaracak değilim. Ancak kısa yaşamı içerisinde bu tartışmanın gündemine giren tüm sorulara bir yanıtı vardır. Konumuz gereği en doğrudan yanıtlarından bir tanesini hatırlatmakta fayda var; Sosyalizm ve İnsan başlıklı makalesinde "komünist ahlâk olmaksızın iktisadi bir sosyalizm beni ilgilendirmiyor". Bu çıkış, devrimin anlamı, yabancılaşma, etik ve siyaset arasındaki ilişkiler üzerine tartışma masasına saplanmış bir bıçak gibi durmaktadır. Yalın ve derinlikli bir çıkıştır. Fazla spekülasyon yapmaya gerek olmadan bu tezin `kapitalizmi yakalamak ve geçmek isteyen resmi sosyalizme karşı öne sürüldüğünü dile getirmek olanaklıdır. Olanaklıdır ancak aynı Guevara'nın "tembellik hakkına" savaş açtığını ve tarihteki başka örneklerde hep istismar edilmiş bir gönüllü çalışma öncüsü olduğunu unutmadan.. Guevara komünist partilerin yönetimler ve kadrolar düzeyinde yozlaşmasının temellerine ilişkin belki en fazla Lenin ve Troçki'ye yakın ancak onları da aşan bir tezle, ekonomiyi ayakta tutmak için bile girişimci ruhu canlandırmanın kalıcı sonuçlarına dikkat çekmiştir. Yeni insan tartışmasını Çernişevki'nin Nasıl Yapmalı'sından yaklaşık yarım asır sonra canlandırmıştır. Ancak bu tartışmayı soyut bir ahlâkçılık adına yapmanın sorumsuzluğuna sahip olmadığı için kaynakların planlı dağıtımı ve sosyalist planlama üzerine yazdıkları ve savundukları Sovyet deneyimi içinde Buharin ve Preobrajenky tarafından temsil edilen tezlerin ideolojik olarak ilerisindedir [*Caycedo; 23*]. Sovyet teknokratlarının da, müzmin muhalif liberter solculuğunda algısının ötesindedir. Yani iktidarsız bir ahlâkçılığı yansıtmamaktadır. Normu devrimin çıkarlarıdır. Bolivya'da komünist partinin sovyetik yönlendirme ile Che`yi izole etmesine karşı örneğin Troçkistlerle birlikte silahlanmış ancak Küba devrimine devrimden sonra akıldanelik eden

troçkistlere hain demiştir. Troçkist oldukları için değil...Halk için eleştiri özgürlüğünü bastırmanın karşısında o vardır. Yoksulların yurtseverliğini enternasyonalist bir gerilla ile tamamlayan odur. Resmi partilerin dayanışma toplantılarının enternasyonalizm sayıldığı bir cağda. Fazla listeyi uzatmak istemiyorum ancak Guevara, ütopya ile iktidar sosyalizmi, idealler ile reel politika ve giderek duygular ile gerçekler arasında tüm trajedileri aşan bir alternatifi sunmuştur [*Diaz, 160-167*]. Doğal olarak olumu sadece bir siyasi başarısızlığa indirgenemez. Öncülük yapmanın, örgütlü mücadele vermenin ve siyasal iktidarı ele geçirmek için insanları yönlendirmenin, kendisi için parti kurmamanın etik ve siyaseten imkanlı olduğuna karar veren Marx, Lenin, Cames Connnoly, Bienvenuto Durutti, Mahir Çayan, Mazlum Doğan gibi geleneksel ekollerden farklı etik tercihleri güçlü bir devrimcilik birikimine dahildir.

Anadolu'da Etik ve Sosyalizm

Ya biz neredeyiz? Tarihsel duş kırıklıklarının ve trajedilerin altında ezilmekten kurtulanlara dahil olsak bile bu devrimcilerin yarattıkları örneklerin altında siyasetin aynasına baktığımızda ne görüyoruz. İddialı ve kendine güvenli olmak adına bir rahatlık mı? Ya da duygularımızın kaçınılmaz hayranlığı, onlara bir takdir selamı yollayıp küçük dünyalarımıza, küçük cemaatlerimize, ele geçirilmiş küçük kurumlarımıza, dar mahfillere ve kozalarımıza geri dönüşün izni mi oluyor? Ben bu soruları ve yanıtlarını bir de Anadolu devrimci birikimi açısından güncelleştirmek istiyorum. Türkiye solu, sosyalizm ve etik sorununa, yeni bir toplum ve yeni insan projelerinin yenilgilerine yenilgici bir tarzda yaklaşmıştır. Önce 1970'li yılların uluslararası eğilimlerine dahil olan hareketler, kendi idealize ettikleri projelerin çöküşünün bahaneciliğini (siyasi apolojizm) yapmayı tercih etmiş ardından bu kez ortalığı yeni ahlâk, yeni insan, yeni parti, yeni politik kültür ideolojisi kaplamıştır. Burada en ciddi sorun sosyalizmin tıkanmış

ekollerinin memurlarının bu kez başına yeni eki getirilmiş kavramlarla kitlelere ve özellikle genç kuşaklara güven aşılamaya çalışmalarıdır. Bu yaklaşımlara tepki duyan daha ortodoks akımlar ise günahları taktik hatalara ve düşmana yüklemek gibi apolitik bir tepki vermişlerdir. Sonuç aynı güvensizliktir. Bu güvensizlik, örgütlerin potansiyel ve gerçek kadroları ile örgüt merkezleri ve giderek önderleri arasında samimiyetsiz bağlanmaların ortaya çıkmasının yolunu açmıştır. Türkiye sol hareketleri, bugün son 15 yıl içinde devrimci politikaya bir donem yakın ilgi duymuş, ardından bir iki yıllık deneyimlerle her örgütün aslında ciğerini bildiğini ve her birinin ne denli büyük yozluklarla yüklü olduğunu öğrendiğini düşünen ve artık hayatının geri kalan döneminde politik olarak örgütlü olmamak için yemin etmiş yüz binlerce erken kaşarlanmış bir eski solcu-yeni demokrat nüfus içinde yasamaya çalışmaktadırlar.

Yeni insan tartışması bile solun gündemine Kürt devrimcilerinin kendi üslupları ile yaptıkları çıkışlarla girmiştir. Her hareketin kendi şehidini andığı bir alışkanlık bugün yeni bir insani düzeni öneremez hale gelmiştir. Mahir Çayan'ın ölmediği durumda kendi partilerine üye olacağını savunanların ölüm oruçlarında katledilen devrimcilere verilen cılız desteği bile bozgunculuk olarak karaladıkları, üstelik tüm bunların yeni bir özgürlükçü solculuk adına yapıldığı bir ahlâkı yaşıyoruz. Tabi bu ahlâkın kaderi, Türkiye solunu yıllardır eylemsizlik ve devlete karşı direnmekle suçlayan bir kürt yurtseverliği çeşidinin bu kez Türkiye'li devrimci hareketlerin yaptığı her eylemi `provokasyon` olarak damgalamaya karar vermesi ile iyice trajik bir hal almıştır. Hapishanelerde Türkiye solunun kendi içinde gerçekleştirdiği haksız cezalandırmalara ve polpotist yöntemlere bir dönem karşı çıkan devrimci yurtseverler, 20 yıl cezaevinde yaşayan başka devrimci yurtseverlere "savaş rantçısı" damgası basmayı, sindirmeyi nasıl kaldırabilmişlerdir? Ya yıllarca Kürt Özgürlük Mücadelesi'nin bazı eylem biçimlerini Türk halkına karşı yapılmış halk karşıtı eylemler olarak eleştirenlerin kendi örgüt üyesi arkadaşlarını liderlik mücadelesi yüzünden yataklarında infaz etme tarzlarına

ne demeli? Nedense ezilmiş Türkiye sol hareketlerinin bozulmaları, duraklama dönemlerinde Kürt halkına da sirayet etmektedir. Türkiye solunun aydın kesimleri ise benim kanımca devrimci hareketlerin geçmiş ve bugüne ilişkin hatalarını, insan yapısındaki yetersizlikleri fazlasıyla müşkülpesent bir tarzda ele almıştır. Bugün kozlar örgütsüzlüğün hafifliğinin tadını çıkaranların eline geçmiş gibidir. Aydınların durağan dönemlerde siyasal hareketlere karşı eleştirel uzaklıklarının ve örgütsüzleşme eğilimlerinin eleştirisi olarak geçmişte aşırı kullanıma maruz kalmış 'küçük burjuva oportünizmi', 'aydın ikircimliliği' suçlamaları bugün adeta bir intikam alınırcasına tersinden devrimci örgüt insanlarının, kriminalize edilmesi, marjinal patalojik insanlar olarak yansıtılması ile yer değiştirmiştir. Cezaevlerindeki katliamın sol kamuoyunda bile adeta tarafsızlıkla karşılanmasının açıklaması nedir? Bugün siyasal hareketlerin yeni insan tipini zaman zaman reçeteleştirmeye çalıştıklarını görüyoruz. Yeni insan tipinden anlaşılan yoldaşına yalan söylemeyen, çok çalışan, halkını seven, içki içmeyen ve sevgili değiştirmeyen vb. bir insan olmaya indirgeniyor. Bu gerekli ama yetersiz erdemler, genç ve naif bir devrimci tarafından savunulsa belki etik ve siyasal mücadele açısından bir çıkış noktası olabilir ancak bu reçeteleri yazanların genellikle yukarıdaki erdemleri kırk tarafından delmiş bir kuşağın üyeleri olmaları sorunu karmaşıklaştırıyor. Bu reçetelerin arka planında bir tepkiselliğe tercüman olma isteği yatıyor. Türkiye solu 12 Eylül ile gelen saldırıya büyük ölçüde direnmeden yenildiği için 12 Eylül sonrası post-modern politik kültür tezleri sol kitle içinde bir hegemonya yarattı. 'Hayatı çok yönlü ele almak, solculuğun bir lokma bir hırkaya indirgenemezliği, solcuların da mesleklerinde başarılı olmaya haklarının olduğu, bacı kültürünün feodalliği, çağın değişimini kavramak gerektiği' şeklindeki tam bir olgunluk hastalığı arazları, bir yeni moral olarak beyinleri ve hayatları kuşatınca buna karşı artık modası geçmiş sayılan örgütlü devrimci tipinin bir puriten tepkisi gerekli idi.

Oysa tarihte meleklerin ve şeytanların fazla bir öneminin olmadığı gibi bu düzene karşı mücadele eden insanlar da

binlerce erdem ve erdemsizliklerden eşitsiz bir şekilde nasiplendikleri bir karmaşıklığı barındırıyorlar. Daha somut konuşmak gerekirse işkencede direnmiş bir yoksul aile çocuğu, cezaevinden çıktıktan sonra paralı bir iş bulabilmişse artık eski gözü karalığı ile davranması zorlaşıyor. Partisinin katledilen devrimcileri seyretmesine isyan eden bir sosyalist, haftanın beş günü içki içebiliyor. Hayatını yoksul bir mahallede geçirmeye hiç de hazır olmayan seçkin bir üniversite öğrencisi, bir örgütün bilgisayar arşivine kimsenin yapamadığı bir koruyucu şifrelemeyi yapabiliyor. Siyasi abisinin ya da ablasının kadın-erkek ilişkilerinde kırdığı cevizleri eleştiren bir solcu, iki sene sonra bir şirketin insan kaynakları sorumlusu olabiliyor. Ailesinde pek çok insanın katledilmesini yaşamış bir yurtsever, açtığı iş yerinde ucuza sigortasız Kürt gençlerini çalıştırabiliyor.

Geriye dönüp Marks'ın, bir proleterya etiği olup olmadığına ilişkin bağlamına yeniden dönersek, Türkiye solunun yine toplumsal açıdan bir kıskaca girdiğini gözlemlemek mümkündür. Türkiye solu,1970'li yıllarda toplumun yaklaşık tüm sınıflarını kesen bir örgütlenme kaynağına sahipti. Önderler ise orta sınıf eğitimli ailelerin çocukları idi. Neo-liberal korporatizmin, sınıflar arası ilişkileri yeniden belirlediği yıllarda ise Türkiye solunun kadrosal kaynaklarında nicel ve nitel bir tıkanma yaşandı. Farklı sınıflardan gelen kadroların bir üst kimlik ve etik içerisinde şekillendiği örgütsel yapılar yerlerini ikili bir insan yapısına bıraktılar. Orta sınıfın bir bütün olarak sol tarafından yitirildiği 1980'li yılların ortasındaki dönemde, Türkiye solunda proleteryanın gecikmeli keşfi denebilecek bir eğilim ortaya çıktı. İşçi sınıfından gelmenin önsel üstünler taşıdığı bir kabul gördü. Oysa Özalizm solu sınıftan koparmanın adımlarını atmıştı. İşçi sınıfı kendi içerisinde bir kutuplaşmanın sonuçlarını yaşamaya başladı. İşçi sınıfının yaklaşık yüzde onundan daha azını temsil eden sigortalı, orta yaş yukarısı ve sendikalı kitlenin sola açık kesimleri 12 Eylül sonrasında içine itildikleri kaderine bırakılmışlık tecrübesi ile örgütlü kadroların kendileri ile aradan yıllar geçtikten sonra buluşmasına fazla imkan vermedi. Öte yandan ekonomik yıkım dönemleri sınıfın göreli ayrıcalıklı kesimlerinde tutuculaşma eğilimlerini besledi.

Oysa sendikalarda etkinlik sağlayanlar ve sağlayabilecek olanlar onlardı. Bu yüzden sol hareketlerin özellikle işçici-yasalcı kesimleri, sınıfın bu kesimleri ile garip bir ilişki kurdu. Sendikal muhalefette iken eski solcu grubu ile ilişkileri iyi olan ancak bir kez sendikal bir konum elde ettikten sonra yanına yaklaşılmayan bir tipoloji ortaya çıktı. Bu tabaka bugün geleneksel işçi sendikaları içinde ahlâksal ve politik olarak çürümüştür. Sol hareketlerin bürokrat ve statükocu şeflikleri ile bir tür ittifakları vardır. Ancak kimi durumda bu yozlaşma kabul edildiği için kimi durumda ise işçi sınıfı ile bağ kurmanın tek katalizörleri olarak tekelleştirildikleri için üzerlerinde bir sınıf ahlâki olarak tanımlanabilecek bir olumlu denetim hissetmemektedirler. Genç kentli proleteryanın ise durağan dönemlerde lümpen yaşama dönük zaafları ancak sınıf hareketinde yükselişler olduğunda kırılabilmektedir. Devrimci hareketler ise sendikal alanda tasfiye edilmeleri ile bağlantılı olarak işçi sınıfının bu kesimine ve yerelliklere sıkışmışlardır. Bir kaç anlamda gettolaşma yaşamaktadırlar.

Tüm bu toplumsal beslenme kaynakları yeni insanın, yeni proleter kişiliğin ve yeni bir sınıf ahlâkının boy vermesi için avantajlı değildir. İnsan yetiştirme yöntemlerinde köklü bir sıçrama olmaksızın yoksulların mütevazi, dayanışmacı, kollektif değerleri ütopik kalmaya devam edecektir. Keza yine Marks'a göre işçi sınıfına atfedilen tarihsel işlevlerin nedeni emekçilerin sefalet ve eziyetleri değil kollektif yaşam ve davranış kapasiteleridir. Bugünkü tabloya bakıldığında kollektivizm siyasal hareketlerin yaşamından silinmiştir. Bu bence nesnel bir olgudur kadro kaynakları azalmış, biraz yetişkin kadroları öldürülmüş ya da hapiste bulunan hareketlerde tüm bir yaşamın, siyasal faaliyetlerin yükü sınırlı sayıdaki bireyin omuzlarına yıkılmıştır. Bu insanların çok-yönlü gelişmiş yeni insan tipi için fazla düşünecek koşulları yoktur. Bu koşullarda pragmatik tarzların ağırlığı artmaktadır. Sosyalizm ve etiğin yaşam içerisinde buluşturulması olarak tanımlanan bir çabadan önce ve onun yerine bir tür yaşama kavgası verilmektedir. Yani Marks'ın tanımlaması ile örgütün insanları düzenden koparacak ayrı bir yaşam alanı yaratması yeteneği zayıflamıştır. Bu

durumda da daha önce dile getirilen "ahlâklı" ama örgütsüzlük ustası bir kalabalık adeta örgütleri kuşatmaktadır.

Örgütsüzlüğün 729 gerekçesini çoktan üretmiş bir demokrat kitle ile para sıkıntısı çeken, her insana pragmatik bir telaş ile bakan siyasal kadrolar hareketlerin bünyesinde büyük bir insan sirkülasyonu yaratmışlardır. Dolayısıyla kuşaklar arası deneyim ve değer aktarımı (elbette sadece daha eski olanlardan yenilere değil) kopmuştur. Asıl yenilgi budur. Bu kısır döngünün çözümü, örgüt ve kollektiviteden korkmayan ancak hareketleri kendi içlerinden devrimcileştirecek, bir etik arınma yaratacak aydınların ve emekçilerin iradi bir zorlamasından geçmektedir. Bu yeteneklere sahip olmayan önder ve kadroların bile bu dinamizmin önünü açabilecek bir misyonları vardır. Bu çaba, yeni bir öncü devrimci tipinin reçetelerini yazmaktan ya da kendileri (üstelik sadece kendileri) böyle imiş gibi davranmaktan daha zor bir uğraşıdır. Bu çaba kesinlikle saf kültürel bir uğraşı değildir.

Kendi siyasal hedeflerine yabancılaşmış bir politikacı tipinin geride bırakılması bireyci ahlâkçılığın da, etik kirlenmenin de önüne geçecektir. Bunun için yapılan işin çok orijinal olması değil, sosyalizmin tarihindeki bizleri ayıran ve kısırlaştıran ve dağılmış referansları bir kez daha düzenlemek ve cesaret gereklidir. Dünya devrimci sürecinin bilmediğimiz yönlerine yoğunlaşılması, bugüne kadar lüks olarak görülen tüm bir teorik mirasın okunması ve kollektivize edilmesi ve siyasal yaşamın kirleteceği ellerini kadife eldivenler takarak değil, dalgalarla boğuşarak arıtacak, kimseyi vazgeçilmez kılmayan bir cüret gereklidir.

TÜRKU(İYE) AHLÂKI ve İNSAN

TEMEL DEMİRER

"Coşku ve yargıları çok iyi kaynaştığı için,

Dilediği yerde durup ses çıkaran

Kaderin elinde kaval olmayanlara... [1]

✓ "Uzatmalı 'Geçiş(sizlik) Dönemi'nin, devasa bir çürümede somutlandığı Türk(iye) toplumunda, ahlâk (ya da daha geniş anlamıyla etikten) söz etmek, 'reel bir karşılığı' olmayan bir 'hiç'in kederli sesinden başka anlam taşımaz," diye düşünenlerden değilim... Böyle düşünenler, "Pretoryen Cumhuriyet" kökenli ve neo-liberalizmin malûlatı olan Susurluk-28 Şubat patentli militarist modernizasyonun devreye soktuğu tarihsel bağlamlı[2] çürümeyi "mutlak" olarak algılama yanılgısına düşüyorlar...

İnsan(lar)ın kendine ve her şeye yabancılaşmış bir varlığa (veya "hiç"e) dönüştü(rül)düğünü; vicdanların "köreltildiği"ni;[3]

---

[1] Şekspir, "Hamlet".

[2] Bak: Türkiye'de Modernleşme ve Ulusal Kimlik, Editörler: Sibel Bozdoğan-Reşat Kasaba, Tarih Vakfı Yurt Yay., 2'inci baskı, 1999; Demirtaş Ceyhun, Cumhuriyet, "Osmanlı'nın Kimlik Bilmecesi", 1 Kasım 2000, s.17; Erik J. Zürcher, Türkiye Günlüğü Dergisi, "Türkiye Cumhuriyeti'nde Osmanlı Mirası: Yeni Bir Dönemleştirme Girişimi", No:60, Mart-Nisan 2000-03, s.90-98; Halil İnalcık, Osmanlı'da Devlet, Hukuk, Adalet, Eren Yay., 2000-12-31; Cengiz Özakıncı, Dünden Bugüne Türklerde Dil ve Din, Otopsi Yay., 2000; Arif Hikmet, Haksöz Dergisi, "Osmanlı Beyliği'nin Kuruluşuyla İlgili İddialar", No:112, Temmuz 2000, s.41-44; Claude Cahen, Osmanlılardan Önce Anadolu, çev: Erol Üyepazarcı, Tarih Vakfı Yurt Yay., 2000; Meral Özbek, "Arabesk Kültür: Bir Modernleşme ve Popüler Kimlik Örneği", s.168-187; Edge İnan Demir, Evrensel Gençlik, "Arabeskin Sinsiliği", Yıl:3, No:58, 13 Aralık 2000, s.12.

[3] Bak: Bekir Coşkun, Hürriyet, "Kör Vicdan", 18 Ocak 2001, s.3.

kamu vicdanının işgal edildiğini; vd'lerini görmemek olası değil. Ancak bunlara karşın çürüme her şeyi (ve imkânı) tüketmedi; "Bitti!" denilen yerden, başlanması yine de mümkün... Çünkü egemenlerin hâlâ "İkinci Bahar" ayinlerine;[4] "Konuşan Türkiye", "Şeffaf Karakol" demogojilerine; ya da popüler kültüre[5] sarılmaktan yarar ummaları boşuna değil...

Görülmek zorunda: Uzatmalı "Geçiş(sizlik) Dönemi" körelttiği şeylerin, paradoksal bir biçimde önünü de açıyor... "Temizlik Operasyonları"ndan Aydınlara yönelik sistematik saldırıya[6] kadar uzanan bir alay manipülasyon-pasifikasyon-illüzyonda bundandır... Yani mikrosundan makrosuna değin çeşitlilik içinde her yerde hazır ve nazır bulunan egemen(lik)ler; ezilenlerin ahlâkının potansiyel bir tehdit olduğunu, hiç mi hiç göz ardı etmiyorlar...

Bunun içinde de, salt zorla yetinmeyerek; aynı zamanda da Devletin İdeolojik Aygıtları[7] ve neo-liberal ahlâk(sızlık)larıyla emekçilere durmadan uyuşturucu müsekkinlerini enjekte ediyorlar... Tam da bu noktada ahlâktan (ya da daha geniş anlamıyla etikten) söz etmek; -idealist bir "vaaz"a ya da "reddiye"ye dönüşmemesi koşuluyla!- müthiş bir önem kazanıyor... Tıpkı "Mitlerin, yalanların yalnızca ahlâk açısından kötülenmesi yerine, bunun akıl yoluyla, kurallarla eleştirilmesini,"[8] isteyen Louis Althusser'in uyarısında dile getirdiği üzere...

---

[4] Bak: Ayşe Saktanber, Radikal İki, "İkinci Bahar Ayini", 21 Ocak 2001, s.4.

[5] "Popüler kültür tabiler ile güçsüzlerin kültürüdür, ama aynı zamanda egemenlere direnme belirtileri de gösterir." (J. Fiske, Popüler Kültürü Anlamak, çev: S. İrvan, Ark Yay., 1999.) "Popüler kültür elbette ideolojiktir." (Ahmet Oktay, Radikal İki, "Gündelik Hayat ve Popüler Kültür", 18 Şubat 2001, s.5.) "Popüler kültürün önemi; insanları biçimlendirme, uyumlandırma ve bir yandan da rızalarının alınması sürecini kapsayan bir olgu olmasından dolayı gelir." (Ahmet Oktay, Artı Gündem, 17 Şubat 2001, s.6.)

[6] Bak: Serdar Turgut, Hürriyet Pazar Eki, "Yoksa Biz de 'İdiot' muyuz?", 4 Şubat 2001, s.13; Gündüz Aktan, Radikal, "Aydınlara Kısa Yanıtlar", 11 Ekim 2000, s.11; Hülya Avşar, Yeni Binyıl, "Aydınları Aşağılıyorum", 10 Aralık 2000, s.15.

[7] Bak: Perry Anderson, Gramsci: Hegemonya, Doğu/Batı Sorunu ve Strateji, çev: Tarık Günersel, Alan Yay., 1988, s.62-65 ("Devletin İdeolojik Aygıtları").

[8] Louis Althusser, Lenin ve Felsefe, Birikim Yay., çev: Bülent Aksoy-Erol Tulpar-Murat Belge, 1976, s.20.

I-) İki Yanılgı...

"Tarih, yaşayan insanlarla ilgilenir.
İnsanlarla, ellerinden geldiği kadar çok insanla,
bir araya gelip toplumlar kuran, çalışan,
savaşan, ilerleyen insanlarla ilgilenir tarih..."[9]

✓ Bu bağlamda iki yanılgıdan, uzak durmak gerekiyor...

Bunlardan birincisini İoanna Kuçuradi'nin yazdıkları: "Etik ilişki, insanlararası ilişki türlerinden bir tanesi ve en temel olanı: belirli bir bütünlükte bir kişinin belirli bütünlükte başka bir kişiyle ya da en geniş anlamda insanlarla -yüzyüze geldiği veya gelmediği insanlarla- değer sorunlarının söz konusu olduğu ilişkisidir: eylemde bulunarak yaşadığı her ilişki. Kişi ilişkisi diye de adlandırılabilecek olan her etik ilişki hep bir olay içindedir. (...) Kişinin bir 'rolü'yle ilgili her davranışı, temelini etik bir ilişkide bulur: kişinin yaşarken her yaptığı, bütün arka planıyla bir davranış, yani bir eylemdir. (...) Toplumsal ilişkilerin yapısal özelliği, değişken yapılar olmalarıdır; oysa etik ilişkiler ne değişme ne de değişiklik gösterir: etik ilişkinin yapısı değişmez bir yapıdır; onu oluşturan kişi yaşantıları ve eylemleri, insanın yapısal olanaklarını, kişisel fenomenleri olarak bu olanakların gerçekleşme tarzlarını oluşturur. Ve kişilerin etik ilişkileri ve ürünleri insanın gerçekliğini -insanların dünyasını, insanlık tarihini- ve bu arada toplumsal gerçekliği de oluşturur. Ne var ki, bunların karşılıklı olarak birbirlerini etkilemeleri, etik ilişkilerin ontik önceliğini örter. (...)

Etik ilişkinin çeşitli görünümlerini çözümlerken, sık sık etik 'değer'lerden-: bir eylemin etik değerinden söz ettiğim gibi, etik 'değerler'den de söz ettim. (...) Genellikle 'değer' denen şeylere

---

[9] A. Gramsci, Aydınlar ve Toplum (Denemeler), çev: V. Günyol-F. Edgü-B. Onaran, Örnek Yay., 2'inci baskı, 1983, s.12.

baktığımızda, büyük bir çeşitlilikle karşı karşıya geliriz. Sevgiye-saygıya, dürüstlüğe-doğruluğa 'değer' dendiği gibi, bilime-felsefeye-sanata da, eşitliğe-özgürlüğe de 'değer' deniyor. (...) Bireyin değerleri, insanın değerlerinin korunabilmesinin-: insanın olanaklarının kişilerce gerçekleştirilebilmesinin- nesnel koşullarının bilgisidir. (...) Etik değerler kişinin bazı olanaklarıdır: yaşantı ve eylem olanakları. (...) Etik değerler kişinin değerleridir; böyle olanakları gerçekleştiren kişiyi değerli ya da etik kişi kılar. (...) Etik ilişki değerleri -: sevgi, saygı, minnet, güven, v.b.-, bir kişinin başka belirli bir kişiyle ilişkisinde değerlilik yaşantılarıdır. (...) Gerçeklikte kişi özellikleri ve yaşantıları olarak karşımıza çıkan etik değerler, onlara insan açısından bakıldığında, insanın insanlararası ilişkilerde bazı olanakları olarak, yaşantı ve eylem olanakları sunuyor."[10]

Kuçuradi'nin dedikleri: 1-) Egemen ahlâkn bir toplumsal biçimlendirme formu olduğunu; ve 2-) Egemenliğin yeniden üretiminde üstlendiği işlevsellikle ahlâkın, toplumsal ilişkilerin düzenlenmesinde, yani baskı ve rıza arasındaki "denge"nin kurulmasında önemli ideolojik aygıtlardan birisi olduğunu "es" geçiyor... Oysa Marx'ın, "Bütün ölmüş kuşakların geleneklerinin, bütün bir ağırlıkla yaşayanların beyinleri üstüne çökmesi," betimlemesiyle kavranması mümkün olan egemen ahlâk; nihai kertede sınıfın biçimlendirdiği bir iktidar aygıtıdır...

Bu noktada "Ebedi Hakikât"ler yalanının genellemelerine sarılan "Onların, burjuva ahlâkını 'genel olarak' ahlâkla özdeşleştirme" girişimlerine dikkat çeken Troçki ekler: "Yalanı ve şiddeti 'kendisinde' mahkûm etmeyecek miyiz? Kuşkusuz evet, ama bunları doğuran sınıflara bölünmüş toplumla birlikte. Toplumsal çelişkilerin (antagonizm) olmadığı toplum, elbette yalansız ve şiddetsiz olur. Ama bu topluma ancak şiddet yöntemleriyle köprü kurabiliriz. Devrimin kendisi de sınıflara bölünmüş bir toplumun ürünüdür ve o toplumun izlerini taşır. 'Ebedi hakikât'lere göre doğaldır ki devrim 'ahlâkdışı'dır. Bu

---

[10] İoanna Kuçuradi, Etik, Türkiye Felsefe Kurumu Yay., 1999, s.3-10-11-169-172-176-183.

da bize idealist ahlâkın karşı-devrimci olduğunu, yani sömürücülerin hizmetinde olduğunu belletiyor sadece."[11]

"Yüzünü İsa'ya, Musa'ya veya Muhammed'e dönmek, ne de eklektik bir soytarılıkla yetinmek istemeyen kişi, ahlâkın toplumsal gelişmenin ürünü olduğunu, değişmez olmadığını, toplumun bünyesindeki çıkarlara hizmet ettiğini ve bu çıkarların çeliştiğini ve yine ahlâkın ideolojik bir biçimden ziyade sınıfsal bir özelliği olduğunu kabul etmelidir. Yine de, bütün bir insanlık gelişiminin oluşturduğu sağlam ve toplumsal bir yaşam için gerekli temel ahlâk ilkeleri yok mu? Mutlaka var, ama etkinliği çok oynak ve sınırlı.

'Normal' koşullardaki 'normal' insan emre uyuyor: 'Öldürmeyeceksin!' Ama eğer meşru müdafaanın olağandışı koşulları içindeyken öldürürse jüri temize çıkarır. Eğer bunun tam tersi bir saldırıya kurban gitmişse, bu sefer saldırgan jüri kararıyla ölüme gider. Çıkarların karşıtlığı adaleti ve meşru müdafaayı zorunlu kılar. Devlet'e gelince, devlet barış zamanı bireylerin öldürülmemesini meşrulaştırır ki, 'Öldürmeyeceksin' savaş zamanı 'Öldüreceksin' ile yer değiştirsin. Barış zamanı savaştan 'nefret' eden en insancıl yönetimler savaş zamanı mümkün olduğunca insan öldürmeyi ordularına görev edindirirler.

Ahlâkın 'genel kabul görmüş' kuralları cebir özelliği barındırır, yani değişken ve kendilerine özgüdürler. Bu kurallar, topluma ait olan insanların bireysel davranışta genel normlara bağlı olduğu olgusunu ifade eder sadece. Kant'taki 'koşulsuz buyruk' bu normların en yüksek genellemesidir. Ama felsefenin Olympos'undaki bu seçkin yerine rağmen, bu buyrukta, ne koşulsuz ne de somut bir şey var. İçeriksiz bir biçim bu.

Herkes için zorunlu olan biçimlerin içeriğinin boş olmasının nedeni, bütün önemli durumlarda insanın sınıfsal aidiyet duygusunun topluma ait olduğu duygusundan daha dolaysız ve daha derin olmasıdır. 'Herkes için zorunlu' ahlâk normları

---

[11] Leon Troçki, Onların Ahlâkı Bizim Ahlâkımız, çev: Sertaç Canbolat, Göçebe Yay., 1997, s.33-35.

aslında sınıfsal, diğer bir deyişle karşıtlık (antagonizm) barındıran bir içerik, bir sınıf içeriği kazanır. Ahlâk normu ne kadar az 'herkes için zorunlu' olursa o derece çok koşulsuz olur. Özellikle grevlerde veya barikatlardaki işçi dayanışması genel olarak bu insanların dayanışmasından daha koşulsuzdur. (...) Burjuvazinin, sömürülen sınıflara kendi ahlâkını dayatmada hayati çıkarı vardır. Burjuvazi kitabının somut normları dinin, felsefenin veya şu 'sağduyu' denen melez şeyin koruyucu şemsiyesinin altına bizzat giren ahlâki soyutlamalar sayesinde maskelenir. Soyut normlara başvurmak ilgisiz bir felsefi hata değildir ve sınıfların mücadele mekanizması için gerekli bir öğedir."[12]

✓ Evet; ahlâk, kişiselliğinin ötesinde sınıfsallığıyla betimlenmesine betimlenir ama; "Ahlâkçılık, bir ahlâk felsefesi (etik) ile ilintili olmak iddiasıyla diğer tikel pratik tutumlardan ayrılır,"[13] vurgusu ardından şunları diyen Selçuk Kozaklı'nın "sol vulgerliği"yle değil: *"Marksizmin ahlâki bir vaazı yoktur. (...) Devrimci mücadelenin konaklarını, araçlarını, yol ve politikalarını Ahlâk'la eleştirmeyi terk etmeyenler teorik bir açmazdadır. Devrimci eyleme imkân tanıyan teorik 'eylemsellik alanı', üzerinde tasarruf edilen politik taleplerin teoriye sızacağı 'ahlâk felsefesi' kapısına sahip değildir. Buradan devşirilmiş; 'Özgürlükçü bir Sosyalizm', (...) ve nihayet bizzat 'Ahlâk', Marksistler için Yahudi'nin elindeki haçtan daha değerli değildir. Marksizmin bilgi küresine ait olmayan bu kavramları kısa devre yaptırarak, teoride 'kötülük' kovmak için kullanabileceğini zannedenler ya ısırılarak ölmek üzeredir ya da Mesih'i kaçırmışlardır. Her iki halde de cehennemin alevini enselerinde hissetmelidirler"!*[14]

---

[12] Leon Troçki, Onların Ahlâkı Bizim Alılâkımız, çev: Sertaç Canbolat, Göçebe Yay., 1997, s.19-20-21.

[13] Selçuk Kozaklı, Politika ve Hukuk Kitap Dizisi, "Marksizmin Şeytan Kovucuları", No:1, Sonbahar 2000, s.16.

[14] Selçuk Kozaklı, Politika ve Hukuk Kitap Dizisi, "Marksizmin Şeytan Kovucuları", No:1, Sonbahar 2000, s.29-34.

Bu tür tutumlar;[15] "Ahlâk, insanlar arasındaki ilişkileri, kişiyle toplum, sınıflar, vatan, devlet ve aile arasındaki ilişkileri ve kişilerin birbirleriyle ilişkilerini düzenleyen ve zamanla değişen davranış ilke ve kurallarıdır. (...) Ahlâkın sınıfsal bir karakteri vardır,"[16] saptamasının abartılarak, saçmalaştırılmasından ya da neo-Raskolnikovculuktan[17] başka bir anlam taşımaz...

Şurası açık: Sosyalizmin zarflanıp paketlenip "ahlâk" âlemine havale edilmesi saçmadır. Ancak sosyalizmin yeni bir ahlâka gereksinim duymadan, dünyanın kaçınılmaz gelişme doğrultusunun gerçekleştirilebileceği; vulger bir mekanizmle sosyalizmin, neredeyse bir "doğa kanunu" haline getirilmesinde de -teorisist iddialar dışında- inandırıcı bir yön yoktur. Kim ne derse desin, bir "Ebedi Hâkikatler"e yaslanmış bir "vaaz"a endekslenmemesi koşuluyla sosyalizmin içinde ahlâkın önemli bir yeri hep olmuştur, olacaktır da...

Çünkü eşitlikçi-özgürlük ütopyası ile "Bir gelecek ahlâkı kurmak zorundayız; bu da, yeni hümanizma üstüne düşünmek demektir. Yeni bir hümanizma ise, ister istemez yeni bir toplum, 'daha insanca bir dünya' kurmayı hedef edinmektir..."[18] Çünkü "Sosyalist hümanizm, öncelikle, emekçi insanı yaşamın en yüce değeri saymakta, onun her bakımdan gelişmesi, mutlu, derin anlamı ve içeriği olan yaratıcı bir yaşantıya kavuşması için savaşım vermektir. İnsanın gücüne inanç duymak, ona

---

[15] Bak: Ali Göymen, Politika ve Hukuk Kitap Dizisi, "Luces'in 'Marksizm'i ve Ahlâk'ı", No:1, Sonbahar 2000, s.99-105; Alan Gilbert, Politika ve Hukuk Kitap Dizisi, "Marx'ın Ahlâki Realizmi: Mutçuluk ve Ahlâki İlerleme", No:1, Sonbahar 2000, s.43-61.

[16] Mois Semof-Geno Tsonkof-Nikolay Mizof-Hristo Vasilef, Marksist Ahlâk, çev: Ahmet Oktay Tuğcu, Kızılırmak Yay., 1979, s.5-7.

[17] Raskolnikov, Dostoyevski'nin büyük eseri "Suç ve Ceza'nın topluma başkaldırmış nihilist kahramanıdır. Yoksul düşmüş bu genç, yaşamın gerçeklerinden koparak her şeye akıl düzeyinde bakan, yüce amaçlar için gerekiyorsa her türlü ahlâk dışı araca da baş vurmanın meşru olduğunu düşünen birisidir. Bu yüzden yaşaması için hiçbir akılcı sebep bulamadığı aptal, sağır ve hasta bir tefeci kadını öldürür. Hapiste geçireceği yıllar ona, gerçek mutluluğun sadece akla dayanan bir yaşam anlayışıyla değil, düşünsel kibirden kurtulmayı da sağlayan çileler çekilerek bulunabileceğini öğretir...

[18] Server Tanilli, Evrensel Kültür Dergisi, "Hümanizmanın Yeni Gündemi", No:107, Kasım 2000, s.11.

dönük bir iyimserlik içinde bulunmak, onun iyilik yapacağına, adalet ve güzellik yasaları gereğince dünyayı yeni baştan düzenleyeceğine inanmak, sosyalist hümanizmin en önemli özelliğidir.

Sosyalist hümanizm teori ve pratiğin birlikteliğidir; yapıcı bir güçtür. Sözle iş arasındaki, ideal ile gerçek arasındaki uyumsuzluk sosyalist hümanizme yabancıdır. Kötülüğe karşı zor kullanarak direnmemek felsefesi de sosyalist hümanizme yabancıdır. Tam tersi, sosyalist hümanizm, kötülüğe karşı etkin savaşım, sosyal eşitsizliğe, toplumsal gelişmeye, kişiliğin özgürce ve her bakımdan gelişmesine engel olan her şeye karşı etkinlikle savaşım sürdürmeyi gerektirmektedir. Marksist hümanizmin ahlâki istemi soyut insan sevgisi ve iyimser sözler değildir; Hıristiyanca acıya katlanmak da değildir; tam tersine, gerici güçlere karşı ödünsüz savaşım vermektir."[19]

✓ "Ahlâk" kavramının, insanlık tarihi boyunca çok suiistimal edildiğini; hatta en beter ahlâksızlıkların, birtakım ahlâk zarfları içinde sunulabildiği alan olduğunu bir an dahi unutmadan Kuçuradi ve Kozaklı'nın yanılgılarını elimizin tersiyle bir kenara iterek, şunun altını özenle çizmek gerek: Her sınıfın bir ahlâkı (etik felsefesi) vardır; her sınıfın bir ahlâka (etik felsefesine) olan gereksinimi; inkâr edilemeyecek, ertelenemeyecek kadar yaşamsal bir soru(n)dur... Bunun yanında bir etik felsefesinden yoksun (veya onu küçümseyen) bir başkaldırı, direniş, karşı-duruş mümkün değildir... Örneğin tarih içinde kişilikleriyle simgeleşmiş bir Sokrat savunması, bir Jeanne D'Arc, bir Giordano Bruno, bir Che; veya bir Spartaküs Ayaklanması; bir Paris Komünü ve benzerleri bir etikle nitelenmezler mi?

Ya da Marcuse'ün, "Toplumsal egemenlik tarafından zorunlu kılınan kısıtlamalar"[20] olarak tanımladığı artık-baskının körüklendiği; ve Freud'ün, İnsanın tarihi baskılanışının

---

[19] S. İ. Popov, Sosyalizm ve Hümanizm, çev: Veysel Atayman, Sorun Yay., 1979., s.207-208.

[20] Herbert Marcuse, Eros ve Uygarlık, çev: Aziz Yardımlı, 2. Baskı, İdea Yay., 1995, s.25.

tarihidir,"[21] diye betimlediği gidişatta; yine Marcuse'ün, yanlış ihtiyaç ve bilinç uyandıran, insanları aptallaştıran, kitleleri düzene entegre eden bir ideoloji olarak nitelediği "Kültür Endüstrisi"[22] egemen ahlâk(sızlığ)ın yığınlara empoze edildiği bir kanal değil midir? Görülmek zorunda burjuvazi, suskunluk sarmalıyla sarsılan negatif kamuoyunu veya sessizliğin gölgesinde sürüleştirilen yığınları; -ekonomik ve militarist gücüyle olduğu kadar!- siyasal kültür ve geleneğiyle empoze ettiği ahlâk(sızlık)la biçimlendirir... Kabul edilsin ya da edilmesin ahlâk toplumsal bir disiplindir; ve zannedildiğinden de daha fazla maddidir...

Her iki boyutuyla bunlar böyle olunca, nasıl olur da, "Ahlâk, Marksistler için Yahudi'nin elindeki haçtan daha değerli değildir," diyerek "Marx'ın, "Proletaryanın ekmekten çok onur duygusuna gereksinimi vardır," uyarısını es" geçebilirsiniz... *Evet ahlâk, bağlandığı şeyle (sınıfsal mücadele ile) anlamlanır. Bunun içinde, "Toplumsal koşullar yalnızca üretim ilişkileri ve emek gereksinimleri ile değil, ayrıca bireyin psikolojisi ve bilinçliliği açısından yorumlanmak"[23] zorundadır... Gerçek bir toplumsallığın tam karşı cephesinde duran burjuva ahlâk(sızlığ)ının yaratılmasında önemli fonksiyonlar üstlendiği verili tablodaki "şeyleşmenin" aşılması; ideolojik-politik-kültürel-etik bağlamlı köktenci bir dönüşümle olasıdır...*

✓ Bir an anımsayın: "Berlin Duvarı'nın yıkılışı ve sonrasında SSCB'nin dağılışı, Komünizmler'in ve modern dünyada ideolojik bir güç olarak Marksizm-Leninizm'in çöküşü olarak kutlandı... Bu olaylar, bir ideoloji olarak liberalizmin nihai zaferi olarak da kutlandı. Bu gerçeğin tamamen yanlış algılanmasıdır. Tam tersine, aynı olaylar daha da büyük ölçüde

---

[21] Aktaran: Herbert Marcuse, Eros ve Uygarlık, çev: Aziz Yardımlı, 2. Baskı, İdea Yay., 1995, s.9.

[22] Herbert Marcuse, "unpublished, Undelivered, Aesthetics Lecture," http:// www.sas.upenfl.edu/ vbell/ marcuse2. html., 1978.

[23] Lisa Blasch, "Marcuse's Modern Marxism: Utopia for the Twentieth Century", 1997, http:// osu.orst.edu/ Deotphilosoohv/ club/ utodia/ utouian-visions/ blasch-lec.html.

liberalizmin çöküşünü ve 'liberalizm sonrası' dünyaya[24] kesin olarak girişimizi göstermekteydi."[25]

Bu dünyada "Tüm toplum gözü dönmüş bir biçimde para ve rant peşine düşmüştü. (...) Alelâdelik, sıradanlaşma, soysuzlaşma, değer yargılarının yitirilmesi, aymazlık ve kuralsızlıktır. İnsanlar çağın getirdiği ağır ekonomik sorunlarla mücadele etmeye çabalarken yalancı olmuştur; ikiyüzlü, sahtekâr ve çıkarcı olmuştur. Bu, aslında kapitalist kültürel anlayışın da vazettiği bir tutumdur. Hedefe gidilen yolda her şeyin mübah olması. Ve her şeyin para olması"dır[26] ki; bu da bir ahlâktı; onların, yani neo-liberallerin ahlâkıydı...

Unutulmasın: Neo-liberal ahlâkın, dünya tasarımının, pratiğinin karşısına; yeni bir ütopyanın devrimci praksisini ve ahlâkını dikemediğimiz için "Cinnet Kesiti"nin yıkımına maruz kaldık... Çünkü devrimci praksisi ve ahlâkıyla "Ütopya; bir uygarlığın tasarılarını düzenlediği, ideal hedeflerini ve umutlarını üzerine kurduğu gelecek görüşüdür. Bir ütopya çöktüğünde toplumsal dinamiği düzenleyen bütün değerlerin dolaşımı ve faaliyetlerin anlamı krize girer. Yaşadığımız kriz budur... Bu, yeni bir ütopya bulmamız gerektiğini ifade eder. Çünkü, çökmekte olanın tutsağı olarak kaldığımız sürece, mevcut değişimin içerdiği kurtuluş potansiyelini algılamaktan ve bu değişime yön vererek, ondan yararlanmaktan uzak kalırız."[27] "Bugün gösterilen çabaların ödülü olacak ve bugün çekilen acıların daha da anlamlı bir hale gelmesini sağlayacak olan geleceğe ilişkin bir projesi, bir ütopyası bulunmayan hiçbir hareket dünyayı değiştirmeye soyunamaz"![28]

O halde, bu anımsatmalar ardından "Ahlâk Nedir?" sorusunun yanıtını arayalım...

---

[24] Bak: Immanuel Wallerstein, Liberalizmden Sonra, çev: Erol Öz, Metis Yay., 1998, s.123-198 ("Liberallerin Tarihsel Açmazları") ve s.219-235 ("Liberalizmin Çöküşü").

[25] Immanuel Wallerstein, Liberalizmden Sonra, çev: Erol Öz, Metis Yay., 1998, s.9.

[26] Hikmet Temel Akarsu, Alelâdelik Çağı, İnkilâp Yay., 2000.

[27] André Gorz.

[28] H. Carr.

II-) Ahlâk Nedir ?

"Sorgulanmayan yaşam,

şanmaya değmez."[29]

✓ Son yıllarda "etik" sözcüğü çok sık kullanılır oldu. Vicdandan söz edildi. Vicdan, hatta yaşananların politik olarak değerlendirilmesi dahi, etik kararın ölçütü olarak görülebildi... Vicdan, kuşkusuz ahlâki davranışın ana dayanaklarındandır. Elbette ahlâklı davranışa -sorumluluk duygusu gibi-, ahlâki duyguların yön verdiğini söyleyebiliriz. Ancak etik alanında çalışanlar çok iyi bilirler ki, vicdan, ahlâkı tanıtlamada tek dayanak olamaz. Çünkü ne kadar insan varsa, o kadar da farklı özellikler taşıyan, farklı kararlar veren, farklı kararları içerisine sindirebilen vicdan bulunmaktadır. Bu nedenle "vicdanım rahat!" açıklaması da, ahlâki temellendirme için yeterli olmaz.

Kaldı ki etik sözcüğü de, ahlâk sözcüğüyle özdeş değildir. Latince "mos" sözcüğünden türeyen moral (ahlâk), toplum içerisinde yerleşmiş, kabul görmüş, uyulması beklenen düşünce ve tutumları ifade eder. Bunlara uyulması bir arada yaşayabilmenin güvencesi olarak görülür. Felsefenin bir alt disiplini olan etik ise, ahlâki nitelemelerin çözemediği değerler çatışması durumunda, "iyi", "doğru", "güzel" ya da "yanlış", "kötü" gibi, davranışlara yönelik nitelemeleri özgür sorular sorarak, bir sistematik izleyerek temellendirmeye yönelir, bu sorgulamalar ardından yargıda bulunur. Dini, ideolojik inanç ve etkilemelerden bağımsız işler. Etik kabul edilen bir uygulamanın din ya da bir ideoloji tarafından da doğru bulunması, etik kararın dine ya da bu ideolojiye bağlı olduğu anlamını taşımaz.[30] chopenhauer "Ahlâk vaaz etmek kolay, ahlâkı kanıtlamak zordur" söylemiyle yerleşik ahlâka dayanan uygulamanın felsefi açıdan tanıtlanmasının güçlüğüne dikkatleri çeker. Bu kişinin, vicdanını dayanak gösterdiği değerlerinin,

---

[29] Sokrates.

[30] M. Arndt, Ethik denken-Massstaebe zum Handeln in der Pflege, George Thieme Verlag, Stuttgart, New York 1996, s.51.

kendi ahlâkının, etiğin davet ettiği tanıtlama sürecinde haklılığını ortaya koyamayabileceğini gösterir...

Ve denilebilir ki Sokrates, Aristoteles, Epikures, Sofistler, Stoikler, Hıristiyanlık, Budizm, Kopernik, Bruno, Kepler, Gabley, Hugo Grotius, Montaigne, Descartes, Helvatius, Montesquieu, Voltaire, Roussseau, Condorcet, Compte, Kant, Nietzche, Feuerbach, Hegel, S. Simon, Fourrier, R. Owen, Leroux, A. Blanqui, Dostoyevski, Marx, Kafka, Sartre, Camus Hamsun, Unamuno vd'lerinde farklı saiklerle gerekçelendirilen ahlâkın, nihai kertede ideolojinin bir biçimi olduğu bir an dahi unutulmaması gereken temel özelliğidir... Tıpkı ahlâk tanımıyla, anarşist ideolojiden söz eden Kropotkin gibi:[31] "İnsan ilk ahlâk derslerini tabiatten aldı... (...) Ahlâk bizi hayatta tatmin etmelidir, hayatın haricinde değil. (...) Müeyyidesiz ve vazifesiz ahlâk..."[32]

✓ Etik konusunda biraz gerilere gidersek, "Aristoteles, etiği kuramsal felsefeden (mantık, fizik, matematik, metafizik) ayırarak kendi başına bir felsefe alanı olarak ele alan ilk filozoftu. Pratik felsefeyi etik, ekonomi ve politika olmak üzere üç alana ayırıyordu. Kuramsal felsefenin konusu değişen ve değişmez varolanla sınırlı kalırken, pratik felsefede insan eylemleri ve onların ürünleri söz konusuydu.

Platon'un diyaloglarının tamamına yakını da etik düşünceler içermekteydi; özellikle de Sokrates ve sofistler arasında geçen eğitimin amacına yönelik tartışma buna iyi bir örnek oluşturmaktadır. (...)

Sokrates'e göre eğitim, etik üzerine kurulu bir öğrenme süreci iken, sofistler, siyasal iktidarı ele geçirip egemenlik kurmanın aracı olarak retoriğin önemini vurgulamış, dolayısıyla

---

[31] "Karşılıklı yardım, adalet ve şahsi fedakârlık. Kropotkin'e göre bu üç esas beşerî ahlâkın temellerini teşkil eder ve onlara bir nevi 'örf ve adet fiziki' gibi bakılabilir." (Lebedieff, aktaran: "Kropotkin'in Kısa Hal Tercümesi", Peter Kropotkin, Etika (Ahlâkın Kaynağı ve Açılması), çev: Ahmet Ağaolu, 1991, 2'inci baskı, Kavram Yay., s.18.)

[32] Peter Kropotkin, Etika (Ahlâkın Kaynağı ve Açılması), çev: Ahmet Ağaolu, 1991, 2'inci baskı, Kavram Yay., s.19-27-225.

da eğitimi öncelikli olarak retorik alıştırması şeklinde görmüşlerdir. (...)

Aristoteles'ten bu yana bir felsefi disiplinin adı olan etik, köken olarak Yunanca'dakj ethos sözcüğünden gelmektedir ve iki farklı kullanımı söz konusudur: __n_ olarak yazılan ilk kullanımı alışkanlık, töre, görenek anlamlarını taşır; ve eylemlerini antik kentte (sitede) geçerli olan töreye uygun olarak eğitim yoluyla düzenlemeye alışkın kişi, genel kabul gören 'ahlâk yasası' normlarını izlediği sürece 'etiğe' göre davranmaktadır. Ama dar anlamda ve asıl anlamıyla __n_ olarak yazılan etiğe göre eylemde bulunan ve davranan kişi, aktarılan eylem kurallarını ve değer ölçülerini sorgulamadan uygulamayıp; aksine, kavrayarak ve üzerinde düşünerek talep edilen iyiyi gerçekleştirmek için onları alışkanlığa dönüştüren kişidir: Alışkanlık, töre ve görenek böylelikle karakter anlamını da almakta, erdemli olmanın temel tavrı olarak pekişmektedir.

Bu iki Yunanca ethos kavramının Latince karşılığı mos (çoğulu mores) sözcüğüdür, dolayısıyla da hem töre hem de karakter anlamına gelir. Almanca ahlâk (Moral) sözcüğü de mos sözcüğünden üretilmiştir ve töre ile aynı anlamdadır. Ahlâk ya da töre, bir insan topluluğunda karşılıklı ilişkilerde gelişen saygı ve birbirini benimseme süreçlerinden oluşan ve kendilerine norm olarak geçerlilik tanınan geneli bağlayan eylem modellerini içerir. Demek ki ahlâk ve töre ifadeleri, olgunlaşmış yaşam biçimlerini temsil eden düzen kurumlaşmalarını bir topluluğun değer ve anlam anlayışlarını yansıtan yaşam biçimlerini gösterir. (...)

Etiğin konusunu ahlâk (töre) ve ahlâkilik (töresel) oluşturur. Etiğin yönelttiği sorular, doğrudan tekil eylemlere ilişkin olmadıkları için; yani belirli bir somut, münferit, özel durumla ilgilenmedikleri için ahlâk sorularından ayrılır. (...)

Ahlâk ve etik arasındaki bu kavramsal farklılaştırmadan çıkan sonuç, etik düşüncelerin kendiliğinden ahlâki olmadığı, ahlâka ilişkin belli bir sorunsala duyulan ilgiden de kaynaklanabileceği ya da tersine, ahlâki düşüncelerin sırf ahlâki olmakla etik düşünceler olmadığı, ama pekala etik sorunlara

dönüştürülebileceğidir. (...) Ahlâki pratiğin kuramı olarak etik, bizzat pratiği değildir.

Ahlâk gündelik hayatta önemli bir rol oynar. (...) Peki ahlâk sözcüğünün tam olarak içeriği nedir? Bir ahlâk, bağlayıcı olduğu kabul edilerek belirlenmiş olan norm ve değerlerin soyutlamasıdır ve

- buyruklar (...melisin,...malısın) ya da

- yasaklar (...memelisin,...mamalısın)

Şeklinde topluluğa uyarıda ve çağrıda bulunur. Bu nedenle her ahlâk, tarihsel süreçte ortaya çıkmış olan ve tarihsel süreçte insan özgürlük anlayışına bağlı olarak değişen kurallarla birlikte değiştiği için, geçerliliği dışa, genele yayılamayacak bir ahlâktır ve hep, bir grubun, bir cemaatin ahlâki olarak karşımıza çıkar."[33]

✓ "Tarihçilerin meydana çıkardıkları geçmişin ahlâk görüşleri, bir anlamda, bir takım temel ve kaçınılmaz yaşama koşullarını dile getirmişlerdir. (...) Töreler ve ahlâklar, yaşam koşullarını yalnızca dolambaçlı, bulanık, yabancılaşmış biçimde dile getiriyorlardı. (...) Bu ahlâklar davranışlara ve düşüncelere birtakım aldatıcı, yutturmaca değerler yakıştırdılar. (...) Tarih boyunca, herhangi bir ilerleme, ancak egemen ahlâklara rağmen veya onlara karşı gerçekleşebilmiştir. Yaşama koşulları değişirken, egemen ahlâklar bu değişimleri dizginlemeye veya örtbas etmeye çalışmışlardır. (...)

Gizil bir buyruğa veya yasaya bağlanan ahlâklar, o yasayı koyduğunu, o gizil gücü temsil ettiğini ileri sürenler tarafından kullanılırlar. Başka bir deyişle, ahlâklar, toplumsal bir kast veya sınıfın egemenlik araçları olmuş ya da böylesi araçlar haline gelmişlerdir. Marx, hiçbir zaman efendi ahlâkı ve köle ahlâkı diye bir şey olmadığını, sadece köleler için efendilerce konulmuş ahlâklar olduğunu göstermiştir. Egemen ahlâkın onayladığı yaşama koşulları, her zaman bu egemenliğe olanak

---

[33] Annemarie Pieper, Etiğe Giriş, çev: Veysel Atayman-Gönül Sezer, Ayrıntı Yay., 1999, s.29-36.

sağlar. Ardından, bir takım ahlâk formülleri (tıpkı hukuk ve din formülleri gibi), bu egemenliği onaylar, berkitip tamamlar. (...)

Ahlâk gibi hukuk da, geçerlikteki ilişki ve koşulları, ekonomik bakımdan ayrıcalıklı olan ve politik gücü elinde tutan sınıfların egemenliği doğrultusunda berkitilmiştir her zaman. Görülüyor ki, ahlâk alanındaki yabancılaşma, tarih, toplum ve eylem bakımlarından, genel ideoloji, hukuk, din v.b. gibi yabancılaşmanın başka biçimlerinden ayrılmamıştır.

Ama, ahlâk sorunu karşısında Marksizm'e yalnızca olumsuz ve eleştirel bir tutum yakıştırmak kesin olarak yanlıştır. (...) Marksizm, ahlâksal yabancılaşmadan ve ideolojik kuruntulardan sıyrılmış yeni bir ahlâk kurmak gerektiğini ileri sürmektedir. Bunu yaparken de, gerçeklerin dışında ortaya bir takım değerler koymayı reddetmekte, dolayısıyla ahlâksal değerlerin temelini gerçeklerin içinde aramaktadır. (...)

Ekonomik ve politik savaşımda harekete geçerken, disiplin ile girişkenlik ve sorumluluk duygusu, onun (proletarya-y.n.) için, ister istemez bir değer halini alır. Proletarya, bu değerleri elde etmek zorundadır; bunlar proletarya için bir ölüm kalım sorunudur. Ki böylece, yüksek bir ahlâk dünyasına yaklaşmış olur. Proleter mücadelenin katkısı yeni bir ahlâktır. Bu ahlâk, görünüşte çözümlenemez sanılan sorunları gerçek bir eylem alanında çözümlemektedir. Marx, bu sorunlarla ilgili bir yazısında, söz konusu yeni erdemlerin, proletarya için günlük ekmekten daha zorunlu olduğunu ileri sürmüştür. (...)

İnsan değerlerini gerçek üzerine kurabilir miyiz? (...) Marx ve Marksizm bu soruya evet diye karşılık veriyor. (...) Gerçek, hareketsiz, belirli, olmuş bitmiş bir şey değildir. Bir oluştur, dolayısıyla da olasılığın sınırları içindedir.[34] Bugün ufukta beliren ve güncel oluşumu gerektiren olasılık, insanın serpilip gelişmesi demektir. Eğer, olacağa boyun eğmenin bir anlamı

---

[34] "İlk ve temel gerçek maddedir. 'Madde ruhun değil, ruh maddenin yüksek ürünüdür.' Madde her şeyden önce hareket demektir. 'Hareket maddenin oluş ve varoluş biçimidir. Hiçbir zaman ve hiçbir yerde hareketsiz madde var olmamıştır ve olmayacaktır'..." (René Maublanc, Sosyalizmin Felsefesi, çev: Asım Bezirci, Oluş Yay., 1966, s.63.)

yoksa ve pasiflik de erdem sayılmıyorsa artık, bunun nedeni de başka şeylerin olabilirliğidir."[35] Tıpkı yeni bir ahlâk imkânı gibi...

✓ "Ahlâk kuramcıları, davranış ölçüleri için akılcı bir temel kurarken[36] veya bilimsel bir açıklama getirirken başlıca iki güçlükle karşı karşıyadırlar. İlki, doğru ve yanlış kavramlarının yüzyıllar boyunca son derece değişkenlik göstermiş olmasıdır. Karşıt ahlâki yargıların konusu olmamış bir insani faaliyet zor bulunur. İnsan eti yemek günümüzde evrensel boyutlarda kınanmaktadır, bununla birlikte ilkel çağlarda evrensel boyutlarda uygunlanmaktaydı. Bazı besin toplayıcı ve avcı kabileler yaşlı insanları ölmeye bırakırdı, bizse yaşamlarını uzatmaya çabalıyoruz.

Cinsel ilişkilerdeki bütün bir özgürlük bugün yasadışı addedilirken bir zamanlar yaygın ve kabullenilebilir bir şeydi. Yalan söylemek yanlış kabul edilse de, örneğin doktorlar etiğin böyle bir temel taşını hem genel olarak hem de somut durumlar için ölümcül hastalığa yakalanmış bir hastaya durumu hakkında gerçeği söylemenin doğru olup olmadığı zemininde tartışıyorlar. Kapitalizmin doğru diye kabul ettiği mülkiyet ve refah dağılımı, ilkel Kızılderililerce kınanırdı. Bu örnekler çoğaltılabilir.

Ahlâkta mutlak olanı arayanlar için bundan daha kötüsü, bir grup insan için en büyük iyilik olan bir edimin tastamam aynı özelliklerinin aynı zamanda bir diğer grup için en büyük kötülük olmasıdır. Grev kırıcılar patronlara göre kahramanken, işçilerin gözünde aşağılıktır. Muhbirler cadı avcılarınca övülürken bunların siyasi ve sendikacı kurbanlarınca lanetlenir. Asyayı dehşete düşüren Hiroşima ve Nagazaki'ye atom bombasının atılışı müttefiklerce onaylanmıştı. (...)

---

[35] Henri Lefebvre, Marksizm, çev: Vedat Günyol, Alan Yay., 2'inci baskı, 1988, s.50-51-52-53-54-55-56.

[36] Bak: Ahmet Ulvi Türkbağ Doğu Batı Dergisi, "Poastmodernite ve Hukuk İdealleri: Adalet, Hukuk Devleti", Yıl:4, No:13, Kasım-Aralık-Ocak 2000/2001, s.206-207 ("Postmodern Ahlâk").

Aynı fiiller ve faillerin hakkındaki birbirine karşıt değerlendirmelerinin aynı anda varolmasından doğan böyle çelişkili ahlâki durumları göz önüne alırsak, iyiyi kötüden doğruyu yanlıştan ayırt etmek için hangi sarsılmaz temellere sahip olabiliriz? Değişmez ahlâki kabüller mümkün mü acaba?

Her etik okulu bu sorulara kendi cevabını getirmiştir. Geleneksel dinler, kendi küflenmiş ahlâklarına ilahi bir doğrulama sunar. Bu usül ve nizamların Musa'ya, İsa'ya ve Muhammed'e indirilip rahipler ve diğer Kilise görevlilerince yorumlanan birer Tanrı sözü olduğunu iddia ederler. Tanrı'nın emirleri ebedidir ve bunları çiğnemenin bedeli cezadır, çünkü bu aynı emirler cennetin ve ölümsüzlüğün anahtarıdırlar.

Ahlâk giderek bu gibi dini yaptırımlardan özgürleşti. Uygarlığın ilerlemesiyle birlikte daha aydınlanmış bir kültür ve bilimsel bilginin koşullamasıyla, düşünürler etik için akılcı ve dünyevi temeller koymak zorunda kaldılar. Ahlâk cennette demirlediği yerden söküldü söküleli beri, insanın varoluşuna ve bu varoluşun dünya üzerindeki gelişiminin değişken ihtiyaçlarına neden gösterme gerekliliği doğmuştu. En sonunda tarihsel materyalizm, ahlâk kanunlarının özüne ve kökenlerine, toplumsal işlev ve sınırlamalarına en geçerli bilimsel açıklamayı getirdi.[37]

Engels, 'Anti-Dühring'de Marksist ahlâk kuramını açımlarken, 'İnsanlar ahlâki görüşlerini, bilinçli ya da bilinçsiz, kökeninde sınıfsal konumlarının temellendiği kılgısal ilişkilerden - üretim ve mübadeleyle sürdürdükleri ekonomik ilişkilerden- türetirler,' demişti. Kabile yaşamının temel ahlâki değerleri, üretim ilişkileri ve mülkiyet biçimlerindeki temel farklılıklardan dolayı uygar toplumlarınkinden zorunlu olarak ayrılır. Çalmayı veya komşunun karısını ayartmayı yasaklayan emir, üretim araçlarında ve üreme ilişkilerinde özel mülkiyetin öngördüğü tutumlara bağlı olmayan ilkel halklara gülünç görünür.

Engels günümüzde belli başlı üç ahlâk anlayışının popüler olduğuna işaret etti. Bunlar, en iyi örneği Katoliklik olan

---

[37] Bak: Ferit Barut, Marksist Yöntem ve Tarih Anlayışı, Gülen Ofset, 1990.

Hıristiyan-feodal ahlâk, modern burjuva ahlâkı ve proleter ahlâkıdır. Evlilik ve boşanmaya karşı öngördükleri tavır, bu ahlâki görüşlerdeki farklılıkları örneklemekte kullanılabilir. Katolikler için, evlilikler 'Tanrı katında' olur ve sonsuza kadar sürmelidir; sıradan burjuvanın gözünde evlilik bağı, hükümet görevlerince geçerli kılınacak, düzenlenecek veya sona erdirilecek medeni bir sözleşmenin sonucudur. Sosyalistler içinse, söz konusu kişilerin özgür iradeleri tarafından başlatılacak veya bitirilecek kişisel bir meseledir.

Bu üç genel ahlâki görünüm, ekonomik ilişkilerin gelişiminde birbiri peşi sıra gelen üç aşamayı temsil etmesinin yanı sıra farklı sınıf oluşumlarının ve toplumsal sistemlerin gereksinim ve görüşlerinin de ifadesidir. Bunlar toplumların kafalarında ve yaşayışlarında yan yanadırlar ve birbirleriyle mücadele etmektedirler.

Engels, bütün ahlâkların ve bunların kavramsal doğrulamalarının toplumun o belirli dönemde eriştiği iktisadi aşamanın ürünleri olduğu sonucuna vardı. Uygar toplumlar günümüze kadar sınıf mücadeleleriyle geldiği ve bu durum sürdüğüne göre, her tür ahlâk sınıfsal ahlâk olmuştur ve zorunlu olarak da öyle olmalıdır. Ahlâk, ya sınıfın idaresini ve çıkarlarını doğrulamış, ya da, ezilen sınıf yeterince güçlenir güçlenmez bu egemenliğe karşı olan başkaldırısı ve ezilenlerin gelecekteki çıkarlarını temsil etmiştir.' Engels'in böylelikle ahlâki yargılardaki değişimlere ve farklılıklara getirdiği materyalist açıklama, yeni ve daha yüksek ahlâki yargıları da doğrulamış olur."[38]

[38] George Novack, "Liberal Ahlâk", Onların Ahlâkı Bizim Ahlâkımız içinde, çev: Sertaç Canpolat, Göçebe Yay., 1997, s.75-78.

II.1-) Politik Ahlâk Üzerine

"Hayatın içinde yaşıyorsanız,
buna ek olarak başka bir şey
yapmanıza gerek yoktur,
her şey kendiliğinden içinize girecektir;
yaptığınız işte de bir yansıması olacaktır."[39]

✓ Ancak bunlara; Stalin, Pol Pot vb'i örneklere yaslanan Steven Lukes'in itirazı vardır! "...'Ahlâk'ın en azından 'doğru' ve 'iyi' alanıyla, yükümlülük sorunlarıyla, görev, adil olma, erdem, karakter, iyi yaşam ve iyi toplumun niteliğiyle ilgili olduğunu ve bu kavramların arkasında yatan, insanın doğası, toplumsal yaşamının önkoşulları, bunun dönüştürülebilmesinin sınırları ve pratik yargının temelleri hakkındaki varsayımları kapsadığını,"[40] belirten Lukes ekler: "Marksizm'in ahlâki sicili konusu kuşkusuz karışık bir konudur. (...) Marksizmin ahlâka karşı tutumu paradoksaldır."[41]

Lukes'in; "Adalet nedir?" "İnsan için iyi olan dedir?" "Amaçlarımız peşinde giderken hangi araçları kullanabiliriz?" sorularıyla güçlendirilmeye çalışılan "paradoksal"lık "iddia"sı; *özünde Kuçuradi'nin dediklerinden farksızdır...* Kuçuradi gibi, Lukes'in unuttuğu (ya da "paradoksal" bulduğu!) ise şudur: "Diyalektik materyalizm, amacı araçlardan ayırmaz. Amaç doğrudan tarihsel gelişimden doğar. Araçlar da amaca organik olarak bağlıdır. O andaki amaç, daha sonraki amacın aracı haline gelebilir... Ferdinand Lasalle, Franz von Sickingen adlı dramında karakterlerinden birine şöyle söyletir: 'Amacı gösterme sadece, aracı da göster/ Çünkü ayrılmaz bir bütündür bu ikisi/ Diğerleriyle birlikte değişir ve ölür ötekisi/ Yeni bir

---

[39] Thomas Bernhard.

[40] Steven Lukes, Marksizm ve Ahlâk, çev: Osman Akınhay, Ayrıntı Yay., 1998, s.19.

[41] Steven Lukes, Marksizm ve Ahlâk, çev: Osman Akınhay, Ayrıntı Yay., 1998, s.14-17.

araç başka bir amacı gösterir'..."[42] Bu bağlamda Marksizm için, ahlâk konusu da dahil, "Statik ve Ebedi-Ezeli Hâkikatler" yoktur...

Kaldı ki, sınıflı toplumlarda politikleşmemiş "genel bir ahlâk" yoktur[43] ve olmaz da... Bir yalan ve aldatmacaya hizmet eden "genel bir ahlâk vaazlar"ı kişiliğinde devreye sokulmak istenen "Aşırı-ahlâkileştirme, ahlâksızlaşmayı davet eder ya da zaten onun habercisi, işaretçisidir. (...) Politikasız, politikadan yoksun ahlâk, bir toplumu, tıpkı ahlâktan yoksunluğun mahvettiği gibi mahvedebilir. (...) Politikanın körleştiği yerde, ahlâk da vaz'ettiği ölçüleri anlatma, onlara ikna etme ve onlar doğrultusunda değişikler gerçekleşmesini sağlama olanağı bulamaz. (...) Politik ahlâkın birinci emir kipi: Ne istediğini bilmelisin! Söylediğin şey, istediğin şey olmalı! Doğru bulduğunu söylemelisin! Bunu neden doğru bulduğunu temellendirmelisin! Olanın ne olduğunu ciddiye almalısın, fakat olması gerekeni de bilmelisin..."[44]

✓ Ortada bir paradoks varsa bu; insan(lık)ı, toplumu, doğayı merkeze almayan politika gibi, soyut (ya da genel) ahlâk anlayış(sızlığ)ında aranmalıdır. Çünkü yığınları apolitikleştirerek sürüleştiren kapitalizm, "İnsanın değerini para belirliyor,"[45] gerçeğiyle insanları durmadan yabancılaştırırken; "İşçinin, bir beygir gibi çalışabilmesi için ne kadar gerekse, o kadar alması gerekir. Burjuva ekonomi politiği, işçiyi, çalışmadığı süre için ele almıyor; insan olarak düşünmüyor, insan olarak düşünmeyi ceza hukukuna bırakıyor; doktorlara, dine istatistik tablolarına, politikaya ve dilencileri denetleyen memurlara bırakıyor."[46]

---

[42] Leon Troçki, Onların Ahlâkı Bizim Ahlâkımız, çev: Sertaç Canbolat, Göçebe Yay., 1997, s.48.

[43] Bak: Birikim Dergisi, "Kapitalizm, Ahlâk ve Politika", No:141, Ocak 2001, s.14-35.

[44] Erhard Eppler, Privatisierung de Politischen Moral (Politik Ahlâkın Özelleştirilmesi), Suhrkamp 2000, s.108-117-118.

[45] F. Engels.

[46] K. Marx.

Bu tabloda John Locke'nin "Her insanın bireyselliği onun özel mülkiyetidir,"[47] diye haykıran burjuva ideolojisinin özü bireyciliktir. Çünkü burjuva dünya görüşüne göre, "İnsanı insan yapan onun bireyselliğidir"; toplum-dışı "mutlak birey"dir! Bireyi tek kendine yetecek birim olarak ilan eden burjuva ideolojisi, "Birey dışında her şey hiçbir şeydir," diyen toplumsal-dışı bir kategoridir! Hegel'in, "Düşünce özne, varlık yüklemdir" saptamasının "Mülk sahibi bireyin çıkarı mutlak buyruk, toplum ise, bunun yüklenicisi (hammalıdır)" pratiğinde somutlanır! (Oysa Karl Marx'ın ifade ettiği üzere, "Toplum salt bireylerden oluşmaz;[48] bu bireylerin, içinde etkileşime girdikleri toplumsal ilişkiler ve bağlar bütünün bir ifadesidir"!)

Böylelikle de, "Kutsal Birey"i (Robinson Crusoe!) ile "Bırakınız yapsınlar,"[49] diye haykıran sınıflı-sömürücü düzenlemede "İnsan özgür doğar"; ama "Her yerde zincire vurulur"! Bundan ötürüdür ki, "özgür bireysel emek" alt başlığında sunulan "liberal" imge kapitalizmin dogmasıdır![50] Özetle toplumsallaşamamış bireyler toplamı olarak kapitalizm, insanlar toplumu ve toplumsal insanlar coğrafyası değildir; başına buyruk bir anarşik üretimin düzen(sizliğ)idir...

Teknoloji fetişizmi,[51] internetli[52] "Bilgi Toplumu", tüketim kültür(süzlüğ)ü[53] ile "Göz görmüyor, beyin algılamıyor!"[54]

---

[47] "Yet every man has a property ın his own person"!

[48] Bak: Sosyalist İnsan ve Etkinlik, Derleyen: Kemal Durmaz-Sefa Şimşek, Akış Yay., 1988, Y. K. Pletnikov, "Toplumsal İlişkiler", s.113-126.

[49] "Laissez-faire".

[50] "Her birey" der Adam Smith, "İster istemez toplumun yıllık kazancını, getirebileceği en yüksek düzeye getirmek için çalışır. (...) Sadece kendi kazancını gözetir ve bu durumda, diğer birçok durumda olduğu gibi, kendi amacı olmayan bir hedefe görünmez bir el rehberliğinde ulaşır." (Ulusların Zenginliği.)

[51] Bak: Betül Çotuksöken, Cumhuriyet Bilim Teknik, "Felsefe Açısından Teknoloji-İnsan İlişkisi", No:718, 23 Aralık 2000, s.10; Ahmet İnam, Cumhuriyet Bilim Teknik, "Bir Ruh Mengenesi Olarak 'Teknik'...", No:718, 23 Aralık 2000, s.9; Ahmet İnam, Cumhuriyet Bilim Teknik, "Ne İşi Var Teknolojinin Hayatımızda?", No:717, 16 Aralık 2000, s.9; Şafak Ural, Cumhuriyet Bilim Teknik, "Teknik, Teknoloji ve Değerler", No:708, 14 Ekim 2000, s.20-21.

[52] Bak: Erol Özkan, Cumhuriyet, "İnternet Sevdası Aşkları Öldürüyor mu?", 26 Kasım 2000, s.6; Kadim Laçin, Cumhuriyet, "Sanal Dünyada Heba Edilen Özgürlük...", 6 Ağustos 2000, s.10; Cumhuriyet Bilim Teknik, "Sanal Dünyanın Çocukları", No:703,

duyarsızlığıyla biçimlendirilen[55] insan(lık)ın maruz kaldığı eşitsizlik[56] koşullarda "..." 'Yabancılaşma' sözünü her kullandığımızda, yabancılaşan nedir (ya da kimdir), neye (kime) yabancılaşıyor soruları ortaya çıkıyor. Bu soruların ortaya çıkması doğaldır. Başka kavramlardan ayrı, yalın, tek başına düşünüldüğünde, yabancılaşma kavramının hiçbir anlamı yoktur."[57]

✓ Yabancılaşma, ahlâk, politika ile ideoloji arasında doğrusal bir bağlantı vardır.[58] "İdeoloji terimi, kullanış ölçüde geniş, düşüncenin toplumsal belirlenimi anlamında yanlış fikirlerin yayılmasının yönetici sınıfın doğrudan çıkarına olduğuna dair şüphe uyandıracak ölçüde dar fikre kadar geniş bir yelpazede oluşturan tarihsel anlamlara sahiptir. İdeoloji, göstergeler, anlamlar ve değerlerin bir egemen toplumsal iktidarın yeniden üretilmesine katkıda bulunma tarzı anlamına gelir; ama aynı zamanda siyasal çıkarlar ile söylem arasındaki her anlamlı konjonktürü de ifade eder."[59]

---

9 Eylül 2000, s.12-15; Levent Tokuçoğlu, Cumhuriyet Bilim Teknik, "İnternet Aşıkları", No:708, 14 Ekim 2000, s.17.

[53] Bak: Cumhuriyet Dergi, "Yüzyılın Tutkusu: Alışveriş", No:762, 29 Ekim 2000, s.15; Sinan Yıldırım-Mehmet Emin Karaaslan, Cumhuriyet Bilim Teknik, "Mutlu ve Egemen Tüketici mi, Mutsuz ve Sömürülen Tüketici mi?", No:695, 15 Temmuz 2000, s.4/5-21; Nalan Kuru, Cumhuriyet Bilim Teknik, "Büyüklere Pazar, Çocuklara Şiddet: Pokemon Çılgınlığı", No:717, 16 Aralık 2000, s.16.

[54] New Scientist, 18 Kasım 2000.

[55] Bak: Michel Foucault, Benin Yapımı, çev: L. Kavas, Ara Yay., 1991; E. Fuat Keyman, Küreselleşme, Devlet, Kimlik/ Farklılık: Uluslararası İlişkiler Kuramını Yeniden Düşünmek, çev: Simten Coşar, Alfa Yay., 2000; Edward Said, Kültür ve Emperyalizm, Hil Yay., 1998.

[56] Bak: Bryan Turner, Eşitlik, Dost Yay., 1997; İlhan Yüce, İnsancıl Dergisi, "Pandora'nın Kutusu ve Kötülüklerin Kaynağı", Yıl:11, No:2000-11, 11 2000, s.22-29.

[57] S. İ. Popov, Sosyalizm ve Hümanizm, çev: Veysel Atayman, Sorun Yay., 1979., s.15.

[58] Bak: Stuart Hall-Bob Lumley-Gregor McLennan, Siyaset ve İdeoloji: "Gramsci", Birey ve Toplum Yay., çev: Sadun Emrealp, 1985.

[59] "Bazı ideoloji tanımlarını biraz gelişigüzel olsa da sıralamaya çalışalım: a) Toplumsal yaşamdaki anlam, gösterge ve değerlerin üretim süreci; b) Belirli bir toplumsal grup veya sınıfa ait fikirler kümesi; c) Bir egemen siyasi iktidarı meşrulaştırmaya yarayan fikirler; d) Bir egemen siyasi iktidarı meşrulaştırmaya hizmet eden yanlış fikirler; e) Sistemli bir şekilde çarpıtılan iletişim; f) Özneye belirli bir konum sunan şey; g) Toplumsal çıkarlar tarafından güdülenen düşünme biçimleri; h)

"İdeoloji, bir insanın ya da bir toplumsal grubun zihninde egemen olan fikirler, tasarımlar sistemidir. (...) İdeoloji, bireylerin gerçek varoluş koşullarıyla aralarındaki hayali ilişkilerin bir 'tasarım'ıdır. (...) 'İnsanlar' ideolojide gerçek varoluş koşullarını, gerçek dünyalarını 'kendilerine temsil etmezler'; orada onlara temsil edilen, kendilerinin bu varoluş koşullarına karşı ilişkileridir. Gerçek dünyanın ideolojik, yani hayali olarak her tasarlanmasının merkezinde bu ilişkiler yer alır. (...) Egemen sınıfın ideolojisi Tanrı lûtfu ya da Devlet iktidarının yalnızca ele geçirilmesi sayesinde egemen ideoloji olmaz. Bu, ideolojinin gerçekleştirildiği ve kendini gerçekleştirdiği Devletin İdeolojik Aygıtları'nın yerleştirilmesiyle olur. (...) Bir toplumsal formasyonda varolan ideolojiler ancak sınıflar, yani sınıf mücadelesi açısından anlaşılabilir."[60]

Tam da bunun içindir ki, "Denetlene denetlene sürüklenip gittiğimiz bu dünyada, insanda hiç akıl kalır mı?"[61] sorusu, yaşanan gerçeği betimlerken; akılsızlaştırılmış, yabancılaştırılmış, apolitikleştirilmiş, ideolojisizleştirilmek kastına maruz bırakılmış insan(lık)ın vicdanı, ahlâkı veya etik felsefesi olabilir mi? Elbette olamaz! O halde yeni bir ahlâk, insan(lık) merkezli yeni bir özgürleşme mücadelesi ile siyasetin toplumsallaştırılarak, yöneten/yönetilen ikilemini aşmaktan başka bir şey değildir...

Özdeşlik düşüncesi; i) Toplumsal olarak zorunlu yanılsama; j) Söylem ve iktidar konjonktürü; k) İçinde, bilinçli toplumsal aktörlerin kendi dünyalarına anlam verdikleri bilinçli ortam; l) Eylem-amaçlı inançlar kümesi; m) Dilsel ve olgusal gerçekliğin karıştırılması; n) anlamsal [semiotik] kapanım; o) İçinde, bireylerin, toplumsal yapıyla olan ilişkileri yaşadıkları kaçınılmaz ortam; p) Toplumsal yaşamın doğal gerçekliğe dönüştürüldüğü süreç..." (Terry Eagleton, İdeoloji, çev: Muttalip Özkan, Ayrıntı Yay., 1996, s.304-305-18.)

[60] Louis Althusser, İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları, çev: Yusuf Alp-Mahmut Özışık, İletişim Yay., 2'inci baskı, 1989, s.39-43-45-62-63.

[61] Ahmet İnam, Cumhuriyet Bilim Teknik, "Denetleyen Aklın Denetlediği", No:719, 30 Aralık 2000, s.9.

II.1.1-) Bir Ahlâk(sızlık) Örneği: Joschka Fischer

"Sağ hiçbir zaman
soldan birini benimsemez,
o solcu tam olarak
döneklik etmedikçe."[62]

✓ Karl Marx'ın ifadesiyle,[63] "İnsanın özgürlüğe kavuşması,[64] ancak gerçek insan, birey olarak insan soyut yurttaşı kendi içinde erittiği ve bir birey olarak günlük yaşayışında, işinde ilişkilerinde toplumsal bir varlık olduğu ve kendine özgü erklerini toplumsal erkler olarak tanımlayıp örgütlediği ve dolayısıyla bu toplumsal erki artık siyasal erk olarak kendisinden ayrılmaz olduğu zaman tamamlanacaktır."[65]

Bu bağlamda "...'Özgürleşme' kapitalizme emanet edilmeyecek kadar derin bir sorundur. Temel düzeni sömürüye dayalı bir toplumda, o toplumun işleyiş ilkesi ile 'somut insan' arasındaki çelişkiyi ne ortadan kaldırmak olanaklıdır, ne de gizlemek... (...)

Kapitalizmin insan tarafından örgütlenmiş gayri insani bir toplumsal düzen olduğunu benliğinde hissetmeyen tek bir insan bile yoktur. Ama kapitalizmin seçeneğini arama çabası da iyice sönümlenmiş gibidir. Bu da insanın kendi içindeki çelişkisidir.

Kapitalizmin seçeneği olacak özgürlükçü ve adaletçi bir düzenin, yani insanın insan yönü tarafından denetlenebilir bir

---

[62] Aziz Nesin.

[63] "...Mümkün olan tek özgürlük, sosyal insanın, ortak üreticilerin, tabiatla karşılıklı ilişkilerini akla uygun düzenlemeleri; ve tabiatın kör gücüne yenilmeyip, onu denetim altına alarak; karşılıklı ilişkileri, en az emek sarfıyla ve insanın yapısına en uygun ve en saygın bir şekilde gerçekleştirmeleridir..." (Karl Marx, Kapital, Kitap 3, Cilt 3, s.198/199, Eds. Sociales, 1960.)

[64] Bak: George G. Brenkert, Marx'ın Özgürlük Etiği, çev: Yavuz Alogan, Ayrıntı Yay., 1998.

[65] Karl Marx.

düzenin oluşturulması çabasını sönümlendirilmiş gibi gösteren, kapitalizmin yüksek ikna düzeyi değil, insanın zayıf yönüdür. Çaresiz insan zayıftır; ve bugünkü insan neden çaresizdir?

Şundan çaresizdir: Kapitalizmden kurtulmak için denenmiş bir başkaldırı modeli yaşanmış ve başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Bu genel bir tespittir ve çıplak kanıtlara dayanmaktadır. Doğrudur da... Tarihin en uzun süre ayakta kalabilmiş bir özgürleşme denemesi 'yarım' kalmıştır... (...) Ancak hiçbir şey yarım kalmaz... (...)

Donkişot şu veya bu, doğru veya yanlış bir düşüncenin değil, insanın kendisinin 'sahneden çekilmesi'ydi. Ama insan sahneden çekilip nereye gider ki, hayatın gerçekliğinden başka? Ve öyle zırt pırt sahneye çıkmaz; çıktığı zaman tam çıkar ve kendisi gibi çıkar. Bu kanıtlanmış insan türü gerçeğini kavramaktan uzak olanlar, Donkişot'un tarihe gömüldüğü yerde kalacağını zannedenler kendilerini aldattılar... İlk aldanmaları Fransız Devrimi'ydi... (...)

Başkaldıran insanın gömüldüğü yere dikkatli bakmalıyız. Çünkü o, hayattan dıştalayıp kovduğumuz için hayatta olmadığını sandığımız insan, yeraltında yani işin gerçeği üzerinden hep sürdürdü kendisini. Bu yüzden köstebeğe benzetilmiştir. Boşuna benzetilmemiştir. Apansız çıkıp gelir, dikilir bir yerde karşımıza. Bizim yer üstünde, sözünü edip geçtiğimiz, öyle kalıcı bir seda bile yaratmayan özgürlük istencimizin yer altındaki izdüşümüdür köstebek..."[66]

"Köstebek" yeraltından bir çok kez çıkmış ve çıkmayı denemiştir ve de yine çıkacaktır... Bu zaman alabilir. Ancak geçen zaman yeni bir mücadelenin (ve ahlâkın) örülmesinde biriktirme evresidir. En zorlu olanda bu evredir. Çünkü, "Mücadelenin başlangıç aşamasında ezilenler hemen her zaman özgürleşmeye çabalamak yerine, kendilerini de ezenler veya 'alt-ezenler' haline gelme eğilimindedirler. Onların düşüncesinin yapısı, onları bilinçlendiren somut, varoluşsal

---

[66] Hüseyin Hasançebi, Kızılcık Dergisi, "Donkişot Bir Gün Çıkıp Gelebilir", No:4, Ekim 2000, s.37-38-39-40.

durumun çelişkileriyle koşullandırılmıştır. Onların ideali insan olmaktır. Fakat onlar için insan olmak ezen olmaktır. Bu onların insanlık modelidir. Bu olgu, ezilenlerin varolma tecrübelerinin bilinçli bir anında, ezenlere 'meyletme' tavrını benimsemelerinden doğar. (...) Ezenlerin imajını içselleştirerek ezenlerin ilkelerini benimsemiş haldeki ezilenler, özgürlükten korkar haldedir. Özgürlük onların bu imajı[67] reddetmelerini,[68] yerine özekliği ve sorumluluğu getirmelerini gerektirir."[69]

✓ Getirilmezse "Ne olur" mu? Ya "Fast Food" endüstrisinin çocukları gibi sürünün bir parçası ya da "postmodern kahramanlar"dan[70] biri olunur... "Nasıl" mı? Çok önceleri Aziz Nesin'in, "Soldan sağa çark ederek, solculuğu kimselere bırakmayanların; solculuğu neden bir türlü bırakmadıkları kimileri için anlaşılmaz bir sorundur. İlle de solcu olarak kalacaklar! Çünkü dönek olmak, dünlerine ihanet etmek istemiyorlar. Kendileri sözle değişmeyince, solculuğu kendilerine göre değiştiriyorlar,"[71] diye betimlediği Joschka Fischer gibi...

"Emperyalizme, sömürgeciliğe ve faşizme karşı yeni bir dünya için ayaklanan 68' kuşağının etkinliğini sürdürdüğü 1970'lerde, Frankfurt'ta 'sponti' (kendiliğinden) denilen gençlik eylemleri vardı. Joschka Fischer ve Hans-Joachim Klein bu çevreden iki 'arkadaş' idi. O zaman bir yanda sosyalist, öte yanda emperyalist kamp vardı. Geri bıraktırılmış denilen ülkeler

---

[67] "Postmodernistlere göre günümüz dünyasında artık benlikler birer imaja dönüşmüşlerdir. Kişilikler de kişilik pazarında pazarlanmak ve her zaman yeni şekiller almak üzere anlık olarak oluşur." (Ersin Göker, Sol Dergisi, "Haydi Cenaze Namazına!", No:123, 9 Şubat 2001, s.62.)

[68] "Eğer bir insanın nitelikleri bir işe yaramıyorsa hiçbir niteliğe sahip değil demektir, tıpkı kendi değerine sahip olsa bile satılmayan bir eşyanın değersiz oluşu gibi. Dolayısıyla özgüven, 'özlük duygusu' başkalarının kişi için ne düşündüğünün bir göstergesi olmaktan öte bir şey değildir. O, popülerliğine ve pazardaki başarısına bakılmaksızın kendi değerine inanan kişi değildir. Eğer arkasından konuşulan bir insansa, o birisidir; eğer popüler değilse, o kısaca hiç kimsedir." (Eric Fromm, Özgürlükten Kaçış, Payel Yay., s.123.)

[69] Paulo Freire, Ezilenlerin Pedagojisi, s.26-27.

[70] Bak: Tanıl Bora, Radikal İki, "20'sinde Komünist Olmayan...", 28 Ocak 2001, s.6; Güray Öz, Cumhuriyet, "...Çağımızın 'Postmodern' Bir Kahramanı", 17 Ocak 2001, s.6.

[71] Aziz Nesin.

sosyalist kampın doğal müttefiki görülüyordu. Ulusal kurtuluşçu ve sosyalist düşünceler, Vietnam ve Filistin kurtuluş mücadeleleri, emperyalist metropollerin militan gençliğinde derin yankılar buluyordu. Ayrıca Almanya'nın özel bir durumu da vardı. Nazi rejimi altında doğrudan görev almış, bu rejimin suçlarına şu ya da bu biçimde ortak olmuş kuşak o zaman hayatta ve etkinliğini bir biçimde sürdürüyordu. Gençlik ayaklanması ve devamı hareketler, Almanya'da bir yanıyla bu geçmişle de bir hesaplaşmaydı.

Gerek 68 gerekse onu izleyen yıllardaki demokratik ve devrimci gençlik muhalefetine devletin cevabı oldukça sert olmuştu. Bu dönemin devrimci gençleri ideolojik silahlarını, Marx-Engel, Lenin'in yanısıra, Frankfurt Okulu, Mao, Che, Franz Fanon ve Latin Amerika'daki gerilla hareketlerinin deneyimlerinde buluyorlardı. Mayıs 1970'de Andreas Baader ve Ulrike Meinhof'un önderliğini yaptığı Kızıl Ordu Fraksiyonu (RAF) kuruldu. RAF'ı var eden ideolojik arka planda emperyalist-kapitalist dünyaya derin bir öfke, bağımlı ve ezilen halkların kurtuluş mücadelesiyle engin bir dayanışma duygusu yatmaktadır. Dünyanın ezilenleri, emperyalist metropollere dünyanın 'kırlarında' darbe vururken, RAF kaleyi 'içerden' yani şehirlerden vurmaya kararlıydı.

1972'de Baader ve Meinhof tutuklanır ve ömür boyu hapse mahkûm olurlar. Önderlerin kurtarılması için bir dizi eylemler yapılır. FKÖ militanları, dayanışma göstermekte gecikmezler. Aynı amaçla Mogadişu'da başarısızlıkla sonuçlanacak olan bir Alman uçağını kaçırırlar. Stammheim hapishanesinde tutuklu bulunan RAF önderleri 1977'de intihar süsü verilerek öldürülürler. Almanya'da gençlik hareketi daha sonra iki kanaldan sürecektir. Birisi RAF ve her birinin başında komünist sıfatı bulunan örgütlü gruplar; öteki spontilerin izinde daha sonra Yeşiller'de en etkin temsilini bulacak eğilim. Birinciler devlet şiddetiyle ezilir, zindanlara doldurulur, öldürülür. Ötekiler Almanya'nın yönetimine gelirler. Birinciler, dünyayı değiştirmek, kapitalizmi ortadan kaldırmak ideallerinden asla vazgeçmezler. İkinciler, NATO bombalarının nereye nasıl hangi 'insani' amaçlarla atılacağının hesabını yaparlar.

OPEC Bakanlar Kurulu toplantısının basılması dahil birçok anti-emperyalist, anti-kapitalist eylemden yargılanan zindandaki Klein'ın mahkemesi var önümüzdeki günlerde. Dışişleri Bakanı Fischer tanık olarak dinlenir. Şimdiye kadar gençliğindeki eylemlerden defalarca nedamet getirmiş Fischer, yeniden bir 'özeleştiriye' daha davet edilir. O'nun sisteme bağlılığı ve hizmetinden kuşku duyulmasa bile, ideolojik olarak bir kere daha sola ve sosyalizme vurmasını istenir."[72]

"Eski dostu Hans Joachim Klein'ın terör davasında tanık olan Fischer, duygusallığı zekâsından kuvvetli Klein'ın şiddeti seçtiğini söyler. Fischer, Klein'a dair soruları yanıtlarken, 'Daha duygusal ve daha az entelektüeldi. Onu sever, ama 'Klein Klein' diye dalga geçerdik. O zamanlar kendimizi devrimci görüyorduk. Hatamız siyasi şiddete inanmaktı,' der. Klein'ın sonra yanlış yolu seçen gruplara katıldığını ekler."[73]

Ve şurası görülmelidir ki Fischer'inki de bir özgürleşme(me) ve ahlâk(sızlık)tır; yani Fischer'in tutumu, duruşu ikili bir okumaya açıktır. Bu da tamı, tamına ahlâkın sınıfsal olduğunun bir kanıtıdır...

---

[72] İrfan Cüre, 2000'de Yeni Gündem, "Fischer Sendromu", 11 Ocak 2001, s.6.

[73] Radikal, "Akıllı Ol, İktidara Gel", 17 Ocak 2001, s.9.

III-) Türk(iye'nin) Ahlâkı

"Doğu'da devlet her şey olduğundan

'civile' toplum ilkel ve pelteleşmiş haldedir."[74]

✓ "Travmaya uğratılan toplum ve birey, tarihsel ve toplumsal süreçte kazandığı değerleri yitirir, ilkelleşir," vurgusuyla M. Turgay Yerlikaya ekliyor: "12 Eylül ile tüm toplumu ruhsal travmaya uğratacak ortamı yaratanlar, artık ilkelleşmiş, değerlerini ve ilkelerini önemli ölçüde yitirmiş bu toplumu çok rahat denetim altına alabildiler. Travmanın etkisi azaldıktan, yani akut tehdit geçtikten sonra insanlar yavaş yavaş eski hallerine dönerse ne olacaktı? Bunun için darbe sonrası tehdidin bir süre daha devam etmesi gerekirdi. Aman, 12 Eylül öncesine döneriz! Her an 12 Eylül öncesine dönme korkusu canlı tutuldu. Tehdit sürdüğü sürece travma da sürer. Peki hep böyle mi olacak? Hayır. Teslim alınmış beyinler ve kişilikler yeni bir kalıba dökülecek. İşte bu kalıba dökme işlemi çok yönlü ve çok kollu yürütüldü.

Neydi bunlar? Günlük ekonomik hayatın örgütlenişiydi birincisi. Gündelik hayatın kendi akışından daha etkili bir ideoloji ya da değer taşıyıcısı olamaz. O hayat 'köşe dönme', 'iş bitirme', 'uyanık olma', 'akıllı olma' üzerine kurgulandı. Bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler ekonomisi her şeyin biraz daha rahat alınır satılır olduğu bir toplum yarattı. Ekonomik hayatın böyle örgütlenmesinin beyinlerde yarattığı yeniden yapılanma medyayla,[75] arabeskle, popla, ders

---

[74] A. Gramsci, Hapishane Defterleri, çev. Adnan Cemgil, Belge Yay., s.296.

[75] "Medya devlete ve özel sektör etkinliklerine hükmeden özel çıkarlara destek sağlama işlevini yerine getirmektedir ve medyanın yaptığı seçimleri, nelere önem verip neleri ihmal ettiğini en iyi biçimde anlamak ve olayın içyüzünü bütün açıklığıyla görebilmek için medyanın bu çerçevede çözümlenmesi gerekir. (...) Çok genel olarak söyleyebilirim ki, propagandanın amacı, insanların kendilerini ve dünyayı belirli bir biçimde görmelerini, tüketim çılgınları olmalarını, diğer insanlardan soyutlanarak, hiç kimseyle ilişkiye girmeden hep daha çok şeye sahip olmalarını, soru sormamalarını, özlemlerini unutmalarını ve sadece büyük bir alış veriş merkezine girip bir şeyler satın

kitaplarıyla, kuran kurslarıyla, futbolla, yeni tip eğlence ve tüketim hazzıyla, siyasal partileriyle vs. desteklendi ve oturtuldu.

Teslim alınmış, tüm değerleri silinmiş beyinler yeniden şekillenmeye başladılar. Bu şekillenmenin kendisi, 12 Eylül öncesi toplumun ve bireylerin tarihsel süreçte oluşturduğu değerlerden, bırakın yılları, yüzyılla ifade edilebilecek bir zaman dilimi kadar geriliği ifade ediyorlar... Böylesi bir gerilemenin, geriye çekilmenin, daha ilkel bireysel ya da toplumsal bir düzeye düşüşün görüngülerini hayatın tüm alanlarında görmek mümkün. İdeolojik olarak milliyetçiliğin ve dinsel karanlığın çoğalması ve insanlığın oluşturduğu tüm çağsal kültürel değerler açısından daha geri bir düzeyi ifade eden müzik yapıtları, başa çıkılmaz bir dış dünyadan kendi kabuğuna çekilme, daha diken üstünde ve daha saldırgan olma... Oluşmuş değerlerini ve birikimlerini unutan bir bireyin ve toplumun ortaya çıkması... (...) Referanslar ve değerler yitirildi... Yalnız tarihin değil, bugünün de unutuluşu..."[76]

Böylelikle de ki, karşımıza mevcut Türkiye tablosu dikildi...

III.1-) Verilerle İnsan Manzaraları

"Türk hükümdarlığı

tek bir padişah tarafından yönetilir.

Diğerleri kapıkullarıdır."[77]

✓ "A&G araştırma şirketinin, eğitimden futbola bir dizi konuda yaptığı araştırma "Türkiye Gerçeği"ne ayna tutuyor. Her sosyal ve ekonomik kesimden ve yaş grubundan1836 denek üzerinde yapılan araştırmanın sonuçlarına göre, erkekler bir

---

almalarını sağlamaktır. Bu aynı zamanda ideolojiktir de." (E. S. Herman-N. Chomsky, Medya Halka Nasıl Evet Dedirtir?)

[76] M. Turgay Yerlikaya, Kızılcık Dergisi, "12 Eylül ve Toplum Psikolojisi", No:4, Ekim 2000, s.28.

[77] N. Machiavelli, Hükümdar, Sosyal Yay., s.28.

araya geldiğinde en çok futbol hakkında, kadınlar ise ev işlerini ve ailelerini konuşuyor. Gençler bir araya geldiğinde gelecekten, orta yaş grubu iş ve siyasetten, üst yaş grubu ise aileden bahsediyor. Bekârlar gelecek ve futbol konuşurken, boşanmış ve dullar aile ve ev işini tercih ediyor. Eğitimliler gelecek ve siyaset, eğitim seviyesi düşük olanlar ev işleri ve aileyi konuşuyor. Devlet memurları 'iş ve siyaset, küçük esnaf 'futbol ve siyaset', serbest meslek sahipleri 'gelecek ve siyaset', öğrenciler 'okul, ders, gelecek ve futbol', emekliler ise 'sağlık ve aile'yi sohbet konusu yapıyor.

ARKADAŞLARINIZLA HERHANGİ BİR SOHBET ORTAMINDA BİR ARAYA GELDİĞİNİZDE ARANIZDA EN ÇOK KONUŞTUĞUNUZ KONULAR NELERDİR?	
İŞ	33.2
EV İŞLERİ	32.8
GELECEK	30.4
SİYASET	27.2
AİLE	26.2
FUTBOL	25.7
SAĞLIK	16.5
OKUL, DERSLER	7.4
CİNSELLİK	6.1
MEŞHUR İNSANLAR	5.9
MODA	3.0
DİĞER	9.8

Türkiye'de erkekler kadınlardan daha sinirli ve gergin. 1 Erkeklerin yüzde 35.5'i her zaman ya da genellikle sinirli. Kadınlarda bu oran 29.2. Boşanmış veya dulların yüzde 51'i, kendini her zaman veya genellikle sinirli, gergin hissediyor.

46.5 oranıyla devlet memurları en sinirli ve gergin meslek grubu. Devlet memurlarını yüzde 44.1 ile özel sektör çalışanları izliyor... En stresli ve gergin, 28-42 yaş grubu oluşturuyor. Üniversite, yüksek lisans mezunlarının yüzde 37'si, diplomasız okurların yüzde 25'i kendisini her zaman/genellikle sinirli ve stresli hissediyor... Çocuk oranı arttıkça, kendini her zaman sinirli ve gergin hissedenlerin oranı artıyor... Güneydoğu Anadolu'da yaşayan halk kendini her zaman ya da genellikle stresli ve gergin hissediyor (yüzde 43.4).

GÜNLÜK HAYATINIZDA KENDİNİZİ NE KADAR SIKLIKTA GERGİN, STRESLİ VE SİNİRLİ HİSSEDERSİNİZ?	
Her zaman	11.0
Genellikle	21.5
Bazen	48.2
Seyrek olarak	15.0
Hiçbir zaman	4.3
Toplam	100

18-27 yaş arası gençler daha çok 'çok iyi bir işte çalışmak isterdim' (yüzde 21.4), 43 yaş üzerindekiler 'Çok zengin olmak isterdim' (yüzde 17.9) yanıtını ortalamanın üzerinde verdi... 'Çok iyi eğitimli olmak isterdim' yanıtını en çok üniversite mezunları (yüzde 42.9) veriyor. 'Zengin olmak isterim' yanıtını en çok diplomasızlar (yüzde 28.6) veriyor... 'Zengin olmak isterdim' diyenlerden kadınlar daha büyük bir oranı teşkil ederken (yüzde 20), erkeklerin en çok istediği ikinci şey ise iyi bir işte çalışmak (yüzde 18.7)..."[78]

✓ "Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Vahit Bademci, ekonomik bunalımlar nedeniyle 50 yıldır toplumsal çözülme ve kültürel erozyonun yaşanmaya

[78] Radikal, "Manzarai Umumiye", 29 Aralık 2000, s.6.

başladığını belirterek, insanların birbirine güven duygusunun yüzde 6.5'a düştüğünü, son 16 yılda intihar oranının yüzde 1339 ve boşanma oranının yüzde 85.8 arttığını, kamu bürokrasisi ve siyasete güvenin gerilediğini, rüşvet, yolsuzluk, beyaz yaka suçları, uyuşturucu ticareti ve kullanımı ile dini cemaatleşmenin yükseldiğini, dünyada gelir dağılımı Brezilya, Şili, Kolombiya ve Meksika'dan sonra en bozuk ülkenin Türkiye olduğunu vurguladı... 1993 yılında intihar eden ve kendini yaralayanların sayısı 265, 1995 yılında 1083, 1996 yılında 1439'a yükseldi. 1980 yılında 15 bin 901 boşanma varken, 1996'da bu oran yüzde 85.8 artarak 29 bin 552'ye yükseldi. 1980 yılında boşanmaların 13 bin 930'u, 1996 yılında 27 bin 764'ü geçimsizlikten kaynaklandı."[79]

"Abant İzzet Baysal Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Öğretim Üyesi Yardımcı Doç. Dr. Faruk Güçlü tarafından yapılan bir araştırma, ekonomik programların uygulandığı dönemlerde intihar oranlarında artış olduğunu ortaya koydu. Güçlü, 1980'de yüzde 10 olan ekonomik etkenlerden kaynaklı intihar oranlarının, 24 Ocak kararlarından sonra 1981'de yüzde 41'e çıktığını belirledi. Güçlü, IMF'nin Türkiye ekonomisine doğrudan girdiği son 2 yılda ise bu oranın yüzde 69.3'e çıktığını saptadı. Güçlü'nün araştırmasına göre son 20 yılda (1980 ile 2000 kesitinde) Türkiye'de ekonomik nedenlerden kaynaklanan intiharlar 7 kat artış gösterdi. Araştırmada, son 20 yıl içindeki 3 dönem dikkat çekti. Ekonomik nedenli intiharların özellikle 24 Ocak 1980, 5 Nisan 1994 ve 1998 sonrasında artış göstermesi, Türkiye'de istikrar programlarının intihar oranına etkisini ortaya koydu. Güçlü'nün araştırmasına göre, 1980'de yüzde 10 olan ekonomik nedenli intiharlar 1981'de yüzde 41'e; 5 Nisan 1994'ten sonra yüzde 61'e; son 2 yılda ise yüzde 69.3'e fırladı.

Güçlü, araştırmanın sonuç bölümünde elde ettiği verileri şöyle yorumladı: 1-) 1980 sonrasında hızlanan köyden kente göç, büyük kentlerimizin varoşlarında yığılmalara neden

---

[79] Cumhuriyet, "Toplumsal Erozyon Yaşanıyor", 13 Mart 2001, s.6.

olmuştur. 2-) 24 Ocak kararlarından önce ekonomik etkenlerden kaynaklanan intihar oranı düşükken bu tarihten sonra yüzde 50'yi aşmıştır. IMF'nin Türkiye ekonomisine doğrudan girdiği son yıllarda ise bu oran yüzde 70'lere yaklaşmıştır. 3-) Yaşanan ekonomik kargaşa ve çelişkiler, kolay yoldan para kazanma hırsıyla insanları hırsızlık, gasp, sahtecilik gibi mali suçlara yöneltmiştir. Ekonomik nedenlerle yaşanan çaresizlik, insanların kendi elleriyle yaşamlarına son vermeleri sonucunu doğurmuştur. 4-) Köyündeyken liberal ya da demokrat olan insanlar kent ortamının hızlı temposuna ayak uyduramadıkları için yaşayan sisteme tepki olarak ya dini sığınak olarak seçmişler,[80] ya da aşırı dindar, aşırı milliyetçi duygular taşımaya başlamışlardır."[81]

✓ "Yapılan bir araştırmanın sonuçlara göre en çok Japonları seviyoruz. En büyük düşman ise yine Yunanlılar... Fransızlar'ın, bir milletle ilgili görüş bildirdiklerinde, söze başlamak için çok sık kullandıkları bir cümle vardır: 'Je ne suis pas raciste, mais...' yani 'Irkçı değilim ama...' Aslında her şey bu 'ama' da gizlidir. Bu 'ama', söz konusu millet için önyargılı bir hükmün birazdan verileceğinin habercisidir. Söze 'ırkçı değilim' diye başlamak da hiçbir şeyi kurtarmaz.

Her millette olduğu gibi bizde de çeşitli milletlere ilişkin şablonlar var. Hatta kimisi, çocukluktan itibaren dilimize yerleşmiş, taşıdığı ırkçı anlam çoğu kez düşünülmeden kullanılan şablonlardır bunlar. Bugün yaşı 35-65 arasında olanlar, 'Korkak Yahudi' sözüne ya da 'Bir, iki, üçler, yaşasın Türkler, dört beş altı, Polonya battı, yedi sekiz dokuz, Ruslar domuz,' tekerlemesine aşinadırlar.

Bir de kafamızda, her millete ilişkin olumlu, olumsuz imajlar vardır. Japonlar'ın müthiş, Almanlar'ın korkunç disiplinli, Fransızlar'ın zarif, İtalyanlar'ın ateşli, Araplar'ın pis, İngilizler'in soğuk, İsviçreliler'in ruhsuz olması gibi. Bu arada

---

[80] "Kentli gittiği yere kenti de götürür. Kırlı gittiği yere kırı da götürür." (Mermi Uygur.)

[81] Mutlu Sereli, Cumhuriyet, "İstikrar Programları Tehlikeli... İntiharların Nedeni Ekonomik", 5 Ocak 2001, s.1-8.

tabii ki dünyada Türkler gibi millet yoktur ve ne yaparsak yapalım, Yunanlı'dan dost olmaz.

'Önyargılar: Psikososyal Bir İnceleme' başlıklı kitap, tam da milletlere ilişkin bu stereotipleri inceliyor.[82] Adnan Menderes Üniversitesi'nde öğretim üyesi olan Hacer Harlak'ın araştırması, 'insanların ve grupların birbirleri hakkında nasıl düşündükleri, algılamalarını neyin biçimlendirdiği, önyargıların nasıl oluştuğu ve günlük yaşamda nasıl ortaya çıktığı' ve 'stereotip kavramı' üzerinde duruyor."[83]

✓ Türkiye'de "Silah ruhsatı almak için başvuranların yüzde 15'i narsisist, yüzde 40'ı takıntılı, yüzde 40'ı saldırgan, yüzde 25'i mazoşist, yüzde 73'ü de kendini diğer insanlardan üstün zannediyor... Silah ruhsatı almak için başvuranların profili 'korkutucu' çıktı. Bu kişilerin durumları incelenince yüzde 15'inin narsisist, yüzde 40'ının takıntılı, yüzde 40'ının saldırgan, yüzde 25'inin mazoşist, yüzde 73'ünün de kendini diğer insanlardan üstün gördüğü anlaşıldı.

İstanbul Bakırköy Devlet Hastanesi Psikiyatri Polikliniği'ne silah ruhsatı verilirken gereken psikiyatrik muayene amacıyla başvuran 2 bin 518 kişi üzerinde Prof. Dr. İbrahim Balcıoğlu, Doç. Dr. Armağan Samancı ve Dr. Ayhan Akcan tarafından yapılan ve Kasım 2000'deki 7. Sosyal Psikiyatri Kongresi'nde ödül alan çalışmanın sonuçları şöyle: 'İnsanlar, meslek hayatlarının en etkili olduğu 40 yaşlarında silah ruhsatı için başvuruyor. Başvuranların yüzde 6.6'sı olan 60 yaş üstü grubun yüzde 25'inde erken dönem bunama belirtileri ve unutkanlık şikâyetleri, yüzde 30'unda depresyon, kaygı ve sıkıntı var. Bu kişilerin ruh hali silaha hâkim olamama, kaybetme, kontrol mekanizmalarını kullanamama, intihar ve kaza sonucu adam öldürme gibi birçok olaya zemin hazırlıyor.'

Başvuranların yüzde 95.4'ü erkek, yüzde 4.6'sı kadın. Bu kişilerin yüzde 53.6'sı ilköğretim, yüzde 20.6'sı üniversite mezunu. Silah isteyenlerin yüzde 52.6'sı esnaf, emekli ve işçi.

---

[82] Hacer Harlak, Önyargılar: Psikososyal Bir İnceleme, Sistem Yay., 2001.

[83] Hürriyet, "En Çok Japonları Seviyoruz", 1 Şubat 2001,s.18.

Diğer meslek grupları ise şöyle: Yüzde 8.5 tekstil sektörü, yüzde 6.8'i memur, yüzde 3.8'i işsiz ve ev hanımı, yüzde 2.1'i infaz koruma memuru... Türkiye'de 1 965 bin adet ruhsatlı tüfek kullanımda... 461 bin adet ruhsatlı tabanca var... Son beş yılda 5 bin 909 yivli tüfek ruhsatı, 72 bin 941 av tezkeresi ve 230 bin adet av tüfeği sahiplik belgesi verildi... Son sekiz yılda 18 bin 814 ruhsatlı ve 68 bin 24 ruhsatsız silahla suç işlendi... Son 10 yılda ruhsatlı silahla 927 kişi öldürüldü, 3 bin 286 kişi yaralandı... Son 10 yılda ruhsatsız silahla 3 bin 846 kişi öldürüldü, 11 bin 700 kişi yaralandı..."[84]

✓ Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Başhekimi Doç. Dr. Arif Verimli, "Ekonomik sorunları olan bir ülkede yaşamak, sosyal güvencesi eksik olan bir ülkede yaşamak insanı strese sokar. Güvence yoksa, stres vardır,"[85] derken; "Prof. Dr. Kurban Özuğurlu'nun da belirttiği üzere, ekonomik çöküntü insanları depresyona sokuyor, ruhsal dengelerini alt üst ediyor.[86] Ekonomik bunalım nedeniyle toplumsal suçlar ile ahlâksal yozlaşma, alkol ve uyuşturucu kullanımı artacaktır..."[87]

"İşte krizin bedeli... Ekonomik krizin sonucu: Toplumsal patlama... Ekonomik kriz, yapılan zamlarla ilk yansımasını bulurken, son üç günde (24-26 Şubat 2001 kesitinde-y.n.) 11 kişi intihar etti..."[88] "Altı öykü, altı intihar... Türkiye, intihar furyasına sahne oldu... 11 yaşındaki öğrenci ilgisizlikten, 17 yaşındaki genç kız eski sevgilisinin tacizinden, özgürlü sporcu aşk engelinden, polis de 2 milyarlık borç yüzünden, galeri sahibi döviz bunalımından ve Batmanlı bir kadında malum nedenlerden canına kıydı..."[89] "Aydın'da dört günde 10 intihar..."[90]

---

[84] Ulaş Yıldız, Radikal, "Silah Tutkusuna Ayna", 1 Aralık 2000, s.6.

[85] Arif Verimli, Evrensel, 23 Şubat 2001, 12.

[86] Bak: Bahadır Kurbanoğlu, Haksöz Dergisi, "Ekonomik Talan ve Törpülenen Duyarlılıklar", No:115, Ekim 2000, s.47-49.

[87] Cumhuriyet, 4 Mart 2001, s.4.

[88] 2000'de Yeni Gündem, 27 Şubat 2001, s.1.

[89] Timur Soykan, 27 Şubat 2001, s.5.

[90] 2000'de Yeni Gündem, 2 Şubat 2001, s.12.

"Bakırköy Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Hastanesi psikiyatrlarından Doç. Dr. Armağan Samancı'ya göre, kişilik bozukluğu[91] olan insanlar[92] Türk toplumunun yüzde 10'unu oluşturuyor..."[93]

✓ "Memleketimizde şans oyunlarına rağbette bir patlama olduğu saptanmış. Milli Piyango, At Yarışı, Kazı Kazan ve Sayısal Loto'ya talep, 2000 yılında 1999'a oranla yüzde 45 artış göstermiş.[94] Çıkan rakamlar gerçekten şaşırtıcı. Türk halkı, Ocak/Ekim 2000 kesitinde talih kuşunu tepesine kondurmak için şans oyunlarına günde 2 trilyon 375 milyar, dolayısıyla saatte 99 milyar yatırmış. Bu ürkütücü rakamlar elbette bir milletin refah düzeyini göstermez. İkide Bir Rahmet İsteyen tarafından 'Bir koyalım, beş alalım' savsözüyle tembih edilen halkın, onca fiyaskodan yılmayıp inatla bir koyup kat be katını alma çabası, acıdır, gelecek umudunun iyice hasıraltı edildiğini gösteriyor ancak. Saat başı devletin pazarladığı oyunlara trilyonlar yatıran bu halk, bezginlik sonucu mucize beklentisine kilitlenmişlik haline örnek, işte. İki taşı üst üste koymaya mecali kalmamış, yenilgilerden yenilgi beğenerek geçirdiği onca onyıl sonucu hayatını kumara bağlamış."[95]

"Kumar sözcüğü ile temsil edilebilecek olan umut arayışları hem ülkelerin o tarihsel dönemdeki sosyo-ekonomik durumunu gösteren bir belirteç olduğu gibi, ekonomi politikaların yönünü gösteren bir nitelikte taşımaktadır. (...) Türkiye'de kumar oynayanların sayısını tahmin etmek güç görünüyor. "Talih Oyunları Mahalleri İşletenleri Derneği"nin saptamasına göre yaklaşık 13.000 "müzmin" kumarbazın olduğuna inanılıyor. Yaklaşık 30.000 kişinin kumarhanelerin müdavimi olduğuna düşünülüyor... Bu sayılar yalnızca "casino" kumarbazlarını

---

[91] Bak: Alfred Adler, Bireysel Psikoloji, Sosyal Roller ve Kişilik, çev: Turhan Yörükân, Türkiye İş Bankası Yay, 2000.

[92] "Dünya Sağlık Örgütü'nün açıklamalarına göre, gezegenimizde 400 milyon kişinin ruhsal sorunu var." (2000'de Yeni Gündem, 2 Şubat 2001, s.12.)

[93] Özge Turul, Radikal, "Taciz, Depresyon, İstifa...", 22 Ocak 2001, s.2.

[94] Bak: Taner Onat, Gündem Aktüel, "...'Talih Kuşu'nun Dayanılmaz Çırpınışları...", 17 Aralık 2000, s.8.

[95] Yıldırım Türker, Radikal İki, "Evet, Prag, Son Kararım!", 1 Ekim 2000, s.3.

içeriyor. Ganyan, toto, loto, sayısal loto, milli piyango ve müşterek bahis oyunları bunlara dahil değildir. Yaklaşık 1.5 milyon kişinin de borsa oynadığı göz önüne alınırsa kumar davranışının binler değil milyonlarla ölçülen bir insan kitlesini ilgilendirdiği görülecektir. (...)

Erişkinlerin yüzde 80'nin kumarın bazı biçimlerine yöneldiği sanılıyor. ABD'de yapılan çalışmalarda patolojik kumarın erişkinlerdeki yaygınlığının yüzde 2-3 olduğu ve erkeklerde daha sık görüldüğü kabul ediliyor. Lise Öğrencilerinde yaygınlığı yüzde 1.5-5.7 arasında değişmektedir. Yüksek okul öğrencilerinde ise bu oran yüzde 4 ile 6 arasındadır. Sıklıkla ergenlik döneminde başlayan kumar oynama davranışı giderek bir hastalık biçimine dönüşmektedir. (...) ABD'de kumar sektöründe dönen paranın miktarı 1974 yılında 17.4 milyar dolar iken 1992'de 329.9 milyar dolara ulaşmıştır. 18 yıl içinde gözlenen artış yüzde 1900'un üzerindedir."[96]

✓ Bunların yanında...

"İstanbul kapkaççı cenneti..."[97] "İstanbul'da kapkaç hırsızlığında büyük artış..."[98]

"Rüşvete de zam geldi..."[99] "Rüşvette polis birinci..."[100]

"Türkiye'de 6 ayda 7 bin otomobil çalındı..."[101] "İstanbul'da araçlar mafyaya emanet... Yıllık rantı 150-200 trilyon lira olarak tahmin edilen otoparkların denetimi mafyanın kontrolünde..."[102]

"Yıllık 43 milyar dolar geliri ile Türk mafyası, (Rusya ve İtalya ardından) dünyada ilk üçe girdi..."[103]

---

[96] Burhanettin Kaya, Sağlık Toplum Siyaset Dergisi, "Kumar Oynama: Hastalık mı? Endüstri mi?", No:4, Eylül 2000, s.52-53.

[97] Cumhuriyet, 7 Mart 2001, s.9.

[98] Cumhuriyet, 12 Mart 2001, s.3.

[99] 2000'de Yeni Gündem, 2 Mart 2001, s.3.

[100] Milliyet, 28 Şubat 2001, s.14.

[101] Cumhuriyet, 10 Mart 2001, s.3.

[102] Cumhuriyet, 7 Mart 2001, s.9.

[103] Hüseyin Kaçar, Yeni Binyıl, 1 Ocak 2001, s.3.

"Gençler uyuşturucu tuzağında... Türkiye'deki uyuşturucu kullanımı son 10 yılda yüzde 250 oranında arttı..."[104] "Türkiye eroin kaçakçılığında geçiş ülkesi...[105] ABD'nin raporuna göre, ayda 6 ton eroin Türkiye üzerinden Avrupa'ya geçiyor..."[106]

"Artık üniversitelerde fotoğrafçılık, sinema, tiyatro kulüpleri 'out'... Yeni neslin hobisi borsa[107]..."[108]

"Türkiye'de internet üzerinden 'chat' (yani sohbet) yaparken mağdur olanların sayısı patladı... Chat uğruna tecavüze uğrayan, hatta can verenler bile var..."[109]

"Cep telefonu kullanımının 3 yılda yüzde 50.2 oranında arttığı Türkiye'de, evinde bilgisayar bulunanların oranı yüzde 12.3... Halkın yüzde 36.2'si bilgisayarın eksikliğini bile hissetmiyor... Bilgisayarı olanlar da bilgisayarı, yüzde 23 oranında internet mesajlarını okumak, yüzde 16'sı da 'chat' için kullanıyor..."[110] "Cep telefonu rekora koşuyor... Cep telefonu kullananları sayısı 15 milyon 750 bine ulaştı Türkiye'de her 4 kişiden biri 'cep'ten alo diyor..."[111]

"Türkiye'de Ağustos 2000 itibariyle 7 milyon adet motorlu araç, 4.2 milyon adette otomobil var. Buna göre Türkiye'de her 15 kişiye 1 otomobil, her 10 kişiye de 1 motorlu araç düşüyor..."[112]

"Türkiye'deki Hayal, Serhat, Kartal, Matador, Balina, Kasırga-1, Kasırga-2, Kasırga-3, Buffalo, Sis, Fırtına, 1. Perde, Hasat, Beyaz Enerji, Akrep operasyonlarındaki vurgun ve hortumlamalar, 2001 yılında hedeflenen 3.6 katrilyon liralık

---

[104] Cumhuriyet, 5 Mart 2001, s.9.

[105] Bak: 2000'de Yeni Gündem, "Dünyada Uyuşturucu Kullanımı Yaygınlaşıyor", 22 Şubat 2001, s.12; Galip B. İsen, Strateji Dergisi, "Büyüyen Tehdit: Uluslararası Örgütlü Suç", No:11, s.125-144.

[106] Cumhuriyet, 3 Mart 2001, s.11.

[107] Bak: Sükûti Memioğlu, Gündem Aktüel, "Modern Müritler", 12 11 2000, s.3.

[108] Özge Turul, Radikal, 25 Aralık 2000, s.4.

[109] Nezih Gürol, Milliyet, 11 Şubat 2001, s.5.

[110] Radikal, 23 Ocak 2001, s.3.

[111] Yeni Binyıl, 30 Aralık 2000, s.1.

[112] Yeni Binyıl, 14 Aralık 2000, s.8.

kamu yatırımlarına[113] denk..."[114] "Yolsuzluk güvenliği tehdit ediyor..."[115]

"Strateji-Mori'nin bir araştırmasına göre gençlerin[116] yüzde 79.06'sı Türkiye'nin geleceğinden umutsuz..."[117]

"Seçmenlerin oy verme eğilimlerini konusunda ANAR'ın yayımladığı Mart 2001 anketinin sonuçlarına göre, seçmenlerin yüzde 16.9'u kararsız olduklarını, yüzde 32.8'i ise hiçbir partiye oy vermeyeceklerini ortaya koyuyor. Bir başka söyleyişle, seçmenlerin yüzde 49.7'si, yani yarısı, sorunlarının siyasal partilerce çözüleceğine inamıyor. ANAR'ın Aralık 2000 ve Ocak 2001'deki anketlerinde yüzde 36.7 ve 32.5 olarak belirlenmiş olan bu oranın ilk kez bu düzeye yükseldiği görülüyor."[118]

"Toplumsal değerler aşındı..."[119] "Parası olan 'insandır'[120] noktasına gelindi..."[121] "Aşk[122] ve sadakat öldü, yaşasın aşk ve macera... 40 derece.com sitesinin yaptığı ankete katılan 7 bin 386 kişinin yüzde 63'ü aşk yerine parayı, yüzde 80'i de sadakat yerine macerayı tercih etti..."[123]

"ProCon GfK Grubu şirketlerinden GfK Panel'in 11 ilde 1384 ev kadınıyla yaptığı araştırmaya göre, ev kadınlarının

---

[113] Bunun yanında "Bursa'da çeşitli hastanelerde tedavi giderlerini ödeyemeyen 2 bin hastanın borcu icra yoluyla tahsil edildi; yaklaşık 7-8 dosyada sırada bekliyor"! (Cumhuriyet, 10 Mart 2001, s.3.)

[114] İlhan Taşçı, Cumhuriyet, 9 Mart 2001, s.4.

[115] Cumhuriyet, 28 Şubat 2001, s.7.

[116] Bak: Şeref Oğuz, Yeni Binyıl, "İnternet Gençliği", 19 Mayıs 2000, s.13.

[117] M. Enis Tayman, Yeni Binyıl, 13 Mayıs 2000, s.19.

[118] Radikal, "Siyasal Partilerin Durumu", 10 Mart 2001, s.8.

[119] Cumhuriyet, 7 Şubat 2001, s.9.

[120] Bak: Nuray Mert, Radikal, "Yükselen 'Lüks'ün Karanlık Yüzü", 26 Aralık 2000, s.6.

[121] Eriş Bilaloğlu, Milliyet, 22 Kasım 2000, s.23.

[122] "Sevmek ve değer vermek bir ve aynı gerçekliğin iki görüntüsüdür, başkasıyla kurulan aynı ilişkidir bunlar. Bu da değer vermenin aşk için ve de aşkın değer vermek için ille de zorunlu olduğu anlamına gelmez. Ama ikisi birlikte duyulduğunda, bir insanın bir başkasına karşı hakiki tutumuna ulaşır. Bu noktaya gelmedik daha. Öznellik tümüyle keşfedildikte bu noktaya geleceğiz." (J. Paul Sartre)

[123] Sabah, 10 Mart 2001, s.4.

yüzde 40.3'ü çamaşır makinesinden vazgeçemeyeceğini belirtti. Araştırmaya göre ev kadınları en çok orduya, polise, doktora ve hastaneye güveniyor. Yüzde 13.9'u alkol kullanan ev kadınlarının kitap okuma alışkanlıkları ise yok. Araştırmaya katılan 1384 ev kadınının yüzde 40'ı kendisini stresli hissediyor. Stresi atma yollarının başında da elişi yapmak geliyor. Bunu sırasıyla müzik dinlemek, arkadaşlarla görüşmek, televizyon seyretmek, duş almak, telefonla konuşmak, sigara içmek, yemek pişirmek ve alışveriş yapmak izliyor. Ev kadınlarının sadece yüzde 5'i evlilikten önce cinselliği onaylarken; ilk cinsel bilgileri, yüzde 49.8'i kocasından ya da erkek arkadaşlarından almış. Bu bilgileri almada aile yüzde 14.7 ile en sonda bulunuyor."[124]

"Kredi kartlarının yaygınlaşması ve hipermarketlerin artmasıyla birlikte alışveriş önüne geçilemez bir hastalık haline gelirken, özellikle bu hastalığın kadınlarda yoğun olarak gözlemlendiği ortaya çıktı."[125]

"Dünyada mutsuz evlilikler ve boşanma sayıları giderek artarken, Türkiye'de bu oran yıllık yüzde 1'in altında. Ancak uzmanlara göre, Türk çiftlerinin evlilikleri aslında hiç de iyi gitmiyor. Evli her 100 kadından 20'si şiddete maruz kalıyor..."[126] "Diyarbakır'da boşanma olayları üzerine bir araştırma yapan Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Öğretim Üyesi Doç. Dr. Ömer Ergün, kentte 1992 yılında mahkemelerde 20 boşanma davası görüldüğünü, bu sayının 2000 yılında ise yüzde 1250'lik artışla 250'ye yükseldiğini belirledi..."[127]

"Sahtekârlığa alıştık... Kart sahteciliği patladı... En fazla sahteciliğin kayıp ve çalıntı kredi kartlarında ortaya çıktığı Türkiye'de, 2000 yılının ilk 9 ayında bu alanda işlenen suçlarda yüzde 10, dünyada ise yüzde 7.2 artış oldu..."[128] "Artık

---

[124] Radikal, "Çamaşır Makinesiz Olmaz!", 28 Aralık 2000, s.5.

[125] Gürkan Ata, Cumhuriyet, 29 Ocak 2001, s.20.

[126] Meltem Günay, Radikal, 15 Aralık 2000, s.5.

[127] İbrahim Karaaslan, Cumhuriyet, "Boşanmalar Artıyor", 26 Aralık 2000, s.18.

[128] Radikal, 8 Mart 2001, s.11.

yolsuzluğa alıştık... 35 ülkede, 35 bin 155 kişiye yöneltilen sorulara verilen yanıtlar, Türklerin yolsuzluğu önemsemediğini ortaya koydu..."[129]

TÜRK(İYELİ)LERİN SORUNLARI		
SORUNLAR	DÜNYA (YÜZDE)	TÜRKİYE (YÜZDE)
İŞSİZLİK	39	29
EKONOMİK SORUNLAR	29	60
SUÇ	21	7
ÇEVRE	16	14
POLİTİK	14	28
YOKSULLUK	8	7
SAĞLIK	8	10
EĞİTİM	7	14
EVSİZLİK	6	3
YOLSUZLUK	4	2
SOSYAL GÜVENLİK	4	1
AÇLIK	4	4
AHLÂKİ ÇÖKÜNTÜ	3	4
NÜFUS ARTIŞI	3	7
GÖÇ	2	1
AYRIMCILIK	2	2

✓ "Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etütler Vakfı'nın (TESEV) yaptırdığı 'yolsuzluk' konulu bir araştırmaya göre, 'Türkiye'nin

[129] Radikal, 8 Mart 2001, s.11.

çözülmesi gereken en önemli sorunu nedir?' sorusuna halkın yüzde 34'ü enflasyon ve hayat pahalılığı, yüzde 26'sı işsizlik, yüzde 14'ü rüşvet ve yolsuzluk yanıtını verdi."[130]

"TESEV'in anketine göre halkın yüzde 51'i rüşvet verme yanlısı ya da vermiş. Türkiye'de son iki yılda hiç rüşvet vermeyenlerin oranı toplam yüzde 49. Başka bir deyişle Türk halkının yüzde 51'i rüşvet senaryolarından birinde rol almayı kabul ediyor ya da son iki yılında rüşvet vermiş... Araştırmaya göre, ülkenin en önemli sorununun, enflasyon (yüzde 34) ve işsizlikten (yüzde 26) sonra rüşvet ve yolsuzluk (yüzde 14) olduğu konusunda birleşti."[131]

"ANAR'ın dokuz ilde yaptığı ankette, toplumsal yasamdan çok memnun olanların oranı yüzde 9.9'da kaldı... Toplumsal yaşamdan çok memnun olanlar yüzde 9.9, memnun olanlar yüzde 16.9, orta düzeyde memnun olanlar yüzde 37.6 olurken, 'Memnun değilim' diyenlerin oranı yüzde 17.8, 'Hiç memnun değilim' diyenlerin oranı de yine yüzde 17.8 olarak gerçekleşti... Türkiye'nin en önemli sorununun yüzde 78.6 gibi yüksek oranla enflasyon ve issizlik olarak belirlendiği ankette, devlet yönetiminde bozukluğu en önemli sorun görenlerin oranı yüzde 3.4. Sıralamada yolsuzlukların oranı 3.2, insan haklarının oranı ise yüzde 1.2'de kaldı."[132]

Ve de bu tabloda "80 bin camide rüşvet hutbesi verildi... Diyanet İşleri, Cuma hutbesini yolsuzluk ve rüşvete ayırdı... 9 Mart 2001'de Türkiye'nin tüm camilerinde şu cümle yankılandı: 'Rüşvet alan da, veren de cehennemliktir. Bu kötülükleri işleyenlerin ahiret hayatları perişandır'..."[133]

---

[130] 2000'de Yeni Gündem, "Halk Devlete Güvenmiyor", 28 Şubat 2001, s.6.

[131] Radikal, "Halkın Yarısı Rüşvetçi!", 28 Şubat 2001, s.6.

[132] Radikal, "Mutluluk Nedir ki!", 5 Mart 2001, s.5.

[133] Sabah, 10 Mart 2001, s.1-23.

III.2-) Türkiye'nin Özeti: Kadınlar...

"Bir ailenin gelini

Koyun gibi sessiz

Kuzu gibi tatlı sözlü

Tavuk gibi bol yavrulu

Cins köpek kadar sadık

Cins at gibi ünlü

Kuş gibi tatlı sesli olsun

Cıvıl cıvıl cıvıldasın

Süpürgeyi süpürsün

Aile kararlarını aşmasın

Elbisesi bol

Çocukları yiğit olsun

Doğurdukları yitmesin

Diktiği sökülmesin

Fidan boylu, şık görünümlü

İpek dudaklı

Gür, çatal saçlı

Kuğu gibi ak boyunlu

Otururken kumru

Uzandığında aslan gibi

Olsun..."[134]

✓ "İşte XXI. yüzyılda Türk(iye) kadın(lar)ın gerçeği...[135]

---

[134] Çerkezler'in düğünlerde söylenen bir "Gelin Şarkısı/Niseviş Wored", aktaran: Mehmet Ziya Binler, Emel'imiz Kırım Dergisi, "Yıl:8, No:32, Ağustos/Eylül 2000, s.46.

[135] Bak: Vatan Millet Kadınlar, Derleyen: Ayşe Gül Altınay, İletişim Yay., 2000; Baha Bal, Kadın Yazıları, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Vakfı Yay., 2000; Emine Şahin, Nietzsche'de Kadın İmgesi, Şubat Yay., 1999; Yeliz Erkılıç, Cumhuriyet Dergi, "XX. Yüzyılın İlk Kadınları", No:771, 31 Aralık 2000, s.6-7; Cumhuriyet Dergi, "Ev İşinin İki Yüzü", No:756, 17 Eylül 2000, s.14-15; Nesrin Nas-Filiz Kardan, Demokrasi Kuşağı İçin Girişim Dergisi, "XXI. Yüzyılda Kadın Kimliği", Cilt:1, No:3-4, Haziran 2000, s.177-179; Çiğdem Çıdamlı, Sınıf Hareketinde Yön Dergisi, "Proleterleştirilen Kadın ve Çağdaş Kölelik", No:12,

Şiddet: Başbakanlık Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nün araştırmasına göre, kadınların yüzde 97'si şiddetle iç içe. Şiddet genellikle kadının eşi, erkek arkadaşı ve diğer aile bireylerince uygulanıyor. Ailelerin yüzde 34'ünde fiziksel, yüzde 53'ünde sözlü şiddet var. Mor Çatı Kadın Sığınma Vakfı'na yapılan başvurulardan çıkan sonuca göre ise kadınların yüzde 45.8'i balayı döneminde, yüzde 1.3'ü ilk çocuklarına hamileyken, yüzde 9.9'u doğumdan sonra şiddete uğruyor.[136]

İşsizlik: Başbakanlığın araştırmasına göre lise ve daha üstü eğitimli 15 -24 yaş grubunda bulunan kadınların yüzde 36.9'u işsiz. Kentli kadınlarda bu oran yüzde 34.4 iken, kırsal alanda yüzde 45.3.TÜSİAD'ın araştırmasına göre ise 2000 yılı 1. döneminde, kentte eğitimli gençler arasında işsizlik erkeklerde yüzde 20.5, kadınlarda yüzde 27.4... Kadınların yüzde 65'i sivil iş gücü içinde yer alıyor. Toplam 5 milyon sigortalının yüzde 12'si (600 bini), toplam 2.5 milyon sendikalının da yüzde 12'si (300 bini) kadınlardan oluşuyor...

Eğitim: Başbakanlığın araştırmasına göre, kadınların yüzde 20'si okuma-yazma bilmiyor. TÜSİAD'ın raporuna göre ise 1999'da, 12 yaş ve üstü kadınlarda okuma-yazma bilmeyenlerin oranı 22.6... Başbakanlığın bir başka araştırmasına göre kadınlar üniversite, yargı ve Meclis'te yeterince temsil edilmiyor. Üniversite ve diğer yüksek eğitim kurumlarında toplam 53 bin 805 öğretim elemanı görev yapıyor, bunlardan 17 bin 828'i kadın. Kadın öğretim elemanlarının yüzde 8.5'i profesör, yüzde

---

Kasım-Aralık 2000, s.18-19; Kızıl Bayrak, "Ev Kadınlarıyla İlgili Bir Anket Çalışmasının Sonuçları", No:2001/07, 17 Şubat 2001, s.19-20; Tülin Ural, Birikim Dergisi, "Akademide Kadın Olmak", No:142-143, Şubat-Mart 2001, s.115-123; Kızıl Bayrak Gazetesi, "2000 Yılı Küresel Kadın Yürüyüşü: Emperyalist-Kapitalist Sisteme Karşı Büyüyen Öfke ve Tepki", No:2000-38, 14 Ekim 2000, s.10-11.

[136] Bak: Selçuk Erez, Cumhuriyet Dergi, "Kadın Dövmek", No:753, 27 Ağustos 2000, s.14; V. Doğan Günay, Cumhuriyet Kitap, "Reklamlarda Kadınlara Yönelik Şiddet", No:567, 28 Aralık 2000, s.1-5; Leora Tanenbaum, Sürtük: Tacizin Sözde Gerekçesi, çev: Gökçen Ezber, Güncel Yay., 2000; Funda Bolat, Demokrasi Kuşağı İçin Girişim Dergisi, "Kadın Mülteciler ve Cinsel Şiddet", Cilt:1, No:3-4, Haziran 2000, s.85-89; Elif Akgül, Emekçiler Dergisi, "Kadına Yönelik Şiddet Evrenseldir", No:21, Aralık 2000, s.9-14.

6.5'i doçent, yüzde 10.7'si yardımcı doçent, yüzde 12.4'ü öğretim görevlisi... Kadınlar 65.6 ile sağlık, yüzde 65.4'ü avukatlık, yüzde 43.4 ile eğitim alanlarında görev alıyor. Kamudaki kadınların yüzde 37.2'si genel idari hizmetler sınıfında çalışıyor."[137]

✓ "Kadınların yüzde 28'i, yani 7 milyonu aşkın kadın, henüz okur yazar değil. 1935'te 18 olan kadın milletvekili sayısı, günümüzde 22. Bu sayıyla Türkiye, 174 ülke arasında 101. sırada yer alıyor. Nüfusun yüzde 52'sini oluşturuyor ve parlamentoda yüzde 4 oranında temsil edilen kadınlar şiddete maruz kalıyorlar. Şiddet mağduru kadınların yüzde 70'i resmi nikâhlı, daha çok ilkokul veya ortaokul mezunu. Yüzde 40'ı 19-29 yaş grubunda, yüzde 80'i çocuklu ve yüzde 25'i de ev dışında çalışıyor. Bu kadınların yüzde 34'ü yasal haklarını ve bunları nasıl kullanacağını bilmiyor. İş yaşamında sendikalaşma önündeki engeller, kadınların büyük çoğunun örgütsüz kalmasına neden oluyor. Çalışan kadınlar arasında sendikalı olanların oranı yalnızca yüzde iki. Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği'nin (TÜSİAD) hazırlattığı ve 2000 Şubat'ında açıklanan Kadın Raporu'ndaki veriler de kadının hazin manzarasını rakamlarla gösteriyor. Rapora göre, kadın emeğinin kullanımı 1955'te yüzde 72 iken 1999'da yüzde 29.7'ye düştü. Devlet İstatistik Enstitüsü'nün 2000 yılı 4. dönem anketlerine göre ise bu oran yüzde 23'e düştü.

TÜSİAD raporunda kentlere göçün, kadınların işgücü piyasasının dışında kalmasına neden olduğu kaydedilirken üniversite ve üstü eğitim görmüş kadınların bile aylık kazançlarının daha düşük olduğu belirtildi. Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE) anketlerine göre, Türkiye'de işgücüne dahil olmayanların yüzde 53.4'ünü ev kadınları oluşturuyor. DİE'nin anketi kırsal alan kadınının zorlu yaşamını rakamlarla bir kez daha ortaya koyuyor. Tarım sektörünü oluşturan ücretsiz aile işçilerinin yüzde 68.5'ni de kadın nüfus oluşturuyor."[138]

---

[137] Radikal, "Kadının Yalnız Günü Var", 8 Mart 2001, s.5.

[138] Hatice Tuncer, Cumhuriyet, "Kadınların Yolu Uzun", 8 Mart 2001, s.3.

✓ "Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nün araştırmalarına göre Türkiye'de kadınların yüzde 44.9'u, erkeklerin ise yüzde 45'i, 'kadın kocasına itaat etmediğinde kocasının dövme hakkı olduğunu' düşünüyor ve evli kadınların yüzde 18'i kocaları tarafından dövülüyor...[139] Köyde yaşayan kadınların yüzde 76'sı da eşleri tarafından dövülüyor. Dayak nedenleri arasında kocanın sözünü dinlememe, ev işlerini aksatma ve cinsel sorunlar ilk sırada yer alıyor.[140]

Öte yandan evli kadınlar kocalarından, bekârlar ise babalarından şiddet görüyor. Bu kadınların yüzde 41'i intihar girişiminde bulunuyor. Kocanın kötü davranması karşısında kadınların yüzde 77.8'i hiç kimseden yardım istemiyor. Kadının verdiği tepkilerin başında ise yüzde 39.4 ile susma geliyor, bunu

---

[139] "BM Nüfus Fonu (UNFPA), yirminci yüzyılda yaşanan olağanüstü değişime karşın kadına yönelik ayrımcılık ve şiddetin, tüm kültürlerde kök salmaya devam ettiğini bildirdi. UNDP'nin 'Dünya Nüfusunun Durumu 2000' raporuna göre, dünyada her 3 kadından birisi genellikle tanıdıkları bir kimse tarafından dövülüyor, cinsel ilişkiye zorlanıyor ya da taciz ediliyor. Yaşları 5 ile 15 arasında değişen 2 milyon kız her yıl fuhuş pazarına sürülüyor. Yaklaşık 5 bin kadın 'namus' uğruna can veriyor. Tecavüz, darp ve toplumsal cinsiyet kökenli şiddet dünyanın her yerinde yaygın olarak sürerken belli koşullarda fiziksel şiddet kadınlar tarafından bile haklı görülebiliyor. (Cumhuriyet, 21 Eylül 2000, s.11.) "Dünyadaki kadının durumu ise pek farklı değil. Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu'nun 'Dünya Nüfus Durumu 1997' başlıklı raporuna göre ABD'de kadınların yüzde 21 ile 30'u arasındaki bölümü, partnerleri tarafından yaşamları boyunca en az bir kez dövülüyor. Bunların yarısı da yılda üç kezden fazla dayağa maruz kalıyor. ABD'de ayrıca, kadın intiharlarının dörtte biri kötü muameleden kaynaklanırken bu oran zenciler arasında daha da yüksek. Kolombiya'da kadınların yüzde 20'si partnerleri tarafından dövülüyor ve her üç kadından biri de duygusal yönden ya da sözlü olarak suiistimale uğruyor. Papua Yeni Gine'nin kırsal kesiminde kadınların yüzde 67'si, kentte ise yüzde 56'sı fiziksel şiddet yaşıyor. Norveç'te jinekolojik hastaların yüzde 25'i partnerleri tarafından fiziksel ya da cinsel açıdan suiistimal ediliyor. Kenyalı kadınların yüzde 42'si, kocaları tarafından sürekli olarak dövülüyor. Okyanusya'da da evlilik içindeki şiddet, kadınların intihar nedenleri arasında ilk sırayı alıyor."

[140] "Uluslararası Af Örgütü'nün 'Yok Edilen Kadınlar' adı verilen raporda, kadın ve kızlara uygulanan işkencenin tüm dünyada sürdüğü ve dünyada her beş kadından birisinin işkence gördüğünü belirtilip, 'Kadınlara yönelik işkence, kadınların erkeklerle eşit haklara sahip olduğunu reddeden ve kadınlara işkenceyi meşru kılan küresel kültürden beslenmektedir,' denilerek ekleniyor: 'Türkiye'deki işkence ve öldürme gibi namus suçlarının halen devam ettiğine işaret edilen açıklamada, "Her yaştan kadın veya kızlar komşusuyla sohbet etmekten, evlilik dışı ilişkilere kadar uzanan davranışları nedeniyle aile ve topluma utanç kaynağı olmakla suçlanıyor. Ailenin namusuna zarar veren kadınların işkenceye ve kötü muameleye maruz kalması da, gayet doğal karşılanıyor'..." (Radikal, 8 Mart 2001, s.5.)

yüzde 16.7 ile konuşma izliyor. Kadınların yüzde 78.9'luk bölümü, eşlerinin kötü davrandığını belirtirken bunun kendi davranışlarından kaynaklandığını söyleyenler de ilk sırayı alıyor."[141]

✓ "Kadının Sosyal Hayatını Araştırma ve İnceleme Derneği'nin (KASAİD) yaptığı araştırma, kadınların evlilik biçiminden siyasi eğilimlerine ve evde eşitliğe dek pek çok konudaki davranışlarında öğrenim düzeyinin belirleyici olduğunu ortaya koydu. Araştırmaya göre, yükseköğrenimli kadınların yüzde 63. 8'i sol siyasal partileri yeğliyor. İslâmcı ve milliyetçi sağ görüş, ilkokul ve daha az eğitimli kadınlar arasında yüzde 30.8'lik bir orana ulaşırken yükseköğrenimlilerde bu oran yüzde 12.9'a düşüyor.

KASAİD'in araştırmasına göre, öğrenim düzeyi yükseldikçe geleneksel evlilik yapma oranı düşüyor. Aile içi görev bölüşümü de eğitim düzeyinin gelişmişliğine koşut olarak artıyor. Araştırmada aile içinde kadın-erkek eşitliğinin önünde duran engellerden birinin dini inançlar olduğu saptaması yapılıyor. Araştırmaya katılanların yüzde 44.5'i kocalarının ev işleriyle uğraştığını belirtti. Eşinden daha fazla ev işleriyle uğraşan kocaların oranı yüzde 2.8, eşi kadar ev işi yapanların oranı yüzde 8.9, eşine yardımcı olanların oranı da yüzde 32.8 olarak belirlendi. Kocaların yüzde 14.5'i 'canı isterse' eşine yardım ediyor. Ev işleriyle hiç uğraşmayan kocaların oranı ise yüzde 41'e ulaşıyor.

Kadınların öğrenim düzeyi, uğranılan haksızlık karşısında tepki verme oranını da arttırıyor. Eğitim, siyasal yönelişlerde de etkili oluyor. Araştırmaya göre ilkokul ve daha az eğitimli kadınların yüzde 62. 9'u sağ partilere yönelirken yüksek eğitimli kadınların yüzde 63.8'i sol partileri yeğliyor. İslâmcı ve milliyetçi sağ, ilkokul ve daha az eğitimliler arasında yüzde 30.8'lik bir büyüklüğe ulaşırken yükseköğrenimliler arasında bu oran yüzde 12.9'a düşüyor. Evli kadınlar öğrenim düzeyleri arttıkça sağdan sola kayan bir yapı sergiliyor.

---

[141] Cumhuriyet, "Şiddetin İçindeki Kadın", 31 Aralık 2000, s.18.

İslâmcı ve milliyetçi sağın, ev kadınları arasındaki oranı yüzde 25.2 olarak belirlenirken çalışan kadınlar arasında sosyal demokrat ve sosyalistlerin oranı yüzde 24.6'ya ulaşıyor. Metropoldekilere oranla diğer kent merkezlerinde yaşayan kadınlar daha sağ bir eğilime sahip. Geleneksel evlilik yapmış kadınlar, yüzde 59.1 oranında sağa yönelirken modern evliliklerde bu oran yüzde 22'ye dek düşüyor. Geleneksel evliliklerden moderne doğru gidildikçe kadınların oldukça hızlı biçimde sola kaydıkları gözleniyor.

Modern biçimde evlenenler arasında İslâmcı ya da milliyetçi görüşteki kadınlar yüzde 4.6 oranı ile küçük bir grup oluştururken geleneksel evlilik yapanlar arasında bu oran 6 kat artıyor. Evde eşitlikçi kadınlar sol, bağımlı kadınlar da sağ eğilimlerde odaklaşıyor. Özellikle 'Ailede tam bir kadın-erkek eşitliği olamaz' diyen kadınların yüzde 54.3'ü sağ bir siyasal yöneliş sergiliyor. Araştırmaya göre, Nisan 1999 seçimlerinde kadınların yüzde 54'ü eşiyle aynı biçimde davrandı. Kadınların yüzde 24'ü ise eşlerinden farklı partilere oy verdi. Araştırmaya katılan kadınların yüzde 76'sı bugüne dek parti, dernek, vakıf, sendika ve benzeri örgütle hiçbir şekilde ilişkisi olmadığını söyledi.

Araştırmaya katılanların yüzde 79.9'u Türkiye'nin geleceği konusunda karamsar görüş bildirirken iyimser olanların oranı yüzde 6.15'te kaldı. Türkiye'de enflasyon, işsizlik gibi ekonomik sorunlar, siyasi eğilimleri ne olursa olsun kadınları karamsarlığa iten nedenlerin başında geliyor. Kadınlar, hayat pahalılığının Türkiye'nin en önemli sorunu olduğunu vurguluyor. Ev kadınlarının yüzde 82'sinin de imkânı olsa 'çalışan kadın' olmak istemeleri dikkat çekti. İslâmcı-milliyetçi sağda dahi kızının ev kadını olmasını isteyenlerin oranı yüzde 5'i geçmedi."[142]

"Taylor Nelson Sofres Piar tarafından yapılan 'Türkiye'de Kadın Profili' araştırmasına göre Türk kadınlarının yüzde 50'si kendini siyasi yelpazenin merkezinde görüyor. Araştırma

---

[142] Cumhuriyet, "Eğitimle Siyasi Eğilim Değişiyor", 9 Mart 2001, s.6.

kadınlarımızın siyasete pek ilgi göstermediklerini ortaya koydu. Kadınların yüzde 28.7'sinin siyasi olayları hiç izlemediğini gösterdi."[143]

✓ "İstanbul Üniversitesi Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi Berrin Oktay Yılmaz'ın kız öğrenciler ve anneleri üzerine yaptığı araştırma, kuşak farkına rağmen kızların dünyaya bakışlarının birçok konuda annelerinkiyle aynı olduğunu ortaya koydu. Ancak kızlarla anneler arasındaki en büyük farklılık erkekler konusunda çıktı. Kızlar ille de Ricky Martin ve Tarkan derken, anneler seçimlerini Cihan Ünal ve Rutkay Aziz'den yana yapıyorlar.

Ailede kadının rolü konusunda anne ve kız gruplarının büyük bir görüş farkı yaşamadıkları görülüyor. Kız meslek ve imam hatip lisesinde kızlara ve annelere göre kadının en önemli rolü 'çocuklar ve eşiyle ilgilenerek, ev işi yapmak' olurken, 'aileyi temsil etmek' ise aranan diğer bir faktör olarak ikinci sırada yer alıyor. Yabancı okullarda ise kızlara göre kadının önce 'çalışarak aile bütçesine katkıda bulunması' önem taşıyor. Kızların anneleri ise, kadının öncelikle çocukları ve eşiyle ilgilenip, ev işi yapması gerektiğini düşünüyor. İmam hatip lisesinde annelerle kızlar görüş ayrılığı yaşarken, diğer okullarda, kadının evlenme yaşı konusunda çok büyük görüş ayrılığı bulunmuyor. Kızlar ve anneler 22-25 yaş arasında evlenmeyi daha uygun görürken, evlenme yaşı yabancı okulda biraz daha yükseliyor. Ancak, bütün gruplarda kadının 30 yaşına kadar evlenme fikri kabul görüyor. İmam hatip lisesinde annelerin yüzde 48'i 18-21 yaşı uygun görürken, kızların yüzde 23'ü 18-21 yaşa 'evet' diyor.

'Kişi için önemli değer' sorusuna kız meslek lisesi (kızlar yüzde 85.9, anneler yüzde 93) devlet kız lisesinde (kızlar yüzde 81.6, anneler yüzde 90.7) yabancı okullarda (kızlar yüzde 71, anneler yüzde 90.3) 'aile' yanıtı veriliyor. İmam hatip lisesinde de (kızlarda yüzde 44.9, annelerde yüzde 49.5) 'aile' yanıtı ilk sırada yer alıyor. Diğer okullarda çok düşük düzeyde bulunan

---

[143] Cumhuriyet, "Türk Kadınları Siyasetten Uzak", 28 Aralık 2000, s.18.

'dinsel değerler' bu okulda ikinci sırada bulunuyor ve en az aile kadar önemseniyor.

Kız meslek lisesinde (kızlarda yüzde 65 annelerde yüzde 74), devlet kız lisesinde (kızlarda yüzde 69, annelerde yüzde 74) ve yabancı okulda (kızlarda yüzde 69.7, annelerde 87.9) gerek anneler, gerekse kızlarda en beğenilen tarihi kahraman olarak ilk sırada Atatürk gösteriliyor. Bu konuda imam hatip liseli kızlar ve anneleri diğerlerinden farklı düşünüyorlar. Fatih Sultan Mehmet'i en çok beğendikleri tarihi kahraman (kızlarda yüzde 70, annelerde yüzde 67) olarak gösteriyorlar. Bu okulda Atatürk ikinci sırada yer alıyor. Diğer okullarda ise ikinci sırada Fatih Sultan Mehmet bulunuyor."[144]

"International Hospital Hastanesi'nden Psikiyatrist Dr. Muzaffer Uyar, kadınların kendine güven düzeyinin erkeklere oranla daha düşük olmasının psiko-sosyal nedenlere bağlı olduğunu bildirdi. Toplumda güç ve güvenin daha çok erkeğe özgü nitelikler olarak kabul edildiğini belirten Uyar, cinsiyetler arasındaki rollerin de bu doğrultuda dağıtıldığına işaret ederek şunları dedi: 'Erken yaşlardan itibaren çocuklar bu yönde koşullandırılmaya başlanarak büyütülmektedirler. Toplum tarafından erkek çocuklara korkmamaları, üzülmemeleri, ağlamamaları, duygularını belli etmemeleri yönünde koşullandırmalar yapılır. Kızlara ise korkması, üzülmesi, ağlaması, duygularını göstermesi gibi bilinçli ya da bilinçsiz pekiştirmeler yapılmaktadır. Toplumda kabul gören ideal kadın tipinin anne kimliği ile özdeşleştiriliyor. Bu kimlik, koruyucu, saldırganlıktan uzak, sürekli başkalarının mutluluğu için uğraşan, bundan bıkmayan, sürekli fedakârlık yapmak durumunda olan kişidir'..."[145]

---

[144] Nuran Çakmakçı, "Kızlar Tarkan, Anneler Cihan Ünal Diyor!", Hürriyet, 17 Şubat 2001, s.18.

[145] Cumhuriyet, "Kadınlar 'Hayır' Diyemiyor", 24 Ocak 2001, s.20.

IV-) Ve Birkaç Not...

"Tanık olduğumuz bütün devrimci hareketler

ezilen onur duygusunun patlamalarıdır."[146]

✓ Neo-liberal ahlâk(sızlık)lığın emekçilere durmadan uyuşturucu müsekkinlerini enjekte ettiği dünya yeni bir ahlâka çağrı çıkaran zemindir... Ancak yeni ahlâk, ne idealist bir "vaaz"a ne de "reddiye" değildir...

Egemen ahlâkın bir toplumsal biçimlendirme formu olduğunu ve egemenliğin yeniden üretiminde üstlendiği işlevsellikle baskı ve rıza arasındaki "denge"nin kurulmasında önemli ideolojik aygıtlardan birisi olduğunu unutulmadan; "Ebedi-Ezeli Hakikât"ler yalanının eklektisizmine ve "mekanik sol vulger"liğe karşı çıkmak çok önemlidir... Çünkü eşitlikçi-özgürlük ütopyası ile dünyayı değiştirme eylemi, eşzamanlı süreçte bir gelecek ahlâkı kurma zorunluluğudur... bu da sosyalist hümanizmin yeniden tanımlanmasını "olmazsa olmaz" kılmaktadır...

"Ahlâk" kavramının, insanlık tarihi boyunca çok suiistimal edildiğini; hatta en beter ahlâksızlıkların, birtakım ahlâk zarfları içinde sunulabildiği alan olduğunu bir an dahi unutmadan; ahlâkın, bağlandığı şeyle (sınıfsal mücadele ile) anlamlandığını ve emekçilere dayatılan "şeyleşmenin" aşılmasında ideolojik-politik-kültürel-etik bağlamlı köktenci bir dönüşüm imkânı olduğu göz ardı edilmemelidir.

Sınıflı toplumlarda politikleşmemiş "genel bir ahlâk" yoktur; ve bir yalan ve aldatmanın hizmetindeki "genel bir ahlâk vaazlar"ının aşırı-ahlâkileştirmesi, ahlâksızlaşmayı davet eder ya da zaten onun habercisi, işaretçisidir.

---

[146] Yuri Trifonov, "Sabırsızlık Zamanı".

Yabancılaşma, ahlâk, politika ile ideoloji arasında doğrusal bir bağlantı vardır. Akılsızlaştırılmış, yabancılaştırılmış, apolitikleştirilmiş, ideolojisizleştirilmek kastına maruz bırakılmış insan(lık)ın vicdanı, ahlâkı veya etik felsefesi "olamaz" ise, yeni bir ahlâk, insan(lık) merkezli yeni bir özgürleşme mücadelesi ile siyasetin toplumsallaştırılarak, yöneten/yönetilen ikilemini aşmaktan başka bir şey değildir.

12 Eylül ve sonrası ile travmaya uğratılan Türk(iye) toplumu ve insanı; neo-liberal ahlâk(sızlık) tarafından teslim alınmış, tüm değerleri silinmiş beyni yeniden biçimlendirilmiştir. Referanslarını, değerlerlerini yitiren; yalnız tarihin değil, bugünün de unutanların yarattığı çürüyen Türkiye'nin *(EN İYİ KADINLARINDA ÖZETLENEN!)* durumu; yeni bir hayat, mücadele ve ahlâka çağrı çıkartan münbit bir zemindir...

Bu bağlamda 1-) DÜNYA, TÜRKİYE VE İNSAN(I);[147] 2-) "HÜKÜMDAR"IN İTAATKÂR TEBAASI;[148] ve 3-) KALPLER "KALP" (MI?) OLDU![149] soru(n)larına sosyalist yanıtlar bulunarak; *ne yaratılacağın bu tablonun devrimci inkârı ile gerçekleştirileceği unutulmamalıdır...*

✓ Bu elbette kolay değildir; tarihsel-ideolojik-politik-kültürel-ekonomik-ahlâki çeşitliliğin birlikteliğini içeren bir kopuşa mündemiçtir. Ancak *uzatmalı "Geçiş(sizlik) Dönemi"* aşılacak ise, bu, devrimci bir kopuşa denk düşen yeni bir dünya ve ahlâkının yaratılması eylemiyle mümkündür... "11 Tez"ci bu eylem de, tarihle hesaplaşmanın yaratıcı yıkıcılığının özgürleşmesidir...

Emek eksenli özgürleşme eylemi ise, her türlü despotizmle hesaplaşmaktır;[150] insanın insanal özüne dönme ahlâkıdır... Ya

---

[147] Bak: EK-I: DÜNYA, TÜRKİYE VE İNSAN(I)

[148] Bak: EK-II: "HÜKÜMDAR"IN İTAATKÂR TEBAASI

[149] Bak: EK-III: KALPLER "KALP" (MI?) OLDU!

[150] "Kim olduğumuzu, Cumhuriyetin temel niteliklerini bütün gerçekliğiyle kavrayabilmemizi sağlayacak, yani bugünümüzü biçimleyen şifre anahtarları da, bizce hiç kuşku yok ki, Abdülhamid döneminde gizlidir, bu nedenle. Abdülhamid dönemini çözmeden, ne Osmanlı kimliğini, ne de Cumhuriyet'i anlayabilmemiz olanağı vardır." (Demirtaş Ceyhun, Cumhuriyet, "Tükenişin Son İşaretleri", 5 Kasım 2000, s.5.)

da Nevzat Çelik'in dizelerindeki üzere "İtiraz"dır: "çok olmadığımız kesin/ çok olan tarafta değiliz/ çok olan tarafta olmayacağız/ türkiye'de kürt olacağız/ kürtlerde ermeni/ ermenilerde süryani/ gidip almanya'da türk olacağız/ hollanda'da surinamlı/ fransa'da cezayirli/ iran'da azeri/ amerika'da zifiri zenci olacağız/ çoğalan zencide mutlaka kızılderili/ israil'de filistinli/ köpeğin karşısında kedi/ kedinin karşısında kuş olacağız/ kuşun karşısında börtü böcek/ hakemler hep karşı takımı tutacak/ ve biz hep yedi kişiyle tamamlayacağız maçı/ çiçeklerden kamelya olacağız/ az kolumuzun tarafında/ solda olacağız/ bu itirazın ilk şartı/ solda da az olacağız/ devrimi çoğaltırken çünkü/ biz başka devrime hızla azalacağız/ bu da itirazın ikinci şartı."[151]

✓ İnsan için siyaset, siyaset için insan bağlamlı "itiraz"ın yeni ahlâkı konusunda ("hiçliğin sesi" olarak anılan Neyzen Tevfik değil![152]) Edward Said[153] bir örnek, bir eylemdir...

Tıpkı şu uyarılar gibi....

"Doğan her şey ölüme yazgılıdır..."[154]

"Zamanı sorgulamak/ Aslına bakılırsa/ İnsanı sorgulamaktır bütün yaptıklarıyla..."[155]

"Cumhuriyet, Abdülhamit 'Felaket bir müstebitti' diyen İttihatçıların söylemini devraldı. Biz artık bunun böyle olmadığını görebilecek bir durumda olmalıydık ama hâlâ olamadık. (...) 1876 Kanuni Esasisi'ni askıya alırken Abdülhamit'in tezi neydi? 'Bu anayasalı rejim yani Meşrutiyet iyi ama halk buna hazır değil. Halk hazır olunca bu uygulanabilir' diyordu. Bu mantık bütün bir Cumhuriyet döneminde devam etti. Biz hâlâ Abdülhamit mantığıyla düşünüyoruz. Tek partili cumhuriyet döneminde 'Demokrasi iyi bir şey ama halk hazır değil. Halk cahil. Cahil insanlarla demokrasi olmaz' diyorduk. Bugün yine demokrasi konusunda 'Halk yobazlara kapılır' gibi aynı tedirginlikler var." (Halil Berktay, Radikal, "Abdülhamit Zihniyeti Sürüyor", 25 Aralık 2000, s.6.)

[151] Nevzat Çelik.

[152] Bak: Hürriyet, "Neyin Yalınayak Hükümdarı", 4 Şubat 2001, s.18; Şehnaz Pak, Radikal, "Sövmek Herkesin Hakkıdır", 10 Şubat 2001, s.2.

[153] Bak: Edward Said, Entelektüel: Sürgün, Marjinal, Yabancı, çev: Tuncay Birkan, Ayrıntı Yay., 1995.

[154] Hegel.

[155] Metin Altıok.

"Eğer her şeyi her şeyle açıklamayı seçiyor, alışılmış tanımları sorgusuz sualsiz kabul ediyorsanız, biraz da işinize geleni benimsemekten yanaysanız, koca bir salaksınız... Salaklığın bir üreticileri var, bir de tüketicileri... Salaklık dikkatli bakmamak, kalıplaşmış düşünceleri kabullenmek demek. Salaklığa son vermek yaygın düşüncelerden, alışılmış tanımlardan yola çıkmamak, bunların biraz altını kazımak sorunu. Salaklığın yerleşik önyargıların ürünü de olduğu söylenebilir..."[156]

"Gerçeği öğreneceksiniz ve gerçek sizi özgünleştirecek..."

"Bizi harekete geçiren daima arzu ve umuttur..."[157]

"Proletarya devrimleri, (...) durmadan kendi kendilerini eleştirirler, her an kendi akışlarını durdururlar, yeni baştan başlamak üzere, daha önce yerine getirilmiş gibi görünene geri dönerler, kendi ilk girişimlerinin kararsızlıkları ile, zaafları ile ve zavallılığı ile alay ederler, hasımlarını, salt, topraktan yeniden güç almasına ve yeniden korkunç bir güçle karşılarına dikilmesine meydan vermek için yere serermiş gibi görünürler, kendi amaçlarının muazzam sonsuzluğu karşısında boyuna, daima yeniden gerilerler, ta ki, her türlü geri çekilişi olanaksız kılıncaya ve bizzat koşullar bağırıncaya kadar: Hic Rhodus, hic salta (işte hendek işte deve!)..."[158]

"Ne zaman birisi onun yanında ahlâktan söz etmeye başlarsa, Marx kahkahalarla gülerdi..."[159]

✓ Ve nihayet eşitlik-özgürleşme eylemi ile siyaseti toplumsallaştırarak dünyanın değiştirdiği güzergâhta önceleri, "Doğru adam kiminle oturmaz/ Adalete yardım etmek için?/ Hangi ilaç acıdır/ Ölen adam için?/ Hangi alçaklığa katlanmamalısın alçaklığı/ Yok etmek için?/ En sonunda, dünyayı değiştirebileceksen, nedir/ Seni çok iyi yapabilecek

---

[156] Tahsin Yücel, Radikal, "Hepimiz Bir Parça Salağız", 5 Ocak 2001, s.23.

[157] Karl Marx.

[158] K. Marx, Louis Bonaparte'ın 18 Brumaire'i.

[159] K. Vorländer, Marx und Kant. "Vortrag genhalten in Wien am 8 April 1904. Verlag der "Deutschen Worte," Viyana 1904, s.22.

olan bunun için?/ Sen kimsin?/ Çirkefe bat/ Kasaba sarıl, ama/ Dünyayı değiştir: buna ihtiyacı var,"[160] diyen Brecht'in daha sonra şunları da dediği -bir an dahi- unutmamalıdır: "Bizim kaybolup gittiğimiz/ Tufandan çıkacak olan sizler/ Hatırlayın/ Başarısızlıklarımızdan söz ettiğinizde/ Sizin kaçıp gittiğiniz/ Karanlık zamanı da./ Biz gittik çünkü, ülkeleri ayakkabılarımızdan sık değiştirerek/ Sınıf savaşlarıyla, umutsuzluğa düşüp/ Sadece adaletsizlik var, ve başkaldırı yokken./ Yine de biliyoruz:/ Nefret, cimrilikten bile olsa,/ Yüzü çirkinleştirir./ Öfke, adaletsizliğe bile olsa,/ Sesi kabalaştırır. Ah, biz,/ Dostluğa zemin hazırlamak isteyen biz/ Kendimiz dost olamadık./ Ama siz, en sonunda zamanı gelip/ İnsan insana yardımcı olduğunda/ Sabırla/ Düşünün bizi."[161]

20 Mart 2001 11:44:54, Ankara.

---

[160] B. Brecht, 1929-1930, aktaran: Steven Lukes, Marksizm ve Ahlâk, çev: Osman Akınhay, Ayrıntı Yay., 1998, s.9.

[161] B. Brecht, 1938, aktaran: Steven Lukes, Marksizm ve Ahlâk, çev: Osman Akınhay, Ayrıntı Yay., 1998, s.9.

EK-I: DÜNYA, TÜRKİYE ve İNSAN(I)[162]

TEMEL DEMİRER

"Oysa bilmediğin bir şey var sevgilim

Ben sende bütün aşklarımı temize çektim"![163]

Yeryüzünü, değneksiz dolaşabileceği bir küresel köy konumuna getirmeyi önemli ölçüde başarmış olan uluslararası sermaye, "Yeni Dünya Düzen(sizliğ)i"yle ("YDD") küresel imparatorluk dönemini başlattı. "YDD" totalitarizmin çığırtkanları, -etekleri zil çalarcasına!- "İdeolojilerin Sonu"nun geldiğini ilan ettiler. Oysa, küresel imparatorluğun kendisinin insanlık tarihinin en bağnaz ideolojilerinden neo-liberalizmin eseri olduğu gün gibi ortada! Bu durumda küreselleşme ideologlarının savladıkları gibi, "Tarihin Sonu"nun geldiğine, dolayısıyla bu durumun "sonsuza" dek süreceğine mi inanacağız?

Hem de; Dünya Bankası "Küresel Kalkınma Göstergeleri 2000" raporunun uluslararası ve yerel gelir dağılımındaki inanılmaz uçurumu gözler önüne sererek, en düşük gelirli yüzde 10 ile en yüksek gelirli yüzde 10 arasındaki gelir farkı Sierra Leone'de 87 kata; Türkiye'de ise 14 kata ulaştığı bir dünyada![164] Öyle mi?

Ya da böylesi bir dünyanın "İletişim Çağı"na denk düştüğü masallarına inanmamız mı isteniyor? Oysa Kuzey ülkelerinde, dünya nüfusunun yüzde 16'sı yaşıyor ve tüm dünyadaki internet

---

[162] İnsancıl Dergisi, Yıl:11, No:2001/02, Şubat 2001; İnsancıl Dergisi, Yıl:11, No:2001/03, Mart 2001.

[163] Murathan Mungan, "Yalnız Bir Opera".

[164] Cumhuriyet, "Küreselleşmenin Pekiştirdiği Gelir Dağılımındaki Adaletsizlik, Tehlikeli Boyutlara Ulaştı: Uçurum Giderek Büyüyor", 25 Eylül 2000, s.1.

erişimi olan bilgisayarların yüzde 90'ı Kuzey'deyken; New York'ta, Afrika kıtasının tamamından daha fazla telefon varken; Dünyanın yüzde 80'inden fazlasının telefonu yokken; Japonya'da -ortalama- sağlıklı yaşam süresi 74.5 yıl olup da, Sierra Leone'de doğan bir çocuk için ise bu süre 25.9 yıl, Malavi'de 29.4, Zambiya'da ise 30.3 yılken; Dünyada 5 yaşın altındaki 150 milyon çocuk sağlıksız besleniyorken; Her yıl 13 milyon kişi bulaşıcı hastalıklardan ölüyorken![165] Öyle mi?

Veya "Londra merkezli Uluslararası Stratejik Araştırmalar Enstitüsü'nün (IISS) hazırladığı 'Askeri Dengeler' raporunun 'en çok silah satan ülkeler' bölümünde ABD'nin silah satışındaki hiç düşmeyen payıyla, bu alanda rakipsiz olduğu ve ABD'nin 1999 yılında piyasanın yüzde 49.1'lik payını elinde tuttuğu, İngiltere'nin ikinci büyük silah satıcısı olduğu, yüzde 12.4'lük payıyla üçüncü olan Fransa'yı, 1998'de yüzde 4.6 olan pazar payını 1999'da 6.6'ya yükselten Rusya'nın izlediği... 1999'da yüzde 60'ı Afrika'daki iç savaşlarda ve uluslararası çatışmalarda olmak üzere, toplam 100 bin kişinin yaşamını' silahlar ve savaşlar yüzünden' kaybettiği..."[166] Bir dünyada! Öyle mi?

I-) Yıkım Sürereken...

"Sermayenin iki yüzlü küreselleşmesine karşı savaşmak

ve onun yerine ülkemizin geleceğini belirleme

mücadelesini küreselleştirmek istiyoruz."[167]

"YDD" patentli yıkım sürüyor: J. Huizinga'nın, "Uygarlığımızın bazı kaygı verici hastalık belirtileri"nden... A. Koestler'in, "Bir ahlâki zehirlenme mustaripliği"nden... G.

---

[165] Tuba Akyol, Binyıl Pazar, "Ciddi Olun Beyler!", 30 Temmuz 2000, s.10.

[166] Radikal, "PKK Terörü Etkisizleşti", 20 Ekim 2000, s.9.

[167] Brezilya Topraksız Köylüler Hareketi'nden Rogerio Mauro.

Bernaran'ın, "Kafaların 'şey'le doldurulup ruhların boşaltığı"ndan... E. Morin'in, "İnsanın modern zamanların en büyük saldırganı" olduğundan... H. Marcuse'ün, "Özgürlük ve doyumun yeryüzünü cehenneme dönüştürmekte olduğu"ndan... J. Baudrillard'ın, "Tüketim çağının tüm insani ilişkileri, bireysel fantazmlara ve itkilere kadar, denetimi altına aldığı"ndan... M. Henry'in, "Barbarlık çağını yaşadığımız"dan... M. Sperber'in, "İnsanın insana en çok kıydığı bir çağda yaşadığı"ndan söz ettiği yıkım sürüyor...

"Felsefenin Sefaleti"de yıllar önce K.Marx'ın, "En sonunda, insanın ayrılmaz parçası olan her şeyin alış-veriş ve pazarlık konusu olduğu zaman gelip çattı. Bu, o zamana kadar el değiştiren fakat ticaret konusu olmayan, erdem, duygu, kanaat, bilgi ve bilinç gibi şeylerin de ticaret konusu olduğu bir zamandı. Tek kelimeyle her şey ticaret konusu oldu. Bu, genel kokuşma ve evrensel ölçekli alışveriş dönemidir," diye "kahince" betimlediği yıkımla; -Z. Brezinski'nin itirafındaki üzere!-, "Dünya çapındaki değişim kontrolden çıkmıştır... Ahlâki değerlerin yerini çılgın bir tüketicilik düşüncesi almıştır... Yirminci yüzyıl insanoğlunun gördüğü en kanlı ve nefret dolu yüzyıl olmuştur. Zalimlik kurumsallaşmış, büyük ölçüde yaygınlaşmıştır. İnsan öldürme işlemleri kitlesel üretim seviyesinde örgütlenmeye başlanmıştır... Daha önce tarihin hiçbir döneminde insan öldürmek bu kadar yaygınlaşmamış, hiçbir dönemde bu kadar insanın hayatına mal olmamış, hiçbir dönemde böyle boş amaçlar uğruna insanların hayatına son verebilmek için bu kadar yoğun bir çaba gösterilmemiştir..."

G. Soros'un, "Açık toplum diye tanımlanan sistemimiz, birey çıkarlarının üzerinde yer alan bir ortak çıkar anlayışıyla yumuşatılmazsa, çökme tehlikesiyle karşı karşıya kalır... Fazla bireycilikten, fazla rekabetten ve dayanışma yokluğundan zarar görür," kaygısını dile getirdiği bu gidişatı Ahmet Bin Bella şöyle betimler: "Dünya düzenini nasıl açıklar, yorumlayabiliriz? Bu düzenin temel hareket noktası sistemin merkezini teşkil eden 'çıkar düşüncesi'dir. Bu çıkar düşüncesi, fiilen gayri meşru bir çocuğun doğumuna yol açmıştır: Sömürgecilik. Her tarafa egemen olan, sömüren ve sömürüsünün sınırı ancak yeryüzünün

öbür ucunda biten bir sömürgecilik. Bu egemenlik ve sömürü, her ne kadar metotlar değişse, başkalaşsa da hâlâ mevcuttur... Bu düzen itina ile krizleri düzenliyor, ortaya koyuyor, ülkelere dağıtım yapıyor. Her gün uğradığı her ülkeye binbir düğümlü krizler, yeni facialar bırakıyor. Dünya düzeninin organları müdahalelerde bulunuyor ve hükümetlerden direkt olarak verdiği direktif ve yönlendirmelere uymalarını istiyor. Mesela kalkar halkın temel ihtiyaçlarından desteğin kaldırılmasını, fiyatların yükseltilmesini, paranın değerinin düşürülmesini ister. Tecrübe ile sabit olan şudur ki, bu uygulamalar uğradığı her ülkede facialara dönüşen durumları ortaya koymuştur. Dünya düzeninin karakteri işte budur. Bu düzen, zorunlu olarak ve her türlü vasıtalarla liberalizmi yerleştirmiştir. Bu düzeni ve planlarını icra etmek, yürürlüğe koymaktan başka bir düşüncesi olmayan hükümetler bulunur..."

Dünya kapitalizminin ezilenlere, "Patron biziz, sizin göreviniz ise pabuçlarımızı parlatmaktır,"[168] diye haykırdığı koşullarda; "Gerçekten bizim olan hiçbir şey kalmamıştır; bizim dediğimiz, yapma bir şeydir."[169] Bu noktada "YDD" mamûlatı "Çağdaş insan tedirginlik ve giderek artan bir şaşkınlık duygusunu yaşamaktadır. Çalışmakta, çabalamakta ama belirsiz bir şekilde, etkinliklerinin yararsız olduğu duygusuna kapılmaktadır. (...) Kendi elleriyle yapmış olduğu eşyanın kölesi' haline gelmiştir. Maddeye ilişkin tüm bilgisine karşın, insani varoluşun en önemli ve temel sorunları konusunda bilgisizdir."[170]

---

[168] N. Chomsky.

[169] Çiçero.

[170] E. Fromm.

I.1-) "Tacirler Dünyası"nın "Korku Çağı"

"Endüstriyel sistemin keyfiliği
ve kolektif zararının tamamı
tüketim ideolojisiyle aklanır.
Soysuzluk, kirlilik, kültürsüzleşme; aslında
tüketicinin kendisine seçme özgürlüğünün dayatıldığı
balta girmemiş iğrençlikler ortamında egemendir."[171]

"Bütün dünya gittikçe bir 'tacirler dünyası'na dönüşüyor"ken;[172] "Korku Çağı"nda yaşıyoruz. "Korku filmleri 'gerçek hayatlarımız'ın, hayat koşullarımızın bir metaforu olduğu için insanlara çekici gelmeye başladı," demek yanlış olur mu? Zannetmiyorum...

Komutan Yardımcısı Marcos'un, "Sadece bir ülke, paranın ülkesi, tüm bayrakların üstüne yerleşti. Böylece, 'küreselleşme'den bahsetmeye başladılar. Ve biz anladık ki, bir ülkeden, paranın ülkesinden başkasına hizmet edilmediği, sınırların kardeşlikten, dayanışmadan dolayı değil, milliyetsiz güçlüleri besiye çeken bir kan kaybetmeden dolayı kaybolduğu bu saçma düzene 'küreselleşme' diyorlar. Yalan uluslararası para haline dönüştü," diye tarif ettiği kesiti; Jean Ziegler, "Yükselen kâr eğrilerine ve dolgun bilançolara karşı eleştirel mantığın hiç şansı yok"; Ünsal Oskay da, "Korktukça yalnızlaşıyoruz,"[173] vurgularıyla betimliyorlar...

Bu öyle bir "vahşet" ki; işlerliğiyle "Medya, güncel yaşama kendi yasalarını dikte ediyor, neyin medyaya uygun olup olmadığına kendisi karar veriyor." diyen Cenevre Üniversitesi öğretim üyelerinden Prof. Jean Ziegler, "Sosyal hareket öldü. Mülkiyet rasyonalitesi tarafından katledildi. Biz varız, ama

---

[171] Baudrillard.

[172] Türker Alkan, Radikal, "Tacirler Dünyasının Kapısında", 26 Eylül 2000, s.5.

[173] Ünsal Oskay, Gündem Aktüel, 20 Ağustos 2000, s.6.

yeraltındayız" vurgusuyla yaşadığı İsviçre'den örnekler vererek Avrupa ve dünya aydınlarının durumunu şöyle anlatıyor: "Görevi aydınlanma ile belirlenen aydınlar, ahlâki kuralların bekçisidir. Aydın, kadın ve erkeklerin silahı eleştirel akıldır, sanat eserlerinde somutlaşmış fikirlerin canlanmış resimleridir. Aydın artık yeraltındadır. Çünkü biz tacirler cumhuriyetiyiz. Zürih'teki parababaları İsviçre'ye hükmediyorlar. Yükselen kâr eğrilerine ve dolgun bilançolara karşı eleştirel mantığın hiç şansı yok. Geçerli olan, kârı çoğaltan elle tutulabilir pragmatizmdir. (...) Kitap ürün olarak ölü bir nesnedir. Bir kişi eline alır, kapağını açar ve okumaya başlar... Bilinci harekete geçer, kendi yaratıcı gücünü keşfeder, anlar, yaşar. Immanuel Kant 'Aydınlanma insanın bizzat sorumlusu olduğu bir reşit olmama halini aşmasıdır' diyor. Edebiyatın görevi kurbanlardan, eylemciler, bilinçli tarihsel özneler ortaya çıkarmaktır. Kamuoyu yok edilmiş. Kamuoyunda 'bilinci paylaşmak' olgusu gerçekleşmiyor. Medyanın dayatmaları, gerçek vatandaşlarımız için tek algılanabilen gerçek. Televizyon ve mülk rasyonalitesi kolektif bilincimizi yok ediyor. Yazarın görevi ne peki bu durumda? İdeolojinin zehirli sisini ve yüceltilen tüketim toplumunun terörünü kırmak; dünyayı olduğu gibi göstermek. Gezegenin 6 milyar insanından 3 milyarının insan gibi yaşamadığını ve bu durumun bir an önce değiştirilmesi gerektiğini, somut gerçeği anlatmak. Ahlâken sorumlu olan yazar, bütün edebi yetenekleriyle, diğerlerinin bilincinde kaybolan anlamı ortaya çıkarmak zorundadır. Okurun hunharca kısıtlanmış bireysel yaşamının uyandırıcısı olmalı. (...)

Eskiden özgür insanların hayat dolu tartışmalarla bir kolektif bilinç yarattıkları yerde, şimdi bilgi akışı, pazara uygun iletişim, kısaca bugünkü medya gerçeği egemen. Medya, toplumu karmaşık somut konularda gruplara ayırıyor. Bütünselliğin ve nedenselliğin kanıtlarını isteyerek boğuyor. Daha da kötüsü: Medya, aktüaliteye kendi yasalarını dikte ediyor. Neyin medyaya uygun olup olmadığına o karar veriyor. Yazarlar çoğu zaman yıllardan beri, hemen hemen kim oldukları bilinmeksizin acımasız bir yalnızlık içinde didinip duruyorlar. Her kitap, yaşanmamış bir hayatın günleri geceleri ve yıllarıyla ödeniyor.

(...) Ancak edebiyat artık dehlizlere aittir. Çok az insan okuyor, daha azı ise satın alıyor. Sonuç sessiz çaresizlik."[174]

II-) İnsana Dair Notlar

"Bütün genellemeler yanlıştır,

hatta bu bile."[175]

İnsan(lık)ı, "Tehditkâr bir gelecek[176] bekliyor... Özgürlüğün minik bir azınlığın lüksü oluyor,"[177] diye betimlenmesi mümkün olan yıkım tablosunda; J. P. Sartre'ın, "Kurban ve cellat tek bir biçim alıyor: Kendimiz. Bu rollerden birinden kaçınmak için ötekini benimsemek gerekiyor," diye betimlediği paradoksun dişlileri insan(lık)ı öğütüyor...

II.1-) "Tanrı = Korku"

"Tanrı'nın ölmüş olması demek,

varolmanın amacı olmadığını göstermez!

Ölümün geliyor olması,

yaşamın değerli olmadığı anlamına gelmez."[178]

Var olmadan var olduğu "savlanan" tek şey, insan aczinin mamülatı, "Tanrı" düşüncesidir... Hakikatte yabancılaşan insan

---

[174] Jean Ziegler, Cumhuriyet, "Avrupa'da Aydınlar Artık Yeraltında", 25 Eylül 2000, s.1-8.

[175] Montaigne.

[176] Bu konuda E. Morin, "Bugün 'son kavga', 'tarihin sonu', 'uygarlığın kendini gerçekleştirmesi' denilen noktaya gelmiş değiliz. Tersine, yeni bir kavganın başlangıç aşamasında bulunuyoruz. İnsan düşüncesinin çiçekleneceği aşamaya gelmiş değiliz, hâlâ onun tarih öncesinde yaşıyoruz. Gerçekliğin karmaşıklığıyla baş edemiyor, bu karmaşıklığın önümüze diktiği engeli aşamıyoruz; daha hâlâ düşüncelerin barbarlık aşamasındayız. Bir türlü ölemediği için can çekişen ve o yüzden de bir türlü doğmayan bir dünyanın agonia'sını yaşıyoruz. Sonunda bunun bizi ölüme mi yoksa yeniden doğmaya mı götürecek bir can çekişme olduğunu henüz bilemiyoruz. Önümüzde, ne olacağını az çok kestirebildiğimiz bir gelecek yok," diyor!

[177] Ionesco.

[178] Nietzsche, aktaran: İ. D. Yalom, Nietzsche Ağladığında, çev: A. Babacan,Ayrıntı Yay., 8'inci baskı.

aczinin kaçınılmaz getirisi olan "Tanrı" düşüncesi; korkunun da yaratıcısıdır... Ve korku; haksızlığa "hak verdiren" bir ikiyüzlülüktür, suskunluktur, onaydır, aptallığa övgüdür, kendi zehrini içinde taşıyan bir yok edicidir... Acziyle, korkularıyla yaşayan Türk(iye) insanı, kaçınılmaz olarak da "Tanrı"ya müthiş inanıyor...

Bu bağlamda da, doğrudan mağduru olduğu, insan(ların)ı sürüye sayan egemen zihniyetin ("Tanrılar"ın) yaratıcısı, besleyicisi ve üreticisi oluyor... Yani Türk(iye) toplumunun sahte "Tanrılar"ının kurbanları, bir yerde de onun doğrudan üreticileri oluyor... İlk bakışta paradoksal gibi görünse de, iliklerimize dek nüfuz eden süreğen toplumsal sıkıyönetimin sadece mağdurları değil, aynı zamanda da müsebbibidir Türk(iye) insanı...

Denilebilir ki; milliyetçi-ırkçı teyakkuzun derinlere nüfuz ettiği paranoyayı yaşayan, yaşatılan Türk(iyeli)ler; dert yandığının da "yaratıcı-taşıyıcı-çoğaltıcı" nesneleridir... Bunun en güzel kanıtı; yaşanmışı yaşanmamış gibi "tekrarlayan", çoğaltan "Belleksiz toplum"umuzdur![179]

Egemenlerin (sözde "Tanrılar"ın) ürettiği korkulardan; sadece korkmakla kalmayıp, onları besleyerek büyütüp-çoğaltan Türk(iye) insan(lar)ı; secdeye duran biatın kaçınılmaz kutsamalarıyla durmadan tüketir... Hem de tükettiğinin kendisi ve geleceği olduğunu bir an dahi düşünmeden... "Nasıl" mı? Örneğin, "Ortadirek kredi seviyor."[180]

Egemenlerin, "Rutinden vazgeçme, sürüden ayrılma, yaşamın aksesurlığıyla yetin ve tüket!" dayatmalarına boyun eğen biatın yarattığı geleceksizleştirme, Türk(iye) insanı için artık devasa bir yabancılaşma ve tüketim labirentindeki kaybolmuşluktan başka bir şey değildir...

Tercihini tüketici olarak yapmak, insanın amaçlarının, beklentilerinin, umutlarının ve hırslarının tüketim nesnesi

---

[179] Atıf Yılmaz, Cumhuriyet, 16 Ekim 2000, s.9.

[180] Yeni Binyıl, 15 Temmuz 2000, s.7.

üzerinden, tüketim öznelerince yönlendirilmesini kabullenmekten başka bir şey değildir... Bu; -öyle sunulsa da!- bir özgürlük değildir! Özgürlük, "insan olmak ya da insan(lık)a içkin" toplumsal tercihlerinde saklıdır. Bu nedenle imajlar dünyasının "özneleri" tarafından yönlendirilip-belirlenen tüketimin sınırladığı hiçbir "etkinliğin", -her ne gerekçe ile olursa olsun- özgür olarak tanımlanabilmesi olası değildir...

Burada sözü, "Bireylerin bozulmasının kapitalizmin en kötü günahı olduğunu düşünüyorum. (...) Bugün insanların ahlâki tavırlarındaki korkutucu bozulma, yaşamlarımızın makineleşmesi ve insanlıktan çıkmasından kaynaklanmaktadır," diyen Albert Einstein'a bırakalım: "Ben hiçbir zaman huzur ve mutluluğu tek erek olarak görmedim... Benim yolumu aydınlatan ve bana defalarca yaşamla neşe içinde yüzleşme cesareti veren ülküler İyilik, Güzellik ve Doğruluk'tur. (...) Sadece, başkaları için yaşanan bir hayat yaşamaya değer bir hayattır. (...) Bir insan kendi yaşamını dikkate alır da türdeşi yaratıklarınkini almazsa o sadece mutsuz değildir, aynı zamanda yaşamla da hemen hemen hiç uyuşmaz."[181]

II. 2-) Tüketerek Tüketilen İnsan(lık)

"İnsanlara, 'Nasıl olsa ben değiştiremem.
Değiştiremeyeceğime göre ben de uyayım,'
düşünce ve duyguları aşılandı.
Böylece güçsüz kılınan insanlar,
hayatı yaratılan kıskanmacı kültür arasında
heyecanlı bir röntgencilik olarak algılamaya başlayıp;
hayatı değiştirmekten,
hayata müdahale etmekten geri durdular."[182]

Şurası çok açık: Tüketimin geleceksizleştirilmiş nesneleri konumunu kabullendiğimiz oranda "Sistemin, gündelik hayat

---

[181] Albert Einstein, Yaşam, Ölüm, Savaş, Barış, Bilim, Tanrı ve Diğer Şeyler Üzerine, çev: Başak Gündüz, Sarmal Yay.

[182] Ünsal Oskay, Gündem Aktüel, 20 Ağustos 2000, s.6.

içerisinde yarattığı birçok sorunu idrak etmek istemiyoruz. Bu sorunların nereden kaynaklandığını görmüyor ve nedenleri üzerinde düşünmüyoruz. Kabalık, görmek istemediğimiz bütün bu sorunların aslında varolduğunu ve gündelik hayatımızı cehenneme çevirdiğini ortaya koyuyor. Şiddete ve insanın insan üzerindeki hegemonyasına dayanan bir sistem var. Bu sistem gündelik işleyişi içinde zorlanıyor ve zayıflayınca da gıcırtılar gelmeye başlıyor. Kabalık bu gıcırtıyı azaltan katran oluyor. Kaba olmakla sistemin işleyişine vesile oluyoruz. Kabalık yaşadığımız hayatın uzantısı olan küçük bir göstergedir. Ama dikkat edilmesi gereken bir gösterge... Her şeyi kendimiz için istiyoruz. Her mutluluk bizim için bir hak ama, komşumuz için değil. Her zaman doğru olan biziz. Her şeyi kendimiz için düşünüyor ve yalnızlaşıyoruz. Korkumuz her geçen gün bir kat daha artıyor. Yalnızlığımız arttıkça, bizi bu hale getiren sistem de şakır şakır işliyor."[183]

Sistem bizim üzerimizden, bizimle işliyor! Çünkü toplumsal gerçeklikten, zorunluluklardan, taraflılıktan arındırılmış; ya da ehlileştirilmiş bir görevsizliğin, "özgür insan(lar)ı" olmanın dayanılmaz hafifliğiyle yer alıyoruz (geleceksizleştirilmenin!) bugününde... Tıpkı, Gilles Lipotevsky'in, "Biz, şu anda 'postdeontik' bir dönemde yaşıyoruz; 'postdeontik' dönemde artık görevlerimiz yoktur.[184] En yüksek emirler ve salt yükümler etik'te kaybolmuştur ve bu arayışın sonunda bireysel özgürlükler gerçekleşebilir,"[185] önerisindeki üzere...

---

[183] Ünsal Oskay, Gündem Aktüel, 20 Ağustos 2000, s.6.

[184] İşte bir "görevsizlik" örneği: TB"K"P'nin Genel Sekreteri Yaşar Nabi Yağcı (Haydar Kutlu), "Sosyalist sistem çöktükten sonra şu sonuca varmıştım; hayata hem yeniden başlamak lazım hem de farklı bakmak lazım. En önemlisi de kitaplardan hayata bakmamak lazım. Bu nedenle sokak imajı benim için bir filmogratik bir şey oldu. (...) Benin kimseye önerim yok, retlerim yok," (Milliyet, 20 Ağustos 2000, s.17.) diyor!

[185] Gilles Lipotevsky, "Le Crepuscule du Devoir/ Görevin Karanlığı", aktaran: Anton Stengel, Felsefelogos Dergisi, "Çok-Kültürlü Toplum Demokratik mi?", No:11, 2000/3, s.82.

Bu böyle olunca da; egemenler tarafından insan(lar)ın, hayatın -çok sıradanlaşmış- "ayrıntı"sı olarak algılandığı ve ülkeyi gözünü kırpmadan bugünkü haline getirdiği "vahşet tablosu"nun -sıradan- figürleri oluyoruz... Ve ortaya, "orta zekâlılar"ın bile katlanmadığı düzen(sizlik) çıkıyor...

II.3-) "Tüket(im) Çok Yaşa" Paranoyası

"Yanlış bir hayat

doğru yaşanmaz."[186]

Ayşe Buğra'nın, "Tüketim, bütün ihtiyaçları sahip olma ihtiyacına indirgendiği ölçüde insan ihtiyaçlarını ve ihtiyaçlarımızı türdeşleştirir ve yoksullaştırır. Bizim bakış açımızdan insan ihtiyaçlarının en yüksek ve nihai amacı öteki kişi iken, tüketim toplumunda bu amaç ürünün kendisi haline gelmektedir,"[187] diye tarif ettiği açmaz, elbette kendiliğinde olmadı: "İnsan gereksindiği kadar insandır," düşüncesinin "İnsan arzuladığı kadar insandır," düşüncesine dönüşümüyle eşzamanlı olarak, "Tüket(im) Çok Yaşa" diye haykıran labirente daldık... Tüketime dayalı yaşam biçimi, benliklerimizi, duygularımızı ve her türden üretimimizi kuşatma altına alarak, imhaya yöneldi... İnsan olarak buna itiraz etmedik, karşı çıkmadık ve boyun eğdik... Ya da birileri kıpırdayıp, itiraz etti mi; "Huzur bozuluyor... Huzur boyun eğmektir, sormamaktır, itiraz etmemektir," korosuna katıldık... Umudun katledilmesinde "suç ortağı" olduk...

Bir an, paranoyak toplumsal yapımızı en iyi yansıtan televizyonlara bakın: İnsanlar orada durmadan eğleniyor! Aptal kadınlarla cıvık cıvık erkekler sürekli göbek atıyorlar. Bu

---

Stengel, Felsefelogos Dergisi, "Çok-Kültürlü Toplum Demokratik mi?", No:11, 2000/3, s.82.

[186] Adorno.

[187] Ayşe Buğra, Devlet-Piyasa Karşıtlığının Ötesinde, İletişim Yay., 2000, s.29.

toplumun bu kadar eğlenmek için ne gibi bir sebebi var? Neyimiz bu kadar mutlu ediyor onları... Nasıl oluyor da, sarsıcı toplumsal gerçeklerimize (ve dünyamıza) aldırmadan bu denli "Light" takılabiliyoruz?

"Asalım, keselim" lobisi tam istim çalışırken; ya da insana ait "Vicdani derinlik azalıyor"ken;[188] "Cadı Avı"nın sürdürüldüğü bir coğrafyada yaşamıyor muyuz? "Cadı Avcıları", -öteki ile!- icat edilen toplumun gerilimleri boşaltarak, egemen düzenin sürmesine hizmet ederken; Banu Alkan'la bu denli meşgul olan bir toplum suçsuz ya da olup-bitenden muaf addedilebilir mi?

Karşımızda artık, "Ekranda konuşan Türkiye"[189] felaketi vardır. Haluk Bayülgen'i, Beyaz'ı, İsmail Türüt'ü, Mehmet Ali Erbil'i, Hülya Avşar'ı, İbrahim Tatlıses'i, vd'lerini öne çıkaran televizyon ideolojisi[190] yalnızca kendi istediklerine söz hakkı verirken; sanal-görsel "hayata" sadece ve birkaç saniye "phone-in/telefonla katılmak" mümkündür... Örneğin "Türkiye'de internet = sekstir... Türkler, internette en çok porno sitelerine giriyor. Türkçe arama motorlarında en çok 'aranan' ilk 10 kelime içinde ilk sıraları erotik, porno ve seks alıyor."[191] Yani Medyatik bir görsellik ve cinsellik dört yanımızı sarmıştır, gündelik hayatın ayrılmaz bir parçasıdır. Bu da örselenmişlerin, hiçlenmişlerin umutsuzluk labirentidir... İçine daldıkları labirentte kendi küçük hayatlarına sıkı sıkıya ve her şeye rağmen ve ne pahasına olursa olsun sarılan Türk(iye) insanı, kimi zaman "korku", kimi zaman "köşeyi dönmek", kimi zaman "gemisini kurtarmak", kimi zaman "fişi takıp işi bitirmek" için yaşar...

Hülasa bataklık kıvamına gelerek magazinleştirilen Türkiye, sanki bir artizler curcunasını yaşamaktadır. Artizler sokağının

---

[188] Mehmet Eroğlu, Radikal, 2 Ekim 2000, s.23.

[189] Oray Ekin, Radikal İki, 7 Kasım 1999, s.3.

[190] "TV haberlerinde gördüklerinizin binde birini bile ciddiye alacak olursanız işiniz bitik demektir. Fakat televizyon bizi bundan korur. Taşıyamayacağımız bir sorumluluğa karşı bağışıklık kazandırıcı bir etkisi vardır." (Baudrillard.)

[191] Yeni Binyıl, 24 Ekim 2000, s.28.

figüranları açısından ise her şey egemenlerin kaleme aldığı bir senaryonun icrasına yönelik rol kesmekten başka bir şey değildir... Egemen senaryonun icrasıyla artık her şey, mal-mülk-iktidar-itidal-biat-istikrar vb'lerinin ekseninde cereyan ederken; bu gidişat da, dizginlenemez ihtiraslarla ve doyurulması mümkün olmayan günahkârlığın kirlenmesiyle iç içe geçmektedir...

Yani vahim ve ironik paradokslarıyla garip bir ülkedir Türkiye... Bu çok garip ve gariban ülkede; dün, bügün ve geleceksizleştirilmiş "yarın" güzergâhında, ekonomik-toplumsal-temsil-yönetim-kültürel-kimlik motifli (çokyönlü) kriziyle sarsılan Türkiye'de egemenler için her şey, "steril istikrar"ı yakalamak ve dikensiz gül bahçesi yaratmaktır... "Steril istikrar"ı yakalamanın tek yolu ise, "Hayır" diyen, "İtiraz eden", "Eleştiren", "Karşı çıkan" her şeyi imha ve infaz refleksiyle yok etmektir...

II.4-) "Plaza"lı, "Business Center"lı MGK Cenderesinde

"Her şey kendisinin
hem ürünü,
hem satıcısı,
hem de nesnesi
haline geldi."[192]

Hem suçlu hem de "güçlü" egemenlerin ("Tanrılar"ın) fütursuz-kibirli küstahlıkları ve aldırmazlıklarıyla, kendilerinden çok "emin" yönettikleri Türkiye'de, yoksulluk-adaletsizlik-terör şeytan üçgenindeki MGK egemenliği, bir "sonsuzluk" sonatı ya da requiem'idir sanki... Ve bu öyle bir requiem'dir ki, burada artık Türkiye'nin ordusu değil; MGK'lı

[192] Baudelaire.

ordunun Türkiye'si söz konusudur.... Ya da Süleyman Demirel'in deyişiyle, Türkiye'de "Bakanlar Kurulu siyasi bir müessesedir. Ama MGK[193] devlettir"![194] Ve Türkiye; MGK'lı ordu içindir; ve de üniformalı finans-kapitaldir![195]

OYAK'IN İŞTİRAKLERİ[196]	
İŞTİRAKLERİ	OYAK'IN PAYI (yüzde)
OYAK-RENAULT	47.66
RENAULT MAIS	51.00
OMSAN NAKLİYAT	61.59
SELYAK PETROL	25.00
GOOD-YEAR	10.58
BOLU ÇİMENTO	54.41
ÜNYE ÇİMENTO	50.52
MARDİN ÇİMENTO	50.11
ELAZIĞ ALTINOVA	35.00
OYSA-NİĞDE ÇİMENTO	10.00

[193] Bak: Ali Bayramoğlu, Yeni Binyıl, "Sivil Bir MGK", 29 Temmuz 2000, s.5; Taha Akyol, Milliyet, "MGK...", 27 Temmuz 2000, s.17; Güngör Mengi, Sabah, "Yeni MGK", 28 Temmuz 2000, s.3; İsmet Berkan, Radikal, "Asker ve AB", 11 Ekim 2000, s.3; Hasan Cemal, Milliyet, "Genelkurmay Başkanı Kıvrıkoğlu ve AB Standartları... ", 1 Eylül 2000, s.17; Ali Bayramoğlu, Yeni Binyıl, "MGK Tartışmaları", 28 Temmuz 2000, s.5; Taha Akyol, Milliyet, "Avrupa ve Asker", 21 Eylül 2000, s.17.

[194] Süleyman Demirel, aktaran: Ertuğrul Özkök, Hürriyet, 26 Aralık 1996.

[195] Bak: Ömer Süvari, Ekonomide "Gizli El": Askeri Sanayi Kompleks, Özgür Üniversite Defterleri: 4, Maki Yay., 2000; Devrimci Hareket Dergisi, "Türkiye'de Ordu ve Darbeler", No:7, Ocak-Mart 1998, s.24-29; Yaşamda Atılım Gazetesi, "Apoletli Sermaye", Yıl:1, No:10, 23 Eylül 2000, s.4.

[196] Devrimci Hareket Dergisi, "Türkiye'de Ordu ve Darbeler", No:7, Ocak-Mart 1998, s.28.

OYSA-İSKENDERUN	13.50
TUKAŞ	99.88
HERTAŞ	62.18
TAM GIDA SAN.	29.09
ETİ PAZARLAMA	26.00
ENTAŞ	21.01
OYAK İNŞAAT	99.99
OYTUR	99.99
OYAK SİGORTA	50.12
OYAK MENKUL	99.99
AXA OYAK HAYAT	40.00
HALK FİNANS KİR.	39.00
OYAK BANK	100.00
OYAK PORTFÖY	100.00

TÜRKİYE SİLAH SEKTÖRÜNDE ÜRETİM TESİSLERİ[197]	
TAİ	150 milyon dolarlık yatırımı var. F-16 uçaklarının üretimi için kuruldu. Uçak gövdesi yapmanın yanı sıra, montaj, karmaşık avionik sistemlerin üretimi, nihai montaj, uçuş testi ve teslimi konularında gelişme sağlandı.
TUSAŞ	2.279 kişi çalıştırıyor. 246 adet F-16 ile 16 değişik uçak motoruna 60.000'den fazla ana parça üretimi yapıyor. Kuruluşundan beri 176 milyon dolarlık üretim gerçekleştirdi. Yüzde 87'sini ihraç etti.
MİKES	10 milyon dolarlık yatırımı var. F-16'ların elektronik savaş parçalarını üretiyor.

[197] Proleter Devrimci Duruş Dergisi, "Kapitalist Asalaklığın Parlak Kanıtı: Silahlanma", No:27, Ocak-Şubat 1999, s.51-52.

ASELSAN	110 milyon dolarlık yatırımı var. Telsiz ve kripto alanında üretim yapıyor. 15 yılda 949 milyon dolarlık satış yaptı. 20 ülkeye ihracatı var.
MAN	Alman MAN ve Ercan Holding tarafından kuruldu. TSK için çekici ve taşıyıcılar üretiyor.
ROKETSAN	40 milyon dolarlık yatırımı var. 292 kişi çalıştırıyor. Başta Stinger füzeleri olmak üzere bir dizi konuda faaliyet gösteriyor. Alman Daimler ve Fransız Aerospatiale tekelleri ile ortak projeleri var.
HEMA	Top geri tepme sistemleri, tank ve zırhlı araçların kuleleri, uçak iniş takımları ve servo sistemleri üretiyor.
MERCEDES -BENZ TÜRK	Yarım tondan 15 tona kadar olan elektrikli araç üretiyor. TSK'ya 1.5 ve 2.5 tonluk Unimog tipi kamyonlar satıyor.
OTOKAR	Land Rover lisansıyla TSK'ya genel maksatlı araçların üretimini yapıyor. Akrep ve Kobra isimli araçları orduya satıyor.
METİŞ	Korunumlu uçak hangarları ve şalterleri ve muharebe merkezleri yapıyor.
FMC NUROL	60 milyon dolarlık yatırımı var. 3.500 adet paletli zırhlı araç üretti.
NUROL MAKİNE	Romanyalı ortaklarla birlikte RN-94 tipi lastik tekerlekli araç üretimi yapıyor.
TRANSVARO	Gece görüş sistemleri üretiyor.
MARCONİ	TSK'ya telsiz sistemleri üretiyor.
TUSAŞ MOT. SAN. (TES)	General Electric ile TUSAŞ ortak girişimi. F-16'lar için ortak motor üretiyor.
MKEK	Türkiye'nin en eski ve en büyük silah üreticisi. Ayrıca Türkiye'nin silah ihracatında ilk sırayı alıyor. TSK'nın silah, mühimmat, araç ve gereç ihtiyaçlarını karşılıyor. 19 bağlı ortaklığı ve 2 bölge müdürlüğü var. 13.000 kişi çalıştırıyor. 1996 yılında 30 milyar dolar, 1997 yılında 50 milyon dolar ihracatı var. 1996 yılında 15 trilyon TL, 1997 yılında 30 trilyon TL kârı var. Bağlı ortakları: Mühimmatsan, Hurdasan, Fişeksan, Elnoksan, Silahsan, Çansaş, Çeliksan, Prinçsan, Nitrosan, Barutsan, Kapsülsan, Maksan, Elsa, Etağ, Çalban, Anpil, Asilçelik, Tümosan, Taksan... TSK için üretim yapan firmalar... Tekstil sektöründe: Mikron,

	Sümer Holding, Plan Textil, Polar... İletişim sektöründe: Netaş, İntel, Alcatel, STFA, Simko... Yazılımda: Netaş, Mönch... Otomotivde: BMC, Otoyol, Anadolu, Brisan, Karsan... Demir-çelik sektöründe: Erdemir, İsdemir, Parsan, Burçelik, Şafak, Baker.... Elektrik-elektronik sektöründe: Karel, STFA, Siemens, Eka, Teletaş, Delsan, Kobsan'dır.

Şeytan üçgenli MGK egemenliğinin "sonsuzluk" sonatı ya da requiem'i eşliğinde; başkalaşım imajının, değişim gerçeğini iptal ettiği Türkiye'de; "milli güvenlik ideolojisi"nin devlet terörüne yaslanmış sofistike bastırıcı-başkalaşımı; "siyasi blokajlar"yla, "sözde sivil arayışlar"ıyla, "toplumsal illüzyonlar"ıyla değişimi dizginleyip, sınırlarken; "örgütsüz", "toplumsuz", "insansız" ve "tepeden dayatılan mekanizma"larıyla "milli güvenlik devleti"nin selametini -müesses kapitalist nizamını!- kollayıp korumaktadır.

"Atatürk mucizesi ve örümcekleşmiş kafalar"[198] retoriğinin öne çıkarılıp, Kara Kuvvetleri Komutanı Hilmi Öztürk'ün, "Devletin ve milletin mutluluğu, Atatürk ilke ve inkilâplarına, çağdaş sosyal değerlere, aklın ve bilimin egemenliğine inançla, bağlılıkla mümkündür,"[199] diye haykırdığı "Patrimonyal Devlet Geleneği"nin kasıp-kavurduğu Türkiye'de, "Devlet 'mutlu ya da mutsuz' olabilen canlı bir varlık mıdır? Mutluluğun öznesi devlet olunca insanlar ne yapacaktır? Canlı olmayan bir varlık mutlu edilebilir mi, olur mu?" sorusu sorulamamaktadır...

Böylelikle de Türkiye'deki insanlar, -dünya görüşü "paranoya" olan!- "milli güvenlik devleti"nin cenderesinde, "Hepimiz korkuyoruz, korkarak yaşıyoruz, cezalandırılmak korkusuyla... Sıkıştırılmış durumda yaşıyoruz,"[200] diye betimlenen açmazla allak bullak olmaktadırlar... Yani korkularıyla sarsılıp, savrulan Türkiye, artık kendini tanımayan, tanımlayamayan bir coğrafyadır ve inkârcıdır! Örneğin, "The

---

[198] Bak: Ahmet İnsel, Radikal İki, 30 Temmuz 2000, s.4.

[199] Hilmi Öztürk, aktaran: Ahmet İnsel, Radikal İki, "Mutlu Devlet", 3 Eylül 2000, s.4.

[200] Sezen Aksu, Milliyet, 1 Ağustos 2000, s.15.

New York Times'ın eski İstanbul şefi Stephen Kinzer, Türkiye'de kendine en çarpıcı gelen hususlardan birinin 'inkâr kültürü' olduğunu söyledi. (...) Kinzer'in gözlemini, kültürümüzün önemli bir unsurunun 'rahatsız eden gerçekler yokmuş gibi konuşmak/davranmak' olduğunu yadsımak kolay değildir"![201]

"Plaza"lı, "Business Center"lı MGK cenderesinde kısırlaştırılarak, "Türk'üm, doğruyum, paragözüm"[202] şartlanmasıyla biçimlendirilen "Patrimonyal Devlet Geleneği" biat coğrafyası, üretme ve öğrenme özürlüdür![203] "Kimlik arayışı derken Anglo-Arabesk kültürüne teslim olduk,"[204] denilen curcunayı yaşamaktadır! Bunun en bariz örneği; "En zenginlerinin içinde yer aldığı yüzde 20'lik nüfusun, kullanılan gelirin yüzde 64.1'ini tükettiği İstanbul'dur. En tepedeki 330 bin aileden oluşan İstanbul zenginleriyle de Türkiye gelirinin yüzde 18'ine el koyulan bu kentin zengin ailelerin Türkiye genelindeki büyüklüğü yüzde 3'dür... İstanbul'un en yoksullarının oluşturduğu 330 bin aile İstanbul'un gelirinden yüzde 4.2 pay alıyorlar. Çoğu varoşlarda yaşayan İstanbul yoksullarının payına Türkiye toplam pastasından düşen pay ise yüzde 1'dir,"[205] gerçeğiyle karakterize olan İstanbul'daki yaşamdır!

Söz konusu koşullarda gerçekleştirilen "İstanbul Halkının Yaşam Biçimi ve Sorunları" araştırmasına göre, İstanbul'da yaşayanların yüzde 100'ü trafiği, yüzde 98'i rüşveti kentin en önemli sorunu olarak görürken; yüzde 64'ü, "Beş yıl sonra ekonomik durumunuz nasıl olacak?" sorusuna "Bilmiyorum", yüzde 13'ü de "Daha kötü olacak" yanıtını veriyor.[206] Ayrıca İstanbul'da yaşayanların yüzde 68'i ekonomik sıkıntı çekiyor;

---

[201] Şahin Alpay, Milliyet, "İnkâr Kültürü", 3 Ağustos 2000,s.22.

[202] Mehmet Y. Yılmaz, Radikal, 29 Temmuz 2000, s.24.

[203] "Biz sadece üretmeyen toplum değiliz. Ayrıca öğrenme, doğruları söyleme ve yazma özürlüyüz de!" (Orhan Bursalı, Cumhuriyet, "Üretme ve Öğrenme Özürlü Toplum", 24 Eylül 2000, s.9.)

[204] Deniz Banoğlu, Cumhuriyet, 12 Eylül 2000, s.17.

[205] Mustafa Sönmez, Bölgesel Eşitsizlik.

[206] Cumhuriyet, 17 Şubat 2000, s.7.

borçlananların oranı yüzde 55; ekonomik sıkıntıdan ötürü eşya satanların oranı yüzde 44; taksitle alış-veriş yapanların oranı yüzde 60; gelir düzeyi 475 ila 710 dolar arasında olanları oranı yüzde 31.5;[207] Bankamatik kullananların oranı yüzde 76; Kredi kart kullananların oranı yüzde 38 düzeyindeyken;[208] "İstanbul eroin yatağı"dır![209]

"Plaza"lı, "Business Center"lı MGK cenderesinin "Patrimonyal Devlet Gelenekli" biat coğrafyasının Anglo-Arabesk kültürüne teslim olduğu Türkiye'de "Katillerin yüzde 12'si, kasten yaralama suçlarının yüzde 18'inin faili de çocuklar"dır;[210] "GSM yer istasyonları" insanları zehirlemektedir;[211] "ABD 'jön', Türkiye 'figüran"dır![212] Ya da "Türkiye: Beş kişiden birine işkence"dir;[213] "Katliam yumuşatıldı... TBMM Komisyonu'nun hazırladığı Ulucanlar Raporu'nda 'katliam' ve 'işkence' dolaylı olarak anlatılıyor";[214] "Futbolun karanlık yüzü:[215] Adı karanlık işlerle anılan ünlü simaların sporla ilgisi 1980'lerde yoğunlaştı. Prestij kaynağı olan kulüp yöneticiliğinin çekiciliği ve dönen paraların büyüklüğü, futbola Susurluk'u bile bulaştırdı";[216] "JİTEM'in adı 'yok' ama!.. JİTEM eski Müsteşarı Teoman Koman, 'JİTEM diyeni ihbar edin"; MİT Kontrterör eski Başkanı Mehmet Eymür, 'JİTEM vardı ve kapatıldı'; Başbakanlık eski Teftiş Kurulu Üyesi Kutlu Savaş, 'JİTEM gerçek. Bünyesinde korucu ve itirafçı da var"; Eminiyet İstihbarat Dairesi eski Başkanvekili Hanefi Avcı, 'Jandarmada JİTEM vardı. Ersever komutanıydı"; Susurluk Komisyonu Üyesi Fikri Sağlar,

---

[207] Özgür Bakış, 17 Şubat 2000, s.12.

[208] Radikal, 17 Şubat 2000, s.13.

[209] Ulaş Yıldız, Radikal, 22 Eylül 2000, s.7.

[210] Kadir Ercan, Hürriyet, 6 Eylül 2000, s.7.

[211] Bak: Mehmet Y. Yılmaz, Radikal, 21 Temmuz 2000, s.24.

[212] Sibel Yeşilmen, Yeni Binyıl, 11 Ağustos 2000, s.15.

[213] Milliyet, 27 Haziran 2000, s.12.

[214] Saliha Çolak, Milliyet, 27 Haziran 2000, s.12.

[215] Bak: Racco de Biasi, Birikim Dergisi, "İtalya'da Polisin Holiganizmi Denetleme İşi", No:137, Eylül 2000, s.102-112.

[216] Ahmet Şık-Edrem Öztürk, Radikal, 25 Haziran 2000, s.9.

'Ersever'e dönemin Asayiş Bölge Komutanı tarafından verilen taktir belgesinde, kendisinden 'JİTEM Grup Komutanı' olarak bahsedilmektedir. JİTEM kontrolden çıkınca inkâr yoluna gidilmiş'; ANAP Milletvekili Eyüp Aşık, 'JİTEM tabii ki vardı'; Milletvekili Mehmet Ağar, 'JİTEM olsa ne mahsuru var. Bunun tenkit edilecek bir yönü yok,' diyor"du![217]

Bu durumda -"28 Şubat süreci devam ediyor"ken![218]- "Kirlenen kişiler değil, bu ülke"dir![219] Ve de Yahya Sezai Tezel'in, "Türkiye'de her şey var, hiçbir şey yok,"[220] dediği bu devasa kirlenmede "Var", varsıllar için, "Yok" da, yoksullar içinken; söz konusu vahşet tablosunu en iyi, Haluk Kırcı'nın suratındaki "Katilin kibri"nde[221] okuyabilirsiniz!

İsmet Berkan'ın, "Normalleşmenin neresindeyiz?"[222] diye sorduğu bu coğrafyadaki tüm anormallikler, MGK'nın "akıl dini" ritüellerinin "vatan-millet-sakarya" yaygaralarıyla rasyonalize edilmeye kalkışılsa da, "Türkiye garip bir yer. Ultra duyarsızlığın hüküm sürdüğü ve olgun yeteneksizliğin pür yetenek zannedildiği yerdir,"[223] diyen Semra Topal gerçekten de haklıdır. Duyarsızlaşmış insan(lar)ın eseri olan toplum, tüm olumsuzlukların ve vahşetin müsebibi olması yanında, hem mağdur ve hem de günahkârdır!

---

[217] Yeni Binyıl, 15 Şubat 2000, s.12.

[218] Bilal Çetin, Radikal, 29 Temmuz 2000, s.15.

[219] Aydın Engin, Cumhuriyet, "Kirli Dediniz, Kızdıydınız", 15 Şubat 2000, s.5.

[220] Yahya Sezai Tezel, Binyıl Pazar, 6 Ağustos 2000, s.11.

[221] Yıldırım Türker, Radikal İki, 7 Kasım 1999, s.3.

[222] İsmet Berkan, Radikal, 31 Ağustos 2000, s.3.

[223] Semra Topal, Radikal, 13 Haziran 2000, s.23.

II.5-) "Ama"!

"Tabloya bakıp,

'Her şey bitti demek'

doğru değil.

Tarihin her döneminde,

her 'bitti' denilen zamanda,

tersi hareketlenmeler olduğunu görmüşüzdür...

İnsanlar doğruyu ve yanlışı birlikte yaşar.

O yüzden her şey bitmiş değil."[224]

Piyasa fetişinin, güçlüleri ("Tanrılar"ı) daha güçlü, zayıfları ("Kulları") daha zayıf yaptığı "YYD" Türkiye'sinde tuz bile kokmuştur... Ve -Susurluk'tan Egebank'a uzanan- "kokmuş tuz hikayeleri" vakay-ı adiyedendir artık... Siyasal-toplumsal sorunlara askeri çözümden başka yol ve yöntem aranmayan tabloda, "Devlettir yapar, haklıdır" zihniyeti kaadir-i mutlaktır! Ama...

Bunun, bir de kaçınamadığı "Ama"sı var... "Görev istenmez verilir!" otoritarizmi insanın kendisi olmayı engelleyip, kendine yabancılaştırırken, "Kaptım köfteyi abiler..." tipolojisiyle karakterize olan insansızlaşmayı ya da insan kırımını (kıyımını) devreye sokmaktadır... Keyfilik ve baskının yol açtığı kapsamlı toplumsal çürüme, giderek her türden toplumsal kesimi etkilerken, hiçbirimiz çürüme ve sonuçlarından muaf değilken; kapitalist sistem de bundan -tıpkı çöken Roma İmparatorluğu gibi!- nasibini almaktadır... Yani kendisi olamayan Türk(iye) insanı sorulamayan soru(n)ların kördüğümüne dönüşürken, sistem de Gordiyom Düğümü'ne benzemektedir... Gordiyom Düğümü'nü Büyük İskender'in nasıl çözdüğüne tarih tanıktır... Yani, insani ve insana ait hiçbir varoluş teamülünün geçer akçe olmadığı Türkiye'deki despotik egemenlik, kendini ürettiği tabanı da -bir gün üretemeyeceği biçimde- yok etmektedir... Bu da inkârın inkârı olanağını güçlendirmektedir... Eskiyi aşacak yeni, inkârın inkârı olanağı değerlendirilerek yaratılacaktır...

---

[224] Ünsal Oskay, Gündem Aktüel, 20 Ağustos 2000, s.6.

II.6-) Kilit Sözcükler: "İntizam ve Nizam"

"Önce uyum gösterirsiniz,

sonra alışkanlık edinirsiniz."[225]

Müesses nizamın bekası açısından, her şeyin asayiş sorununa indirgendiği Türkiye'de kilit sözcükler, "intizam ve nizam"dır... Kilit sözcüklerin MGK'ye eşitlendiği bir korporatizm dayatmasının devleti durmadan monolitikleştirdiği gidişatta; yani yoksulların ve zengin muktedirlerin Türkiye'sinde hep, "uluslararası komploların" ya da "bir merkezden yönetilen fesatların" kurbanıyızdır! Bunun nedeni bilinmez, sorulmaz, tartışılmaz? Çünkü onlar ("Tanrılar") bilmeyen-sormayan-tartışmayan "Tek tip insan istiyorlar."[226]

Kapitalist kültür(süzlük) anarşisinin ürünü olarak "tek tip insan(cık)" kültürel bir karşı devrimin sonucudur! "Neden-Sonuç" ilişkisinin giderek karmaşıklaşıp, iç içe geçmesiyledir ki; toplumsala müdahale artık hayalci ve gereksiz bir romantizmin, tehdit dolu hammallığı olarak algılanmakta ve sunulmaktadır... Böylelikle de, MGK'nin tekelci-sermaye patentli makro istikrar dayatmasıyla devreye giren "başkalaşım" eksenli çürüme ile "duyarsızlaşarak kaybedilenler", her adım başında karşımıza dikiliyor. Demirtaş Ceyhun'un, "Devleti kutsallıktan kurtarmalıyız,"[227] dediği koşullarda, "makro istikrar" ya da "militarist-modernizasyon" projesinin "Devlet Kutsamaları", "duyarsızlaşarak kaybedilenler"in de terörist mimarı oluyor... Örneğin; Memoli kutsamaları ile herkes polisleşirken; polis de herkesin kendisi olmakta ve içine işletmekte... Ya da "ideal erkek Türk" karışımı ("Deli Yürek"in) mafyazade Yusuf Miroğlu bir "mit" katına çıkabiliyor...

---

[225] Wilson Pickeet.

[226] Celal Yılmaz, Cumhuriyet, 5 Eylül 2000, s.3.

[227] Demirtaş Ceyhun, Cumhuriyet, 9 Temmuz 2000, s.4.

26 ölüm (17'si kadın, 9'u erkek)... Batman'da 76 intihar girişimi, 26 ölüm (22'si kadın, 4'u erkek)... Muş'ta 28 genç kızın intihar vakası yaşandı"![245] "Gençler umutsuz"![246] "Çocuklar da depresyonda"![247]

Bu, sadece Türkiye'de böyle değil; kapitalist dünyada da olup-biten bundan farksız: ILO verilerine göre Kuzey ülkelerinde[248] her 10 işçiden biri depresyonda![249] "Dünya nüfusunun yüzde 15 ila 30'u 'uykusuzluk'un pençesinde"![250] "Kent yaşamındaki stres hafızanın baş düşmanı"![251]

Başarının paraya ve zekânın da para kazanmaya eşitlendiği kapitalist dünyada ve Türkiye'de, ruh sağlığı bozulan insanın, kendini var ettiği -özgün- yaratıcılığı köreltilmiştir. Geleceksizliğin kollarında "tüketerek" var olmayı "deneyen" insan(lık) hastadır, hastalıklıdır. Ve "gibiler"in muhayyel dünyasında artık her şey tüketimdir, imajdır; ama asla insan ve gerçeği değil... Örneğin 'The Economist' Dergisinin araştırmasına göre "dış görünüme önem veren ülkeler"

---

milyona, bir ilçe olan Bismil'in nüfusu ise 38 binden 150 bin'e çıkmıştır. ... BM verilerine göre, bir kişinin ölmeden yaşamını idame ettirebilmesi için bir günde alması gereken 254 kalorinin yıllık bedeli 385 dolardır. Bu rakam aynı zamanda yoksulluk sınırıdır. Yapılan araştırmalara göre Diyarbakır'ın nüfusunun yüzde 85'i bu rakamın altında bir gelire sahiptir ve bu oran göç etmiş olan gruplar arasında daha da yükselmektedir. (TMMOB Raporu, 1997.) Nitekim, Diyarbakır'daki 28 bin çalışana karşılık 312 bin kişi halen iş aramaktadır. Buna göre işsizlik oranı resmi rakamların aksine yüzde 70 civarındadır. (Diyarbakır TSO, 1997.) Türkiye'de kişi başına düşen GSMH 2500 dolar iken, bu rakam Diyarbakır'da 283 dolardır. Aynı durum Doğu ve Güneydoğu' daki diğer bütün yerleşim birimleri için de geçerlidir. (Yard. Doç. Dr. Ahmet Özer, GAP Belediyeler Birliği Eski Genel Sekreteri, Mersin Üniversitesi Genel Sekreterliği ve Metodoloji Ana Bilim Dalı Başkanı Görüş, Şubat - Mart 1998.)

[245] Fatma Durmuş, Yeni Binyıl, "Güneydoğu İntihar Ediyor", 2 Ekim 2000, s.3.

[246] Figen Atalay, Cumhuriyet, 19 Ağustos 2000, s.18.

[247] Figen Atalay, Cumhuriyet, 18 Ağustos 2000, s.18.

[248] "ILO verilerine göre Avrupalılar bir yılda ortalama 1500-1700 saat çalışırken ABD'deki ortalama çalışma süresi 2000 saat civarında. (...) Japonya sanayileşmiş ülkeler arasında yıllık ortalama çalışma süresi, 2000-2300 saat ile en yüksek olan ülke. (...) Aşırı çalışma nedeniyle ölüme Japonların verdiği isim: 'Karoshi'..." (Faruk Selçuk, Yeni Binyıl, "Karoshi Kurbanları", 14 Mart 2000, s.7.)

[249] Emine Katipoğlu, Cumhuriyet, "10 İşçiden Biri Depresyonda", 14 Ekim 2000, s.3

[250] Radikal, 23 Eylül 2000, s.24.

[251] Radikal, 11 Temmuz 2000, s.24.

sıralamasında Türkiye 4'üncü olmuştur.[252] Kolay mı: İmaj her şeydir; "Büyüyen hastalık; Ortaçağ hurafe"leri[253] olsa da...

II.8-) "Homo Asalakus"

"Vicdanımı

bu yılın modasına göre

değiştireceğim."[254]

Değersizleşme kıskacının kollarında debelenen Türk(iye) toplumu, değersizleşmenin (anomi) derinleşmesiyle şizofrenik özellikler kazanırken; Türk(iye) insanı da tüketici bir "homo asalakus"a dönüşmüştür! Örneğin, "Kısa yoldan zengin olmak isteyenlerin gözdesi at yarışlarında, gişelere bir günde 1 milyon kupon yatırılıyor. 2000 yılının ilk yedi ayında at yarışlarına 335.6 trilyon lira yatırıldı"![255]

"Memleketimizde şans oyunlarına rağbette bir patlama olduğu saptanmış. Milli Piyango, At Yarışı, Kazı Kazan ve Sayısal Loto'ya talep, geçen yıla oranla yüzde 45 artış göstermiş. Çıkan rakamlar gerçekten şaşırtıcı. Türk halkı, yılbaşından bu yana talih kuşunu tepesine kondurmak için şans oyunlarına günde 2 trilyon 375 milyar, dolayısıyla saatte 99 milyar yatırmış. Bu ürkütücü rakamlar elbette bir milletin refah düzeyini göstermez. İkide Bir Rahmet İsteyen tarafından 'Bir koyalım, beş alalım' savsözüyle tembih edilen halkın, onca fiyaskodan yılmayıp inatla bir koyup kat be katını alma çabası, acıdır, gelecek umudunun iyice hasıraltı edildiğini gösteriyor ancak. Saat başı devletin pazarladığı oyunlara trilyonlar yatıran bu halk, bezginlik sonucu mucize beklentisine kilitlenmişlik haline örnek, işte. İki taşı üst üste koymaya mecali kalmamış,

---

[252] Hürriyet, 3 Eylül 2000, s.9.

[253] Vural Ahı, Cumhuriyet, 1 Haziran 2000, s.12.

[254] Lillian Hellman.

[255] Gürkan Akgüneş, Radikal, 9 Ağustos 2000, s.3.

Kolay mı? Polis üzerine yapılan bir araştırmaya göre Türkiye'de her beş kişiden biri polisten korkuyor. "Polis görevini yerine getirirken tarafsız ve dürüst davranıyor mu?" sorusuna, yüzde 60 "Hayır"; "Polis size kaba ve çirkin dil kullanıyor mu?" sorusuna, yüzde 53 "Evet"; "Polisin uygulamak istediği kurallara kendisinin de uyduğuna inanıyor musunuz?" sorusuna, yüzde 66 "Hayır" yanıtını veriyorken;[228] "Devleti kutsallaştıran" ve devlet dışında her şeyi korumasızlaştıran anlayış(sızlık)la terörize ederek hükmedenler, kendi koydukları yasalara aldırmadan, onlar askıya alarak üzerine geçirdiği haki renkli üniformalarla yönetmektedir bu ülkeyi... "Türkiye'de yılda ortalama 120 bin hırsızlık meydana geliyor"![229] "Eğitimde cahiliye devri: Öğretmenlik sınavında bir bilgi faciası yaşandı. 80 bin adayın sadece 26 bini baraj puanı olan 70'in üstüne çıkabildi"![230] "Ruhsatlı silah sayısının 5 milyona ulaştığı Türkiye'de her 13 kişiden biri silahlı"![231] "İzleniyoruz... İstanbul ve Ankara'da polis kavşak ve caddelere yerleştirilen kameralar sayesinde belirli merkezleri 24 saat gözetleyebiliyor"![232] Ve, "Solculara vurun diyen devlettir!" diyen MHP Genel Başkan Yardımcısı Şevket Bülent Yahnici ekliyor: "Devlet solcu eylemciyi ülkücü askere (...) dövdürendir"![233]

---

[228] Soner Arıkanoğlu, Radikal, "Polisin Karnesi Zayıf", 23 Ekim 2000, s.9.

[229] Hızır Kazdal, Radikal, 10 Ekim 2000, s.5.

[230] Sabah, 9 Ağustos 2000, s.26.

[231] Sabah, 13 Ağustos 2000, s.25.

[232] Sabah, 23 Temmuz 2000, s.25.

[233] Şevket Bülent Yahnici, Milliyet, "Solculara Vurun Diyen Devlettir!", 25 Ağustos 2000, s.16.

II.7-) "Türkiye'de Ruh Hastalıklarının Nüfusa Oranı Yüzde 17.2"

"Şunu sormalı:

Halk neden

uyuşturucu maddeyi gereksinir?"[234]

"Ahh, nerede o eski günler" sendromunun giderek büyüdüğü; Türk(iye) toplumunun psikolojisi bozulmuştur: "Davranış Bilimleri Tedavi Merkezi'ne göre Türkiye yüz binlerce stres hastası var"![235] "Türkiye'de ruhsal hastalıklar[236] arttı"![237] Televole'lerin, Paparazzi'lerin Türkiye'sinde "Gizli depresyon" artıyor![238] "Medya ruh sağlığını bozuyor"![239] "Sağlık Bakanlığı'nın araştırmasına göre Türkiye'de her yıl 6 bin kişi şizofreniye yakalanıyor. Türkiye'deki ruh hastalarının nüfusa oranı yüzde 17.2'ye çıktı"![240] "Türkiye'deki intihar girişimlerinin kadın-erkek oranı 2.5/1"dir![241] "Doğu'da intihar kıskacı"[242] büyüyor![243] "Diyarbakır'da[244] 134 intihar girişimi,

---

[234] Bertolt Brecht.

[235] Osman İkiz, Milliyet, 17 Ağustos 2000, s.22.

[236] Bak: Erdal Atabek, Cumhuriyet, "Ruhun Acıları Bedene Vurursa", 7 Ekim 2000, s.8.

[237] Metin Gür, Cumhuriyet, 25 Mayıs 2000, s.12.

[238] Erdal Atabek, Cumhuriyet, 6 Ekim 2000, s.2.

[239] Erdal Atabek, Cumhuriyet, 14 Mayıs 2000, s.2.

[240] Yeni Binyıl, 6 Ekim 2000, s.28.

[241] Erdal Atabek, Cumhuriyet, 5 Ekim 2000, s.9.

[242] Hatice Yaşar, Radikal, 10 Ekim 2000, s.7.

[243] Dikkat: "İki ayda 40 kadının intihara teşebbüs edip, 27'sinin hayatını kaybettiği Batman'a 'Kadın Masası': Devlet intiharları önlemek için bölgede kadınlara yönelik vaaz ve seminerleri artıracak"mış! (Yeni Binyıl, 6 Ekim 2000, s.3.)

[244] Diyarbakır'da yaşayanların en zengin yüzde 20'si gelirin yüzde 51'ini en fakir yüzde 20 gelirin yüzde 7'sini alıyor. En yüksek gelirli ailenin geliri 65 600 Dolar (1 milyar 968 bin TL), en düşük gelirli ailenin neyle geçindiği ise bilinmiyor! Son yedi yıl içinde Diyarbakır'ın aldığı göçlerle nüfusu 380 binden 1.5 milyona çıkmış, yani 7 yılda nüfusu 4 kat artmıştır. (Bu durum bölgenin diğer büyük kentleri için de geçerlidir. Örneğin, Van'ın nüfusu 1990'da 151 bin iken, 1997'de 500 bine, Batman'ın 149 binden 400 bine, Ş.Urfa'nın 226 binden 700 bine, Gaziantep'in nüfusu 627 binden 1.500

ile ona erişmeye çalışan "çevre kültürleri" arasındaki paradoks, insanların ruh sağlığını bozuyor"![261] Bunu görmeyen var mı? Örneğin, "Doç. Dr. Veysel Bozkurt'un öğrenci gençlik araştırmalarına göre: Öğrencilerin yüzde 70'i ölümden sonra hayatın varlığına inanıyor... Yüzde 50'si kurnazlığın çalışmadan daha önemli olduğuna inanıyor... Yüzde 25'i 'Kolay yoldan köşe dönmenin iyi bir şey olduğu'nu düşünüyor... Yüzde 82'si 'insan mümkün olduğunca hayatın keyfini çıkarmalıdır,' diyor... Yüzde 73'ü idealizmin modasının geçmediği kanısında... Yüzde 56'sı siyasetle ilgileniyor, yüzde 35'i ilgilenmiyor... Yüzde 54'ü bekâreti önemsiyor"ken;[262] Türk(iye) gençliğinin yüzde 68.6'sı "Yaşamın hiçbir alanında varlığımı hissetmiyorum,"[263] diyor.

Yabancılaşan ve kaçışlarda "çözüm" arayan Türk(iye) gençliğine ilişkin olarak "44 Yurt'ta 3.551 öğrenci üzerinde yapılan araştırmalara göre, Yurt-Kur'a bağlı yurtlarda barınan öğrencilerden yüzde 70.3'ünün psikolojik sorunları vardır."[264] Yine "Türk gençliği üzerine yapılan bir ankette, her 10 Türk'ten ortalama 7'si etnik/toplumsal grupların 'kötü' olduğunu söylüyor. (...) Söz konusu araştırmanın alt sıralarında ise 'kimin iyi' olduğu sorusuna Türk gençliği, yüzde 41.7 ile ülkücülerin 'çoğu iyi', yüzde 12.5'le de 'hepsi iyi'; ya da yüzde 45.3 ile zenginlerin 'çoğu iyi', yüzde 3.7'yle de 'hepsi iyi' diyor."[265]

TÜRK GENÇLİĞİNİN "KÖTÜLER"İ[266]		
"GRUPLAR"	"HEPSİ KÖTÜDÜR" (yüzde)	"ÇOĞU KÖTÜDÜR" (yüzde)
MASONLAR	54.4	21.6

[261] Erdal Atabek, Cumhuriyet, 2 Kasım 1999, s.8.

[262] aktaran: Türker Alkan, "Hazcılığa Doğru", 16 Ağustos 2000, s.5.

[263] Yeni Binyıl, 4 Haziran 2000, s.1.

[264] Radikal, "Yurt'takiler Mutsuz", 26 Eylül 2000, s.7.

[265] Rıdvan Akar, Binyıl Pazar, "Burada Kimse Kalacak mı?", 6 Ağustos 2000, s.11.

[266] Türk Gençliği 98, Konrad Adenauer Vakfı, İstanbul Mülkiyeliler Vakfı Yay., 1999.

EŞCİNSELLER	53.5	20.7
ATEİSTLER	50.7	23.5
YUNANLILAR	45.5	28.9
ERMENİLER	44.2	29.2
YAHUDİLER	40.5	30.1
RUMLAR	38.8	31.3
ÇİNGENELER	31.7	35.5

Hazcılığı, pragmatizmi, göreceliliği, tüketimi, önce kendini düşünmeyi her şeyin önüne koyan bir gençlik... İşte yarattıkları budur! Yani devlete ait olan ve bu aidiyete (kulluğa) ilişkin hiçbir eleştirinin söz konusu olmadığı biat ortamında devleti kutsayan gençlik; devletperestlik ya da "milli birlik ve beraberlik" ayininin duygudaşlığıyla; gerçekçi (ve sınıfsal) düşünemiyor. İletişim ve kavrayış özürlü bir holiganlaşma ve barış düşmanlığı[267] açmazına maruz kalıyor. Çaplı aidiyet dertleriyle sarsılıyor, bunalıyor, çözümü kaçışlarda arıyor... Örneğin, "Ankara Sosyal Araştırmalar Merkezi (ANAR) 2000 denek üzerinden gerçekleştirdiği açıklamaya göre Türk gençlerinin yüzde 95'i başka ülkelere gitmek istiyor. Peki bu gençler nereye gitmek istiyorlar mı? Yüzde 17.6'sı ABD'ye, 8.7'si Almanya'ya, 8.2'si Fransa'ya, 4.3'ü İngiltere'ye, 3.7'si İsviçre'ye, 2.8'i İtalya'ya, 2.2'si Avustralya'ya, 2.1'i Kanada'ya, 1.8'i Hollanda'ya, 1.7'si İsveç'e, 1.7'si Japonya'ya, 0.6'sı İspanya'ya, 0.5'i Danimarka'ya, 0.9'u Yunanistan'a, 0.7'si Rusya'ya, 0.5'i de Polonya'ya... Gençleri yabancılaştırma doğrultusunda bir hayli yol almışız demek ki"![268]

---

[267] "Barış kültürü, kendini üstün görmekten vazgeçmektir... Bir arada yaşamayı kabul etmektir... Sorunların çözümünde şiddetten başka yol aramaktır... Başkalarını anlama isteğidir... Kendinden başka ötekilerinin de hakları olduğunu kabul etmektir... Yaklaşmak ve yakınlaşmaktır... Ötekilere eşitlikle bakabilmektir... Ve bütün bunlar cesaret isteyen düşünce ve davranışlardır... Çünkü barış bir başka kültürdür ve asıl cesaret 'barışçı olmak'ta yatar..." (Erdal Atabek, Cumhuriyet, "Barış Bir Kültürdür", 4 Eylül 2000, s.4.)

[268] aktaran: Türker Alkan, "Batı Kaçkınları", 4 Ağustos 2000, s.5.

yenilgilerden yenilgi beğenerek geçirdiği onca onyıl sonucu hayatını kumara bağlamış... Kendi elleriyle kuracağı hayata bel bağlayamayacak hale gelmiş, hayatı üstündeki iradesinden vazgeçmiş kitlenin, göze alabileceği riskle ve bunca azimle mucize beklentisi kuyruğuna girmesi bu sınırları sıkı sıkıya kapalı dünyada çok acıklı değil mi? Sokaklar, kimsesiz çocuktan, bin bir hüner sergileyen dilenciden geçilmiyor... Televizyonlarda da birbirinden cazip yarışma programları. Üstelik yoksul sınıfa yönelik onur kırıcı, 'bir yardım etseniz olmaz mı Memedali bey' tarzı lotaryalardan farklı, reklam alıcısı orta sınıfı tavlamaya yönelik yarışma programları. Ağırlığınca altın ya da 500 milyar vermeyi taahhüt eden yarışmalar. Bunlar, televizyon kanallarının en civcivli saatlerinde milletin yüreğini ağzına getirmeye talip..."[256]

"Farkında mıyız, ayrıcalıklı bir yaşam için, ait olduğumuz yaşamdan kopup farklılaşmak isterken, ganyan, sayısal loto, piyango bayileri önünde oluşturulan bir bir sürünün parçaları haline getiriliyoruz," diyen Altay Ömer Erdoğan ekliyor: "Umut, alışılageldiği söylemle 'yoksulun ekmeğidir'. Bireyler, belirsiz bir gelecekte olması arzu edilen iyi olaylarla beslenmek isterler ve özellikle insanların doğal ve olası yollardan beklentilerinin tükendiği dönemlerde, umut haberleri ve tacirleri prim yapmaya başlar... Lotarya, yalnızca lotarya değildir. Yalnızca koşan atlar, çekilen toplar, bilinen maç skorları ve raslantının sıraladığı bir dizi rakamdan oluşan bir dünya değil söz konusu olan. Bu dünyanın oluşturduğu ekonomik, toplumsal ve politik birçok neden sonuç ilişkisinin içinde 'saklanan' ve 'aklanan' aktörleri vardır. Bu aktörler oyunun sürdürülebilirliğini sağladıkları oranda, bu lotarya pastasından önemli paylar alırlar. (...) Lotaryaya bulaşmış birey aslında, farkında olarak ya da olmayarak, önce daha iyi bir yaşam için sınıf atlama tutkusuyla, kendini yüksek sınıfların dünyasının görüntüsüne ait bir noktaya yerleştirir; düşlerini, gelecek tasarımlarını o noktadan hareketle biçimlendirir. (...) Son yıllarda lotaryaya olan ilginin artması (1999'da 1998'e göre

---

[256] Yıldırım Türker, Radikal İki, "Evet, Prag, Son Kararım!", 1 Ekim 2000, s.3.

yüzde 45 arttı), zayıflayan toplumsal kurtuluş umudun, 'bireysel kurtuluş'ta arandığının göstergesidir. (...) İşçi sınıfı ve işsizler arasında yapılan bir araştırmanın ortaya koyduğu sonuçlara göre, bu kesimlerin lotaryaya bütçelerinden ayırdıkları pay, eğitim, sağlık ve kültür için ayırdıklarıyla at başı koşuyor neredeyse"![257]

Ve bu koşullarda Bekir Coşkun naklediyor: "İki liste var önümde... Birinci liste düğün fiyatları: Salon kirası-ikram 10-50 milyar... DJ kiralamak yarım milyar... 5 dakikalık havai fişek gösterisi 1.4 milyar... Laserle gelin ile damadın adını gökyüzüne yazdırmak 1.2 milyar lira... İkinci liste de açıklanan resmi rakamlara göre kimlerin ne kadar kazanç ve vergi ödeyeceğini gösteriyor: Kuyumcular; ayda 149 milyon lira kazanıyorlar, 35 milyon lira vergi ödeyecekler... Müteahhitler; 309 milyon lira kazanıyorlar, 103 milyon lira vergi ödeyecekler... Yakıt istasyonu sahipleri; 795 milyon lira kazanıyorlar, 272 milyon lira vergi ödeyecekler... Fırıncılar; 137 milyon lira kazanıyorlar, 33 milyon lira vergi ödeyecekler..."[258]

II.9-) "Hazcı, Pragmatik, Tüketici, Önce Bencil Gençlik"

"Non legor, non legar."[259]

Bu tabloda hayat, artık "testlerin şıkların"dan ibaretken; "İyi siyasetçilik" ip cambazlığını ya da meddahlığa dönüşmüşken; Cep telefonuyla[260] yatıp kalkan gençlik "piyasa ekonomisinin" ateşten imtihanından geçiyorken; Şarklı Batılılaşma modelinin açmazlarıyla mücehhez Türkiye'de, "Üstün bir merkez kültürü"

---

[257] Altay Ömer Erdoğan, Radikal İki, "Lotarya ve Proletarya", 15 Ekim 2000, s.5.

[258] Bekir Coşkun, Hürriyet, "Tuhaf Bir Ülke", 26 Temmuz 2000, s.3.

[259] "Okunmuyorun, okunmayacağım" (Nietzsche.)

[260] "Japonlar cep telefonu delisi: 115 milyonluk Japonya'da her 3 kişiden birinde cep telefonu var." (Yeni Binyıl, 21 Ekim 2000, s.9.)

Siyasette Türk Silahlı Kuvvetlerinin ağırlığının azalmasına yol açacak.	1.3	3.2	8.8	2.8
Türkiye'nin Batı ve Doğu arasında bir siyasal ve kültürel köprü rolü oynamasına imkân verecek.	1.2	4.9	6.6	3.4
Kültürel etkileşim yoluyla, Türkiye'nin Batı kültürüyle kaynaşmasını kolaylaştıracak.	1.7	3.0	6.8	2.8
Herhangi bir birey veya grubun siyasetten ve kamu hayatından dışlanmasını engelleyecek.	0.9	1.2	6.1	1.6
Türkiye'nin güvenliği güçlenecek.	0.6	2.2	4.8	2.1
Toplumdaki farklı gruplara mensup kişilerin kimlik ve kültürel haklarının bireysel haklar ve yasalar önünde eşitlik çerçevesinde güvence altına alınması sağlanacak.	2.2	2.7	6.0	2.9
Türkiye'nin, Türklük alemi ve İslâm dünyası için örnek olacak cazip bir devlet ve yönetim modeli oluşturmasına imkân verecek.	0.9	3.7	5.7	2.7
Başka yok.	-	0.1	6.2	-
BAZ	1.392	1.392	1.392	1.392

II.11-) Çocuklara Kıyan Geleceksizleştirme

"Kişilik sahibi insan,

başkaldıran olmak

zorunda kalmıştır."[275]

İnsan(lar)ını kaçışa mahkûm eden, gençlerini mahveden kapitalist geleceksizleştirme, çocuklarını da yok ediyor. Örneğin, "Türkiye sokaklardaki çocukların sayısını bile bilmiyor."[276] "Prof. Dr. Şükrü Hatun'un araştırmasına göre

[275] Oscar Wilde.

[276] Radikal, 25 Ağustos 2000, s.1.

Türkiye'de 7.5 milyon çocuk sosyal güvenceden yoksun. Bu oran toplam çocuk sayısının yüzde 30una tekabül ediyor."[277] "Sokakta çalışan çocuklar, çocukların marjinal kesimini teşkil ediyor. Tarımda ve sanayi sektörü ile ticarette istihdam edilenler hariç, 320 bin kadar çocuğun çırak olarak çalıştığı ifade ediliyor."[278] Ayrıca "Türkiye'nin Doğu'sundaki çocukların yüzde 30'u kronik beslenme yetersizliğiyle yüz yüze. Bebek ölümlerinin toplam ölümler içindeki payı ise yüzde 33.7."[279] "Bebek ölüm hızında Doğu ile Türkiye ortalaması arasında binde 19'luk fark var."[280]

ÇOCUKLARIN SAĞLIK HAKKI VE BÖLGESEL EŞİTSİZLİKLER (binde)[281]

	KIR	KENT	KIR/KENT ORANI	DOĞU	BATI	DOGU/BATI ORANI	TÜRKİYE
BEBEK ÖLÜM HIZI	55	35.2	1.5	61.5	32.8	1.9	42.7
5 YAŞ ALTINDA ÖLÜM HIZI	68	42.7	1.5	76	38.3	2.0	52.1
TAM AŞILI ORANI	36.8	51.2	1.4	22.9	50.2	2.19	45.7

Ve de "Çocuk Vakfı'nın hazırladığı 'Sayısal Çocuk Uyarı Raporu'nun verilerine göre 2 milyar 850 milyonluk dünya çocuk nüfusunun 600 milyonu yoksulluk sınırı altında yaşıyor. Her gün 5 yaşından küçük 30 bin 500 çocuk önlenebilir nedenlerden dolayı ölüyor. Son 10 yıldaki savaşlarda 2 milyon 400 dolayında çocuk katledildi"![282] Evet, tablo bu!

---

[277] 2000'de Yeni Gündem, 18 Temmuz 2000, s.2.

[278] Sevgi Usta Sayıta, Radikal, 29 Ağustos 2000, s.9.

[279] Radikal, 1 Ekim 2000, s.8.

[280] Saadet Uslu, Cumhuriyet, 23 Ağustos 2000, s.3.

[281] 2000'de Yeni Gündem, 18 Temmuz 2000, s.2.

[282] Radikal, 1 Ekim 2000, s.8.

II.10-) "Kaçsam, Kaçsam Uzaklara..."

"İnsanın peşinde olduğu

ne acıdır,

ne de haz,

sadece hayattır."[269]

Mallarmé, "Kaçsam, kaçsam uzaklara," der ya... Tıpkı onun gibi işte... "Toplamı 3.5 milyonu bulan yurtdışındaki Türkiyelilerin sayısı, 58 ülkenin nüfusu üzerinde"dir![270] Ve kaçış... Çözümü dışarıda aramak... Bu sadece Türk(iye) gençliğinin değil; insan(lar)ının da temel yönelimi olmuştur! Örneğin Avrupa Birliği (AB) konusundaki gibi![271] "Aklımız Avrupa'da:[272] Yurt genelinde yapılan kamuoyu araştırması

---

[269] Oscar Wilde.

[270] Cumhuriyet, 28 Temmuz 2000, s.6.

[271] Mustafa Kemal'de 1923'de diyordu ki, "Memleketler çeşitlidir. Fakat uygarlık birdir ve bir milletin ilerlemesi için bu yegâne uygarlığa katılması gerekir. Siyasetimizin, geleneklerimizin, çıkarlarımızın bizi fikir ve eğilim itibariyle bir Avrupa Türkiyesi, daha doğrusu Batı'ya yönelmiş bir Türkiye arzu etmeye götürecektir. (...) Memleketimizi modernleştirmek istiyoruz. Bütün gayretimiz Türkiye'de modern yani Batı'lı bir yönetim kurmaktır. Uygarlığa katılmayı arzu edip de Batı'ya yönelmemiş millet hangisidir?" (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Cilt:3, Türk İnkilâp Enstitüsü Yay., 1961, s.67-68.)

[272] Bu konuda bak: Murat Belge, Radikal, "Avrupa Aslında Kolay", 2 Nisan 2000, s.10; Hasan Cemal, Milliyet, "İşer İyi Giderken, Karambol Olmasın", 29 Mart 2000, s.19; Kemal Görmez, Yeni Binyıl, "AB'yi Unuttuk", 27 Nisan 2000, s.14; Sedat Ergin, Hürriyet, "AB Kararında Türkiye'nin Paradoksu", 8 Şubat 2000, s.20; Şahin Alpay, Milliyet, "Ankara ve AB", 24 Şubat 2000, s.20; Ragıp Zarakolu, 2000'de Yeni Gündem, "AB Sürecindeki Güçlükler", 19 Nisan 2000, s.3; Murat Belge, Radikal, "Bir Yeniden Değerlendirme", 5 Mayıs 2000, s.9; Yalçın Doğan, Milliyet, "Avrupa'da Geri Dönen Önerge", 25 Şubat 2000, s.17; Korkmaz İlkorur, Yeni Binyıl, "İş Kriterlerle Bitmiyor", 6 Mayıs 2000, s.9; İsmet Berkan, Radikal, "AB Gündemi Unutuldu", 22 Mart 2000, s.3; Gündüz Aktan, Radikal, "Ah Bu Avrupa!", 4 Mart 2000, s.11; Cengiz Çandar, Sabah, "Ya AB, Ya 'Muz Cumhuriyeti'...", 25 Mart 2000, s.19; Nilgün Cerrahoğlu, Milliyet, "Türkiye AB'yi Tanımıyor", 30 Mart 2000, s.4; Poyraz Ülker, Cumhuriyet, "AB İle İlişkilerimizde Beklentiler", 31 Mart 2000, s.2; Gündüz Aktan, Radikal, "AB ve Kimlik Farkı", 15 Mart 2000, s.11; Engin Doğan, Özgür Bakış, "AB ve Polonya Gerçeği", 30 Mart 2000, s.2; Uğur Gürses, Yeni Binyıl, "Tüm Yollar Kopenhag'a Çıkıyor!", 20 Mart 2000, s.11; Mehmet Ali Kışlalı, Radikal, "Batı'nın Hatası", 30 Mart 2000, s.7; İlter Türkmen, Hürriyet, "AB İle Pürüzler", 6 Nisan 2000, s.26; Gündüz Aktan, Radikal, "Kendi Muhtac-ı Himmet...", 13 Mart 2000, s.11; Murat

halkın yüzde 68'7'sinin AB'ye girmekten yana olduğunu, yüzde 9.9'unun ise karşı olduğunu ortaya koydu"![273]

TÜRKİYE'NİN AB'YE ÜYELİĞİNİ HANGİ NEDENLE DESTEKLİYORLAR?[274]				
	1. ÖNEMLİ	2. ÖNEMLİ	3. ÖNEMLİ	AĞIRLIK ORTALAMASI
Türkiye'nin ekonomik gelişmesini olumlu yönde etkileyecek olması.	49.6	17.1	8.0	30.2
Türkiye'nin uluslararası alanda güçlenmesini ve bölgesinde ağırlığının ve itibarının artmasına yol açacak.	12.4	19.3	9.0	14.2
Atatürk'ün çağdaş uygarlık hedefinin Türkiye tarafından gerçekleştirilmesine imkân verecek.	8.8	10.9	8.3	9.4
Türkiye'nin insan haklarına saygılı bir hukuk devleti haline gelmesine yol açacak.	10.8	15.7	8.3	12.5
Düşünce, ifade ve inanç özgürlüğünün tam anlamıyla uygulanmasını sağlayacak.	6.5	13.4	11.4	9.7
Türkiye'de iç barışın sağlanmasını ve bu bağlamda Güneydoğu sorununun çözümlenmesine yardımcı olacak.	3.2	7.5	11.9	5.6

Belge, Radikal, "AB, Avusturya ve Biz", 11 Şubat 2000, s.9; Ufuk Söylemez, Milliyet, "Türkiye AB'ye Girmeli", 25 Mart 2000, s.24; İlter Türkmen, Hürriyet, "Gümrük Birliği'nden AB Üyeliğine", 9 Mart 2000, s.18; Korkmaz İlkorur, Yeni Binyıl, "AB'ye Girmek İstiyor muyuz?", 15 Temmuz 2000, s.9; Sedat Ergin, Hürriyet, "AB Cephesinde Pürüzler", 14 Mart 2000, s.16; Okay Gönensin, Yeni Binyıl, "Kuşku Çok", 18 Temmuz 2000, s.3; Hadi Uluengin, Hürriyet, "AB: Akıl Var, İzan Var", 20 Temmuz 2000, s.24; İlter Türkmen, Hürriyet, "AB Ne İstiyor, Ne İstemiyor?", 20 Temmuz 2000, s.22; İsmet Berkan, Radikal, "AB'yi Kim İstiyor?", 23 Eylül 2000, s.3; Turgut Tarhanlı, Radikal, "Kopenhag Çeşitlemeleri", 20 Haziran 2000, s.11.

[273] Şükrü Elekdağ, Milliyet, "Aklımız Avrupa'da", 21 Eylül 2000, s.19.

[274] "Bu soru, Türkiye'nin AB'ye girmesini 'kuvvetle desteklediğini' ve 'desteklediğini' belirtenlere sorulmuş ve önem derecesine göre üç tercih belirtmeleri istenmiştir." (Aktaran: Şükrü Elekdağ, Milliyet, "Aklımız Avrupa'da", 21 Eylül 2000, s.19.)

üstünde. 19 bin aileden birinin geliri, üç kentin 57 hanesinin gelirine eşit... İktisatçı Mustafa Sönmez'in araştırmasına göre; İstanbul'un yüzde 1'lik azınlığının geliri, Türkiye'nin sanayi kentleri İzmir, Adana ve Bursa'ya giren tüm gelirin üstünde. Bu üç kentteki aile toplamı 1 milyon 33 bin. Yani İstanbul'un 19 bin ailelik 'kaymak tabakası'ndan sadece birinin evine giren gelir, bu üç büyük kentin 57 hanesine giren gelir tutarında... İstanbul'un yüzde 2'sini oluşturan 38 bin aile, Türkiye'nin en büyük diğer iki metropolü İzmir ve Başkent Ankara'daki[296] 1 milyon 220 bin aileye giren gelire denk bir kazanç sağlıyorlar. (Ayda 616 trilyon TL)... İstanbul'un yüzde 4'lük zengin grubu (yaklaşık 75 bin aile), sayıları 1 milyon 836 bini bulan Karadeniz Bölgesi'nin toplam gelirlerine yakın bir gelir elde ediyorlar... Ege'de 2 milyon 253 bin aile yaşıyor, ama ailelerin aylık geliri İstanbul'daki yüzde 9'luk zengin aile geliri olan 906 trilyon TL'de kalıyor... Türkiye'nin Marmara'dan sonra en kalabalık bölgesi olan İç Anadolu'da 2 milyon 568 bin aile yaşıyor. Bu da, Türkiye'deki toplam hanelerin yüzde 15.4'ü. İç Anadolu'daki bütün ailelerin aylık geliri ancak İstanbul'un en varlıklı yüzde 12'sinin geliri düzeyinde... Akdeniz Bölgesi'nde nüfusun yüzde 12.5'ini oluşturan 1 milyon 800 bine yakın aile yaşıyor. Bu aileler, 72 bin aileden oluşan İstanbul'un yüzde 4'lük zengin grubunun hanesine giren gelir kadar bir gelirle geçiniyorlar...

Türkiye'nin en zengin yüzde 1'lik grubunu oluşturan sınıf, İstanbul'da ayda 27.5 milyar TL'lik gelirle ön plana çıkarken, 'süper zenginler'in yoğunlaştığı ikinci kent Adana. Adana'da 'süper zenginler'in hanesine ayda 18 milyar TL'ye yakın gelir giriyor. 'Küçük İstanbul' Adana'da, nüfusun yüzde 1'i toplam gelirin yüzde 29'una (İstanbul ile aynı) el koyuyor. Adana'da ilk yüzde 1 ile beşinci yüzde 1 arasında yüzde 7 tutarında fark var. Bu fark, İstanbul'da bile yüzde 8 oranında. Adana'da en üstteki yüzde 1 ile en alttaki yüzde 1 arasına 322 kat fark var.

---

gelirli ailenin yıllık geliri 700 dolardır.

[296] Ankara'da yaşayanların en zengin yüzde 20'si gelirin yüzde 46'sını; en fakir yüzde 20 gelirin yüzde 6'sını alıyor. En yüksek gelirli ailenin yıllık geliri 633 333 dolar, en düşük gelirli ailenin yıllık geliri 143 dolardır.

Bu fark, İstanbul'da da aynı... Gelirin eşitsiz dağılımında öne çıkan bir diğer kent Antalya. Antalya'da, ailelerin yüzde 1'lik azınlığı kent gelirinin yüzde 15.7'sini alıyor. Bu da, ayda hane başına 9.5 milyar TL'lik bir gelire tekabül ediyor. Antalya'nın yüzde 1'lik varlıklı kesimi, Türkiye'nin 'kaymak tabakası'nın ilk üçü arasına girerken, Antalya'nın en yoksul yüzde 1'i de, 19 büyük kentin en 'varlıklısı' görünüyor. Antalya'daki en alttaki yüzde 1'lik grubun hanesine ayda ortalama 97 milyon TL gelir giriyor. Türkiye'nin en zenginlerine, İstanbul'un dışında, Güney'de Adana ve Antalya'da, Kuzey'de ise Trabzon ve Erzurum'da rastlanıyor. Erzurum'da en zengin yüzde 1'lik grubun hanesine giren aylık ortalama gelir 8.6 milyar TL'yi buluyor. Trabzon'un yüzde 1'lik 'süper zenginleri'nin evine ise ayda 8.4 milyar TL giriyor. Erzurum'da en varlıklı yüzde 1 ile en yoksul yüzde 1'in geliri arasında 109 fark görülürken, Trabzon'da iki kutup arasındaki fark 103 katı buluyor.

Coğrafi olarak ortalama hane geliri en düşük bölgeler Güneydoğu, Doğu Anadolu ve Karadeniz Bölgeleri. Sırasıyla bu bölgelerin hanelerine ayda ortalama 295, 363, 387 milyon TL. giriyor. En yoksul Güneydoğu'nun ortalama hane geliri ile İstanbul'un ortalama hane geliri arasında 3.2 kat fark var. Gelire ortalama olarak değil de, yüzde 1'lik dilimler itibarıyla bakılınca ilginç bir tablo söz konusu. Gelirin coğrafi bölgelere dağılımı, en alttaki yüzde 1 nüfusun sanıldığı gibi Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da değil, İç Anadolu ve Karadeniz'de olduğunu ortaya koyuyor. En yoksulların toplandığı yüzde 1'lik grup İç Anadolu'da ve ayda 23 milyon TL. gelir ile geçiniyor. Karadeniz'dekiler ise ayda 27 milyon TL. ile geçiniyorlar. Ege'de bu gelir, ayda 32 milyon TL. Buna karşılık Doğu Anadolu'da yüzde 1'lik en yoksulun hanesine 33 milyon TL., Güneydoğu'da 36 milyon TL. giriyor... Büyük kentlerin en alttakilerine bakıldığında ise 19 il arasında en yoksul yüzde 1'lik grup, ayda 32 milyon TL.'lik geliriyle Kocaeli'de. İkinci en yoksullar aylık 36 milyon TL. gelirleriyle Bursa'da bulunuyor..."[297]

---

[297] Radikal, "İşte İstanbul Dükalığı", 21 Ekim 2000, s.13.

Bu durumda; "Neo-popülist" ilan edilen[283] Serdar Turgut,[284] "Ben işçi sınıfından korkarım."[285] "Asıl tehlike ufukta gözüktü";[286] veya İlhan Kesici, "Bu gidişin sonu, Duyun-u Umumiye";[287] ya da Dünya Bankası Başkanı James Wolfensohn, "Sosyal adaleti oturtmanız lazım.[288] Yoksulluğa dikkat";[289] diye haykırıyorsa da;[290] Koç Holding Dayanıklı Tüketim Grubu Başkan Yardımcısı Gündüz Özdemir ekliyor: "Sömürü her zaman var olacak"![291]

II.12-) Sömürü ve Eşitsizlik Tablosu

"Belki bir pırıltı, bir çağrı bile yok

Gecenin korkunç kaosunu

Korkuyla karşılayanlar için

Ama bütün bunların ardında

Işığın güzelliğini duyabiliyorum

Ve uzak bildirisini yılların."[292]

Her zaman süreceğini "müjdeledikleri" kapitalist sömürü mü? İşte onun yarattığı tablo: "Türkiye'de en zengin yüzde 1'lik

---

[283] "Öteki Türkiye konusunda Serdar Turgut'un tezi şöyle: 'Türkiye'de bütün ekonomik faaliyet 6.5 milyon insan için yapılıyor. Toplumun geriye kalan kesimi ise neredeyse açlık seviyesinde'..." vurgusuyla Ertuğrul Özkök, "Neo-popülizmin ayak sesleri"nden duyduğu rahatsızlığı dile getiriyor. (Hürriyet, 15 Temmuz 2000, s.21.)

[284] Meryem Koray'ın da belirttiği gibi, "Bu ülkede gelir dağılımdaki bozukluğa yalnızca göz yumulmadı, adaletsizliği hazırlayan politikalar uygulandı." (Radikal İki, "Medyadaki Yeni Oyuncak: Gelir Dağılımı", 6 Ağustos 2000, s.4.) Tekelci kapitalizm patentli bu politikalardan söz etmeden, onlara karşı çıkmadan, savaşmadan "gelir dağılımındaki bozukluk" teraneleri neye yarar ki?

[285] Serdar Turgut, Hürriyet, 20 Temmuz 2000, s.7.

[286] Serdar Turgut, Hürriyet, "Asıl Tehlike Ufukta Gözüktü", 8 Ağustos 2000, s.7.

[287] İlhan Kesici, Cumhuriyet, 31 Temmuz 2000, s.6.

[288] "Patronlardan yoksulluk raporu: TÜSİAD gelir dağılımı raporu hazırlıyor. Raporda, zengin ve fakir arasındaki uçurumu ortaya koyan, refah dağılımı tablosu tartışmaya açılacak." (Eylem Türk, Milliyet, 28 Eylül 2000, s.5.)

[289] James Wolfensohn, Yeni Binyıl, 28 Mayıs 2000, s.7.

[290] Bu koşullarda IMF Başkanı Horst Köhler, "Türkiye'nin uyguladığı program IMF için örnek bir program. Başarısını dört gözle bekliyoruz," (Yeni Binyıl, 25 Eylül 2000, s.13.) diyor.

[291] Gündüz Özdemir, Cumhuriyet, 24 Temmuz 2000, s.6.

[292] Edwin Arlington Robinson.

grubun evine ayda 7.5 milyar lira girerken, 'en alttakiler' 32 milyonla geçiniyor. Aradaki fark tam 236 kattır... Gelirin yüzde 20'lik dilimlere göre dağılımı esas alındığında Türkiye adaletsizlik açısından dünyada ilk 20'ye giriyor. Orta gelirli ülkeler sıralamasında ise ilk beşte.[293] Ancak, gelirin yüzde 20'lik dilimlere göre dağılımı, adaletsizliğin resmini tam vermiyor... Türkiye'nin birinci gelir grubu ile 100. gelir grubunun aylık gelirleri arasında yaklaşık 236 kat fark var. En üstteki yüzde 1'lik grubun, ayda 7.5 milyar liraya yakın gelirle en yakınındaki gelir grubu ile bile arasında yüzde 354 fark var. Bu, ayrıcalıklı yüzde 1'lik gelir grubunun ayda hanesine giren gelir, yüzde 45'inin hanesine giren gelire denk. Bu durumda, 'Bir zengin, 45 yoksula eşit'..."[294]

"İstanbul'daki[295] 19 bin 'mutlu' ailenin geliri, 1 milyon 33 bin ailenin yaşadığı İzmir, Adana ve Bursa'nın gelirinin

---

[293] "Türkiye'nin Dünya Bankası'na gelir dağılımı konusunda yanlış bilgi vererek ülkenin gelir dağılımındaki adaletsizliğin boyutunu dünyadan gizlediği ortaya çıktı. Türkiye'nin Dünya Bankası'na 'Türkiye gelir dağılımı' sonuçları olarak, çok adaletsiz olan Türkiye geneli sonuçları yerine, görece daha adil olan 'kırsal kesim sonuçlarını' gönderdiği belirlendi. Bu 'kurnazlık' sonucu Türkiye, dünya genelinde en adaletsiz gelir dağılımına sahip 32'nci ülke oldu. Oysa gerçek rakamlar verilseydi, Türkiye en kötü 20 ülke arasına girecekti. Eşitsizliğin göstergesi sayılan Gini katsayısının kırsalda 0.41 iken Türkiye genelinde 0.49 olduğunu söyleyen Sönmez, 'En zengin yüzde 20'lik nüfusla en yoksul yüzde 20'lik nüfus arasındaki fark kırsalda 8.5 kat iken saklanan Türkiye geneli gerçeğinde 11.2 kattır. Böylece eşitsizliğin gerçek boyutları dünya kamuoyundan saklanmış oluyor' dedi.

Yanlış bilgilendirme sonucu Türkiye'nin dünya genelinde eşitsiz gelir dağılımında 32'nci ülke olarak göründüğünü ifade eden Sönmez şöyle konuşuyor: 'Gelir eşitsizliğinde ABD ile aynı olduğu değerlendirmeleri yapılıyor. Oysa Türkiye geneli verileri verilseydi, gelir eşitsizliğinde Türkiye dünyanın en kötü 20 ülkesi arasına girecek ve 19'uncu olacaktı. Orta gelirli ülkelerin ise en kötü 5'inci ülkesi olarak gözükecekti.' Sönmez'in yapmış olduğu hesaplamaya göre 'en yoksul yüzde 10 ile en zengin yüzde 10 arasındaki 22 katlık fark gizlenerek 14 katmış gibi gösteriliyor' . Gelir dağılımının en fazla bozukluğu bakımından Türkiye'nin üzerinde Sierra Leone, Brezilya, Guatemala, G.Afrika, Paraguay, Kolombiya, Zimbabwe, Şili, Leshoto, Meksika, Honduras, El Salvador, Papua Yeni Gine, Nijerya, Nikaragua, Zambiya gibi ülkeler bulunuyor. Türkiye'nin içinde yer aldığı orta gelirli ülkeler arasında en adaletsiz gelir tablosuna Brezilya sahip. G.Afrika ikinci sırayı alırken Şili ve Meksika'yı Türkiye izliyor." (Cumhuriyet, "Gelir Dağılımında Hile İddiası", 30 Eylül 2000, s.12.)

[294] Radikal, "İşte Adaletsizlik Tablosu", 5 Ekim 2000, s.16.

[295] DİE'nin Hane Halkı Gelir Dağılımı araştırmasının sonuçlarına göre, İstanbul'da yaşayanların en zengin yüzde 20'si gelirin yüzde 64'ünü, en fakir yüzde 20'si gelirin yüzde 4'ünü alıyor. En yüksek gelirli ailenin yıllık geliri 1 milyon 6 bin dolar, en düşük

İş bunlarla da bitmiyor: "Türkiye'de 2000 yılında doğan bebekler (kişi başına düşen borç miktarı 1990 yılında 1262 dolardı) 2 bin 436 dolar borçla dünyaya gözünü açıyor... Türk-İş'e bağlı Genel Maden-İş Sendikası tarafından yapılan araştırmaya göre, Türkiye'de 1990 yılında kişi başına düşen borç miktarı 390 doları iç borçlar, 872 doları dış borçlar olmak üzere toplam 1262 dolarken, bu miktar 2000 yılında 852 doları iç borçlar ve 1584 doları dış borçlar olmak üzere toplam 2 bin 436 dolara ulaştı. Araştırmada, 'Diğer bir ifadeyle Türkiye'de doğan her çocuk 2 bin 436 dolar borçla dünyaya gözünü açmaktadır' denildi... Araştırmada 2000 yılı başında kişi başına düşen borç miktarının dolar bazında 1990 yılına göre, yüzde 92 oranında arttığı hesaplanarak aynı dönemde kişi başına düşen milli gelirdeki artışın sadece yüzde 6 düzeyinde gerçekleştiği belirtildi. Araştırmada, son 10 yılda toplam borç stokunun 70 milyar 954 milyon dolardan 156 milyar 637 milyon dolara yükseldiği belirtilerek, 2000 yılında Türkiye'nin borç stokunun milli gelirin yüzde 78.3'üne eşit olduğu açıklaması yapıldı..."[298]

Ayrıca, Tüm bunlarla birlikte Türkiye'de "Yoksulluk oranı yüzde 8'i geçmiştir... Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı Gürol Ergin, Türkiye'de gıda üretiminin her yıl bir önceki yıla göre daha olumsuz bir gidiş gösterdiğini belirterek, 'Avrupalı yılda 87 kilogram et, 350 kilogram süt tüketirken biz sadece yılda 27 kilogram et ve 160 kilogram süt tüketiyoruz. Sağlıklı bir yaşam için gerekli olan asgari gıda harcama düzeyine sahip olmama durumu olarak tanımlanan mutlak yoksulluk oranı yüzde 8'i aştı. Türk halkının dörte biri yoksulluk içinde' dedi"![299]

II.13-) Quo Vadis?

"İnşallah değişen zamanlarda yaşarsın!"[300]

"YDD" patentli postmodernizm, dünyayı baş aşağı çevirip, allak bullak ederken; Derviş Zaim'in, "Yan yatmış bir gemi gibi

---

[298] Radikal, "Doğuştan Borçluyuz", 16 Ekim 2000, s.12.

[299] Radikal, "Doğuştan Borçluyuz", 16 Ekim 2000, s.12.

[300] Çin bedduası.

bu memleket"[301] diye betimlediği Türkiye; Franz Kafka'nın "Şato"sundan daha beter labirentlerde kaybolmuşluk kompleksiyle; daha fazla tüketmek için, özgürlüğü tüketime ipotek ederken; egemen kodlara daha çok boyun eğiyor. Böylelikle de hipnotik belirlenenler sürüsüne dönüşüyor!

Ya da toplumsal şiddetin en yoğun ve girift örgütlenmesi olan kapitalizmin sömürü ve eşitsizlik tablosunun derinleşerek-yaygınlaştığı Türkiye'de, devasa özellikler kazanan çürüme, dünyayı değiştirme coşkularını katlederken; öteki hoşgörülmez ve yok edilmesi gereken mahkûm oluyor... Bu ortamda bilinç bölünmesi yaşayan Türk(iye) insanı ikircikli ruh haliyle olup-biteni, yaşanan vahşeti tribünlerden (TV ekranlarından) izliyor...

İşte birkaç kare: "Coplu tecavüz sanığına ödül: Lise öğrencisi iki kıza coplu tecavüzde bulunduğu iddiasıyla yargılan polis Gürkan İlhan, 'üstün başarılı' çalışmaları nedeniyle teşekkür belgesi aldı. Hatay Eminiyet Müdürü Salih Gökalp, 'Yargılanan polise ödül verilmesinde sakınca yoktur' dedi"![302] "Batman'da korucu Nevzat Altuner'in tecavüz ettiği 18 yaşından küçük R.D.'nin hayatı alt üst olurken, Ağır Ceza Mahkemesi 'rızaen cinsel ilişki' kanaatiyle sanık korucu Altuner'i 18 ay hapse mahkûm etti"![303] "Gözaltında ölen Yücel Özen'e işkence yapmakla suçlanan 'Hortum Süleyman' lakaplı Başkomiser Süleyman Ulusoy hakkında Beyoğlu I. Ağır Ceza Mahkemesi'nce takipsizlik kararı verildi"![304] 30 Ağustos 2000'de emekli olan general (ve Susurlukçu) Veli Küçük, Giresun'da Topal Osman[305] için bir anıt yaptırıyor! "PKK'li

---

[301] Derviş Zaim, Radikal, 10 Ekim 2000, s.22.

[302] Hürriyet, 20 Temmuz 2000, s.20.

[303] Hatice Yaşar, Radikal, "Korucu Tecavüz Ederse", 19 Ekim 2000, s.8.

[304] Hürriyet, 20 Temmuz 2000, s.20.

[305] "Topal Osman bugün daha çok Giresun'daki Rumları temizlemiş bir kişi olarak hatırlanır. (...) Pontus'ta Rum devleti kurmak isteyen çetelerle savaşırken çok sivil insanı da katletmiştir. (...) Muhalif milletvekili Ali Şükrü'yü de öldürmüş" (Murat Belge, Radikal, "Milli Kahramanlar", 23 Eylül 2000, s.9.) ve Mustafa Suphi'nin katlinde de rol oynamıştır.

İbrahim Babat, 'Çatışmada öldü gösterip beni kullandılar. Faili meçhullerde JİTEM'in tetikçisi oldum,' dedi"![306]

Yeter mi? Hayır yetmez! Bir de Oral Çalışlar'ın, "Burdur'daki köpeğin ağzındaki gencin koparılmış kolu Türkiye'deki sistemi çok güzel simgeliyor,"[307] saptamasını hatırlatalım...

Aşırı sağcılığın yoğunlaştığı böylesi bir iklimle karakterize olan "Yeni binyılın başında yeni siyasal parametrelerle karşı karşıyayız. Eleştirel bir bakış açısını muhafaza edebilmek eskisinden biraz daha zor. Fransız Devrimi'nden bu yana bildiğimiz sağ-sol, Doğu-Batı temelli bölünmeler, ikili karşıtlıklar, yerini eklemlenmelere bırakmış durumda. Bugün Avrupa siyaset sahnesinde biraz liberal ya da biraz milliyetçi motiflere teslim olmamış tek bir sosyalist parti bulamazsınız. Aynı şekilde göçmen karşıtı temalara yer vermeyen bir tek muhafazakâr parti yoktur. Liberal kapitalizmin tek akılcı çözüm olarak sunulduğu bir siyasal alanda (...) sağ-sol ayrımını devre dışı bırakan uzlaşmacı siyaset, her ne kadar demokrasinin uzlaşması gibi görünse de, aslında bir yandan da 'uzlaşmanın dayanılmaz sıkıcılığına' işaret etmekte. Liberal kapitalizm tek akılcı çözüm olarak sunulunca, ona yöneltilen akılcı eleştirilerin önü tıkanmakta ve akla dayanmayan, duygusal eleştirilerin yolu açılmakta... Böylece etnik, kültürel, ulusal üstünlük, aile, din ve ahlâk gibi konuları öne çıkaran yeni bir siyaset kapısı aralanmakta. Bu kapı ve yeni siyasal parametreler faşizmlere[308] gebedir."[309]

Örneğin Türkiye'de "Toplumun değer yargıları giderek daha fazla sağa kayıyor. Karşısında bir güç bulamayan MHP toplumu da kendine benzetiyor, asimile ediyor. Faşit ırkçı yargılar güçleniyor, orta sınıflar ve işsiz gençler bu yargıların taşıyıcısı

---

[306] Mutlu Sereli, Cumhuriyet, 5 Haziran 2000, s.4.

[307] Oral Çalışlar, Cumhuriyet, 14 Temmuz 2000, s.4.

[308] Proleter Devrimci Duruş Dergisi, "Emperyalist Kapitalizmin Bir Rejim Biçimi: Faşizm", No:32, 5 Eylül 2000, s.33-48; Tanıl Bora, Birikim Dergisi, "Neo-Faşizmin Yükselişi... Anti-Faşizmin Krizi... MHP Tartışmaları...", No:138, Ekim 2000, s.23-33.

[309] Ayşe Kadıoğlu, Radikal İki, "Makosenli Faşizm", 11 Haziran 2000, s.5.

ve üreticisi haline geliyorlar. Dün vahşet olarak görülen şeyler bugün adeta kutsanıyor. (...) MHP hızla kadrolaşıyor, bürokrasinin kritik noktalarına hızla yerleşiyor, bir yandan da, yoluna taş koyabilecek kadroları sürüyor, 'temizliyor'. Büyük şehirlerde yaşayanların gözlerinde uzak taşra kentlerinde faşistlerin sessiz sedasız 'boyun eğdirme', 'Türksen övün, değilsen itaat et' faaliyeti hüküm sürüyor. Faşist liderlik, bir yandan da hareket içindeki muhalif sesleri bastırıyor, onları 'tek başına iktidar için sabırlı olmaya' zorluyor, zamansız bir patlamadan[310] alakoymaya çalışıyor. (...) Özellikle orta Anadolu'da devletle karşı karşıya gelmekten çekinen 'muhafazakâr' orta sınıflar, Ordu-RP çekişmesi yüzünden MHP'ye kayıyor. (...) MHP, orta sınıflara ve burjuvaziye 'istikrar', lümpen proletaryaya 'iş', emekçilere ise devletle çatışmaya girmeden 'ekmek kırıntıları' vaat ederek yolunda ilerliyor. Öte yandan MHP işçi hareketi içinde de mevzi kazanmaya çalışıyor... İşte en büyük tehlike bu. Solun moralsizliği, faşistlerin işçi sınıfı içine sızıp örgütlenmesini kolaylaştıran bir zemin hazırlıyor... Kısacası MHP umursamazlık rüzgârlarını arkasına alarak göstere göstere tek başına iktidara geliyor."[311]

"Ordu ve büyük sermayenin MHP'yi birinci tercih olarak görmediğini ve AB sürecinde ırkçılığı törpülenmemiş bir MHP'nin şansının az olduğunu düşünenler,[312] sınıfsal ve siyasal ilişkileri bir gazeteci gözüyle yorumlamaya çalışıyorlar. Hatta işi aşırıya götürüp, Kürt sorununda MHP'nin olduğu hükümetten siyasi açılım bekleyenler bile var... Her şeyden önce MHP'yi iktidara taşıyan, kimsenin beklemediği bir oy patlaması yaratan sürecin bir sebebi Kürt sorunuysa, ekonomik kriz ve 28 Şubat'ta en az onun kadar belirleyicidir. 28 Şubat müdahalesini yapanların beklentilerinin siyaseti merkeze

---

[310] Bak: Ali Oğuz, Sol Dergisi, "MHP'de Hesaplaşma Sürüyor", No:100, 25 Ağustos 2000, s.8-9.

[311] Cumhur Karahan, Eşitlik ve Özgürlük İçin Sosyalist Alternatif Dergisi, "Faşist MHP'yi Yenmek ve Geriletmek Mümkün", No:7, Mayıs-Haziran 2000, s.10.

[312] AB Parlamenteri Ozan Ceyhun, "MHP'nin onayı ve iktidar olması Helsinki'yi mümkün kıldı," (Yeni Binyıl, 1 Mayıs 2000, s.14.) diyor.

taşımak olması bu gerçeği değiştirmez. Ekonomik krizin, orta sınıfları hızla işsizlerin safına ittiği, 36 milyon insanın açlık sınırında yaşadığı bir ülkede, kitleler merkezde toplanamazlar. Çünkü kriz aynı zamanda burjuva meclisine ve kapitalist demokrasiye, dolayısıyla bunları temsil eden merkeze olan inancı da yerle bir eder. (...) Bugün merkezde olmak,[313] 28 Şubat'ın çizdiği sınırların içinde olmaktır. Bu merkez, Ortadoğu'dan Avrasya'ya yayılmacı istekleri olan, bölgede Türkiye'ye alt-emperyalist rol biçen bir yönelimi tarif ediyor. MHP'nin merkezde olduğu yanılsamasını besleyen şey, 28 Şubat'ın merkezi MHP'nin yanına çekmesidir."[314]

Ve de korkmanın, "olağan bir alışkanlık" haline geldiği; kırılmış, kıyılmış insanların Türkiye'sinde, itirazı dillendirmeye kalkışmanın faturası çok ağırken; kolaycı bir "trip"le Demir Küçükaydın, "Cumhurbaşkanı Sezer'in sembolü olduğu özlem ve hedefleri savunalım,"[315] diyerek "zevahiri" kurtarmaya kalkışsa da; "Muhalefeti meşru olmayan" Türkiye'de,[316] Ali Bayramoğlu'nun belirttiği üzere: "Türkiye'de, hukuki duruşa sarılmanın muhalifliği ifade etmesi ironiktir belki ama; bu ülke koşullarında gerçektir. Çünkü hukuki duruş bu ülkede Cumhurbaşkanı'nı bile muhalif kılmaktadır."[317] Bu durumda "Türkiye'deki sorunların aşılması için yapılacak analizler, 'Bireyin toplumsallaşmasının önündeki engeller nasıl kaldırılır?' sorusu etrafında biçimlenir. Ulaşılacak çözüm ise problemin içindedir"![318]

---

[313] Bak: Rüştü Alpay, Ekmek ve Gül, "MHP 'Merkezi' Asimile Ediyor", No:1, Mayıs 2000, s.15.

[314] Zafer Ülger, Özgürlük ve Dayanışma İçin Sosyalist Alternatif Dergisi, "Merkez MHP'ye Kayarken", No:7, Haziran 2000, s.12.

[315] Demir Küçükaydın, 2000'de Yeni Gündem, 17 Ağustos 2000, s.8.

[316] Oral Çalışlar, Cumhuriyet, 4 Eylül 2000, s.4.

[317] Ali Bayramoğlu, Binyıl, "Muhalif Olmak", 23 Ağustos 2000, s.16.

[318] Ataç Akı, Radikal, "Rakamların Ötesinde", 22 Ekim 2000, s.9.

III-) "Ne Geçmiş Tükendi Ne De Yarınlık"

"Vuslat gecikebilir,

önemli olan doğru bir hedefe

doğru yol almaktır."[319]

Postmodern sürüleştirme kesitinin öne çıktığı "insan(cık) tipolojisi"ne ilişkin olarak Victor Pelevin, "X Kuşağı: 15-34 yaş arasındakiler, gününü yaşamayı seviyor. Her şeyi denemekten yanalar. Çabuk sonuç almak istiyorlar. Fazla benciller,"[320] derken; "Yuppie'lerin yerini Yettie'ler devraldı," vurgusuyla Halit Kakıç da ekliyor: "80'li yıllarda iş hayatına gençlerin özelliklerine bakılarak bu nesle Yuppie dendi. (...) Şimdi Yuppie'lik bitti... Yerini Yettie'ler aldı. (...) Kim bunlar demeyin. (...) Hepsi, batıda çokça kullanılan deyimi ile birer iş-hayvanı. Riskleri seviyor... Değişimlere anında adapte olabiliyor... Ve hepsi tamamen kendi dünyalarında yaşıyorlar!"[321]

Bu ve benzeri "tanımlar" -neresinden bakarsanız bakın!- "insani varoluş ve etkinliğin nihayete erdiği" uğraklardır... Ve bu konuda John Covey'in belirttiği gibi, "Etkisiz insanların yedi özelliği" ise şöyledir: "1-) Tepkiseldirler: Gelişme ve değişim yapmak yerine, başkalarının yaptıklarına tepki verirler. Bir şeyler olur ve üstüne konuşurlar ya da bundan sonra harekete geçerler. Tepkileri kısa vadeli çıkarlara dayanır. 2-) Açık bir hedefle çalışmazlar: Geleceğe ilişkin açık ve net bir hedefleri olmadığı için gelişmelere bakar ona göre davranırlar. 3-) Acil olan şeyi en önce yaparlar: Neyin öncelikli olduğu belirlenmediği için öncelikle yapılması gereken işler bir zaman dilimine yayılarak yapılmazlar, vadesi dolduğu için de yapılması gereken iş artık 'acil' iş haline gelmiştir. 4-)

---

[319] Ünsal Oskay.

[320] Victor Pelevin, aktaran: Yalçın Doğan, Milliyet, "P Kuşağı", 17 Eylül 2000, s.15.

[321] Halit Kakıç, Star, "Yuppie'lerin Yerini Yettie'ler Devraldı", 24 Haziran 2000, s.4.

Kazan/kaybet anlayışı hâkimdir: Kafalarında sadece 'kazanmak' vardır. Rakiplerle birlikte kazanmak yerine herkesin kaybetmesi yeğdir. Birlikte kazanmak diye bir şey yoktur. 5-) Önce konuşmak isterler: Kendilerini mutlak haklı, hatta en haklı olarak gördükleri için başkalarının konuşmalarını dinlemeye tahammül etmezler. Saatlerce yapılan toplantılardan güçlü olanın kararıyla çıkarlar, ama herkesin kafasında hâlâ kendi fikrinin en iyisi olduğu düşüncesi vardır. 6-) Eğer kazanamıyorsa taviz verirler: Çok kaybetmektense, az kaybetmeyi tercih ederler. Taraflardan birinin görüşünün kazandığı kabul ediliyorsa, diğer taraf en az zararla durumu kurtarmak için taviz vermeye başlar. 7-) Değişimden korkar, iyileştirmeyle ilgilenmezler: Durum ne kadar kötü olursa olsun ortaya çıkacak bir değişimden sonra durumun daha kötü olmayacağına ilişkin bir garanti görmezler ve değişime direnirler." [322] Böylelikle de, mağduru oldukları halde; kulu kölesi oldukları, biat ettikleri egemenlikleri üretirler...

Dört yanı bu tür "insan(cık) tipolojisi" sarmışken; yani "rekabet"in, bireyler ve toplum için "hayati ilke" sayılmasıyla tüketilen; ruhlarını, hayatlarını egemen zihniyetin köleleştirdiği gidişat karşısında; insan(lık)ın yeniden kare kare çoğalan coşkulu gelecek tahayyülleri, tasavvurları ya da ütopyaları olmayacak mı, tekrar ayaklanmayacak mı?

Yukarıdaki bölümde "Ama!" diyerek dile getirdiğim üzere, bundan kuşku duyulmamalıdır. İyi ile kötü, çürüme ile yenilenme içi içedir. Nasıl olursa olsun, insan(lar)ın yaşadıkça, kaçınamayacağı üretkenliği ve yerine getireceği görevleri vardır... Çünkü insan(lık) ne zamanın ne de mekânın mutlak bağımlısı değildir... Bu nedenle her şeyi ezip geçen zaman; kazananların zorbalığı gibi mağdurların zayıflığını da aşacaktır... Bir başka anda ve mekânda... Yani kapitalizmin yok etmek istediği, katlettiği çocuk (ya da son insan) bunu, yeniden ve bir kez daha aşkla yapacaktır... Çünkü bu vahşet dünyasında, uyuşuk, isteksiz, gerilimsiz, sanal gerçekliğin dışında katıya

---

[322] John Covey, aktaran: Mehmet Y. Yılmaz, Radikal, "Tanrı Türkiye'yi Sevseydi", 25 Nisan 2000 s.24.

dokunabilme cüretine sahip olan, yani "teslim olmamış" tek varlık; çocuktur (ya da son insandır)!

"Aşk" deyip geçmeyin! "Aşk kavganın ta kendisidir"![323] O, "Anne bak kral çıplak," diye haykıran çocuğun (ya da son insanın) baş eğdirilemeyen içten naifliğidir. Kimseye yaslanma gereksinimi duymayan bir başkaldırıdır. Binlerce eşitsizlik üzerinde, "alım satım" işleriyle kirlenmiş dünyaya isyandır aşk... Hem de Spartaküs gibi haykıran türden:, "Köleciler, bugüne kadar, bizim kör ve utanç verici baş eğmemiz yüzünden güç kazandılar. (...) Efendi-köle; zengin-fakir arasındaki bu iğrenç ayrım doğadan gelmiyor. Güçsüze boyun eğdirmek de, küçük azınlığın büyük çoğunluğa egemen olmasını sağlamak da doğaya özgü değil. (...) İnsanın gerçek, büyük, tek niyeti özgürlüktür; yürekli insanlar, özellikle de özgürlüğü yeniden ele geçirirlerse, onu ancak yaşamlarıyla birlikte terk edebilirler. (...) Eğer isterseniz, içinde bulunduğu her şeyiyle bu ülke sizindir. (...) Yazgınız bu savaşa bağlı. Son nefesinize kadar dövüşmeniz gerekiyor! Ya sonsuza dek özgürlük, ya da herkese ölüm!"[324]

Evet; "YDD" koşullarında da başkaldıran insan, yaşamın "Vardım, Varım, Varolacağım" diye haykıran "sonsuzluk manifestosu"dur... Yeniden ve tekrar başkaldırmak; artık -toplumsallığı yanında!- insana ait bir vicdanın kaçınılmazlığıdır... "YDD" patentli "akıllılara" inat "deliliktir"! "...'Akıllılık', yaşadığım bütün dönemlerde 'duruma uygun davranmayı becermek', 'işini bilmek', 'durumdan yararlanabilmek' anlamına geliyor. (...) 'Delilik' ise hiç de böyle değildir. 'Deli' kendi işlerine boş verir, 'üstüne vazife olmayan işleri dert edinir'. Hiç kimsenin farkına bile varmadığı bir durumu sorun yapar, çözmeye kalkar, başını belalara sokar. Cervantes'in Don Kişot'u işte böyle bir 'deli'dir. (...) 'Akıllılar'ın çıkarlar, fırsatlar peşinde koştuğu, birbirlerine kazık atmak için olmadık dalavereler yaptığı bir ortamda 'deli'

---

[323] Yusuf Hayaloğlu, Selam Gazetesi, "Ben Bir İyilik Savaşçısıyım", Yıl:2, No:423, 9-15 Ocak 2000, s.7.

[324] Spartacus, aktaran: Marcel Ollivier, Spartacus, çev: Ülkü Erdoğdu, Pencere Yay., 2000, s.88-89-138.

haksızlıklarla savaşır, yanlışlıkları düzeltmek için uğraş verir."[325]

"Yitirilmiş insan(lık)" kendini yeniden ve tekrar böylesine "delice" başkaldırılarda bularak yaratacak ve "Toplumun kendisiyle yüzleşmesi"nin[326] önünü açacaktır... Ütopyaları tekrar umut katına çıkararak çoğullaştırmak ve isyanın ilk adımlarını atabilmek için öncelikle: "Baldıran zehiri, kristal kadehte de zehir değil mi?" diyebilmek... Biraz Prometheus, biraz da Sançe Panzo olmaktan kurtulmak... Bir virtüöz, bir peygamber, bir general, bir yıldız iddialarından vazgeçmek... Ve "Ne geçmiş tükendi ne de yarınlar," diye haykırarak eşitlikçi-özgürlük ütopyasını yaşayarak yaşatmak gerekiyor...

III.1-) Eşitlikçi-Özgürlük İçin

"Düşüncemizde devrim açmak,

eylemlerimizde devrim yapmak zorundayız."[327]

Berlin Duvarı'nın yıkılması "demokrasinin zaferi" olarak değerlendirilip, "küreselleşme" göklere çıkarılmıştı![328] Ancak o ilk anların havası kısa zamanda yok oldu. Yeni toplumsal, politik koşullar bu asılsız "iyimser"liği tekzip etti. F. Fukuyama, "Tarihin Sonu"nu ilan ederken bu kadar kısa sürede yalanlanacağına inanmıyordu muhakkak... Ancak, Doğu Avrupa toplumlarının yaşadığı derin politik, ekonomik ve toplumsal krizler, Balkanlar ve Ortadoğu, düşük yoğunluklu bölgesel

---

[325] Erdal Atabek, Cumhuriyet, "Akıllılık-Delilik", 9 Ekim 2000, s.4.

[326] Yıldırım Türker, 2000'de Yeni Gündem, 18 Eylül 2000, s.8.

[327] Albert Einstein.

[328] "Globalleşme, kapitalizmin çelişkilerini törpülemesi şöyle dursun, aksine onları gitgide keskinleştirir. Emek-sermaye çelişkisini arttırır. Kapitalizmin doğasında olan 'fazla üretim ekonomik krizlerini' ise frenlemekle, azgelişmiş ülkelere ihraç etmekle yok etmez, sadece erteleyip şiddetlendirebilir. Çelişkilerini silah ticareti, yerel savaşlar ve ayaklanmalar doğurarak başkalarının sırtına yüklemeye çalışır." (Rasih Nuri İleri, Cumhuriyet, "Reel Sosyalizm Çökmedi", 12 Nisan 2000, s.6.)

savaşlar, küreselleşen açlık ve yıkım... Kuzey-Güney arasındaki uçurum ise, her an patlamaya hazır bir bombaya benziyor...

Bu durumda Friedman, "Proleterler artık barikatlara değil, Disneyland'e gidiyor" diyebilir! Ancak Chiapas -Paris -Seul-Seattle güzergâhında ileri adımlar atan başkaldırının, Davos-Washington-Londra -Bankok -Windsor-Melbourne ve Prag duraklarında "Vardım, varım, varolacağım!" diye haykırdığı dünyada kazın ayağı hiç de öyle değil!

Doğrudur! "Kapitalizm XX. yüzyılda üretici güçleri devasa boyutlarda geliştirmeyi başarabilmiştir: Sanayide, tarımda, ulaşımda, bilişimde, iletişimde, tıpta, vs. yaşanan devrimlere baktığımızda, bu gelişmelerin boyutlarının, Komünist Manifesto'nun yazarlarının dahi düşünmekte ve hayal etmekte zorluk çekecekleri bir seviyeye eriştiğini itiraf etmeliyiz. Ama ne pahasına? Tüm bu gelişmelerin, yüz milyonlarca insanın hayatına ya da sakat kalmalarına mal olan iki dünya savaşı ve sayısız yerel savaşlar, katliamlar, göçler, iş kazaları, iş hastalıkları; insanoğlunun yerküredeki varlığını tehdit edecek düzeyde çevre felaketleri; ülkeler, bölgeler, sınıflar, ırklar, cinsler arası tahammül edilemez eşitsizlikler; yabancılaşmanın ve metalaşmanın akıl almaz boyutlarda yaygınlaşması; dünyanın çoğuna baskıcı ve totaliter rejimlerin egemen olması, etnik temizlikler, kabile savaşları, hapisler, işkenceler, vb. pahasına yaşandığını kim inkâr edebilir? Üstelik, uğruna bu kadar büyük ve acı bedeller ödenen bu gelişmeler, hâlâ ne açlığı, ne kıtlığı, ne yoksulluğu ne de savaşları önleyebilmektedir. Tümüne kapitalizmin egemen olduğu gezegenimizde bugün varılan nokta, 'pahalıya mal olmuş olan bir yeryüzü cenneti' bile değil, aksine, bir avuç ayrıcalıklı kitle dışında kalan insanlığın büyük çoğunluğu için 'pahalıya mal olmuş olan bir yeryüzü cehennemidir.' En fakir ülkelerdeki bir milyarlık bir nüfusun günlük kalori tüketimleri Nazi toplama kamplarındaki kalori tüketimine eşit hale gelmiştir. En zengin ülkelerde bile 100 milyon kişi fakirlik sınırının altında yaşamaktadır, yüz milyonlarca insan işsizdir, güvencesiz ya da yarım yamalak işlerde istihdam edilmektedir. Sermaye, sahiplerinin paşa gönlüne göre bir o ülkeden bir bu ülkeye

gidebilmekte, ülkeler anında 'sınıf atlayıp', anında 'küme düşebilmekte', milyonlarca insan bir anda işsiz, aç ve sefil kalabilmektedir. Tüm Avrupa'da ırkçılık ve faşizm yükselmektedir. Mevcut parlamenter demokrasilerin bile içeriği giderek boşaltılmakta ve tüm kararlar artık ulus-devletleri de aşan bir düzeyde, gözden ve denetimden ırak, bir avuç dev uluslararası tekelin yönetim merkezlerinde alınır hale gelmiştir. İnsanlık insanlık olalı böyle saçma, akıl ve insanlık dışı bir ekonomik düzen görmemiştir. Oysa bugün, üretici güçlerin gelişme düzeyi açısından bakınca, 'herkese ihtiyacı kadar' veren ve 'herkesten verebileceği kadar' alan, kıtlığı ve ondan doğacak tüm savaşları ve sınıf çalışmalarını yok edebilecek, gerçek bir komünist toplumun inşasının ekonomik ve teknolojik altyapısı artık oluşmuştur. Yani Marx'ın sözünü ettiği dünya çapında bir komünizm artık soyut bir ütopya olmaktan çıkıp somut bir hedef haline dönüşmüştür. Yeter ki kârdan başka bir şey düşünmeyen akıl dışı kapitalist mantıktan kurtulalım.

Bugünün dünyasına baktığımızda karşımızda üç tane enternasyonal görürüz. İlki, G-7 zirvelerinde dünyayı paylaşmak için buluşan uluslararası tekellerin, finans dünyasının köpekbalıklarının, mafyanın, savaş ağalarının sömürü enternasyonalidir. Diğeri, ilk enternasyonale nasıl hizmet edeceklerini tartışmak için buluşan eski bakanların, mevcut bakanların ve müstakbel bakanların sosyal demokrat İkinci Enternasyonal'idir. Sonuncusu ise tüm dünyanın emekçilerinin ve ezilenlerinin, Chiapas köylülerinin, Koreli sendikacıların, Batı Avrupa'da şekillenmeye başlayan çoğulcu radikal sol muhalefetin ve Seattle'da küreselleşmecileri geriletenlerin oluşturduğu enternasyonaldir. Yarının sosyalist hareketi, ilk ikisine karşı bu sonuncu enternasyonali örgütleyen (...) bir hareket[329] olmalıdır."[330]

---

[329] "Enternasyonal olmayan bir sosyalizmden dünyaya hayır gelmeyeceği besbelliydi. 'Globalleşme' denilen şey 'Dünya kapitalistleri birleşin' çağrısından başka bir şey değildir. Birleşen insanlık değil, sadece finans kaynaklarıdır. Azgelişmiş ülkelerde, yani dünyanın büyük bir bölümünde gittikçe artan yoksulluklar, toplumsal adaletsizlikler ve çevre kirlenmeleri karşısında, enternasyonal bir sosyalizmden başka bir seçenek göremiyorum. Ya sosyalist olacağız ya da mahvolup gideceğiz." (Mîna Urgan,

"YDD" koşullarında "sosyalizmin kriz"inden bahsedenler[331] önce kapitalizmin krizine cevap versinler, ondan bahsetsinler! Hâkim sistemin avukatlığını yapanlar neden işsizliğe, yoksulluğa, savaşlara, ırkçılığa, toplum içindeki eşitsizliklere, bölge ve ülkeler arasındaki uçurumlara, çevre katliamına çare bulamadıkları konusunda hesap versinler, cevap versinler!

Kim ne derse desin "Sosyalizm, insanların her türlü baskı ve sömürüden arınmış oldukları ve dolayısıyla kendi yaşamlarını gene kendilerinin özgürce belirleyebilecekleri bir toplum düzenidir. Dünyanın sürekli değişmekte olduğu düşünülürse, böyle bir düzenin nasıl bir şey olduğunun somut bir biçimde ortaya konmasının güçlüğü, hatta olanaksızlığı kolayca anlaşılır. Aynı nedenle böyle bir düzenin bir çırpıda gerçekleştirilmesi de düşünülemez. Bu nedenle sosyalizmi varılacak bir hedef olarak değil de bizi o hedefe götürecek yol ya da süreç olarak düşünmek hiç kuşkusuz daha anlamlı ve geçerlidir. Zaten hayat deneyimlerimiz bize göstermiştir ki, yollar (süreçler) hedeflerden daha önemlidir. Çünkü insanların ömrü hedeflerde değil yollarda geçer.[332] Kaldı ki çok defa hedefimize giden doğru yola girmek, bizi hedefimize varmış gibi mutlu edebilir. (...) Sosyalizm insan ve toplum yaşamını bir bütün olarak özgürleştirme iddiasında olduğuna göre sadece mal ve hizmet üretimi alanlarındaki sömürü ve baskıları ortadan kaldırmakla yetinemez. Toplumsal yaşamın kadın-erkek ilişkileri, etnik

---

Cumhuriyet, "Çözüm Enternasyonal Sosyalizm", 11 Nisan 2000, s.2.)

[330] Alain Krivine, Cumhuriyet, "Pahalıya Mal Olmuş Yeryüzü Cehennemi", 22 Nisan 2000, s.6.

[331] Bakın bu konuda bir "Prof.", M.Tahir Hatipoğlu ne diyor: "Sosyalizm, Türkiye için ütopyadan öteye gitmemiştir. Günümüz koşulları böyledir. Şeriat tehlikesini aşamayan bir ülkenin sosyalizme geçmesi mümkün değildir. Hedef sosyalizm olabilir, olmalıdır da. Ancak, şimdiki durumda, Türkiye'yi ileriye götürecek sol sosyal demokrasiye büyük gereksinme vardır. O nedenle kendisini solda görenler, sosyalistler ve sosyal demokratlar, Atatürkçüler epeyce bir süre birlik içinde olmalıdırlar. Bu olmadığında, çeteleşmiş devletin çizmeleri altında ezilme sürecektir. Yaşam bunu dayatmıştır. Olan bize ve halka olmaktadır." (Cumhuriyet, "Sosyalizm Türkiye İçin Ütopyadır", 20 Nisan 2000, (ek) s.2.)

[332] Aynı fikri değerli şairimiz Şinasi Özdenoğlu "Yol daha uzundur vuslattan", değerli ses sanatçımız Semiha Yankı da "Sevmek bir ömür boyu, sevişmek bir dakika" dizeleriyle ifade etmişlerdir.-Sadun Aren'in notu.

köken ve din ile ilgili konulardaki sorunlarını da aynı eşitlikçi, özgürlükçü ve barışçı anlayış doğrultusunda çözmek zorundadır."[333]

"XXI. yüzyıl demokratik ve özgürlükçü bir sosyalizm anlayışına sahip olanlar açısından geçmişin yanlışlarının aşılacağı dönem olacaktır. Geleceğin siyaseti, geleceğin sosyalizmi geçmişe sığınarak, geçmişte kalınarak başarılamaz. Geçmişin zaafları, hataları yeniden üretilerek ilerlenemez. Sosyalizmi kurma yolundaki ilk tarihsel çabaların başarısızlığı, insanın insan tarafından sömürülmesini ve ezilmesini engelleyebilecek sistemin sosyalizm olduğu gerçeğini de değiştirmiyor, bu yoldaki mücadelenin insanın özgürleşmesi için taşıdığı anlamı da azaltmıyor. Üstelik kapitalizmin küreselleşmesinin yarattığı devasa sorunlar, insanlığın önüne yine solun eşitlikçi, özgürlükçü, dayanışmacı değerlerini ve sosyalizm ihtiyacını koyuyor."[334]

"Çöken 'Sosyalizm' deneyimi şunları gösterdi: Birincisi, sosyalizm, kapitalizmdekinden daha yüksek ve çoğulcu bir demokrasiye dayanmadan kendini savunamaz; ikincisi, sosyalizm gelişmesini milli sınırlar içinde tamamlayamaz. Küreselleşme çağı, Karl Marx'ın 'Sosyalizm'ini imkânsızlaştırmıyor; tersine, belki de dünya tarihinde ilk kez 'Sosyalizm' için en elverişli koşulları bir araya getiriyor. Arkamızda 150 yıllık mücadelenin deneyimleri, önümüzde sosyalizme dönüştürülmedikçe, insanlığı bekleyen çürüme tehlikesiyle, 'sosyalizmin kaçınılmazlığı'ndan söz etme hakkına bugün her zamankinden çok sahibiz. Liberalizmin 'zafer' naraları attığı binyıl sonunda Karl Marx'ın, BBC izleyicileri anketinde 'Binyılın Düşünürü' seçilmesi bir yanılgı olabilir mi?"[335]

---

[333] Sadun Aren, Cumhuriyet, "Yollar Hedeflerden Önemli", 18 Nisan 2000, s.3.

[334] Ufuk Uras, Cumhuriyet, "Sosyalizme İhtiyaç Var", 13 Nisan 2000, (ek) s.2.

[335] Ertuğrul Kürkçü, Cumhuriyet, "Devlet Saydamlaşmalı", 16 Nisan 2000, (ek) s.2.

"Dün 'Sosyalizm insanlığın geleceğidir' diyorduk. Bugün de diyoruz.[336] 'Sosyalizmde ısrar, insan olmakta ısrardır' sözü doğrudur. Küreselleşmenin aldığı şekil bir avuç transnasyonal tekelin küresel egemenlik kurmasıdır. İnsanlık doğanın korunduğu, insanların insanca yaşam sürdürebildiği bir dünyanın özlemini taşıyor. Bunu da ancak sosyalizm sağlar, Doları tanrı bilen kapitalist kaos değil."[337]

III.2-) "Son Söz Yerine"

"Yolun düşerse kıyıya bir gün
Ve maviliklerini enginin seyre dalarsan
Dalgalara göğüs germiş olanları hatırla
Selamla, yüreğin sevgi dolu
Çünkü onlar fırtınayla çarpıştılar
Eşit olmayan savaşta
Ve dipsizliğinde enginin yitip gitmeden
Sana limanı gösterdiler uzakta."[338]
Bir şeyler değişiyor; daha da değişecek...

"1980'lerde yaşanan kültürel kaymaya takılmayanlar; 1789, 1848, 1871, 1917 devrimleri geleneğine küfretmeyenler; ya da 1980'lerde, ABD hegemonyası uluslararası mali sermaye, yerli ortakları ve borazanlığına soyunmayanlar; neo-liberal kapitalist 'ütopya'nın 'erdemine' aldırmayanlar; veya o büyük bozgunun 'koro'suna katılmayanlar... Hep değişmeden kaldılar...

'Koro' onları etkileyemedi. Kapitalist emperyalist sistemin, tarihin gerçeğinin, egemen simgesel/ideolojik evrenin çatlaklarından her sızışında bu insanlar, keskinleşen

---

[336] Bak: Türker Alkan, Radikal, "Sosyalizm Deyip Geçmeyin", 5 Temmuz 2000, s.5.

[337] Mihri Belli, Cumhuriyet, "Sosyalizm İnsanlığın Geleceğidir", 10 Nisan 2000, s.10.

[338] Beranger.

semptomatik ağrılar gibiydiler. 'Koro', bu çatlakları gizlemek, semptomun ağrısını uyuşturmak, gerçeğin değişmeden kalan 'dayanılmaz çekirdeğini' gizleyebilmek için, her şeyin hızla değiştiğini, insanların değişmeden kaldığına ilişkin bir 'dinozorlar' fantezisi üretti.

Bu fantezi bir süre işe yaradı. Ama yalnızca bir süre; Bir süredir, bu fantezi de etkisini yitiriyor. Sistemin çatlakları büyüyor, semptomlar artıyor, bir süredir görmediği kâbusu, anti-kapitalist hayaletleri geri geliyor... 1980'lerden sonra, özellikle 1990'larda sıkça karşılaştığımız bir tiplerin kafası artık karışık. Dönemin moda düşüncelerine, 'yükselen değerlerine' kapılmış, kendini egemen simgesel/ideolojik evrene teslim eden onların 'yeni dünyaları' başlarına yıkılıyor... Onlar açısından yeniden psikopatolojik bir durum oluşuyor..."[339]

Şimdi yeniden "insanoğlunun gençliği, umutları üstüne hikayeleri" anımsamak ve anımsatmak gerekiyor...

"Hikaye insanoğlu üstüne, insanoğlunun gençliği, umutları üstüne/ hikayeyi dost düşman işitmeyen kalmadı/ Batista kulluğundaydı Şahmeranın/ Şeker kamışı milyonerlerinin yankisinin de yerlisinin de ve tanklı/ uçaklı elli bin ordunun ve de yiğitleri hadım ettikten ve de gözlerini/ oyduktan sonra döve döve öldüren kışlaların ve önlerinde sırtüstü/ cesetler çürüten karakol kapılarının ve her gece karakol duvarlarını/ yırtıp dışarı fırlatarak sıcak karanlıklarda kanlı kuşlar gibi çırpınan/ çığlıkların ve Fırankist papazların ve kumarhanelerin ve de eroin toptancılarının/ ve gangsterlerin yankisinin de yerlisinin de orospuların/ yalnız bir Havana'da on beş bin ve karaya vurmuş bir köpek balığı/ gibi çürüyenin ve baygın ağır çiçek kokularıyla karışık leş kokusunun/ generali Batista tümü altı milyon nüfusunun dört milyonu aç ve yüzbini verem/ ve yankilere son on yılda bir milyar dolardan çok kâr/ getiren Küba'da Birleşik Amerika Devletleri elçisinin Birleşik Amerika

---

[339] Ergin Yıldızoğlu, Cumhuriyet, "Ben', 'Koro' ve 'Büyük Sürünün Babası'..", 3 Mayıs 2000, s.4.

Devletleri/ dolarında yemiş dolu bir sepetin yıllardır kulluğundaydı.

956'nın Kasım'ınd a Fidel de içlerinde 82 kişi Granma gemisinden denize indi/ 956'nın Kasım'ında Küba kıyılarına sokulan Granma gemisinden/ denize inip yarı bellerine kadar suya gömülü ve silahlarını başlarının/ üstünde tutarak ve ansızın ve bir anda açılan top ve mitralyöz ateşi/ altında karaya çıkıp ve karanlıkları polis köpekleri gibi koklayan araştıran/ ışıldaklardan sakınarak ve sarıldınız teslim olun seslerini ve iri/ kurbağaları çiğneyip bataklıklara ve şeker kamışı tarlalarına dalarak/ ve palmiyelerle hindistancevizi ağaçlarının ardı sıra tepeleri tırmananlar/ Sierra dağında buluştu/ Fidel de içlerinde 82'nin 12'si sağ kalmıştı/ Fidel de içlerinde 12 kişiydiler 56'nın Kasım'ında/ Fidel de içlerinde 150 kişiydiler Aralığı'nda 56'nın/ Fidel de içlerinde 500 kişiydiler Şubat'ında 57'nin/ Fidel de içlerinde 1000 oldular 5000 oldular Fidel de içlerinde Fidel de/ içlerinde bir milyon yüz milyon bütün bir insanlık oldular yıktılar/ Batista'yı 959'un Ocağında ve 50 binlik orduyu ve şeker kamışı milyonerlerini/ yerlisini de yankisini de ve tütün ve kahve milyonerlerini/ yerlisini de yankisini de ve kışlaları ve önünde cesetler çürüyen/ karakolları ve eroin toptancılarını ve kumarhaneleri ve Birleşik Amerika/ devletleri elçisini Birleşik Amerika Devletleri hava, deniz ve kara/ kuvvetlerini ve Birleşik Amerika Devletleri dolarını ve Küba'nın/ havasında ağır çiçek kokularına karışık leş kokusu dağıldı yani Birleşik / Amerika Devletleri kokusu."[340]

Sıyrılıp gelen bir şeyler var; görüyor musunuz, duyuyor musunuz? En önde yine; uyuşuk, isteksiz, gerilimsiz, sanal gerçekliğin dışında katıya dokunabilme cüretine sahip olan; teslim alınamayan ve delicesine bir aşkla koşan; "Vardım, Varım, Varolacağım" gerçeğini bir kez daha kanıtlayan; "Anne bak kral çıplak," diye haykıran çocuklar (ya da son insanlar) var...

---

[340] N. Hikmet Ran, "Havana Röportajı".

EK-II: "HÜKÜMDAR"IN İTATKÂR TEBASI [341]

TEMEL DEMİRER

Türkiye'deki "Düşük Yoğunluklu Demokrasi" açısından olup biteni betimlercesine "Hükümdar sadece yaşamını ve devletin varlığını sürdürmeyi amaçlar" diyen Machiavelli ekleyerek örnekliyor: "VI. Alessandro insanları aldatmaktan başka hiçbir şey yapmamış, başka bir şey düşünmemiştir. Ve her zaman aldatabilecek insanlar bulmuştur!"[342]

"Hükümdar"ın kontrolündeki Türk(iye) insanından, tırnak içindeki insan olarak söz etmek, (tatsız olsa da!) bir zorunluluk! T."C"nin "ikiyüzlü" ve "takiyyeci" özellikleriyle tırnak içindeki insan(cık)lar dışındaki bir duruşa tahammülü olmadığı toplumsal yapıda, insansızlaştırılmış bir yapıda, toplumsal ilişkilerden değil, çobanın (yani resmi ideolojinin) değneğiyle (yani şovenizm ile) hareketlenen çürümüş yığılmadan (sürüden) söz etmek daha gerçekçidir.

Sözde umutların peşinde sanrılı bir bekleyişin çaresizliğiyle koşuşturulan Türk(iye) insan(cık)ları; neden beklediğini bilmeden, kimden beklediğini bilmeden, beklentileriyle tükenmekte ve "tarihsizleştirilen" kültürel çöküntü içinde debelenmektedir.[343] Bu bağlamda Ortaçağ Anadolusu'nda reayalaştırılmış Türk(iye) insanı, "Postmodern Zamanların Yeni

---

[341] Uzun Yürüyüş Dergisi, No:38, Mayıs 1999.

[342] Nikolo Makyavel, Hükümdar, çev: Selahattin Bağdatlı, Sosyal Yay., 1985.

[343] Bu konuda bak: Vadim Mejuyev, Kültür ve Tarih, çev: Suat H. Yokova, 2'inci basım, Toplumsal Dönüşüm Yay. 1998; Ruth Benedict, Kültür Örüngüleri, çev: Mustafa Topal, Öteki Yay. 1998; Bronislaw Malinovski, Bilimsel Bir Kültür Teorisi, çev: Saadet Özkal, Kabalcı Yay. 1992; Doğan Özlem, Tarih Felsefesi, 2'inci basım, Ara Yay. 1992; Tarihsel Sosyoloji: Bloch'tan Wallerstein'e Görüşler ve Yöntemler, Editör: Theda Skocpol, çev: Ahmet Fethi, Tarih Vakfı Yurt Yay. 1999.

Ortaçağında" Alain Minc'in formüle ettiği açmaza mahkûm olmaktadır: "Ekonominin 'en son gerekçe'ye, tüketim isteklerinin yaşamsal bir amaca, zenginliğin en üst değere ve paranın mutlak bir referansa dönüşmesiyle birlikte, piyasa ekonomisine doğru geçişin belirsizlikleri, halkların şaşkınlığını artırarak etnik fantazmalara sığınma eğilimlerini güçlendirmektedir."

Oysa umut; insanî özgüven duygusuna yaslanmış sağlıklı ve yaratıcı bir beklentidir... Yaratıcı yapıcılığına güvenen insanların gerçekleştirmek için uğruna dövüştüğü hedefleridir... Toplumsal gerçekliğini ve geleceğini yaratma kararlılığıdır... İradesi ve öngörüsüdür... "Yapacağım, kararlıyım, göz alıyorum!" demesidir... Sözde umut tacirlerine başkaldırmasıdır..

Ancak, Türk(iye) insanı umudunu yitirmiş ve yerine beklentileriyle bezenmiş "sınırsız geyik muhabbetleri"nin laf-ı güzafını ikame etmiştir... Beklentilerle bezenmiş "sınırsız geyik muhabbetleri", siyasetten gündelik hayata ya da ikili ilişkilere kadar her alanda sınırsız etkinliğiyle gerçek umutların yerine ikame edilmiştir. Bunun doğal sonucu olarak da üçkağıtçılar, mafyacılar, soyguncular, sahteciler, Susurlukçular, lumpen milliyetçiler demogoglar bugünün (yani "Postmodern Zamanların Yeni Ortaçağın"!) starları olabilmişlerdir!

Starlarının illüzyonlarıyla korkunun ve yalanın imparatorluğuna teslim olup, biat etmiş Türk(iye) insanı "adalet, eşitlik, kardeşlik" duygularını yitirirken; Türkiye'de insan olmayı ve kalmayı da tarihin acil gündem maddesi kılmıştır. Yani resmi ideolojik uygulamanın milliyetçiliği, Frankeştayn sendromuna benzeyen ürünü ile "Hükümdar"ın yalanıyla özdeşleşen, "öteki"ne tahammülsüz bir sürü yaratmıştır. Bu tipolojinin yaratılmasında Türkiye'deki "Cumhuriyet" denilen yönetimin, resmi ideoloji ekseninde topyekûn tahakküm aracı olarak örgütlenmesinin önemi büyüktür. Türkiye'nin gerçekleri karşısında; gözlerini kapayıp, haykırışlar karşısında kulaklarını tıkamayı iktidarının "olmazsa olmazı" veya "basiret"li tutarlılığına eşitleyerek, özgürlüğü devletin tasarrufuna terk

eden işlevselliğiyle "Cumhuriyet", sadece otoriter ve korporatist bir tahakküm manzumesidir. Bu konuda "Cumhuriyet" fikrinin temel sorunsalı olan tahakküm/özgürlük ilişkisine ilişkin olarak Philip Pettit şunları nakleder: "Birisinin başkası üzerinde, hangi oranda olursa olsun, tahakküm gücüne sahip olması o gücü elinde bulunduran kişinin tahakküm altında tuttuğu kişiye, iyi ya da kötü niyetlerle, fiili olarak müdahale etmesini gerektirmez. (...) Tahakkümü oluşturan şey güç sahibinin, hiçbir zaman böyle yapmayacak olsa bile, keyfi olarak müdahale kapasitesi taşıyor olmasıdır. Bunun anlamı, güç kurbanının açık ya da örtük olarak güç sahibinin izin verdiği alan içinde hareket etmesidir. Eğer bu içerimin ortak bilgisi varsa, güç kurbanı psikolojik bir eşit statüsü kazanamaz, özelliği korku ve itaat olan bir konumda bulunur."[344]

Tahakküm "Cumhuriyeti"nin 24 Mart 1978'de Doğan Öz, 11 Temmuz 1978'de Bedrettin Cömert, 26 Kasım 1978'de Necdet Bulut, 18 Aralık 1978'de Akın Özdemir, 1 Şubat 1979'da Abdi İpekçi, 29 Eylül 1979'da Cevat Yurdakul, 7 Aralık 1979'da Cavit Orhan Tütengil, 11 Nisan 1980'de Ümit Kaftancıoğlu, 22 Temmuz 1980'de Kemal Türkler, 31 Ocak 1990'da Muammer Aksoy, 4 Eylül 1990'da Tarık Dursun, 23 Mart 1992'de İzzet Kezer, 6 Ekim 1990'da Bahriye Üçok, 20 Eylül 1992'de Musa Anter, 24 Ocak 1993'de Uğur Mumcu, 4 Eylül 1993'de Mehmet Sincar, 11 Ocak 1995'de Onat Kutlar, 8 Ocak 1996'da Metin Göktepe ve daha niceleri katledilirken; bir zamanlar İçişleri Bakanlığı mertebesine dek yükselen Mehmet Ağar'ın, "Metodlarda yanlışlık olabilir ama yaptığım işler doğrudur... Devlet hizmetleriyle ilgili söylenmemesi icap eden şeyler mezara kadar bizimle gidecek" diyebildiği, "devlet sırları"nın Türkiye'si, bir faili (belli!) "meçhuller" coğrafyasıdır.

Bu coğrafyada unutmamaya, sormaya ve gerçekleri karanlıktan aydınlığa çıkarmaya; en önemlisi hesap(lar)ın da bu dünyada sorulmasına mecburuz, mahkûmuz... Ama, "korku ve

---

[344] Philip Pettit, Cumhuriyetçilik, Ayrıntı Yay.

itaat konumu"nu aşamamış ortalama Türk(iye) insanı kulaklarıyla yaşar ve iletişim modu "şifahi"dir! Bu konuda "Mac Luhan, 'dünyada okuma yazmaya geçmiş toplumlar/ geçmemiş toplumlar" diye bir ayırım yapıyor. Okumanın 'hâkim iletişim modu' olduğu toplumlarda iletişim 'göz'de odaklanıyor. (...) MacLuhan gibi söylersek, görsel referansların, sözel referansların yerini aldığı yeni bir dünya bu. 'Okuma'nın ve göz'ün hâkim olmadığı toplumlarda ise iletişimin 'hâkim mod'u 'dokunsal/işitsel'. Türkiye, 'okuma/göz'e henüz geçmemiş, bir 'dokunma/işitme' kültürü. (Bizde hep 'şifahi kültür' olduğumuz saptaması yapılır da nedeni, niçini tartışılmaz.) (...) Kısacası 'Türkler kulaklarıyla yaşarlar'..."[345]

I-) Milliyetçi Türk(iye) İnsanı

Kulaklarıyla yaşarken, resmi ideoloji ve şovenizm ile nemalanan "şifahi" Türk(iye) insanı hem "kurban", hem "cellat" rolünü oynayan bir kişilik bölünmesi yaşamaktadır. Çünkü unutulmamalıdır ki Türkiye'deki şoven totalitarizm, sokaktaki insanlar olmadan kendini var edemez, üretemez. Bu nedenle korkunun imparatorluğunun icraatlarında Türk(iye) insanının (dolaylı ve dolaysız) katkıları, onu ataerkil zihniyet ve davranışı ile besleyip, yeniden üretme kapasitesi küçümsenemez. Ataerkillik, amorf kitlenin içine sinmiştir. Yani ataerkil zihniyet, önyargı ve kabullerini gündelik hayatının parçası kılan Türk(iye) insanı, kendini hiçleştiren "kurtarıcılar"ın peşinde koşarken, kendi elleriyle de korku imparatorluğunu üretmiş ve cemaatçiliği besleyerek, reayalaşmıştır.

"Kutsallık" bezirganlarının yoğun saldırısı altındaki Türk(iye) insanının ayakta alkışladığı, "gurur duyduğu", peşinden koştuğu çoğunluk "en milliyetçi" vergi kaçakçıları, kara para aklayıcıları, Susurluk mensupları ya da bol nutuk atan,

---

[345] Mehmet Y. Yılmaz, Radikal, 9 Aralık 1998, s.24.

bankalardan usülsüz kredi alan, eroin kaçıran, mafya ile içli dışlı olan, zamanının çoğunu yurtdışında geçiren, yabancı pasaport ve kimliklerine sahip olan, ABD ve AB'yi "ikinci vatanı" ilan eden "arabesk ile karışık postmodern vatanseverler" olmuştur.

"En milliyetçi" ya da "arabesk ile karışık postmodern vatanseverler"in reytinginin bu kadar yüksek olmasının altında yatan "vatan-millet-sakarya" tacirlerinin "kutsallık" pazarlıyor, Türk(iye) insanının da bunu yutuyor olmasıdır! Yükselen şoven milliyetçilik ve ırkçılık dalgası ortasında bir an, "en büyük asker bizim asker" haykırışları arasında askere yollanılırken, büyük bir hezeyan içinde havaya fırlatılanların çığlıklarıyla Türk(iye) insan(cık)larını anımsayın!

Örneğin, "Trabzonspor'un demirbaş başkanı Mehmet Ali Yılmaz Kevin Campbell'a 'yamyam' dedi. Milyonların duygularına tercüman oldu. Kendisi Alaattin Çakıcı yakalanınca da: 'Delikanlı çocuktur. Yemişliğimiz, içmişliğimiz vardır,' tarzı delikanlıca laflar etmişti. Derken, Uzay Taciri Savaş Ay'ın Çirkin İnsanlar Panayırı'nda Büyük Türk Ulemasından Ahu Tuğba: 'Biz Türkler kimseye kötü davranmayız. Biz Afrikalı yamyam mıyız?' diyerek Mehmet Ali Yılmaz'dan kendine uzanan o güzelim koordinatlarda bu memleketin, güzelim insanların yumuşacık kalplerinden neler neler geçtiğini ortaya döktü," diyen Perihan Maden, olup biteni, "Yeni şehirli Türklerin ırkçı egzersizleri" olarak nitelerken, haksız mıdır,[346] böyleleri dört bir yanımızı kuşatmamış mıdır?

Popüler kültürün şovenizmiyle beslenen Türk(iye) insanı egemen şiddete ve siyasete[347] tapınmaktadır. Bu nedenledir ki,

---

[346] Perihan Maden, Radikal, 10 Mart 1999, s.4.

[347] "Türkiye'de politikanın en önemli çıkmazlarından biri, politikacıların büyük çoğunluğunun 'ne olursa olsun su üstünde, hep gündemde kalmak' eyyamcı özelliği olmasıdır. Onları yönlendiren programları ve hedefleri değil, insanları her koşulda hayatta kalmaya yönelten en güçlü içgüdüleri olan 'survival' refleksine benzer geliştirdikleri politika refleksidir. Partilerin yönetim kadrolarının çoğuna bakın, politika reflekslilerden oluştuğunu göreceksiniz. Türkiye'de politikanın çıkmazlarından biri de, akıl üzerine değil, duygu üzerine kurulu olmasıdır. Duygu, politik yapının ana fil ayağıdır. Bu fil ayak, politika refleksini tamamlar ve besler. Duygu, ülkemiz politika

T."C"nin 75'inci sene-i devriyesini kutlayan "Beyaz Türkler", iktidarlarını bekaası için mümkün olan her fırsatta Türklerin "gecikmeli millet bilinci"ni gıdıklamayı "kutsal" bir görev addetmektedirler. Görevin icraatının nelere yol açtığını, ya da sokaklara döktürülen "lumpen milliyetçi çılgınlığın" boyutlarına yakıcı somutluğuyla tanık ve taraf olunmaktadır.

Özellikle ezen ulus milliyetçiliğinin mevcudiyeti, bir düşman "öteki" yaratılarak ayakta tutulup, dinamize edilebilir. Kitlelerin muhafazakâr ve gerici dolayımlarıyla ilişkilenerek (devlet destekli) maddi bir güce dönüşen ezen ulus milliyetçiliği için öteki, inkâr düzleminde teslim alınması ya da yok edilmesi 'olmazsa olmaz' olandır. Bu bağlamda Dr. Saffet Tura'nın, "Türk milliyetçiliğinin narsistik bir tezahür halinde ortaya çıktığı gerçek",[348] saptamasına katılmamak elde değil.

Kimse "sudan-sabundan gerekçeler" üreterek inkâra kalkışmasın: Lumpen milliyetçilik öfkesiyle kalkanların zararla oturmadığı, aksine yaptıklarının yanına kâr kalıp, prim yaptığı Türk(iye) toplumunda bir linç histerisi yaşanıyor! Türkiye'nin dört yanını kuşatan lumpen milliyetçiliğin histerisiyle devreye sokulun gösteriler, şovenist anonim çılgınlığın teşhircilik ve vandalizm eğilimli ürünleridir! Bunlarla birlikte yolsuzluktan yozlaşmaya pupa yelken ilerleyen çürümüş toplumsal ilişkiler, Türkiye'deki mafyatik ücretli kölelik sisteminin kendini süreklı olarak yeniden ürettiği velût ekseni de oluşturmaktadır!

Pozitivist bilgi fetişizminin dogmalarıyla idare-i maslahatın kolaycılığını seçen Türk(iye) insanın cehaleti, egemen siyasal dilin[349] şovenist safsatalarına itibar eder. Örneğin "Kürt realitesi", kültürel haklar, kimlik konularında mı konuşuluyor;

---

hayatında incelmiş de değildir. Kabadır. (...) Türkiye'ye kötülük de yapmış olsa, bir insanı medyanın ve politikanın kaba duygu sömürüsüyle kahraman yapabilir ve yüzbinleri sokağa döküp arkasından ağlatabilirsiniz. Örneğin, uygun bir programla, Susurluk Olayı'nın baş kahranını, son 10 yılın en milli kahramanı yapabilirsiniz. Tabii, bunun en önemli nedeni, toplumun buna müsait yapısıdır." (Orhan Bursalı, Cumhuriyet Bilim-Teknik, No:620, 6 Şubat 1999, s.3.)

[348] Saffet Tura, Radikal, 30 Kasım 1998, s.6.

[349] "Siyasal dil; yalanları doğru göstermek (...) içi tamamen boş sözlere doluymuş görüntüsü vermek amacıyla tasarlanmıştır." (George Orwel.)

Hasan Cemal haykırır: "Şimdi zamanı değil, ortam duyarlı"![350] Ya da senelerdir tartışılan DGM'lerin statüsü konusunda Süleyman Demirel uyarır: "Tartışılabilir, ama bugünün konusu değil"![351]

Ertelenmeye, engellenmeye ve siyasal dilin şovenist safsatalarına boyun eğen Türk(iye) insanı hiç sormaz: "Mutlaka öğrenmek istiyorum, soruyorum: Bugün değil, 76 yıldır vakit olmadı, peki ne zaman? Şimdi olmazlık'tan, olur'a ne zaman geçilecek? Bunun mümkünü nedir?"

Sorusuz, sessiz Türk(iye) insanı hakkında, "Mustafa Kemal Atatürk, 'Türk milleti zekidir,' demişti. Oysa Aziz Nesin, milletimizin yüzde 60 oranında 'zeki olmadığını' düşünüyordu. Gel de işin içinden çık. Acaba hangisi haklıydı. Türk milleti zeki midir, değil midir?" diyen Mine G. Kırıkkanat ekliyor: "Bence şimdilik Aziz Nesin haklı"![352] Gerçekten de akıl, zekânın[353] toplumsallaşmış biçimiyse; toplumsallaşamamış, bireyci Türk(iye) insanının Aziz Nesin'in deyişiyle, "Aptal"lığından şüphe edilebilir mi?[354]

Bu noktada "Türk kimliğinin politik niteliğini açmakta fayda olabilir. Mustafa Kemal, her ne kadar Osmanlı'yı tasfiyeyi öncelikli bir hedef olarak koymuşsa da, Osmanlı'nın kültürel çeşitliliği politik araçlarla kontrol etmek, başka bir ifadeyle politik küreyi herhangi bir kültürle ilişkilendirmemek geleneğine sıkı sıkıya bağlı kalmıştır. Türkoloji çalışmalarının ve münhasıran Türk tarihçiliğinin hediyesi olan ve özellikle Akçura gibi periferal zihniyete sahip Türkçülerin ısrarla politik kürenin hâkim kılmaya çalıştığı bir kimliği; yani Türk kimliğini

---

[350] Hasan Cemal, Sabah, 20 Şubat 1999.

[351] Süleyman Demirel, Milliyet, 21 Şubat 1999.

[352] Mine G. Kırıkkanat, Radikal, 27 Şubat 1999, s.7.

[353] "Türk'ün pratik zekâsı diye başlayan nutuklar çok rahatsız eder beni"! (Türker Alkan, Radikal, 28 Şubat 1999, s.5.)

[354] "Türkiye, tasarıma dayanan ve 'yüksek' kültür diye adlandırılabilecek bir yaklaşımla ilgisini kesmiş durumdadır. Kimse okumuyor, görmüyor ve dinlemiyor. Yalnızca bakmakla ve işitmekle yetiniyor. Bu, kültürün algılanmasında en gerekli şey olan düşünme eyleminden insanların koptukları anlamına gelir." (Hasan Bülent Kahraman, Radikal, 1 Ocak 1999, s.9.)

meta-historik ve meta kültürel bir düzeyde tutmaya özen göstermiştir. Bu onun Türk kimliğini tanımlarken söylediklerinde çok berrak bir şekilde okunabilir. Aslında bu, Tanzimatçıların Osmanlı kimliğinden murad etmiş olduklarının aynıdır. O, tarihçiliğin kültürel bir kavram olarak kurgulandığı Türklüğü, politize ederek; bir bakıma Osmanlı saray sosyetesinin geliştirmiş olduğu Osmanlı kimliğine ikame etmekteydi. Tanzimat adamı, her biri etnosantrik tarihçilikler aracılığıyla kışkırtılan kültürel kimlikleri politik nitelikli Osmanlılık kimliğiyle yatıştırmaya çalışmıştı. Bu kez burjuva zihniyetli Mustafa Kemal, kurduğu res publica'nın birleştirici kimliği olarak politik Türk kimliğini yükseltiyordu. Bu açıdan Cumhuriyet'i, Tanzimat'ın sürekliliğinde değerlendirmek mümkündür. (...)

Mustafa Kemal Atatürk'ün Türkler için bir tarih inşasına politik bir son olarak değil de bir kaçınılmazlık olarak, aynı zamanda da stratejik bir sorunsal olarak, yer yerde araçsal düzeyde algılamıolduğunu düşünüyorum. (...) Kanımca bu durumu en güzel belirtecek olan terim puzzle, ya da yapboz bulmacasıdır. Dikkatli bakıldığı zaman görülecektir ki, Mustafa Kemal'in tarih puzzle'ları son derece karmaşık ve sıfır toplamlıdır. Tezler tek başına okunduğunda son derece keskin görülebilir. Ama kuşbakışı ve etkileşimsel olarak okunursa, bu keskinliklerin, adeta bir törpü vazifesi gördüğü de kolayca anlaşılabilecektir. Orta Asya kimliğini kullanması, her ikisi de cemaat eksenli olan ve köksüzlüğü ya da özerkliği reddeden Osmani ve İslâmi kültürel bağlantıların aşılmasında, insanları başka bir geçmişin, üstelik ne İslâmi ne de Osmani olan, dahası bunların her ikisine göre çelişkilerle dolu kurgusal bir geçmişin varlığıyla yüzleştirmek adınadır. Bu tam bir puzzle'dır. Haklarında hiç bir nosyona sahip olmadığımız Amu-Derya'daki kandaşlarımızla tanışırız. Kemalist tarih tezi puzzle'ları sürdürür. Ne yapar, ne eder, Türklerin Orta Asya macerasını, getirip Anadolu'nun geçmişine eklemler. Birden karşımızda Anadolu'nun arkaik sakinleri Hititler belirir. Anadolu'da da durmamışızdır. Karmaşık göç yollarını takip eden Türkler, ansızın, mesela Etrüsklüler olarak sadece Roma'nın değil,

evrensel Batı Medeniyetinin de hâkiki kurucuları haline geliverir. Burada milliyetçi heves, kendisine bir öteki bulamadığı için barınamaz.

Bu puzzle'ın labirentleri içinde tarih tezleri nötrleştirilmiş ve politik inisiyatifin güdümünde bloke edilmiş vaziyettedir. (...) Kemalizm ile etnosantrik tarihçilik arasında bir ilişki mevcuttur. Bu politik kürenin kurucu unsurlarıyla ya da dogmatikliğiyle değil, ve fakat bizatihi bunların muhtelif konjonktürlerdeki yorumlanış tarzlarıyla ilişkilidir. Kemalizmin herhangi bir dogmatikliği olmadığı, programatik bir yapılanması olduğu literatürde sık bir şekilde dile getirilmektedir. Bu, pragmatizm gibi bir kavramdan ziyade, politika yapmanın bu jeo-politikte kadim bir gelenek olarak son derece kıvrak bir hareket serbestisine sahip olmasıyla açıklanabilir. Ama bu bile Mustafa Kemal'in bir dogmatiği olmadığını kanıtlamaya yeterli değildir. (....) Kemalist dogmatik başlangıcından 30'lu yıllara uzanan gelişimi içinde kendi kendini ikmal etmiştir. Liberal bir çizgide başlayan Kemalist serüven Hegelyen bir tarzda nihayetlenmiştir. Mustafa Kemal, dünya bunalımının nefes aldırmadığı aşamadan itibaren projesini kendi içinde yine politik olarak organikleştirmiştir. (...)

Kemalizmin organikleştirilmesi süreçlerinin, II. Dünya Savaşı'nın ağır sorunlarla yüklü yıllarda alabildiğine uç örnekleriyle karşılaşıyoruz. İsmet İnönü'nün milli şef döneminde, buhranın yarattığı gerek iç gerekse dış politik sorunların aşılmasında, o ana dek politik bir blok içinde kalmış olan tarih tezlerinin ısıtıldığı ve yer yer de kullanıldığını görüyoruz. İkinci Dünya Savaşı yıllarında Turancılığın, ırkçılığın ve bunlarla birlikte faşizmin içerden desteklendiği bilinmektedir."[355]

---

[355] Süleyman Seyfi Öğün, Defter, Yıl:11, No:33, Bahar 1998, s.110-111-112.

II-) Türkiye'nin Hal-i Pür Meali!

Mine G. Kırıkkanat'ın belirttiği gibi, "Roman gibi bir ülkede yaşıyoruz. Kimileri romanın kahramanı, kimileri okuru, kimileri yazarı. Hatta interaktif bir roman Türkiye. Bazen okurlar romana giriyor, kahraman oluyorlar. Bazen kahramanlar, romanın devamını yazıyorlar. Romanımız pek sürükleyici, elden dilden düşmüyor. Üstelik sonu yok. Her an, her gün bir bölüm ekleniyor. Zaten ne kahraman, ne okur, ne de yazarların romanın nasıl biteceğine, içinden çıkılmaz hale gelen düğüm yumağının nasıl çözüleceğine ilişkin bir fikri var. Romanımızda heyecan ve hezeyanlar had safhada, ancak türü belli değil. Bir bakıyorsunuz en adisinden pornografi, bir bakıyorsunuz polisiye. Zaman zaman edebileştiği de oluyor ama, değişmeyen temel öğeleri, içerdiği şiddet ve bilimkurgunun sınırlarını zorlayan dehşet kahramanları. (...)

Türkiye'nin 24 saatlik gündemine ve her gün yinelenen cinayet, intihar, terör ve şiddet olaylarına bakarsak, (...) hayatımızın romanındaki şiddet dozu her geçen gün artıyor, ters tepeceğine daha çok dehşet ve terör sayfaları yazıyoruz. Acaba neden?"[356]

"Neden"in; kapsamlı yanıtı Erdoğan Özmen'in şöyle veriyor: "Türkiye toplumu devasa bir düş kırıklığını uzun zamandır yaşıyor. Düş kırıklığını somut bir imgeyle anlatmamız gerekseydi: İhtiyacını duyduğu, umut ettiği, arzuladığı hiçbir şeyin gerçekleşmediğini,/ gerçekleşmeyeceğini görmüş ve teslim etmiş olmanın bıraktığı kocaman bir tortu(dur). Bütün ideallerini, 'hevesini' yitirmiş ve değerli bulabileceği herhangi bir şey için mücadele etmenin beyhudeliği duygusuyla vazgeçmiş, tam bir çöküntü haliyle içinin boşaltılmasını seyreden bir kabuk, bir yüzey ya da deriyle sarılmıştır.

Karşısında tapınma seansları tertip eden neo-liberal kapitalizmin, insanlar arasındaki her türlü anlamlı ilişkiyi hiçbir

---

[356] Mine G. Kırıkkanat, Radikal, 12 Mart 1999, s.7.

kuralın olmadığı bir mübadeleye izin veren soyut bir eşdeğerlik dizgesiyle ikamesi, her şeyin her şeyle takas edilebileceği bir hava yayarak Türkiye toplumunun krizini derinleştiriyor. Değiş tokuş edebilme halini, sadece mallar dünyasıyla sınırlı saymamız gerekmiyor artık. Artık fikirler, eylemler, bilgi, imgeler, her şey mal olarak işlev ve muamele görüyor, hepsi pazarlanabiliyor. Her an bir diğerini tercih edebiliriz, ne 'olsa' gider, her şey mümkün artık. Yani hiçbir şeyin bir değeri ve ağırlığı yok artık hayatımızda.

Belki de insana dehşet duygusu veren toplu uyarılma ve çığrından çıkma halimiz bu yüzden. Yine agresyon eşiklerimizin bunca düşmüş olmasının nedeni de bu belki. Bu yüzden anında tahrik olup öteki insanları yakma törenleri, linç girişimleri düzenlememiz. Her köşe ve TV başında yaşanan histerik gösteriler ve kendiliğinden geçmeler bu yüzden. Teşhirciliğin ve rontgenciliğin bu denli arzumuzu kışkırtması ve yaygınlık kazanmış olmasının nedeni bu. Bu yüzden belki de bir sızı etkisiyle içimizi acıtıp duran suçluluk duygularımızla (hâlâ oradalarsa eğer) geçerli ahlâkın hiçbir bağının kalmamış olması. Yine bu yüzden ahlâkın sadece kendimizi ifade ve temsil etmeye, bireysel çıkarlarımızın ve ihtiyaçlarımızın, açlığımızın-tatmine eşitlenmiş olması. Yine de bir 'yırtma' ihtimali varsa her türlü ölçünün ve ilkenin tereddütsüz çiğnenivermesi bu yüzden. (...)

Başa dönersek: Gündelik hayatımızın iyiden iyiye ortasına yerleşmiş yaygın ve bildik bütün belirtilerin de gösterdiği üzere, Türkiye toplumu epey bir süredir bir dağılma ve çürüme haline tutulmuş durumda. Kardeşlik, dayanışma, ötekinin acısına ortak olma ve haklarına saygı, adalet, halden anlama, cömertlik, dostluk, merhamet gibi bütün insanlık değerlerinin hızla bizleri terk ettiği bir dönemden geçiyoruz."[357]

Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) Başkanı Prof. Ayhan Çavdar, "Dünyanın yaşamakta olduğu hızlı gelişme ve değişme

[357] Erdoğan Özmen, Radikal, 8 Mart 1999, s.9.

karşısında,[358] ülkemizin karşılaştığı sorunları algılayamayışı, sorunlara yanlış çözümler uygulamaya çalışması, bunalımı oluşturmuştur. Toplum yenileşme sürecinde sağlıksız ve moral dışı yollara başvururken; değer yargıları yozlaşmış; güvensizlik, ikiyüzlülük, erdemsizlik, insan kullanma ve yalancılık artmıştır."[359]

Bu gidişat; tüm toplumsal katmanlar ile gençleri de sarıp sarmalamıştır. Örneğin, Konrad Adenauer Vakfı ile İstanbul Mülkiyeliler Vakfı'nın "Suskun Kitle Büyüteç Altında" isimli araştırmasının ortaya koyduğu üzere, "Türk gençliği ABD'li olmak istiyor" ya da "Gençler genç gibi değil"! Çünkü gençlerin yüzde 47'si genç tanımına uymuyor! Yüzde 40'ı başka bir ülkede yaşamak istiyor; ilk tercih yüzde 29'la ABD! Daha iyi bir dünya isteyenlerin oranı yüzde 19! Demokrasi talep edenler ise sadece yüzde 8! Yüzde 70'i hiçbir kulübe, derneğe ya da bir kuruluşa üye değil! Araştırmaya katılanların yalnızca yüzde 3.7'si bir siyasi partiye üye! Arkadaşlarıyla siyaset konuşanların oranı yaklaşık yüzde 10; yüzde 50'si de partilerin hiçbirinin gençliğe yakın olmadığı kanısında! Yüzde 22'sinin arkadaşlarıyla en çok konuştuğu konu 'para'! Para'yı gençlerin ilk üç sorunu arasına alanların oranı ise yüzde 60![360]

Söz konusu ankete göre gençlerin "Etnik, toplumsal, siyasal gruplar hakkındaki görüşleri" de şöyle:[361]

---

[358] ODTÜ Felsefe Bölümü öğretim üyesi Prof. Ahmet İnam, "Dünyaya yetişme, dünyaya teslim olma anlamına gelmemeli. (...) Şiş kebap, lokum, rakının ötesinde, turistik Yunus ve Mevlana yorumlarının ötesine geçmekte zorlanıyoruz. Nitelikli yaşam, öz güvenle başlar." (Cumhuriyet, 27 Kasım 1998, s.7.)

[359] Ayhan Çavdar, Cumhuriyet, 27 Kasım 1998, s.7.

[360] Yaşları 15 ile 27 arasında değişen 2 bin 223 genç üzerinden yapılan anketin sonuçları. (Radikal, 11 Mart 1999, s.1-3.)

[361] İstanbul, Ankara, İzmir, Antalya, Denizli, Diyarbakır, Edirne, Antep, Sivas, Tokat ve Trabzon'da yapılan anket, yüz yüze yapılan çalışma yöntemiyle yürütüldü. Görüşülen gençlerin yüzde 49'u kadın, yüzde 51'i erkek; yüzde 20'si evli, yüzde 14'ünün çocuğu var; yüzde 72'si kentlerde, yüzde 27'si kasabalarda yaşıyor; yüzde 71'i aileleriyle oturuyor, yalnız oturanların oranı ise yüzde 1. Görüşülen gençlerin yüzde 2'si hiç okula gitmeyen, yüzde 19'u ilkokul mezunu; yüzde 41'i de öğrenci değil. Gençlerin yarısı hiç bilgisayar kullanmamış. İnterneti hiç kullanmayanların oranı ise yüzde yüzde 82'i. (Hürriyet, 10 Mart 1999, s.7.)

GENÇLERİN ETNİK, TOPLUMSAL, SİYASAL GRUPLAR HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ				
ETNİK, TOPLUMSAL, SİYASAL GRUPLAR	İYİSİ OLMAZ (yüzde oranı)	ÇOĞU KÖTÜDÜR, İYİLERİ DE VAR (yüzde oranı)	ÇOĞUNLUĞU İYİDİR, KÖTÜLERİ DE VAR (yüzde oranı)	KÖTÜSÜ OLMAZ (yüzde oranı)
MASONLAR	54.4	21.6	20.0	4.0
EŞCİNSELLER	53.5	20.7	21.1	4.7
DİNSİZLER	50.7	23.5	22.0	3.9
YUNANLILAR	45.5	28.9	22.4	3.3
ERMENİLER	44.2	29.2	24.0	2.7
YAHUDİLER	40.5	30.1	26.2	3.1
RUMLAR	38.8	31.3	26.2	3.7
ÇİNGENELER	31.7	35.5	28.1	4.7
HAYAT KADINLARI	34.8	29.9	28.5	6.7
RUSLAR	30.0	33.7	31.6	4.7
POLİTİKACILAR	23.2	42.1	31.0	3.7
SOSYALİSTLER	25.4	23.9	39.0	11.7
AMERİKALILAR	20.1	28.8	44.6	6.6
ROMANYALILAR	18.3	31.4	44.7	5.5
FRANSIZLAR	20.2	26.5	47.6	5.7
ARAPLAR	16.5	33.7	42.3	7.5
ALMANLAR	17.6	29.4	47.3	5.7
ZENGİNLER	11.6	39.4	45.3	3.7
ÜLKÜCÜLER	19.7	26.1	41.7	12.5
ZENCİLER	11.8	23.6	57.7	6.8
ALEVİLER	11.7	23.5	55.1	8.3

GENÇLERİN YÖNETİMİNDE SÖZ SAHİBİ OLMASINI İSTEDİĞİ KİŞİLER	
İSİM	KİŞİ YÜZDESİ
R. TAYYİP ERDOĞAN	21.6
SAKIP SABANCI	20.9
MESUT YILMAZ	18.1
DENİZ BAYKAL	15.9
BÜLENT ECEVİT	15.8
ZÜLFÜ LİVANELİ	14.1
SÜLEYMAN DEMİREL	13.4
DEVLET BAHÇELİ	11.4
MUHSİN YAZICIOĞLU	10.7
TANSU ÇİLLER	10.2
TUĞRUL TÜRKEŞ	7.6
ÇEVİK BİR	6.3
FETULLAH GÜLEN	6.3
NECMETTİN ERBAKAN	6.2
MÜMTAZ SOYSAL	6.1
UFUK URAS	3.6
MURAT BOZLAK	3.1
RÜŞTÜ SARAÇOĞLU	1.5
BESİM TİBUK	1.2
ŞERAFETTİN ELÇİ	0.7
İZZETTİN DOĞAN	0.6
HİÇBİRİ	13.6
DİĞER	3.0
TOPLAM	212.3

"Sonuçlar ürkütücüdür"! [362] Bu ürkütücülüğün ardında, Bizans'ın "Mavi-Yeşil" at yarışları, entrikaları ve bohemi[363] ile yöneten gelenekler[364] ile İslâm kültürü vardır!

Türk(iye) insanının yüzde 37.5'i "Önce Müslüman'ım"; yüzde 4.3'ü "Müslüman Türk'üm";yüzde 42.6'sı "Türkiye'de dindir insanlar üzerinde baskı yapılıyor"; yüzde 72.4'ü "Kurban derisini isteyen istediği yere versin"; yüzde 66.6'sı "Çalışma saatleri cuma namazına göre ayarlansın"; yüzde 74.7'si "İsteyen devlet memuru başını örtebilmeli"; yüzde 76.7'si "İsteyen üniversite öğrencisi kızlar başını örtebilmeli"; yüzde 21.2s'i "Şeriatçıyım"; yüzde 13.9'u "Kız çocuklar mirastan daha az pay almalı"; yüzde 10.7'si hâlâ "Bir erkeğin dört kadınla evlenmesi uygundur"; yüzde 1.4'ü "Zina yapan kadın veya erkeğe Kuran'a göre ceza verilmeli"; yüzde 6'sı "Kendimi çok dindar görüyorum"; yüzde 55'i "Dindarım";[365] yüzde 16.5'i "Dine dayalı devlet ve siyaset düzeni zararlı değildir; yüzde 24.8'i "Din temeline dayalı siyaset yapan parti olmalı"; yüzde 13.9'u "İslâm hukukuna göre boşanma getirilsin"; yüzde 59.0 "Müslüman kadın başını örtmeli,"[366] diyorlar.

Türkiye'de bir kalemde geçilmemesi ya da "küçümsenmesi" olası olmayan İslâmi kültür toplumsal yapının tüm dokularına nüfuz etmiş ve umutsuzluğu örgütleyerek; umutsuzluğun partisi

---

[362] Aynı kanıyı paylaşan Yıldırım Türker uyarıyor: "Bu araştırmayı fazlasıyla ciddiye almak, alışageldiğimiz yüzdelendirme yöntemiyle gençleri de bir kafese tıkmak, yarattığı 'sessiz çoğunluk'la gurur duyan muktedirlerin zaferini onaylamak olacaktır. Gençlerin önerebildiği dünya bu kadarsa kapıyı çekip çıkalım mı? Yoksa bizi topluca ihtiyarlatmayı amaçlayan dünyaya karşı inadına genç kalma mücadelesini sürdürmenin yollarını mı aramalı? Gençler bezginlikleri, kekemelikleri, düşük bir vasatla yoğrulmuş varoluşlarıyla bize görünüyorlar. Tuttukları aynada yara bereyle de olsa ucuz atlattığımızı sandığımız yakın tarihimiz yüzümüze sırıtıyor. Gençler, genç değil. Biz, can çekişiyoruz." (Radikal İki, 14 Mart 1999, s.5.)

[363] Türkiye'de, "Günümüzün postmedern bohemi (...) kast sistemini içeren bir 'kurtarılmış bölge' manzarası veriyor, (...) meta-bohem, konserve-bohem pazarlamacılığı"nda somutlanıyor. (Tahir Abacı, Radikal İki, 28 Şubat 1999, s.15.)

[364] "...'Bizim' dediğimiz uygarlıkla, 'Bizim değil' dediğimiz Bizans uygarlığı arasındaki ilişkiler ve süreklilikler" şaşırtıcı paralellikle taşır. (Cogito, "Bizans", No:17, Kış 1999, s.11.)

[365] Radikal, 10 Nisan 1999, s.1-8.

[366] Radikal İki, 11 Nisan 1999, s.5.

(sığınağı) oldu. Yani Türkiye'de giderek katmerlenen baskı ve umutsuzluk, merkez siyasetin karaya oturduğu koşullarda, İslâmi seçeneği besleyen önemli bir kanal olmuştur. Tekelci kapitalist çürüme ve baskının gövdelendiği Türkiye'de 1990-1998 yılları arasında psikiyatrik hastalıklarda yaklaşık yüzde 200'lük, madde bağımlılarında yüzde 295'lik bir artış oldu![367] DİE verilerine göre 1997 yılında Türkiye'de 33 bin 568 çocuk gözaltına alındı, yüzde 96'sı mahkemeye sevk edildi.[368] Halen cezaevlerinde 2 bin 58 çocuk mahkûm var. Küçük suçluların yüzde 61'i hırsızlıktan mahkûm. Sadece İstanbul'da 6 bini aşkın çocuk yargılanıyor![369]

Öte yandan Emniyet Teşkilâtı'nda 1986-1997 kesitindeki 11 yılda 1.832 emniyet müdürü, 1.387 baş komiser, 1.018 komiser yardımcısı, 6 bin 655 polis memuru olmak üzere 14 bin 141 Emniyet mensubu hakkında soruşturma açıldı... Bu polislerden 8 bin 729'una ceza verildi. Ceza alanların suç dökümü ise şöyle: 547 rüşvet ve irtikap, 1004 görevi suistimal, 128 ideolojik, 477 görevde alkol kullanmak, 315 genel kadınla ilişki, 274 amirin emrine uymamak, 439 meskûn mahalde silah atmak, 122 efrada kötü muamele, 277 gasp-hırsızlık-zimmet, 166 kaçakçılık, 123 ırza geçmek, 147 amiri darbetmek, 155 görevi terketmek, 479 öbür suçlar... Verilen cezalar da şöyle: Memuriyetten men 192, meslekten çıkarma 2 bin 715, aylık kesimi 1.690, kınama 1.025, uyarı 157...[370]

---

[367] Radikal, 20 Mart 1999, s.3.

[368] Oya Er, Radikal, 1 Ekim 1998, s.3.

[369] Hatice Yaşar, 30 Mart 1999, s.7.

[370] Radikal, 16 Aralık 1998, s.7.

III-) "Sonuç Yerine"

Bu koordinatlarda, "Türkiye şartlarında her figürün yumurta gibi bir günlük olduğu" gerçeğinin altını çizip, Türk(iye) toplumunu "Kimyası bozulan bozulana" diyen Avni Özgürel'in, "Seçimlerin sonuçları da 'beklentileri' karşılamaktan çok uzak,"[371] tarifliyle karakterize olan Türkiye'yi; Dr. Ünsal Oskay şöyle resmediyor: "Şimdi şehrin soğukluğu insanlara geçer oldu. İnsanlar asık suratla geziyor. Sevimsizlik, vurdumduymazlık olağan hale geldi. İstanbul'a 'faşizm' geldi. Faşizm, bir ülkeye illa da 'yürüyüş kıtası' ile gelmez. Faşizmi, bir ülkeye illa da Musollini getirmez. Öyle geleni gelse de çabuk gider. Tehlikeli olanı böyle gelenidir. Bu 'içselleşmiş faşizm'dir. İnsanların birbirini sevmemesi, kabalaşması, her türlü nezaket ve nezahat kaidelerini umursamaz olmasıdır. İçselleşmiş faşizm insanların hayata güzellik katma merak ve zevkinden vazgeçmelerine neden olur. İşin kötü yanı İstanbul'da yaşayanların İstanbul'un faşizm çemberine düştüğünü fark edememeleridir."[372]

Ötekiye değer verilmeyen, farklılıkların meşru görülmediği Türk(iye) toplumunda yerel, bölgesel, etnik, ulusal, tarihi tüm özgünlükler törpülenerek, "Tek Düşünce"nin baskıcı, tartışmayı kabul etmeyen çıplak tahakküm; ötekileri, durmadan egemenliğin ırkçı zorbalığına kurban etti. Farklı görülenler, öteki olarak algılananlar boy hedefine dönüştürüldü. Dolayısıyla da sunni-Türk egemenlikle aynı etnik kökene, dine, mezhebe, hatta cinsiyete sahip olmayan her kesim "kendiliğinden-sıradan-gündelik" ırkçılıktan nasibini aldı. "Kendiliğinden-sıradan-gündelik" ırkçılığın temelini resmi ideolojinin kalıp tiplerine, önyargılarına dayalı genellemelerden beslendi. Resmi ideolojik çerçeveden yola çıkarak oluşturulan ırkçı saldırganlık,

---

[371] Avni Özgürel, Radikal, 29 Mart 1999, s.8.

[372] Ünsal Oskay, Milliyet, 4 Nisan 1999, s.8.

toplumsal belleğin tarihi bilinç altını oluşturup, resmi ideolojik çerçevenin farklı ilan ettiklerine yönelik saldırganlığı devreye sokuldu. Irkçılığın yayılmasında ve yeniden üretiminde Devletin İdeolojik Aygıtları (ile özellikle medya) önemli bir rol oynadı!

Özetle baskının her yerde olduğu Türkiye'de otoriter yaptırımlar "olağanlaşırken"; toplumun otoriter (pederşâhi) yapısı, Türk(iye) insanının yaratıcı özgürlüğünü köreltip, onu milliyetçiliğin ve İslâm kültürünün kollarına itti! Tıpkı Türey Köse, Trabzon'daki seçim izlenimlerini naklettiği vurdumduymazlıkla: "Çakıcı olayı, Aşık'a yaramış. Çakıcı ile 'muhabbet' kasetinin ortaya çıkması ardından bakanlık ve milletvekilliğinden istifa eden ANAP'lı Eyüp Aşık 'yıkılmamış, ayakta.' Hatta 'kabadayılık' yaparak 'Ben sadece milletvekili adayı değilim, gözüm daha yükseklerde' diyor. Trabzonlular, kasedin Aşık'a olumsuz bir etkisi olmadığını vurgularken, 'Çakıcı da hemşerimizdir. Biz mafyayı da severiz' deyip, hemşerileri olan babaları saymaya başlıyorlar"![373]

Bu kakafonik ortamda, Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı'nın (TESEV) araştırmalarına göre, "Türkiye'de patronlara güven arttı! 1990 yılında yüzde 28'lik güven oranıyla büyük şirketler ve patronlar Türk toplumunun en az güven duyduğu kurumlar arasındaydı. 1997'de ise bu oran yüzde 62'ye yükseldi"![374]

---

[373] Türey Köse, Cumhuriyet, 10 Nisan 1999, s.4.

[374] Yılmaz Esmer, Milliyet, 28 Aralık 1998, s.20.

KURUMLARA DUYULAN GÜVEN DÜZEYİ ("ÇOK" VE "BİRAZ" GÜVENENLERİN ORANLARI		
KURUM	TÜRKİYE 1990 (yüzde)	TÜRKİYE 1997 (yüzde)
BASIN	43	50
SENDİKA	42	54
ORDU	91	94
TELEVİZYON	-	51
MAHKEME	63	72
POLİS	63	72
BÜYÜK ŞİRKETLER	28	62
SİYASİ PARTİLER	-	30
AVRUPA BİRLİĞİ	-	50
BİRLEŞMİŞ MİLLETLER	-	50
TBMM	58	52

Ve toplumsal ölçekli deformasyondan işçi sınıfı da nasibini aldı! "Faize, kent rantına, borsa spekülasyonuna, kayıt dışı ekonomi işçiliğine, girişimciliğe katılma fırsatı açılmıbir işçi-memur profili ile karşı karşıyayız," iddiasını şu verilerle destekliyor: "1994'te yapılan ve son bir yılda sonuçları açıklanan gelir dağılımı araştırması tablolarının arasına gizlenmiş bazı ilginç olgular var. Bu da, ücretli kesimin evine giren gelirin niteliği konusunda. Ücretli ailelerin evlerine giren gelirin ağırlıkla 'ücret' olması gerekirken, özellikle üç büyük kentte bu hanelere giren kâr, faiz, rant ya da karşılıksız gelir türündeki gelirlerin payı yüzde 40-45 dolaylarına ulaşıyor. (...)

ÜCRETLİLERİN ÜCRET VE ÜCRET DIŞI GELİRİ					
İLLER	KENTİN TÜRKİYE GELİRİNDEN ALDIĞI PAY (dolar)	ÜCRETLİ SAYISI (yüzde)	ÜCRETLİLERİN TOPLAM GELİRDEN PAYI (yüzde)	ÜCRETLİLERİN MAAŞ VE ÜCRET PAYI (yüzde)	ÜCRETLİLERİN ÜCRET DIŞI GELİR PAYI (yüzde)
TÜRKİYE	73.645.132	57.2	40.1	71	29
İSTANBUL	20.251.467	75	47.5	55	45
KOCAELİ	357.167	77.3	58.2	73	27
İZMİR	2.822.567	78.8	60.2	61	39
ANKARA	4.293.433	81.3	64.9	62	38
ADANA	1.684.933	72.8	32.6	79	21
İÇEL	616.867	73.1	47.2	73	27
ZONGULDAK	132.067	80.4	73.5	69	31
ESKİŞEHİR	607.367	80.6	71.9	66	34
KAYSERİ	565.267	76.3	38.5	78	22
BURSA	1.297.067	76.4	58.6	68	32

Gelir pastasının Türkiye genelinde yüzde 28.3'ünün ücret ve maaşlardan oluştuğunu görüyoruz. (...) Bu tabloda Türkiye geneli için ücretli-maaşlı, yevmiyeli ailelerin, toplam yüzde 57.2'sini oluşturduklarını ve gelir pastasının yüzde 40.1'ini aldıklarını (...) ve yüzde 29'unun ücret olmayan gelirlerden oluştuğunu görüyoruz. Ücretli ailelere giren ücret dışı gelirlerin, örneğin İstanbul'da yüzde 45'e çıktığını görüyoruz. İzmir'de ücretli hanelerin evine giren gelirde ücret dışı gelirlerin oranı yüzde 39'u, Ankara'da yüzde 38'i buluyor. (...)

Bu tür gelişmelerin, işçi sınıfı bilincinde, sınıfın politik davranışlarında, politik seçimlerinde yarattığı etkiler de ilgiye

değerdir. Ücret dışı gelirlerin ücretli ailesindeki payının artmasında, piyasacı sağ iktidarların izlediği politikaların önemli bir rolü olduğunu düşünüyorum.

1980 sonrasında faizlerin serbest bırakılarak tasarruflardan gelir elde etmenin yolunun küçük birikim sahibi ücretliye de açılmış olması, ücretleri nisbi de olsa 'rantiyeler' arasına kattı. Anti-sendikal düzende reel geliri gerileyen ücretli ailesi, kaybını, tasarruflarını değerlendirip karşılığında birkaç kuru faiz alarak dengelemede aradı. Bunu yaparken, yüksek faizli ekonominin savunucusu durumuna da getirildi. Borsalarda oynayanların arasında ücretlilerin oranı hızla arttı.

1983 ANAP iktidarı ile birlikte gecekondulara tapu tahsis belgeleri verilerek kent rantlarına ücretlilerin de ortak edilmesi, ücret dışı gelirlerin ücret hanesindeki rolünü artıran bir diğer yoz popülist politikaydı. Esnek çalışma biçimlerinin yaygınlaştırılarak ev kadınlarının, emeklinin, okul çağındaki çocuğun iyaşamına çekilmesi 'ücret dışı gelir' kategorisini kışkırtan bir başka süreç oldu.

Faize, kent rantına, borsa spekülasyonuna, kayıt dışı ekonomi işçiliğine, girişimciliğe katılma fırsatı açılmış bir işçi-memur profili ile karşı karşıyayız. Artık sadece sendikal mücadele ile artırılabilecek bir ücret-maaş seçeneği değil, faize, ranta, kâra ulaşmanın illüzyonu var işçi sınıfının önünde. Bu mayanın tutmadığını kim söyleyebilir?"[375]

Kaldı ki, Türkiye Bilimler Akademisi'nin (TÜBA) düzenlediği sempozyuma Prof. Yılmaz Eser'in sunduğu "Ahlâki Değerler ve Toplumsal Değişme" adlı bildirisinin de ortaya koyduğu gibi, "Türk toplumu, ekonomi ve siyasette olduğu gibi kültürel değerler alanında da iki arada bir deredeki yerini muhafaza etmektedir. (...) Birçok açıdan tutucu, gelenekçi, olağanüstü kaderci; kısacası ne tam Batılı ne de tam Doğulu"[376] saptamaları, Türk(iye) insanın şu gerçeklerini sergiliyor: "Halkın önemli bir çoğunluğunun, rüşvet ve yolsuzluğun çok

---

[375] Mustafa Sönmez, Milliyet, 14 Temmuz 1998, s.18.

[376] Yılmaz Eser, Cumhuriyet, 27 Kasım 1998, s.6.

yaygın olduğunu düşündüğü anlaşılmaktadır. 'Çok az istisna dışında, hiçbir kamu görevlisi rüşvet ve yolsuzluğa karışmaz' diyenlerin oranı sadece yüzde 5'tir. (...) Başka bir deyişle, kamuda çalışanların hepsinin ya da çoğunluğunun yolsuzluk yaptığı kanısında olanların oranı yüzde 68'dir. (...)

Parlamentoyla, seçimlerle uğraşmak zorunda olmayan güçlü bir lidere sahip olmak, Türk toplumunun önemli bir kısmı tarafından hâlâ bir özlem, bir çıkış yolu olarak görülmektedir. Böyle bir şey 'çok iyi' veya 'iyi' olurdu diyenlerin oranı yüzde 41'i bulmaktadır. (...) 'Ülkeyi ordunun yönetmesi nasıl olurdu?' sorusuna olumlu ('çok iyi' veya 'iyi') cevap verenlerin oranı yüzde 33'dür. Bu oran İspanya'da yüzde 10, ABD'de yüzde 4, Japonya'da yüzde 3, Avustralya'da yüzde 7, İsveç'te yüzde 4, Arjantin'de yüzde 14, Slovenya'da yüzde 7 iken, Rusya'da yüzde 21, Venezuella'da yüzde 26, Nijerya'da yüzde 30, Filipinler'de ise yüzde 55'dir."[377]

"Halkın yüzde 38'i ülkede asayiş ve düzenin korunmasını, yüzde 22'si halkın daha fazla söz hakkı sahibi olmasını, yüzde 21'i fiyat artışları ile mücadeleyi, yüzde 20'si de ifade ve düşünce özgürlüğünün korunmasını önemli ülke hedefi olarak belirledi."[378]

Özgürlüğün "out", cüzdanın "in" olduğu Türk(iye) toplumunda Bilimsel Eğitim Kültür Vakfı'nın (BİL-SES) araştırmalarına göre günümüz gençliğinin yüzde 20.70'i "para"yı önemli görüyor. Sevgiyi önemli görenlerin oranı yüzde 19.53. Özgürlüğü önemli görenlerin oranı ise yüzde 4.39! Yine gençlerin yüzde 44'ü mutsuz olduğundan söz eder, yüzde 85'i de yurtdışına gitmek isterken;[379] 17 yüzyıl Fransız düşünürlerinden La Bruyere, "En tatsız karakter, hiçbir karakteri olmayan kişidir" uyarısını anımsayarak; maymun

---

[377] Yılmaz Eser, Cumhuriyet, 23 Kasım 1998, s.15.

[378] "1991'de Türk halkının yüzde 52'si yönetenleri 'kendilerini gözeten az sayıda çıkar grubu' olarak tanımlarken, bu oran 1997'de yüzde 76'ya ulaştı. Bu da gösteriyor ki, toplumun dörtte üçü, yöneticilerin kendi çıkarlarını gözettiğini düşünüyor." (Yılmaz Eser, Cumhuriyet, 27 Kasım 1998, s.6.)

[379] Nazım Alpan, Gazetepazar, 6 Aralık 1998, s.8.

iştahlı Türk(iye) insanı devasa bir tüketim makinesine dönüştü(rüldü)günün altını özenle çizmeliyiz.

Ahmet İnam'ın deyişiyle, "Birey olmak bir kaçış değil. Düzene uymada değil. Düzen, bana 'Birey ol!' dediği için, 'Zengin ol!' dediği için bunu yapmıyorum. Ben bu düzeni ortadan kaldırmak için birey olmaya çalışıyorum. Hepimiz aynı gemideyiz, bir başımıza kurtulamayız. Bir dayanışma içinde örgütlenerek istediklerimizi gerçekleştirebiliriz. Düzenin yaratmak istediği birey yüzsüz. Kişiliği ortadan kalkmış, kendi başına karar veremeyen insan birey olabilir mi? Birey olma, yaratılan sanal gerçekliğe posta atmakla olur."[380] "Bu düzen, insanı kurgulanan sanal dünyaya atıyor."[381] Sanal dünyadaki Türk(iye) insanı da; azimli, kararlı, etkin, katılımcı, sorgulayıcı, inceleyici, programlı, disiplinli, sorumlu, cüretkâr, romantik, akılcı, duygulu, cesur olmak özelliklerini yitirip; sistemin sürülerine dönüşüyor!

Evet ortalama Türk(iye) insanı aldırmaz "yüzeysel"liği ve siyasal profiliyle olup bitenden (dolaylı ya da dolaysız!), sorumludur! İspanyol düşünür Ortega Y. Gasset, "Avrupa kültürü" denilen şeyin aslında "Cermen kültürü" ve "Akdeniz kültürü" olarak iki ayrı yüzü olduğunu ve "Cermen kültürü"nün derin gerçeklerin, buna karşılık "Akdeniz kültürü"nün ise yüzeylerin kültürü olduğuna işaret ederken; Türkiye'deki (Mussolini vari) yaygaracı-lumpen milliyetçiliğin neden bu kadar etkili olduğunu, ya da Susurluk'un yığınların nezdinde neden çabucak bir sabun köpüğü gibi eridiğini de; "yüzeysellik" vurgusuyla açımlamaktadır.

Özellikle yüzeysel, refleksiv ve devletçi hamaset atmosferinde boy veren "öteki"ne düşman güruhun fikir düzeysizliğinin efelenmesi, kabalığı ve cehaletiyle nitelenen lumpenleşmiş sokak milliyetçiliğinin ne olduğu; eli kılıçlı "malûl gaziler"in, folklorik giysili zeybeklerin ya da bayrağa sarılmış insanların İtalyan Konsolosluğu önündeki

---

[380] Ahmet İnam, Cumhuriyet, 23 Aralık 1998, s.4.

[381] Ahmet İnam, Cumhuriyet, 24 Aralık 1998, s.4.

gösterileriyle; veya "Dağ başını duman almış" marşları ve kuru sıkı tabancalar eşliğindeki "Roma'yı yakarız!" haykırışlarıyla net biçimde sergilemiştir...

Milliyetçilik üslubunu 6-7 Eylül'lerden alan mide bulandırıcı manzaraları, hep birlikte Roma sürecinde yaşadık! Bu karelere "mazeret" üretilemez; "üretilmeye kalkışılırsa" da, müthiş bir yalancılık ya da siyasal miyopluk olur. Roma süreciyle birlikte Türkiye sathında körüklenen lumpenlik dalgası işe kivi ezmekle başlayıp, buzdolabı parçalamaktan araba yakmaya kadar uzanan şov milliyetçiliğinin yakın plan görüntülerini gözler önüne sererken; "Gösteri Toplumu"na dönüşen Türk(iye) insan(cık)ının showmenizmden nasıl etkilendiğinin de belgesi oldular!

"Reayalığı (güdülenliği yani at sürüsüne benzeyen uyrukluğu)" aşamamış devlet "yurttaşları"nın "gerçeği" meydanda! 1982 Anayasası'nın 10. maddesi, "Herkes, dil, din, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, mezhep ve benzeri sebeplerle ayrım gözetmeksizin kanun önünde eşittir" denilse de, lumpen milliyetçilik Türk(iye) toplumunda revaçtadır! Örneğin ANAP'ın 6. Kongresi'nde stratejilerinin "milliyetçilik" eksenine oturtulacağını açıklayan "serbest piyasacı liberal"(?!) Mesut Yılmaz, "Bu kongredeki topluluk, milliyetçi Türkiye topluluğudur"[382] diye haykırmaktadır!

Bu noktada, "Kimse komşusuna 'Kürt olduğu için' saldırmıyor. Kimse bu mahallede Kürt var diye evini değiştirmiyor. Kimse sokakta yürüyen insana Kürt'tür diye saldırmıyor. Batı ülkelerinde görülen ırkçı tavır bizde yok"[383] ya da "Dacia Valeyt adında bir Katangalı 'prenses' Öcalan'ı ülkesine çağırdı ve Öcalan'ın da 'kendisi gibi zenci' olduğunu söyledi. Renk körü olmadığına göre ne demek istediğini anlamak pek zor değil. (...) Kürtlerin Meclis'te temsilini sağlamakla kalmayıp, Kürt kökenli bir kişiyi Meclis Başkanı seçen bu ülkede Kürt kökenlilere karşı ırksal veya etnik ayrım

---

[382] Mesut Yılmaz, Radikal, 22 Kasım 1998, s.5.

[383] Türker Alkan, Radikal, 7 Ocak 1999, s.5.

yapıldığını söylemek insafa sığar mı? (...) Bizim zencimiz yok"[384] diyen Türker Alkan'ı ciddiye almak mümkün değildir!

Çünkü "Türk halkının yüzde 32'si yabancıları komşu olarak istemezken, bu oran 1997'de yüzde 46'ya çıktı. Türkiye bu oranda diğer azgelişmiş ülkeleri bile solladı. Aynı oran Tayvan'da yüzde 25, Venezuella ve Nijerya'da yüzde 21'dir. Türk halkının yüzde 33'ü de yabancıların ülkeye gelmesinin yasaklanmasını istedi. Türkiye bu oranla da tüm ülkeleri geride bıraktı. Bu oran ABD'de yüzde 9, İspanya'da yüzde 5 düzeyindedir."[385]

Eski Devlet Bakanı Salih Yıldırım, "PKK terörünün bitirilmesi için 100 milyar dolar harcama yapıldı"[386] ya da Mehmet Ali Kışlalı, "Kürt Sorunu"na atıfta bulunarak, "TSK'nın eli, 1993'e kadar bir bakıma, siyasi iktidarlarca tutulduktan sonra, serbest bırakılmış, böylece çok olumlu gelişmeler olmuştur"[387] derken; Mehmet Y. Yılmaz da eklemektedir: "Öcalan'ın üçüncü bir ülkeye gönderilmesi için pazarlık yapmak dahi Türkiye'nin savunduğu tezlerle çelişiyor. (...) Artık Türkiye'nin önündeki tek seçenek teröristin bulunduğu yerde cezalandırılmasıdır."[388]

Toparlarsak: Gündelik yaşamın her alanına yayılan Susurluk çürümesinin iktidar savaşlarından kaçınmak, Türkiye'de herkes için imkânsızdır. Herkesi içine çeken "paranın (ve Susurluk'un) iktidarına" biat veya isyan ekseninde yaşanan savaşta insan(lar), sadece tarafını belirleme şansına sahiptir: Ya kurban olunacaktır; ya da diyeti ödenerek, insan kimliği korunacaktır; orta yol yoktur!

Çevrenize iyice bakın, "paranın (Susurluk'un) köleleri"ni her yanda göreceksiniz. "Paranın (Susurluk'un) köleliği" yaygın bir ideolojidir. Ve ortalama Türk(iye) insanını hizaya sokan

---

[384] Türker Alkan, Radikal, 3 Ocak 1999, s.5.

[385] Yılmaz Eser, Cumhuriyet, 27 Kasım 1998, s.6.

[386] Salih Yıldırım, Cumhuriyet, 15 Kasım 1998, s.4.

[387] Mehmet Ali Kışlalı, Radikal, 17 Kasım 1998, s.6.

[388] Mehmet Y. Yılmaz, Radikal, 18 Aralık 1998, s.24.

"Paranın (Susurluk'un) kutsallığı", devletin temsil ettiği ve Türk ırkı giysileriyle devlet-yurttaş ilişkilerinde yurttaşı sıfırlayıp, reayalığa mahkûm eden bir düzenlemedir! Türk(iye) "yurttaşı"nı kuşatan, bastıran, yoksayan devletin kutsallığının amentüsü, resmi ideolojiye, tarihsel Türk gericiliğine ve "paranın padişahlığı"na biattır!

Oysa, Hasan Yazıcı'nın deyişiyle, "Temel sorunumuz, gereksinimi ve özlemi her geçen gün daha belirginleşen özgün ve özerk birey sorunu"yken;[389] ve sadelikte, alçakgönüllükte, yani değerbilirlikte; bilmediği aramakta, bilmediğini ölçmekte; iki dinleyip, bir konuşmakta; göztokluğunda; kendinden başkalarının da var olduğunu bilmekte; sorumluluk duymakta, sorumluluk almakta, sorumluluğu paylaşmakta; vahşi bir cangıla benzeyen bugünde egosuna yenik düşmemekte; gürültüsüz, reklamsız ve medyatik olmamakta; katılmayı, konuşmayı, dövüşmeyi, istemeyi, bakmayı, düşleri, yaratmayı "ben"inde çoğullaştırarak "biz"leşmekte; yani vahşi bir cangıla benzeyen bugünde canavarlaşmamakta somutlanan "sıradan ve sahici olmak"; Türk(iye) insanına yabancıdır; yabancılaştırılmıştır!

Ve olup biteni medyaya ciro etmek de, sorunu açıklamamaktadır. Çünkü E. Herman-N. Comsky'in dediği gibi, "Yurttaş razı olursa medya rıza üretir!"[390] Soru(n); Mehmet Ali Kışlalı'nın, "Düşük yoğunluklu çatışmadan ders almak"tan[391] ya da "Apo'ya örtülü operasyon"dan[392] söz ettiği Türk(iye) toplumunun ve insanının derinlerindedir!

Özetle grotesk T."C"nin nefret nöbetine tutulmuş hummasıyla "öteki"yi inkârda somutlanan tahripkâr varoluşu, iç politika malzemesine dönüştürülmüş lumpen milliyetçiliği körüklerken, puslu havayı seven bozitlerlere de etkin manevra alanı açmıştır! Bu da "YDD"nin iklimiyle örtüşmektedir.

---

[389] Hasan Yazıcı, Cumhuriyet Bilim Teknik, 26 Aralık 1998, No:614, s.10.

[390] E. Herman-N. Comsky, Medya Halka Nasıl Evet Dedirtir?-Kitle Araçlarının Ekonomi Politiği, Minerva Yay., 1998.

[391] Mehmet Ali Kışlalı, Radikal, 18 Aralık 1998, s.8.

[392] Mehmet Ali Kışlalı, Radikal, 28 Ocak 1999, s.9.

Malum ya Mümtaz Soysal'ın deyişiyle, "Küreselleşmenin sonu ırkçılık"tır.[393]

Sözlük anlamıyla ırkçılık, kuşaktan kuşağa geçen fiziki özellikler ile kişilik, zeka ve kültür arasında nedensel bağlantı kuran, dolayısıyla bazı ırkların doğal olarak üstün bazılarının da "geri" olduğunu ileri süren görüştür. Ve en önemlisi milliyetçilik, egemen ya da ezen ulusun elinde kirlenmiş ve potansiyel olarak ırkçılık eğilimini içeren bir kavramdır. Şovenizm, etnosantrizm ve faşizm ile içiçe geçen ezen ulus milliyetçiliği; hümanizmi, eşitliği ve enternasyonalizmi dıştalayan saldırgan, sadist, megaloman ve patolojik bir çılgınlıktır.

Ve ne ilginçtir ki bu Türkiye'de, Genelkurmay Başkanlığı 200 bin kişinin yoklama kaçağı ya da bakaya durumunda olduğunu açıklarken;[394] her 15 kişiden birinin ruhsatlı tabanca sahibi olduğu Türkiye'nin 1989-1998 kesitinde Türk(iye) insanı silaha 87 trilyon TL ödemiş[395] ve 116.623 ithal tabanca, 2.552 ithal tüfek, 104.012 Kırıkkale, 65.584 zoralım tabanca satın almıştır; ve öngörülere göre ruhsatsız silahlar, ruhsatlıların kat be kat üzerindedir.

---

[393] Mümtaz Soysal, Cumhuriyet, 10 Ocak 1999, s.3.

[394] Milliyet, 21 Aralık 1998, s.15.

[395] Milliyet, 24 Ocak 1999, s.7.

EK:III: KALPLER "KALP" (MI ?) OLDU ! [396]

TEMEL DEMİRER

"Bir şeye duyduğumuz aşkla

bir etkinliğe girmek,

o şeyle bir olarak yaşamaktır."[397]

Eski ve yeni zamanların kesişip, buluştuğu bir "geçiş süreci"nden geçiyoruz... Her şey altüst olurken, "Chanson de Nuit"deki müthiş umarsızlıkla, "Ne bugün, ne de gelecek var," demek "mümkün" olsa da, anlamlı değil... Malum ya; "Seni anımsadım üzgülere sarılıp/ Her zerresiyle anlamını bildiğim," diyerek uyarmaktadır bizi Pablo Neruda... "Yenilgilerimiz", "yitirdiklerimiz" babında ise, karşılığı ve anlamı olmayan "ah"lar, "vah"lar yerine; doğru olan, hırsla ve vazgeçmeden Walt Whitman'ın dizelerini haykırarak terennüm etmek: "Selam size yenik düşenler, saygı size/ Denizde batıp giden gemiler/ Saygı size dalgalara gömülenler/ Saygı size, bilinmeyen ölüler"...

---

[396] Uzun Yürüyüş Dergisi, No: 46-47-48, Ekim-Kasım-Aralık 2000.

[397] Horace Kallen

"Geçiş süreci" deyip geçmeyin... Öne çıkan yanıyla "Postmodern Durum"un kahredici umarsızlığını ve "mazeretleri"ni bağrında taşıyan bu kesit; bir aşksızlık batağı; veya "gibiler"le karakterize olan "sanal aşklar cehennemi"! Cehennemden kurtuluşa, özgürleşmeye ve emek-başkaldırı demek olan aşka dair "vaat"lerin "kaale alınmadığı" cehennemin ortasındayız! "Gibiler" dünyasının "ama"ları, "fakat"ları, "belki"leriyle süslenip püslenen "Modern Zamanlar", Roma'nın "ekmek ve sirk" mantık(sızlığ)ıyla, vur patlasın çal oynasın kabilinden akıp gidiyoruz...

Bu kokuşmuş ve insana özgü olmayan çılgınlığın ortasında "Eski aşklar özlenir."[398] Bunda tuhaf olan bir şey yok ve olamaz da... Size; "nostalji" konusunda, "Modern Zamanlar"ın pragmatik diskuruyla saldıranlara, "Dinozor" diyenlere aldırmayın... Aldırmayın onlara; ve sadece, "Atılacak, atılması gereken safralar çoğalıyor, büyüyor," diye bakın... Aşklarınıza sarılın, aşklarınızla sarsılın;[399] bunda insana yabancı olan hiçbir şey yok...

---

[398] Erol Özkan, Cumhuriyet, 30 Nisan 2000, s.6.

[399] Sarıldığı aşkla, sarsılan Aydın Engin; bakın "Yenilmiş Bir Kentten..." nasıl haykırıyor: "Gece yarısını epey geçe otelden çıkıp Kızıl Meydan'ın yolunu tuttum. Gören olsa saçmaladığımı düşünecek. O kızıl yıldızların benim için taşıdıkları simgesel anlamı bölüşemeyen kimse beni anlamayacak. Kızıl Meydan... Issız. Çar Nikola Kilisesi gene masallar çağrıştırıyor. Az ötesinde, eskinin süngü gibi dimdik duran Kızıl Ordu nöbetçileri yerine, yaka bağır açık, cigara tüttüren 'Putin askerleri'nin beklediği Lenin Mozolesi . Mozole sırtını Kremlin duvarlarına yaslamış. Kremlin duvarların çizdiği dev boyutlu dörtgenin dört köşesinde birer kule. Kulelerin tepesinde... Dört yıldızdan ikisi sönüktü. Biri, görkem değil merhamet saçan cılız bir ışıkla kendini göstermeye çabalıyordu. Sonuncusu yanıyordu. Ama benim geldiğimi, kendisine baktığımı, saçtığı ışıktan anlamlar çıkaracağımı, çocukça umutlar devşireceğimi sezmiş gibi sönüverdi. İnansam, 'ilahi bir işaret' diyeceğim. Kızıl Meydan'ın göbeğinde üçü sönmüş, biri cılız ışığıyla kendini bile aydınlatamayan dört kızıl yıldızla baş başa kalakaldım. Baş başa. Yenilgiyi bir kez daha başıma kaka kaka... (...)

İnsanlığa umutlar saçmış, yedi iklim dört bucakta haksızlığa, eşitsizliğe, 'üretim araçlarının özel mülkiyeti'nden kaynaklanan sömürüye başkaldıran ak, kara, sarı, kızıl derili milyonlarca insana esin vermiş bir başkentin, üçü sönmüş, biri sönmeye yüz tutmuş dört kızıl yıldızının ardından, sıcağı sıcağına ne yazılır ki? Haramilerin bastığı ve el koyduğu bir yenilmiş kentten, okuyucuyla kederden başka ne bölüşülür ki? Şair, 1917'nin bir Ekim sabahını Aurora (=Şafak) zırhlısının toplarının ağzından anlatmıştı. 'Dün erkendi, yarın geç/ Aurora'nın topları bugün dedi/ bugün dedi...' O 'bugün' den bu yana uzun yıllar geçti. Ukrayna Oteli'nin lobisinde yorgun bakışlı gencecik ve çok güzel Rus kızları bekleşiyor. Ödemeyi dolar üstünden yapacak birinin kendilerini alıp odasına

Bir an düşünün: "Ne çok susuyoruz aşka dair! Ne çok unuttuk aklın ve bedenin dilini! Şair en can alıcı yerini sınamıyor artık sevdanın, acının hançer söylemiyle şiir yazmıyor. Varlık nedenini sorgulamakta buluyor kendini, aşkın; yaşamın varlık nedeni olduğunu unutarak... Kavganın ve dirilmenin aşk olduğunu ne çok unuttuk! (...) Yakan, yaratan, yok eden aşk: Artık zor bi aşk! Yok bi aşk! Devinmiyorsa yaşam mevsim mevsim, aşkın iklimi kış olduğundan... Tükeniyorsa denizlerimiz, çekiliyorsa sular; kavga olmadığından, ses olmadığından... (...) Ve klinik insan... Ve şizofren toplum... Ve erozyona uğramış hayat... (...) Uzaklıkların kısaldığı her şeyin kolaylandığı çağda, onca artı zamana karşı aşka vakit yok... Ne korkunç yanılsama bu! Ruhu yağmalanmış, içi boşalmış hallerimizle, hurdaya dönmüş iş makineleri gibi koşturmaktayız... Ne korkunç bir yanılsama! Aşkı 'yedek parça' gibi taşımaktayız... (...) Küreselleşen dünyanın yoksullar hanesinde yerini alıyor aşk... (...) Aşksız başlıyoruz her yeni güne... (...) Döne döne durduğumuz yere geliyoruz, fiziksel ve düşsel yoksulluğumuzu arttırarak... (...) Kimsesiz adımlarla yürüyoruz yolları, duygusuz resimler çiziyoruz ışıksız gözlerimizle! Hep varolan şeyleri ezberliyoruz! (...) Nefessiz, kaldırımsız, donuk bakışlarla yürüyoruz! Aşksız yürüyoruz! (...) Oysa aşkta görmeliyiz kendimizi yeniden, kuşları ve gökyüzünü geri getirmeliyiz! Nedenli adımlarla geçmeliyiz sokaklardan, her yeni güne' merhaba'yla uyanmalıyız! Gürültülü oyunlarına katılmalıyız çocukların yeniden, uçurtmalarını rüzgârlara ayarlamalıyız! İşte bahar, bir başına! Her bahar yeni bir aşk, her aşk yeni bir bahardır! Ve yoksulluk denizinde umuda çağrıdır: Yeniden kavga, yeniden aşk,"[400] diyen Hüseyin Murat haksız mı?

çıkarmasını uman ve umutla bekleyen gencecik Rus kızları..." (Cumhuriyet, "Yenilmiş Bir Kentten...", 20 Haziran 2000, s.5.)

[400] Hüseyin Murat, Edebiyat Gündemi Dergisi, "Yok Bi Aşk!", No:5, Temmuz 2000, s.37-38.

Elbette değil! Aşksız (ve kavgasız) "Modern Zamanlar" barbarlığı; ya da "Postmodern Durum" açmazındaki insan(lar)ın aşka (ve kavgaya) olan ihtiyacının büyümesi, bunu yeterince kanıtlamıyor mu?

Ya da Ece Ayhan'ın, "Aşk örgütlenmektir bir düşünün abiler," dizeleri; size, bir şeyler anımsatmıyor mu? Bakın bu konuda Yıldırım Türker ne der: "Ece Ayhan'ın, 'Aşk örgütlenmektir bir düşünün abiler,' dizesiz aşkın tanımlamalarından biri. Hem de en hasından. Aşığın bir komitacı olarak yeraltının nabzında soluklandığı bir dünya önerisidir. Örgütlenme kelimesinin dilimizdeki tarihi elbette bu dizede ima edileni, herhangi bir alanda intizamı sağlamak için bir araya gelip işbölümü yapmak olarak almamıza izin vermiyor. Direniş, hücre; velhasıl gayri meşru bir hayatı işaret ediyor bu dize. 'Külhani' bir raconu dayatıyor. Aşkın kendinin nesnesi olarak, tek başına, bir çelişki olmadan mümkün olmayacak bir kurgu olduğunu hatırlatırken hayata da, okura da meydan okuyor. Aşk, ille de her şeye rağmen yaşanan, akıldışı bir kurgu değil mi? Ne kadar çok şeyi alırsa o kadar büyüyen bir söylence değil mi aşk denildiğinde bizi titreten o duygu vaadi? Aşk, olsa olsa bir suç ortaklığının ülküleştirilmiş adıdır. Dünyanın onayıyla kutsanmış olan duygusal birlikteliğin adı değil. Aşk huzursuzluktur. Kaçınılmaz olarak muhalefettir. Aşk, resmi olanın, meşru olanın uzağında kendimize kazdığımız bir dehlizdir. Ne kadar derin olacağı öncelikle kendi düş gücümüze hemen sonra da yaşamaya talip olduğumuz aşkın uğrayacağı saldırıların şiddetine bağlıdır. (...) Aşk, hiç de tekin bir şey değildir. (...) Aşkı ortalığa, halkın onayına açmak, onu evcilleştirmek, büyük iktidarların denetimine hizmet etmektir."[401]

[401] Yıldırım Türker, Radikal İki, "Aşk Örgütlenmektir", 14 Şubat 1999, s.3.

I-) İnadına Aşk!

"Aşk bana yalın haliyle de yeter."[402]

"Aşk kuşkusuz aşkı tanır."[403]

"Aşk romanlarının maratoncusu" Barbara Cartland'ın "ucuz zırvaları"nı ya da "Divan Edebiyatındaki aşk kerametleri"ni[404] bir yana bırakırsak; "Aşkın bir ölümsüzlük biçimi" olarak algılanması, ilk kez Platon tarafından tasarlanmış; Romeo ile Jülyet'in aşkı, insan(lar)ın bir gün uğruna ölünebilecek şeyleri olduğunu anlatmış; Anna Karenina, Madame Bovary ve 'Aşk-ı Memnu'nun Bihter'inin intiharı, aşkın, bazen yok edici bir çaresizlik olabileceğinin de altını çizmiş; ve Karl Marx, "Erkekle kadının ilişkisi, insanla insanın en doğal ilişkisidir. Bu yüzden bu ilişki insanın doğal davranışının ne dereceye kadar insanî olduğunu, ya da içindeki insanî özün ne dereceye kadar doğal bir öz olduğunu, insanî özelliğin onun için ne dereceye kadar doğal olabildiğini gösterir. Bu ilişkide ayrıca, insanın gereksemesinin ne dereceye kadar insanî bir gerekseme olduğu da görülür,"[405] demiştir...

Louis Althusser'in, "Sanırım sevmenin ne olduğunu öğrendim: Atılganca kendi duyguları üstüne 'abartmalı' iddialara girmek değil, karşıdakinin arzularına ve ritmine saygı göstermek; her armağanı yaşamın bir sürprizi kabul etmek; aynı

---

[402] Banu İçöz, Yeni Binyıl Pazar Eki, "Aşk ve Bağırsak", 9 Temmuz 2000, s.14.

[403] Agnes Smedley, Toprağın Kızı, s.270.

[404] Metin Cengiz, Edebiyat ve Eleştiri Dergisi, "Divan Edebiyatımızda Aşk ve Eşcinsellik", Yıl:7, No:47, Ocak-Şubat 2000, s.31-46.

[405] Karl Marx, 1844 Felsefe Yazmaları, Sol Yay., s.108.

sürprizi iddiasızca, zorlamaya başvurmadan, karşıdakine de yapabilmek. Hiçbir şey istememek ve verileni kabul etmek. Özetle yalın özgürlük";[406] N. Çernişevski'nin, "Bir insan, aşkın, bütün gücünü nasıl uyarladığını denememişse, gerçek aşkı tatmamış demektir. (...) Aşk yükselmek ve yükselmeye yardım etmektir. (...) Aşk olmadan, faal olmak için gerekli araçlardan yoksun olana, aşk bu araçları veriyor. Aşk olmadan da bu araçlara sahip olanlara, aşk bunları gerekli yerlerde kullanma gücünü veriyor. (...) Asıl seven insan, sevdiği kadını bağımsızlık seviyesine çıkaran insandır.[407] (...) Yalnız düşüncesi aydınlanan ve emek için elleri güç bulan kimse gerçekten seviyor demektir."[408] "İnsanların birbirlerinin olmasına artık ortada hiçbir engel kalmadığında aşkın azalacağını uyduran acaba kimlerdir? Bu aptallar gerçek aşkı tatmamış olacak. Yalnız erotik bir bencillik veya erotik bir fanteziye sahip olmalıydı böyleleri. Aslında gerçek aşk, insanlar biraraya gelince başlıyor."[409] "Sevmek, sevilen insan için iyi olan şeylere sevinmek, daha iyi olması için elinden geleni yapmaktan zevk duymak değil midir?";[410] Agnes Smedley'in, "Sevgi, ruhta silinmez iz bırakan bir güçtür";[411] Ayşe Laçinel'in, "Aşk, tutkuya dönüşen o yoğun sevgi, insanı sarsarak yücelten derin bir duygudur. Uygarlığın, yaratıcı temel öğesidir. Birini aşkla sevmek... İşini aşkla yapmak... gibi";[412] İskender Savaşır'ın, "Aşk 'sınırda' bir durumdur";[413] Ahmet Cemal'in, "Günün birinde sevme gücüm tükendiğinde, yaşamım da noktalanmış olacak";[414] Ufuk Uras'ın, "Aşk, Che'den gelen siyasi bir

---

[406] Louis Althusser, Gelecek Uzun Sürer, Can Yay.

[407] "Bir erkek, bir kadını kendine eşit gördüğü zaman, kadına artık malı mülkü gözüyle bakmaz oluyor. O zaman kadın, erkeği sevmek istediği için seviyor." (N. Çernişevski, Nasıl Yapmalı?, s.361.)

[408] N. Çernişevski, Nasıl Yapmalı?, s.343.

[409] N. Çernişevski, Nasıl Yapmalı?, s.339-340.

[410] N. Çernişevski, Nasıl Yapmalı?, s.172.

[411] Agnes Smedley, Toprağın Kızı, s.255.

[412] Ayşe Laçinel, Cumhuriyet, "Uygarlığın Temeli: Aşk", 9 Temmuz 2000, s.2.

[413] İskender Savaşır, Yeni Binyıl Pazar Eki, "Aşk 'Sınırda' Bir Durumdur", 9 Temmuz 2000, s.17.

[414] Ahmet Cemal, Cumhuriyet, "Sevgilerde", 10 Şubat 2000, s.15.

romantizm anlayışıdır. Che 'bir devrimci için en önemli kriter aşk duygularıdır' demiş. Muhafazakârlar farklı düşünüyor tabii. Abdulhak Hamit örneğin, 'siyasetle iştigal edenlerin ittihatla ilişkisi olamaz' diyor. Siyasi romantizm, devrimcilerin solcuların önemli bir hedefleridir";[415] diye "tariflediği" aşkın; -eğer piyasanın meta fetişizmine kurban edilmemişse- insana özgü devrimci bir potansiyel olduğunun binlerce kanıtı vardır. Fidel Castro'nun, İslandi Bionos Hapishanesi'nden, "Sen kadınsın; kadın, bu evrendeki en üstün varlıktır,"[416] diye seslendiği Nati Rigovilta'ya, "Sesini duyabilmek için hayatımı verirdim,"[417] diyen seslenişi;[418] veya Komutan Yardımcısı Marcos'un "Mar"a aşkı,[419] bunlardan sadece bir kaçıdır.

Çünkü, Ahmet Telli'nin, "Büyük aşklar yolculuklarla başlar"; Atilla Birkiye'nin, "Rüzgâr, aşkı söylüyordu... Senin adın aşk mıydı?.. Rüzgâr, adı aşk olan seni, koyu karanlığın içinde söylüyordu";[420] Yankı Yazgan'ın, "Aşk tehlikelidir... Ama aşka muhtacız";[421] Krishnamurti'nin, "Korkunun olduğu yerde aşk, aşkın olduğu yerde korku yoktur";[422] Ahmet Özenci'nin, "Aşkı erteleyerek yaşamanın dayanılmaz ağırlığı"ndan[423] söz ettiği "Aşk emek ister. (...) Sevgi vermektir. (...) Paylaşım, aşkı; aşk da paylaşımı çoğaltır. (...) Aşk, kapitalizmle bağdaşmaz. (...) Gerçek sevgide mülkiyet ilişkilerine yer yoktur. (...) Kapitalizm koşullarında gerçek aşk, sistemdışıdır; devrimcidir."[424] Bunun içindir ki, "Sahi o eski

---

[415] Ufuk Uras, 2000'de Yeni Gündem, "Aş Olmadan Aşk Olmaz", 10 Temmuz 2000, s.7.

[416] 9 Şubat 1954.

[417] 7 Kasım 1953

[418] Fidel Castro'nun Aşk Mektupları, aktaran: Faik Bulut, "Mektupların Olmadan Yaşayamam!", Yeni Binyıl Eki, 11 Haziran 2000, s.15.

[419] Yeni Binyıl, 13 Mart 2000, s.15.

[420] Atilla Birkiye, Cumhuriyet, "Rüzgâr, Aşkı Söylüyordu", 14 Şubat 2000, s.5.

[421] Yankı Yazgan, Yeni Binyıl, "Kimse Aşktan İyileşmek İstemez ki... ", 10 Mayıs 2000, s.4.

[422] Krishnamurti, Yeni Binyıl Kitap Eki, No:18, 12 Mayıs 2000, s.13.

[423] Ahmet Özenci, Yeni Binyıl Pazar Eki, "Aşkı Erteleyerek Yaşamanın Dayanılmaz Ağırlığı", 28 Mayıs 2000, s.8.

[424] Kadın, Sevgi ve Özgürlük Üzerine Değinmeler, Devrimci Hareket Yayınları: 5,

günlerden kalan aşk... nerede?" sorusuyla uyarır Hikmet Çetinkaya: "Düşlerin ağırlaşmış dünyasında aşk... her şeydir, sakın unutma"![425]

Nail Güreli'nin, "Sevgiyi gerçek sevgi yapan bağlılığın güzelliği"nden[426] söz ettiği böylesi bir aşk konusunda; İrfan Cüre'nin, "Gerçek aşkların, platonik olması";[427] Ayfer Tunç'un, "Aşklar yaşanır yazılmaz";[428] Doğan Hızlan'ın, "Aşk bir virüs müdür? Bu konuda yorum yapacak güçte birine rastlamadım";[429] Reyhan Tutumlu Angı'nın, "Modern yaşamla birlikte aşk da biçim değiştirir. Şok algılamalar aşkta da kendini gösterir ve kalabalığın içinde ani bir bakışma deneyime dönüşür. Göz göze gelindiğinde artık aşk ve yitiriş aynı anda yaşanır,"[430] türü "saptama"ların -veya kelamların- fazlaca kıymet-i harbiyesi olmadığı kanaatindeyim... "Farklı" görünüm -ve sunumlarına karşın- birbirleriyle paralel özellikler gösteren bu "saptama"ların -veya kelamların- "ortaklığı": "(Kimileri buna "platonik" dese de) "sanallığı"dır... Ve bir şey "sanallaştıkça", insana yabancılaşan şeydir...

Bu tür bir yabancılaşmayla değil midir ki, aşk, artık "organik kimya" ile açıklanır olmuştur! Alın size birkaç örnek: "Aşk vücutta opioid peptidlerin bir alt grubu olan endorfinlerin salınımını sağlar. Bu maddeler morfine benzer etki gösterirler, ağrı duyarlılığında azalmaya ve gevşemeye yol açarlar. Fakültede bir hocam, 'Aşık olmak bir hastalıktır. Çünkü hormonal dengeyi bozar,' demişti!"[431] "Şiddetli aşk yaşayanların vücut kimyası kokain kullananlarla aynı.

1999, s. 61-38-39-49-42-58.

[425] Hikmet Çetinkaya, Cumhuriyet, "Şiir ve Aşk", 21 Mayıs 2000, s.5.

[426] Nail Güreli, Milliyet, "Aşk Taneleri", 24 Mart 2000, s.21.

[427] İrfan Cüre, Özgür Bakış, "Uzaktaki Ses", 15 Nisan 2000, s.6.

[428] Ayfer Tunç, Yeni Binyıl Kitap Eki, No:18, 12 Mayıs 2000, s.8.

[429] Doğan Hızlan, Hürriyet, "Aşk Virüsü Yalnız Bilgisayarları Vurmaz", 8 Mayıs 2000, s.27.

[430] Reyhan Tutumlu Angı, Edebiyat ve Eleştiri Dergisi, "Walter Benjamin'in Gözüyle Charles Baudelaire'in Dünyası", Yıl: 8, No:49, Mayıs-Haziran 2000, s.10.

[431] Ahmet Özenci, Yeni Binyıl Pazar Eki, "Aşkı Erteleyerek Yaşamanın Dayanılmaz Ağırlığı", 28 Mayıs 2000, s.8.

Uzmanlara göre, aşık olunca ayakları yerden kesilenlerin, uykusuz kalıp kendilerini bulutların üzerinde yürüyor gibi hissetmeleri,vücutta meydana gelen bir dizi değişiklikten kaynaklanıyor. Araştırmacılar, aşık olmanın, 'kokain kullanmaya benzer bir kimyasal etkileşim süreci' yarattığını ve sonuç olarak uyuşturucu kullanmaya benzer hislerin ortaya çıktığını belirtiyorlar. ABD'nin, New York Rutgers Üniversitesi antropoloji profesörlerinden Dr. Helen Fischer'in araştırmalarına göre, aşık olan kişinin beyni bir dizi kimyasal maddeler salgılıyor. Bu nedenle de vücutta bir dizi değişiklikler ortaya çıkıyor"![432] "Duygular en yoğun biçimde aşkta yaşanır. İnsan âşık olduğu zaman beyni 'feniletilaminin' adlı endorfinler salgılar. Aşık olduğumuz zaman, içimizi kıpır kıpır yapan duyguların oluşmasına bu salgı neden olur. Zamansız bir ayrılıkta ise insanın çektiği acıların nedeni bu salgının gereğinden fazla azalmasından kaynaklanmaktadır. İlaç kullanılarak bu salgıların dengelenip aşk acısının dindirilmesi mümkündür. Feniletilaminin yüksek düzeyde salgılanması birbirini düzenli gören çiftlerde 18 ay, denizaşırı yerlerde bulunan âşıklar için 3 yıl sürer"miş![433]

Ne demeli? En iyisi sözü Türker Alkan'a bırakmak: "Meğer, 'Aşka Hudut Çizilmiyor Mihriban,' lafı da fasa fisoymuş. Aşkın hududu en fazla üç yıl. Sonra sizlere ömür. Karacaoğlan'ın, "Nedendir de sevdiceğim nedendir,/ Şu geceleri benim uyuyamadığım,/ Yaman derler ayrılığın derdini,/ Ayrılık derdine doyamadığım,' sözleri de kimyasal bir yanılsamadan başka bir şey değilmiş. (...) İç dünyamızın zenginlikleri. Sizleri dolarlara, makinelere, bilime ve kimyaya feda ettik"![434]

Bunlar böyle olunca; önce, "Hayat bir aşk, yaşa onu!/ Hayat bir şarkı, söyle onu!/ Hayat bir mücadele, ver onu!/ Hayat bir macera, göze al onu!"[435] gerçeği unutulup; sonra da, "Sanal

---

[432] Yeni Binyıl, "Aşkın Kimyası", 9 Temmuz 2000, s.2.

[433] Melih Aşık, Milliyet, "Aşk Acısına İlaçla Tedavi", 16 Nisan 2000.

[434] Türker Alkan, Radikal, "Leo Emmi", 16 Nisan 2000, s.5.

[435] Rahibe Teresa.

aşk[436] ve sanal seks chat, psikolojinin konusu oluyor"![437] Artık "Sanal aşklar o kadar yaygın ki... Maus'u sevgilinin eli sanıp okşayanlar, bilgisayarın bozulmasını gurbet acısıyla bir tutanlar"dan söz eden Şule Erden ekliyor: "Arkadaş toplantılarında, okullarda, işyerlerinde hatta haber bültenlerinde bile internette tanışıp evlenen ya da büyük aşk yaşayan çiftlerden söz ediliyor. Bu aşık ya da yeni evli çiftlerin bir zaman sonraki durumlarını neden kimse araştırıp gerçeklerden bahsetmiyor merak ediyorum. Herkes internet aşklarını ballandırarak ve büyük bir heyecanla anlatıyor; ama 'her eve internet modasını' yaygınlaştırmak için, hiç kimse internet aşklarının trajikomik yanlarını anlatmıyor"![438]

---

[436] Bak: Ayşe Tütüncü, Yeni Binyıl Pazar Eki, "İnternet Aşkları", 9 Temmuz 2000, s.17.

[437] Filiz Koçali, Radikal, "Kalabalıktaki Yalnızlık", 24 Şubat 2000, s.19.

[438] Şule Erden, Yeni Binyıl Pazar Eki, "Sanal Aşka, Hayıııır!", 28 Mayıs 2000, s.5.

II-) Yabancılaş-Ma! Şeyleş-Me !

"Başkasını anlayan insan zeki,

kendisini anlayan akıllıdır."

"Başkasını yenen güçlü,

kendisini yenen kudretlidir."[439]

Türkiye'yi saran McDonalds/Fast Food kültür(süzlüğ)ünün, "American way of life/ Amerikan yaşam tarzı" histerisiyle sarsılıp savrulduğu atmosferde Sultana'nın, "Kuşu Kalkmaz" şarkısındaki; "Bi zavallı Hatçe düşmüş bi kere/ Çalışır pavyonda küsmüş feleğe/ Açmış kalçasını teftef çalar/ Sallar çalkalar her gece/ Sulanır hergele salyası akar/ Döndü'ye kalkmayanı Hatçe'ye kalkar/ Hergeleye baksanıza hergeleye/ Maskesi düşmüş dönmüş keleğe/ Koca eşek hergele sen nereye/ Böyle telaşlı telaşlı acelece/ Çıkınca işinden her gece/ Koş koş meyhaneye/ Kerhaneye hoş hoş/ Sonra yine gelir evi boş boş/ Kuşu kalkmaz/ Kuşu kuşu kalkmaz/ Canın kuşu kalkmaz/ Kuşu kalkmaz,"[440] haykırışıyla betimlenebilecek yabancılaşmış aşksızlık bataklığındaki "Modern Zamanlar"ın "sanal"lığı, tamı tamına bir "meta fetişizmi" labirentidir.

---

[439] Leo Tse.

[440] **Radikal**, 13 Temmuz 2000, s.5.

Yabancılaşmada somutlanan "meta fetişizmi"nin[441] ürünü olarak "Şeyleşmenin özü, üreticilerin toplam emek ürünleri ile olan ilişkilerinin, onlara, emek ürünleri arasında kurulan bir ilişki olarak görülmesidir."[442] "Metanın gizemli bir şey olmasının basit nedeni, onun içinde insan emeğinin toplumsal niteliği, insana bu, emeğin ürününe nesnel bir nitelik damgalamış olarak görünmesine dayanmaktadır; üreticilerin kendi toplam emek ürünleri ile ilişkileri, onlara kendi aralarındaki bir ilişki olarak değil de, emek ürünleri arasında kurulan toplumsal bir ilişki olarak görünmesidir."[443] "İnsan, dünyanın dışında herhangi bir yere çekilmiş soyut bir öz değil. İnsan, insanın dünyası, devlet, toplum anlamına geliyor. Bu devlet, bu toplum, dünyanın tersine çevrilmiş bilinci olan dini[444] oluşturuyor."[445] Metaların (nesnelerin) değerini artırırken insanları değersizleştiren kapitalist ekonomik işleyiş ile "İnsanlar arasındaki belirli toplumsal ilişki, onların gözünde, şeyler arasında düşsel bir ilişki biçimine dönüşür."[446]

Bu süreçte insanlar metaların (nesnelerin) egemenliğine tutsak düşerlerken, özne (insan) olma bilinçlerini yitirir ve "Kendi toplumsal etkinlikleri, nesnelerin etkinlikleri biçimini alır ve onlar nesneleri yöneteceğine, nesneler onları yönetir."[447] Şeyleşmenin en karakteristik özelliği, "İnsanların kendi

---

[441] Bak: Musa Sala, Teori ve Politika Dergisi, "Meta Fetişizmi Bilmecesi ve İdeoloji", No:18, Bahar 2000, s.73-87.

[442] Metin Çulhaoğlu, Bin Yılın Eşiğinde Marksizm ve Türkiye Solu, Sarmal Yay., s.282.

[443] Karl Marx, Kapital, C:1, çev: Alaattin Bilgi, Sol Yay., 1997, s.82.

[444] İşte bu konuda kimi veriler: "Kadınlar aklen ve dinen aşağılık aşağı yaratıklardır." (Peygamber Muhammed.) "Allah'ın kimini kimisinden üstün kılmasından ötürü erkekler kadın üzerinde hâkimdirler." (Kur'an, Nisa Suresi, Ayet: 34.) "Namaz kat'eden (bozan-b.n.) şeyler kara köpek, eşek, domuz ve kadındır." (Peygamber Muhammed.) "Erkeklerin onlardan (kadınlardan-b.n.) bir üstün dereceleri vardır." (Kur'an, Bakara Suresi, Ayet: 228.) "Serkeşlik (itaatsizlik-b.n.) etmelerinden endişelendiğiniz kadınları dövün." (Kur'an, Nisa Suresi, Ayet: 34.) "Üç kimse vardır ki onlara yumuşak davranırsan sana ihanet eder, sert davranırsan iyilik ederler. Bunlar da kadın, hizmetkâr ve işçidir." (İmam Şafii.)

[445] Karl Marx, Hegel'in Hukuk Felsefesinin Eleştirisi, C:1, çev: Kenan Somer, Sol Yay., 1997, s.192.

[446] K. Marx, Kapital, C:1, çev: Alaattin Bilgi, Sol Yay., 1997, s.82.

[447] K. Marx, Kapital, C:1, çev: Alaattin Bilgi, Sol Yay., 1997, s.85.

faaliyetlerini, kendi emeğini insanların karşısına nesnel bir şeymiş, insandan bağımsız bir şey, insana yabancı olan yasalar çerçevesinde hükmeden bir şeymiş gibi koymakta oluşudur."[448]

Bunların ortaya çıkardığı sonuç ise, "Üreticinin kendi üretim araçlarından kopması, tüm dolayımsız üretim birimlerinin dağılıp parçalanması vb... Modern kapitalizmi oluşturan tüm ekonomik sosyal koşullar etkilerini hep bu doğrultuda gösteriyor: İnsan ilişklerini örtüsüz saklısız ve dolayımsız olarak kendi özgüllüğüyle gösteren ilişki veya bağıntıların yerine, rasyonel olarak şeyleştirilmiş ilişkileri koymak"tır![449] Bu durum ise, "Boyun eğmeye sığınmak durumunu yaratan güçlü eğilimler ortaya çıkar"mıştır.[450]

Böylelikle de "XX. yüzyılın ortasında yetkenin niteliği değişmiştir; açık yetke değil, bilinmeyen, görünmeyen, yabancılaşmış bir yetkedir bu artık: Bizden 'kimse' bir istekte bulunmaz; ne bir insan, ne bir fikir ne de bir ahlâk yasası. Gene de hepimiz, çok yoğun yetkeci bir toplumdaki insanlar ölçüsünde ya da onlardan daha çok uyarız yetkeye. Gerçekten de 'o'nun dışında yekte yoktur. Nedir bu 'o' denen? Kâr, ekonomik zorunluluklar, pazar, sağduyu, kamuoyu, 'insan'ın yaptıkları, düşündükleri, duyduklarıdır. Bilinmeyen yetkenin yasaları, pazarın yasaları gibi görünmez ve aynı ölçüde dokunulmazdır. Görünmeyene kim saldırabilir? Kim başkaldırabilir 'Hiç kimseye' karşı?"[451] İşte böylesi bir toplumda "Birey, kendi olmaktan çıkar; kültürel kalıpların kendisine sunduğu kişiliği tümüyle benimser, böylece tıpkı diğerleri gibi ve onların kendisinden beklediği gibi olur. 'Ben' ile dünya arasındaki tutarsızlık ve onunla birlikte de bilinçli yalnızlık ve güçsüzlük duygusu ortadan kalkar. Bu mekanizma bazı hayvanların kendilerini korumak üzere renk değiştirmesiyle kıyaslanabilir. Onlar da kendi çevrelerine o kadar benzerler ki, çevrelerinden neredeyse ayırt edilemezler.

---

[448] György Lukacs, Tarih ve Sınıf Bilinci, Belge Yay., s.161.

[449] György Lukacs, Tarih ve Sınıf Bilinci, Belge Yay., s.168.

[450] Erich Fromm, Özgürlükten Kaçış, Payel Yay., s.44.

[451] Erich Fromm, Sağlıklı Toplum, Payel Yay., s.143.

Kendi bireysel benliğinden vazgeçen ve bir robot haline gelen kişi, çevresindeki diğer milyonlarca diğer robot ile aynı olur ve artık kendisini yalnız hissetmez, kaygı duymaz. Ama ödediği bedel yüksektir, kendi benliğini yitirmiştir."[452] Özetle yabancılaşmış insan açısından yaşadığı trajedi ile ulaştığı "Sonuç uyarlanım değil ama öykünmedir";[453] "sanal"dır; "gibi"dir!

"Örnek" mi? "Tepeden tırnağa silikon... Amerikalı erkekler nihayet 'ideal kadını' buldu! Tüm özellikleri sipariş edilebilen 'Realdoll'un (Gerçek Bebek) sadece göğsü, dudağı değil her yeri silikon. Şişme bebeklerin pabucunu dama atan 5 bin 250 dolarlık bu yeni bebekler ABD'de yok satıyor... Seks oyuncaklarına talep o kadar yoğun ki Abyss Creation adlı firma ancak 4-5 ay sonrasına teslimat yapabiliyor. Realdoll'lar hiçbir erkeğe 'seni seviyorum' diyemese de eski kauçuk kadınlara taş çıkartacak bazı niteliklere sahip. Bir kere üfleye üfleye şişirmeniz gerekiyor. Yalnızca e-postayla sipariş edilebilen ve eve teslim edilen bebeklerin göğüsleri yüzde 200 genişleyebiliyor... Realdoll'ların meşhur olma öyküsü San Diego'nun ünlü radyo yıldızı Howard Stern'ün Realdoll'ların Celine tipini denemesiyle başlıyor. Stern, denemesinin ardından, 'Hayatımda yaptığım en zevkli seksti,' deyince ve programlarına katılan Ozzy Osbourne gibi ünlüler bebeği tavsiye edince tüketim patladı... Bazı doyumsuz müşteriler 4-5 bebekle harem kuruyor. Realdoll'larını aralarında değiş-tokuş edenler de var"![454]

"Örnek" mi? "ABD, fuhuşun yasak olduğu eyalet sayısının çokluğuyla dikkat çekse de, sayıları 100 bini bulan striptiz barlarında kesinkes fuhuş olmadığı kimseye inandırıcı gelmiyor... Kredi kartıyla yapılan ödemeler 150-300 arası oluyor. (...) Meksika, fiyatların ve estetiğin tabana vurduğu bir ülke. (...) Kadın nüfusun erkeğe oranla daha fazla olduğu Brezilya'da fuhuşun biçim değiştirdiği görülüyor. Tarife yok,

---

[452] Erich Fromm, Özgürlükten Kaçış, Payel Yay., s.152.

[453] Herbert Marcuse, Tek Boyutlu İnsan, İdea Yay., s.21.

[454] Radikal, 13 Temmuz 2000, s.2.

kural yok, kadınların elle sarkıntılık etmesi serbest, erkeklerin değil. (...) Taylan'ın denize girilemeyen sahil kasabası Pattaya varlığını fuhuş geleneğine borçlu. Vietnam savaşı sırasında cephe gerisinin eğlence merkezi olarak, 'yankileri rahatlatma üssü' işlevi gören Pattaya, görevini o kadar iyi yapmış ki, savaş sonrası da niteliği değişmemiş. Son derece iyi kurumsallaşmış acenteler vasıtasıyla özellikle yaşlı ve dev göbekli Amerikalılar, minik Tay kızlarıyla 'eski günleri anmaya' devam ediyorlar. Günlüğü 50 dolara, selesinde oturan mini blucin etekli kız fiyata dahil olarak, Harley Davidson kiralanabiliyor. (...) İspanya, Barselona'da Eva ya da Crystal gibi 'evler', işi mönüye dökmüş, pazarlığı ortadan kaldırmış. Evin Latin kökenli kızları tek tek karşınızda endam edip 40-150 dolar arası mönü seçenekleri sunuyorlar. Çek Cumhuriyeti, Prag'da Velvet isimli randevuevi lüks tutkunlarına hitap eden bir yer. Şampanya eşliğinde striptz ile başlayan oturum, jakuziyle sürüyor. Burada altı dilde basılmış mönü, fiyatları belirliyor. Giriş 100 dolar, ilk içki fiyata dahil. Odaya çıkma maksimum 25 dolar; odada duş ve minibar bulunuyor. Jakuzi farkı 50 dolar; jakuziyi şampanyayla doldurmak ise 400 dolar. (...) Benzer bir ortamda Hollanda'nın Amsterdam'ındaki Yabyum adlı kulüpte var. Burada kredi kartı da geçiyor. İçki bedava, tek bedava olmayan şampanya ve o da mecburi... 50-100 dolar arasındaki fiyatlara bahşiş dahil değil. (...) Avusturya'nın Viyana'sındaki Gurtel bölgesinde kürk manto içi mayolu ve çizmeli Slav dilberleri sunulurken, bu Paris'teki Bois de Boulogne'la benzerlik gösteriyor. (...) Fransa'da, kayıtlı 30 bin fahişe var ve bunların önemli bir kısmı da Bois de Boulogne ormanında. Bu ormanın farklı bölümlerinde farklı tercihlere hizmet veriliyor... Fiyatlar 30-150 dolar arasında değişiyor. (...) Azerbaycan'ın işleri kesatsa fiyatları da düşüyor, çok uçak inmişse artıyor"![455]

Oysa herşey; Luise Nevelson'un, "Kadınlar özgürleştikçe erkekler de daha özgür olacaklardır. Çünkü birisini köleleştirdiğinizde siz de köle olursunuz";[456] veya Bernard

---

[455] İzzeddin Çalışlar, Yeni Binyıl, "Paralı Aşkta Devrialem", 30 Nisan 2000, s.11.

[456] Luise Nevelson, Bahçe Dergisi, "Kadınların Gözüyle Erkekler", No:19, Yaz 2000,

Shaw'un, "Rasgele cinsel ilişki, köleliğin bir sonucudur, özgürlüğün değil. (...) Erkekler, kadınların ruhunu öldürürken, gerçekte kendi ruhlarını öldürürler,"[457] dediği gibiyken örnekleri çoğaltmak mümkün... Ama bu kadarı bile yeterli! "Bu neden böyle" mi? Sadece kapitalizmden![458] "Patriarka ve sermaye ortaklığı"na dikkat çeken Heidi Hartmann, "Patriarka, erkekler arasındaki hiyerarşiyi kurup meşrulaştırarak (tüm gruplardan erkeklerin, en azından bazı kadınları kontrol etmesine izin vererek), kapitalist kontrolü arttırır ve kapitalist değerler patriarkal doğrunun tanımlanmasına şekil verir"![459] Ve "(Kadın-b.n) Bedenim sizin çizdiğiniz sınırlarla bölünmüş halde. Sizin yüklediğiniz özel aidiyetlerledir,"[460] dedirtir Luce Irigary'a!

---

s.26.

[457] Bernard Shaw, Bahçe Dergisi, "Kadınlarla Erkekler", No:19, Yaz 2000, s.18.

[458] Bak: Senem Çakmak, İskenderiye Yazıları Dergisi, "Kapitalizm, Patriyarka ve Kadınlar", No:25, Yaz 2000, s.47-51.

[459] Heidi Hartmann, Teori ve Politika Dergisi, "Marksizmin ve Feminizmin Mutsuz Evliliği: Daha İyiye Giden Bir Birleşmeye Doğru", No:12, Güz 1998, s.142.

[460] Luce Irigary, Nietzche'nin Deniz Aşığı, çev: İsmail Yerguz, Kabalacı Yay., 2000, s.11.

III-) Aşksızlık (ve Kavgasızlık) Üstüne

"71'in ortalarından itibaren
üniversite dönemimle birlikte
sol hareket içinde yer aldım. (...)
O dönem devrimcilik
daha farklı koşullarda,
daha farklı biçimlerde yapılıyordu.
Ben de onun gereklerini yerine getirdim.
Okulu bıraktım,
fabrikaya girdim;
işçilik yaptım.
Çok önemli,
unutamayacağım deneyim yaşadım.
Onun dışında
fabrikadan kalan bütün zamanımızı
mahalle çalışmalarıyla geçiriyorduk,
umutluyduk ve çok da coşkuluyduk...
12 Eylül geldi.
Kimilerini bir yerlere savurdu,
kimilerini cezaevlerine tıktı.
O süreci biraz zor geçirdim.
Bir daha 12 Eylül öncesinin
yaşanmayacağını anlamıştım.
Yani o coşkuyu yakalayamayacağımızı,
o ilişkileri bir daha bulamayacağımızı,
o kadar umutlu olamayacağımızı fark etmiştim."[461]

"Kalpler 'Kalp' (mı?) Oldu?" sorusuna; "Yabancılaş-ma! Şeyleş-me!" kararlılığıyla; "İnadına Aşk!" yanıtının

[461] Filiz Koçali, Cemre Dergisi, "Röportaj", No:1, 8 Mart 2000, s.12.

verilmesinden yana saf bağlayan partizanlıkla, "Aşksızlık(ve Kavgasızlık) Üstüne" diyeceklerime; "Bir zamanlar" notu düşmem "olmazsa olmaz"!

Bir zamanlar yaratılan bir tarihin, aşkın ve zuladaki ölümün kıyısında dolaşmaya cüret etmiş yaşanmışlığın; -atlı karıncanın dön dolaş dön dolaş rutinini dahi aratan bir abartının!- samanaltı edilmiş akıldışıyla yerden yere vurularak yargılandığı... Ya da "kırılıp dökülmesi"nde sakınca olmayan "önemsiz eşya" gibi söz edildiği yol ayrımlarında; -aşkın dolarla "chage" edilebildiği bir "dünya"da iyi bir borsa tiyosundan daha "muhteşem" bir şey olabilir mi? diyerek!- yitip gidenlerle karşılaşmak kadar zor bir şey yoktur insan hayatında...

Yelkenlerimizi kızıl inanç, bilinç ve öfkenin doldurduğu isyancı bahar günlerinden taşan kadim rüzgârı hiç unutmayan ve hâlâ gerçeğin sanala, ölümün hayata, barışın savaşa, eşitsizliği adalete karşı zaferinden yana saf bağlayanlardan biri olarak; aşksız (ve kavgasız) zavallılar beni hiç şaşırtmadığı gibi, üzmüyor da...

Muamma dolu muallakı yaşayan onların seçtiği, -ucuz bir hile değilse!- aşksız (ve kavgasız) bir Y. A. L. A. N... Hiç kimse duymasını, bilmesini istemedikleri ve "gizli-saklı" kalmasını istedikleri "kocaman" bir Y. A. L. A. N... Onlar; Y. A. L. A. N'ı rasyonalize ettiler... Bir zamanlar; devrim üzerine kurulan aşkların adresini yitiren onlar, "Her aşk devrim gibidir," gerçeğini unuttular... Oysa her sevda imkânsızlıklarıyla gerçekti; ve aşka, imkânsızlıklarıyla sevdalanmıştık...

Onların, telefon numaralarını defterimden sileli çok oldu; çünkü onlar "öleli" çok oldu... Ve onları, yalanlarını yüzlerine vurarak unutmak, bir kez daha öldürmek gibi bir şeydi... Çünkü onlar; "Biz" ve "Aşık Olmak"ın ateşini söndürüp, yangınlardan korkar, -hatta tiksinir- olmuşlardı... Ve artık onlar, hayatı Y. A. L. A. N'larıyla, bir röntgenci gibi yaşayıp, bir hırsız gibi talan ediyorlardı...

Düşsüzdüler; inanmıyorlardı; aşksızdılar... Bunların yok olmaya denk düştüğüne de aldırmıyorlardı... Yaşadıkları; tamı

tamına, kodları belirlenmiş bir ritüel; ya da çığlık çığlığa kanlı bir cinayet öyküsüydü artık... Öyküleri yalnızlıktı; yabancılaşmaydı; borsalardaki hisse senetleri krallığına biat etmekti; "her şeyin bir sonu olduğunu" unutan bir labirentte kaybolmaktı... Onlar için artık, varsa da yoksa da tek şey: Sahip ve iktidar olmaktı. Bu noktada kararları alan/veya veren kendileri değil; yabancılaştıkça habis bir uru andıran kulluklarıydı![462]

---

[462] Yeri geldi, sorayım: "Ağzımı açmayacak" mısın? "Seni anlamama imkân yok" mu? "Canın çok sıkılıyor" mu? Sıkılmak, asılsız, yani aşksız (ve kavgasız) bir yaşamın kaçınılmazlığı değil midir? Ve çoğunlukla bir şeye yaramayan sıkıntılarla, tırnakları yemekten başka nedir ki?

"Niye sustun"? Yaşamdan sürülmüş, yabancılaştırılmış bir fanusun sanal dünyasında; insan olma ve kalma ahlâkını, duygusunu, bilincini yitiren; veya gasbedilmesine göz yuman; ya da -seni rahatsız etmez olduğundan beri- dizlerinin üstünde yaşayan; insanca ayağa kalkmayı unutan sen değil misin?

Bağışlatabilir mi suskunluğun seni? Zannetmiyorum...

"Herşey çökertildi" mi? "Tek başına elinden ne gelebilir" mi? Ne o her şey? Veya o her şeyi, bir zamanlar yaşatan-çoğaltan, insani cüret ve ısrarınla sen değil miydin? Ne oldu şimdi sana?

"Minik seramda süs çiçekleri (mi) yetiştiriyorsun... Bayağı para (mı) ediyor... Kazandığın parayla da içki (mi) alıyorsun... Sol gözünde körleşme (mi) var... Vücut ısını (mı) kaybettin... Kalbin -"sol memenin altındaki cevahir"- düzensiz sinyaller vererek teklemeye (mi) başladı... Artık hobilerin ve bir de internet bağlantılı bilgisayarın (mı) var... Network'e bağlı bilgisayarlarınla özgürce "çet"leşebiliyorsun (mu)... Vb'ler, vd'leri..."

Ne diyeyim; ya da diyeceklerime nereden başlayayım: Öncelikle senin iletişim ve algılama sorunun var! Ve sen artık aşksızsın (ve kavgasızsın) bana sorarsan! "Kendi adına oluşturduğunu" zannettiğin şeylerin, "olağan" denilen aşksızlığın sana dayattığından başka bir şey olmadığını; ve bu oyunun bir tuzak olduğu anımsa... "Sağlıklı Toplum"un "steril bireyi" olmanın seni suçlar(ınız)dan arındırmayacağını düşün... İnsan olmak ve kalmak için ödenmesi bedellerin, saçma sapan şeyler ya da hurafeler olmadığını hatırlamaya çalış... Kaçarak, kurtulman mümkün değil... Cesaretin varsa eğer, hemen arkanı dönme, ellerini havaya kaldırma; pencereni aç; odaya temiz hava dolsun.... Kutuyu andıran boyutsuz odanın (dünyanın) dışında bir yaşam olduğunu duyumsamaya çalış yeniden; kafanı kaldır, gökyüzüne bak... Hayır; yaşamdan özür dilemen gerekmiyor; ona ait ol yeter... Bunun için seni uyuşturan, ehlileştiren ne varsa çöpe at; masanın üstündeki tozları temizle...

"Offffffff bu konuşmadan çok sıkıldım" mı? Yaşanan vahşetin sıkılma lüksüne tahammülü olduğunu düşündün mü; hiç olmazsa bir an? İstesen de istemesen de yaşamın içindesin; sen de, her insan gibi, "O mahiler ki derya içredir deryayı bilmezler," nitelemesine müstahak olmadan öykünü yeniden -kapitalizmin Sodom ve Gomoreleri'ni yıkarak!- yaratabilirsin...

"Buna ne gerek var" mı? Alâmetler yeniden belirirken ve sûrunu bir kez daha üflenmek üzereyken "Aşk"; bu sözcük sana bir şey anlatıyor mu?

Özetin özeti: "Aşkın (ve kavganın) elinizden yavaş yavaş kayıp gittiğini, artık yaptığınız hiç bir şeyin eski anlamlarını taşımadığını, hayattan beklediğiniz şeylerin (hiç olmazsa bir süre için, belirsiz bir süre için) hiç bir anlam taşımadığını," düşünmeye başladınız mı? İşte o zaman her şeyden vazgeçebileceğinizi de tasarlamaya başlıyorsunuz demektir... Vazgeçmek, sevdasız "Elvedalar"la başlar hep... Ve çoğunlukla anlamazsınız neden ve nasıl geliştiğini bu otomatiğe bağlanmış gidişatın...

Özetin özetinin özeti: "Elvedalar"la başlayan gecede önce ay doğar; sonra da vakti gelince güneş doğar... Bu yaşamın ısrarlı, vazgeçmeyen aşkıdır... Hepimize herkese bir şeyler öğreten...

Kapitalist üretim tarzının ulaştığı bu günkü 'yeni evrede' geleneksel örgütler işlevsizleşti. Sol partilerin solla yegane ilgisi, adlarında kaldı. "Radikal sol örgütler" de 'yeni evreyi' kavrama ve "gereğini yapma", olup bitenlerin anlamını bilince çıkarma, velhasıl somut durumun somut tahlilini yapma konusunda yetersiz kalıyorlar. İçinde bulunduğumuz "emperyalizmin en yüksek aşamasında" çokuluslu şirketler çok büyük etkinlik kazandılar. Şimdilerde 'en büyük 100 ekonomiden 51'i artık devletler değil'! Bu durum, devlet-sermaye ilişkisini değiştirdi. Giderek devlet, küreselleşmiş, kollektif kapitalizmin çıkarlarının bekçisi durumuna geliyor. Elbette ulus devletin aşınması sosyalistler için hayıflanılması gereken birşey değildir. Zira, kapitalistler her seferinde tüm dünyayı faaliyet alanları saydıkları halde, işçi örgütleri ve sol partiler ulusal sınırlar içine hapsolup kaldılar. Oysa, enternasyonalizm, işçi sınfının ve onunla birlikte tüm emekçilerin, insanlığın kurtuluşunun olmazsa olmazıdır... Ulus devletin aşınması bir dünya vatandaşlığının gelişmesine uygun koşulların oluştuğu anlamına da geliyor... Dolayısıyla kapitalist küreselleşmeye sosyalist mücadelenin küreselleşmesi eşlik edebilir. Önümüzdeki dönem, yeni bir enternasyonalin kurulmasını gündeme getirecektir. Bu sefer, artık 'bürokratik olmayan' bir emek enternasyonalinin kurulmasının koşulları oluşmaktadır. Fakat hepsinden önce yeni manifesto yazılmayı bekliyor...

ISBN 975-8449-14-1
9 799758 449148

Özgür Üniversite Kitaplığı: 34